

Regionalni razvojni center
Koper

Regionalna razvojna agencija
Južna Primorska

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA
OKOLJE IN PROSTOR

Program upravljanja z obalnim območjem CAMP Slovenija

INTEGRALNO POROČILO

Junij 2007

Občina
Divača

Občina
Hrpelje-Kozina

Občina
Ilirska Bistrica

Občina
Izola

Občina
Komen

Mestna občina
Koper

Občina
Piran

Občina
Sežana

Kazalo

Seznam slik	iii
Seznam tabel	iv
Seznam kratic	vi
Zahvala	vii
Povzetek	viii

1. DEL: KONČNO POROČILO

1.	UVOD	1
1.1	Slovenija in Sredozemski akcijski načrt	1
1.2	Sredozemska strategija trajnostnega razvoja	2
1.3	CAMP Slovenija – Program upravljanja z obalnimi območji	2
2.	PRIPRAVA PROJEKTA CAMP SLOVENIJA	3
2.1	Cilji projekta	4
2.2	Strategija projekta	4
2.3	Struktura projekta	5
2.4	Faze izvajanja projekta	5
2.5	Institucionalna struktura projekta	6
3.	POTEK PROJEKTA IN SODELOVANJE JAVNOSTI	7
4.	ANALIZA STANJA IN TRENDOV V REGIJI	10
4.1	Velikost in lega regije Južna Primorska	10
4.2	Situacija danes	10
4.3	Ključni demografski trendi	11
4.4	Ključni socio-ekonomski trendi	12
4.5	Gospodarske dejavnosti	12
4.6	Infrastruktura	18
4.7	Naravni viri	23
4.8	Krajina, zgodovinski in kulturni viri	26
4.9	Trendi na področju okolja	27
4.10	Ključne ugotovitve o prostorskem razvoju	28
5.	UGOTOVITVE O STANJU – REZULTAT PROCESA <i>IMAGINE</i> (SPSA – SISTEMSKA ANALIZA IN ANALIZA PERSPEKTIV TRAJNOSTNEGA RAZVOJA)	35
5.1	Scenariji prostorskega razvoja	37
5.2	Alternativni scenariji celotne regije	40
5.3	Prostorski scenariji na ravni podrobnejše zasnove prostorskih ureditev obalnega pasu	44
5.4	Vrednotenje in analiza scenarijev	46
6.	VIZIJA, STRATEGIJA IN PROGRAM UPRAVLJANJA Z OBALNIM OBMOČJEM	47
6.1	Vizija	47
6.2	Strategija	48
6.3	Pričakovani učinki CAMP Slovenija programa upravljanja z obalnim območjem	49
7.	PLAN AKTIVNOSTI	51
7.1	Prednostna področja in programi	51
7.2	Vizije, cilji in ukrepi po prednostnih področjih	51

2. DEL: POVZETKI POROČIL INDIVIDUALNIH IN HORIZONTALNIH PROJEKTOV	71
INDIVIDUALNI PROJEKTI:	
Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske	73
Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu	105
Upravljanje zavarovanih območij narave	135
Regionalna strategija trajnostnega razvoja turizma	157
Regionalni program varstva okolja in vodnih virov	173
Karte občutljivosti slovenske obale	197
HORIZONTALNI PROJEKTI:	
Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja	209
Program sodelovanja javnosti, usposabljanje in javna promocija	231
Prostorski regionalni informacijski sistem	235

Seznam slik

- Slika 1:** Faze izvajanja projekta
- Slika 2:** Regija Južna Primorska
- Slika 3:** Morski gospodarski ribolov v kg, po letih
- Slika 4:** Akvakultura – vzreja vodnih živali v kilogramih, Slovenija, po letih
- Slika 5:** Odvzemi vode iz Rižanskega, Kraškega in Istrskega vodovoda v letu 2004
- Slika 6:** Povečanje porabe vode v povezavi s številom nočitev turistov
- Slika 7:** Spremenjenost obalnega območja
- Slika 8:** Rižana: najmanjše, srednje in največje mesečne in letne vrednosti pretokov
- Slika 9:** Programsko-prostorska opredelitev obalnega pasu
- Slika 10:** AMOEBA graf – 'Obljubljena dežela', 2015
- Slika 11:** AMOEBA graf –scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja', 2015
- Slika 12:** Že zavarovana območja in območja potrebna varovanja (temno rdeča barva), prostori z varstveno prioriteto (zelene cone) ter pomembne ekološke povezave in osi (zelene linije)
- Slika 13:** Na karti možnega razvoja so označene cone v zaledju, kamor se lahko in mora usmerjati razvoj (modra območja). Z modrimi linijami so označeni tisti ozki deli obale, kjer so že obstoječe marine, pristanišča, privezi in se razvoj lahko veže nanje
- Slika 14:** Omrežje večjih naselij, glavne prometne povezave in razvojni potenciali regije
- Slika 15:** Povezovanje razvojnih središč
- Slika 16:** Poselitev
- Slika 17:** Gospodarstvo
- Slika 18:** Promet
- Slika 19:** Promet – trajnostna mobilnost
- Slika 20:** Promet – cestno omrežje
- Slika 21:** Vodooskrba
- Slika 22:** Komunalna infrastruktura
- Slika 23:** Energetska infrastruktura
- Slika 24:** Kmetijstvo
- Slika 25:** Pešpoti, kolesarske poti in vinske ceste
- Slika 26:** Naravni in kulturni potenciali regije
- Slika 27:** Poplavna, erozijska in vodovarstvena območja
- Slika 28:** Krajinski park Strunjan – Mesečev zaliv
- Slika 29:** Piran – mesto izjemne dediščine
- Slika 30:** Kopališče Simonov zaliv je priljubljeno in poleti dobro obiskano
- Slika 31:** Krajinski park Sečoveljske soline
- Slika 32:** Marina Portorož je dobro obiskana, zato se načrtuje njena širitev
- Slika 33:** Cesta Koper–Izola zaseda privlačen del obale pod klifi
- Slika 34:** Ladjedelnica Izola meji na staro mestno jedro Izole
- Slika 35:** Grafični prikaz ključnih interesov in konfliktov na širših priobalnih zemljiščih
- Slika 36:** Ekološki scenarij. Že zavarovana območja in območja potrebna varovanja (temno rdeča barva), prostori z varstveno prioriteto (zelene cone) ter pomembne ekološke povezave in osi (zelene linije)
- Slika 37:** Nasprotno od izpostavljenega varovanja so na karti možnega razvoja označene cone v zaledju, kamor se lahko in mora usmerjati razvoj (modra območja). Z modrimi linijami so označeni tisti ozki deli obale, kjer so že obstoječe marine, pristanišče, privez in se na njih lahko veže razvoj
- Slika 38:** Naravni rezervat Škocjanski zatok

- Slika 39:** Krajinski park Sečoveljske soline
Slika 40: Kraški rob
Slika 41: Zemljevid projektnega območja
Slika 42: Zavarovano območje klifov
Slika 43: Pregledna skica redov in posnetkov
Slika 44: Skica posnetkov in oslonilnih točk
Slika 45: Kontrolni izris DMR
Slika 46: Pregledna skica končnih listov DOF 1
Slika 47: Interesi udeležencev pri razvoju turizma
Slika 48: Hierarhija modela detajlne analize občinskih operativnih programov odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode
Slika 49: Prikaz vodnih teles površinskih voda na obravnavanem območju
Slika 50: Imena vetrov na slovenskem morju in obali
Slika 51: Pogostost morskih vetrov (%) po smereh
Slika 52: Jakost morskih vetrov (m/s) po smereh
Slika 53: AMOEBA za območje Krasa, 2003
Slika 54: AMOEBA za območje Obale, 2003
Slika 55: Skupni AMOEBA grafi za celotno regijo (kraško in obalno območje)
Slika 56: Indikatorji kraškega in obalnega trend scenarija
Slika 57: AMOEBA graf – 'Obljubljena dežela', 2015
Slika 58: AMOEBA graf –scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja', 2015
Slika 59: Prodajanje sporočila
Slika 60: Prvič so bili na regionalni ravni zbrani razpoložljivi infrastrukturni prostorski podatki
Slika 61: Zbrani podatki posameznih projektov so na voljo vključno z legendami
Slika 62: PRIS omogoča iskanje po različnih podatkovnih bazah v celotni regiji

Seznam tabel

- Tabela 1:** Kapaciteta marin na slovenski obali
Tabela 2: Količina ladijskega pretovora, 1996–2006 (v tonah)
Tabela 3: Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE
Tabela 4: Trendi za indikatorje Krasa – 2015
Tabela 5: Trendi indikatorjev za Obalo – 2015
Tabela 6: Indikatorji scenarija 'Obljubljena dežela'
Tabela 7: Scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja'
Tabela 8: Vrednotenje in analiza scenarijev glede na vplive v prostoru
Tabela 9: Načrtovane namenske rabe zemljišč po občinah
Tabela 10: Stanje lastništva parcel na meji katastrskih občin, ki mejijo s K.O. Morje
Tabela 11: Vrednotenje in analiza scenarijev glede na vplive v prostoru
Tabela 12: Seznam vodnih teles površinskih voda določenih v skladu z ZV-1 in WFD
Tabela 13: Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE
Tabela 14: Območja naselij z obremenjenostjo med 2.000 PE in 10.000 PE
Tabela 15: Območja naselij ali delov naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 20 PE/ha in 10 PE/ha, če gre za naselje na občutljivem ali vodovarstvenem območju
Tabela 16: Letne količine prodane pitne vode po občinah (industrija in gospodinjstva)
Tabela 17: Letna količina prodane vode (industrija in gospodinjstva) na prebivalca
Tabela 18: Letne količine odvedene komunalne odpadne vode po občinah

- Tabela 19:** Cena storitev izvajanja javne službe odvajanja in čiščenja po občinah (SIT/m³)
- Tabela 20:** Cena storitev izvajanja javne službe odvajanja in čiščenja po občinah (€/m³)
- Tabela 21:** Cena takse za obremenjevanje voda leta 2005, preračunana na m³ porabljene vode (SIT/m³)
- Tabela 22:** Letni prihodek občin iz naslova takse za obremenjevanje voda (v 000 SIT)
- Tabela 23:** Celotni letni prihodki občin (v 000 SIT)
- Tabela 24:** Celotni letni odhodki občin (v 000 SIT)
- Tabela 25:** Letni prihodek občin iz namenskih virov za investicije v komunalno infrastrukturo (v 000 SIT)
- Tabela 26:** Vrednosti letnih investicijskih vlaganj v infrastrukturo za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda, opredeljene v Načrtih razvojnih programov (v 000 SIT)
- Tabela 27:** Vrednosti letnih investicijskih vlaganj v infrastrukturo odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda v občini Hrpelje–Kozina do leta 2004 (v 000 SIT)
- Tabela 28:** Ocena letne finančne zmogljivosti občin za investicije v infrastrukturo odvajanja in čiščenja odpadnih voda (v 000 SIT)
- Tabela 29:** Ocena potrebnih letnih finančnih sredstev za investicije v komunalno infrastrukturo, glede na državni operativni program do leta 2017 (v 000 SIT)
- Tabela 30:** Željeno angažiranje finančnih virov za izvajanje operativnega programa (v % glede na vir)
- Tabela 31:** Fizikalno-kemijski parametri izmerjeni leta 1974
- Tabela 32:** Sanitarna kakovost kopaliških voda v letih 1944, 1995 in 1996
- Tabela 33:** 10 indikatorjev za območje Krasa
- Tabela 34:** 10 indikatorjev za območje Obale
- Tabela 35:** Trendi za indikatorje Krasa – 2015
- Tabela 36:** Trendi indikatorjev za Obalo – 2015
- Tabela 37:** Indikatorji scenarija 'Obljubljena dežela'
- Tabela 38:** Scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja'
- Tabela 39:** Tabela informacijskih izdelkov – prva skupina
- Tabela 40:** Tabela uporabnikov v zvezi s sporočili – prva skupina
- Tabela 41:** Tabela uporabnikov v zvezi s sporočili – druga skupina
- Tabela 42:** Transformacije – kaj želimo spremeniti?
- Tabela 43:** Kako spraviti informacijo do uporabnikov in spodbuditi transformacijo

Seznam kratic

ARR	Agencija Republike Slovenije za regionalni razvoj
BP	Blue Plan
BP/RAC	Blue Plan/Regionalni center aktivnosti
BDP	Bruto domači proizvod
CAMP	Program upravljanja z obalnim območjem
CCA	Ocena nosilne zmogljivosti okolja
CEMAT	Neformalna konferenca ministrov odgovornih za regionalno prostorsko planiranje Sveta Evrope
CERO	Center za ravnanje z odpadki
DRP	Državni razvojni program
ERS/RAC	Okoljsko daljinsko zaznavanje/Regionalni center aktivnosti
ESDP	Evropska perspektiva prostorskega razvoja
ESPON	Evropsko omrežje za opazovanje prostorskega razvoja
EU	Evropska unija
GEF	Svetovni sklad za okolje
ICAM	Integralno upravljanje z obalnimi območji
LIFE	EU Finančni instrument za okolje
MAP	Sredozemski akcijski načrt
MCSD	Mediterska komisija za trajnostni razvoj
MOP-ARSO	Ministrstvo za okolje in prostor – Agencija Republike Slovenije za okolje
MOP-UPR	Ministrstvo za okolje in prostor – Urad za prostorski razvoj
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NGO	Nevladna organizacija
NPVO	Nacionalni program varstva okolja
PAP/RAC	Prioritetni akcijski program/Regionalni center aktivnosti
PRIS	Prostorski regionalni informacijski sistem
REMPEC	Regionalni pomorski center za ukrepanje ob izrednih dogodkih onesnaženja Sredozemskega morja
RRA	Regionalna razvojna agencija
RRC	Regionalni razvojni center Koper
RRP	Regionalni razvojni program
RS	Republika Slovenija
SPA/RAC	Posebej zavarovana območja/Regionalni center aktivnosti
SPRS	Strategija prostorskega razvoja Slovenije
UN CSD	Komisija Združenih narodov za trajnostni razvoj
UNEP	Program Združenih narodov za okolje
ZRS	Znanstveno-raziskovalno središče Koper

Zahvala

Ob zaključku projekta bi se želel zahvaliti vsem udeležencem, ki so pri njem sodelovali, tako s strani Mediteranskega akcijskega načrta, kot s strani slovenskih udeležencev.

Posebna zahvala velja predstavnikom PAP/RAC, Ivici Trumbiću in Marku Premu za njuno podporo in pomoč pri izvajanju projekta ter mnoge koristne nasvete, ki so pomagali projekt pripeljati do zaključka in Mitji Briclju z Ministrstva za okolje in prostor, kot vodji projektne sveta in duhovnemu vodji projekta s slovenske strani.

Zahvala velja tudi ostalim predstavnikom MAP-a, tako iz MAP koordinacijske enote v Atenah kot regionalnim akcijskim centrom, predvsem Elisabeth Coudert in Simonu Bellu (Blue Plan), SPA/RAC, REMPEC, pa tudi drugim sodelujočim.

Hvala tudi vsem udeležencem s slovenske strani, predsednici programskega sveta Valentini Lavrenčič in vsem ostalim članom programskega sveta in članom projektne sveta. Posebna zahvala gre predstavnikom občin Hrpelje–Kozina, Divača, Ilirska Bistrica, Izola, Komen, Koper, Piran in Sežana za njihov aktivni prispevek k projektu.

Zahvaljujem se tudi vsem izvajalcem individualnih projektov za njihove dragocene prispevke.

In končno dolgujem zahvalo tudi prevajalki in lektorici Milojki Bizajl ter sodelavkam na Regionalnem razvojnem centru Koper, predvsem Larisi Kunst, za njihovo dragoceno pomoč pri izvajanju projekta.

Slavko Mezek

Koordinator projekta

Povzetek

Program upravljanja z obalnim območjem (Coastal Area Management Programme ali CAMP) je program v okviru Sredozemskega akcijskega načrta (MAP – Mediterranean Action Plan), ki je usmerjen v trajnostno upravljanje z obalnim območjem, ki združuje skrb za okolje in razvojno planiranje.

CAMP Slovenija je projekt, ki ga skupno izvajajo MAP – Sredozemski akcijski načrt, Republika Slovenija in občine Južne Primorske. Slednje so ob pripravi Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2002–2006 vzpostavile trajnejše sodelovanje oziroma “plansko regijo”.

CAMP Slovenija temelji na prioritetah MAP-a (vključno z Mediteransko strategijo trajnostnega razvoja, ki je bila sprejeta na 14. zasedanju pogodbenic Barcelonske konvencije novembra 2005 v Portorožu), upošteva načela in določbe novega MAP ICAM protokola, 6. okoljskega programa Evropske unije in njegove tematske strategije, kot tudi sprejete državne strateške dokumente (predvsem Strategijo prostorskega razvoja Slovenije in Nacionalni program varstva okolja 2005–2012).

V času izvajanja projekta je v regiji potekala priprava Regionalnega razvojnega programa Južne Primorske za obdobje 2007–2013. Vzpostavljena je bila tesna integracija med obema procesoma, saj se vsebini obeh projektov dopolnjujeta: CAMP Slovenija nadgrajuje in podrobneje opredeljuje Regionalni razvojni program v delu, ki se nanaša na okolje in prostorski razvoj. S tem izrablja vso institucionalno infrastrukturo in izvedbene (predvsem finančne) instrumente, kar krepi njegovo implementacijsko sposobnost.

V okviru CAMP Slovenija sta se izvajali dve vrsti projektov: individualni, ki so obravnavali izbrane tematike, in horizontalni, ki imajo nalogo povezovanja vseh aktivnosti v integralen proces.

INDIVIDUALNI PROJEKTI:

- Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske
- Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu
- Upravljanje zavarovanih območij narave
- Regionalna strategija trajnostnega razvoja turizma
- Regionalni program varstva okolja in vodnih virov
- Karte občutljivosti slovenske obale

HORIZONTALNI PROJEKTI:

- Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja
- Prostorski regionalni informacijski sistem
- Program sodelovanja javnosti, usposabljanje in javna promocija

CAMP Slovenija je usmerjen predvsem v prostorsko načrtovanje in v tematike, ki so povezane s prostorskim načrtovanjem. Glavni projekt v okviru CAMP Slovenija programa je Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske. Gre za temeljni prostorski strateški dokument območja, ki bo usmerjal bodoči (prostorski) razvoj, s tem pa tudi trajnostni razvoj regije.

Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske opredeljuje prostorsko integracijo pomembnih strategij in programov, ki so bili sprejeti na nacionalni in regionalni ravni. Posebna pozornost je bila posvečena prostorskim ureditvam ožjega obalnega pasu, upravljanju z zavarovanimi območji narave ter varstvu vodnih virov. V okviru projekta so bile

predstavljene tudi sodobne metodologije in orodja za prostorsko planiranje (vključno s strateško presojo vplivov na okolje, planiranjem s pomočjo scenarijev in oceno zmogljivosti okolja za razvoj turizma). Ustrezen poudarek je bil namenjen sodelovanju javnosti in promociji projekta v javnosti.

V okviru individualnega projekta **Upravljanje zavarovanih območij narave** so bili opredeljeni in medsebojno primerjani različni alternativni modeli upravljanja zavarovanih območij narave, kot spodbuda za vključevanje novih partnerstev v upravljanje z zavarovanimi območji. V okviru projekta je bila izvedena predstavitevna delavnica za sedanje in potencialne upravljalce.

V okviru projekta **Strategija trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske** je bila na podlagi analize različnih vidikov razvoja turizma opredeljena vizija, cilji in strategija razvoja turizma v regiji, usklajena z načeli trajnostnega razvoja in z nosilno zmogljivostjo okolja, ki je bila ocenjena na podlagi izbranih indikatorjev. Pripravljen je bil tudi program ključnih ukrepov za prihajajoče programsko obdobje, ki se nanašajo na regionalno destinacijsko turistično organiziranost, izboljšanje turistične infrastrukture, razvoj in trženje novih in izboljšanje kakovosti obstoječih turističnih proizvodov in storitev, spodbujanje kakovosti v turizmu in zmanjševanje okoljskih vplivov turistične dejavnosti ter krepitev širokega partnerstva za trajnostni razvoj. Rezultati naloge so bili vključeni v Regionalni razvojni program za obdobje 2007–2013.

Projekt **Regionalni program varstva okolja in vodnih virov** se nanaša na enega najpomembnejših instrumentov upravljanja z obalnimi območji, ki izhaja iz Okvirne direktive o vodah. V okviru projekta je bil pripravljen računalniški model, ki sodelujočim občinam omogoča oceno finančne izvedljivosti sprejetih operativnih programov odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda do leta 2017. Izvedena je bila integracija podatkov in njihova analiza, ki je pokazala, da obstaja znaten razkorak med nalogami, opredeljenimi v operativnih programih in finančnimi možnostmi občin, posebno kraških. Na tej podlagi so bili predlagani ukrepi za učinkovitejše izvajanje operativnih programov.

Projekt **Karte občutljivosti slovenske obale** je prispeval orodje za pripravo strategije ukrepanja v okviru Načrta zaščite in reševanja ob nesreči na morju, v primerih onesnaženja morja zaradi izlitja nafte ter ostalih zdravju škodljivih in strupenih substanc. V okviru projekta so bili zbrani biološki, meteorološki, oceanografski ter ostali relevantni podatki, ki so potrebni za oceno občutljivosti obale in morskega okolja za onesnaženje, opredeljena so bila območja pomembnih ekonomskih virov (z vidika ribištva, marikulture, turizma, rekreacije, marin, pristanišč...), ekološko in biodiverzitetno pomembna območja ter območja kulturne dediščine. Pridobljeni podatki so bili integrirani v GIS, pripravljena je bila serija kart občutljivosti slovenskega teritorialnega morja in notranjih morskih voda ter obale.

Projekt **Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja** (projekt *Imagine*) je bil namenjen integraciji vseh projektnih aktivnosti v Program upravljanja z obalnim območjem Slovenije. Pri oblikovanju programa je sodelovalo več kot 50 različnih lokalnih in nacionalnih strokovnjakov, predstavnikov institucij, državnih organov in občin ter nevladnih organizacij. Udeleženci so na petih delavnicah ocenili stanje v regiji z vidika trajnostnega razvoja, uskladili nabor ključnih indikatorjev trajnostnega razvoja, pripravili scenarije bodočega razvoja – možnih in zaželenih prihodnosti, sodelovali pri pripravi programa ukrepov, ob koncu pa tudi opredelili marketinški načrt za promocijo celotnega Programa upravljanja z obalnim območjem Slovenije.

Projekt **Prostorski regionalni informacijski sistem** – PRIS je združil vse podatke in informacije, ki so nastali v projektu. PRIS omogoča zbiranje, uporabo in izmenjavo podatkov na uporabniku prijazen način.

Projekt **Program sodelovanja javnosti, usposabljanje in javna promocija** je spodbujal aktivno sodelovanje javnosti pri pripravi CAMP projekta ter senzibiliziral javnost za vprašanja trajnostnega razvoja na obalnih območjih z zaledjem, s posebnim poudarkom na trajnostnem prostorskem načrtovanju. V okviru projekta je bilo organiziranih več izobraževalnih seminarjev (o strateški presoji vplivov na okolje, o prostorskem načrtovanju v okviru integralnega upravljanja z obalnim območjem). Vzpostavljena je bila spletna stran, preko katere so bili udeleženci in širša javnost obveščeni o poteku projekta, pripravljene so bile različne objave v javnih medijih.

Program upravljanja z obalnim območjem Slovenije opredeljuje naslednja prednostna področja, programe in ukrepe:

Prednostno področje 1: Krepitev trajnostnega značaja ključnih dejavnosti – turizem, promet

PROGRAM 1: Trajnostni razvoj turizma
PROGRAM 2: Trajnostna mobilnost v regiji
PROGRAM 3: Varstvo okolja in pomorske dejavnosti

Prednostno področje 2: Zmanjšanje pritiskov na okolje (vode, zrak)

PROGRAM 4: Varstvo vodnih virov in zmanjšanje obremenitev voda
PROGRAM 5: Sistem celovitega ravnanja z odpadki v regiji
PROGRAM 6: Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, vključno s klimatskimi spremembami

Prednostno področje 3: Učinkovito varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot, ohranjanje biotske raznovrstnosti

PROGRAM 7: Upravljanje kulturne dediščine, naravnih vrednot in biodiverzitete ter njihovo vključevanje v razvojne procese

Prednostno področje 4: Zagotoviti trajnostni prostorski razvoj za večjo konkurenčnost in višjo kvaliteto življenja v regiji

PROGRAM 8: Usmerjanje prostorskega razvoja v podporo večji konkurenčnosti regije
PROGRAM 9: Izboljšanje kvalitete življenja v regiji
PROGRAM 10: Prostorsko urejanje za trajnostni razvoj obalnega območja

Izvajanje Programa upravljanja z obalnim območjem Slovenije v okviru Regionalnega razvojnega programa Južne Primorske 2007–2013

V času izvajanja projekta CAMP je v regiji potekala priprava Regionalnega razvojnega programa za obdobje 2007–2013. Vzpostavljena je bila tesna integracija med obema procesoma, saj se vsebini obeh projektov dopolnjujeta: CAMP Slovenija nadgrajuje in podrobneje opredeljuje Regionalni razvojni program v delu, ki se nanaša na okolje in prostorski razvoj.

S tem proces upravljanja z obalnim območjem izrablja vso institucionalno infrastrukturo in izvedbene (predvsem finančne) instrumente, ki so na voljo v okviru zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja, kar krepi njegovo implementacijsko sposobnost.

Projekti, opredeljeni v okviru Regionalnega razvojnega programa, bodo imeli prednost pri financiranju iz proračunov in iz EU kohezijskega in strukturnih skladov. Z integracijo CAMP procesa v razvojno programiranje je tudi dozorel predlog (ki sta ga potrdila projektni in programski svet), da skrb za izvajanje programa in ostale poprogramske aktivnosti prevzame vzpostavljena in delujoča institucionalna struktura – t.j. regionalni svet in regionalni razvojni svet ter Regionalna razvojna agencija kot njihov sekretariat. Za specifične naloge je potrebno strukturo ustrezno okrepiti, predvsem z namenom bolj strukturiranega partnerstva, ki bo odražalo specifične deležnike s področja upravljanja z obalnim območjem.

CAMP Slovenija proces je že v času svojega trajanja sprožil izvedbo nekaterih novih projektov, ki podpirajo upravljanje obalnega območja. Projekt MAPSHARING se izvaja v okviru INTERREG programa Slovenija–Italija. Izvajajo ga pokrajine in občine italijanske regije Furlanija Julijska Krajina ter občine Južne Primorske. Projekt bo nudil strokovno podporo izvedbi čezmejnih strateških presoj vplivov na okolje. Usmerjen je v opredelitev skupnih ciljev in indikatorjev, primerjavo razpoložljivih prostorskih podatkov, primerjavo predpisov, ki se nanašajo na strateške presoje vplivov na okolje (na podlagi Direktive 2001/42/EC o presoji vplivov na okolje nekaterih planov in programov).

Projekt PlanCoast je INTERREG IIIB CADSES projekt, katerega cilj je razviti orodja in zmogljivosti za učinkovito celostno planiranje v obalnih in morskih območjih. Projekt uvaja nov prostorski planski instrument »morsko prostorsko načrtovanje«, povezuje procesa ICAM in prostorsko planiranje, promovira uporabo modernih GIS sistemov, obenem pa tudi prispeva k izvajanju evropskih politik in nacionalnih strategij, ki se nanašajo na obalna območja in morje. S tem najbolj neposredno nadaljuje procese, ki so bili sproženi s CAMP Slovenija projektom.

Največja vrednost projekta CAMP Slovenija je v tem, da je okrepil proces integralnega upravljanja z obalnim območjem, ga vključil v proces regionalnega razvojnega programiranja in s tem ponudil inovativen odgovor na vprašanja organiziranosti procesa in financiranja poprojektnih aktivnosti na regionalni/lokalni ravni ter že v samem času izvajanja projekta pokazal, da je nadaljevanje projekta v predlagani organizaciji mogoče.

1. del:

KONČNO POROČILO

CAMP PROGRAM UPRAVLJANJA Z OBALNIM OBMOČJEM SLOVENIJE

1. UVOD

Pričujoče poročilo podaja zaključke in rezultate projekta CAMP Slovenija, ki se je izvajal od poletja 2004 do danes. Naročniki projekta so MAP – Sredozemski akcijski načrt, Ministrstvo za okolje in prostor in osem občin Južne Primorske. V prvem delu so združeni rezultati vseh osmih podprojektov, ki sestavljajo CAMP Slovenija projekt. V drugem delu so povzetki ugotovitev in rezultatov podprojektov. Poročilo je namenjeno naročnikom, sodelujočim v projektu CAMP Slovenija, različnim zainteresiranim javnostim, vključno s prebivalstvom in gospodarskimi akterji. Dokument bo osnova za izvajanje različnih aktivnosti, tako na ravni občin, države, gospodarstva, institucij, pa tudi nevladnih organizacij, ki so usmerjene v problematiko trajnostnega razvoja obalnega območja v Sloveniji in čezmejnem območju.

1.1 Slovenija in Sredozemski akcijski načrt

Sredozemski akcijski načrt (UNEP-MAP) je bil sprejet leta 1975 kot prvi regionalni program za morje v okviru Programa ZN za okolje (UNEP). Leto dni kasneje (1976) je bila sprejeta Konvencija o varstvu Sredozemskega morja pred onesnaževanjem (Barcelonska konvencija), ki skupaj s šestimi protokoli tvori tako imenovani »barcelonski sistem«. Leta 1995 so konvencijo preimenovali v Konvencijo o varstvu morskega okolja in obalnih območij Sredozemlja. Konvencija, skupaj s protokoli, predstavlja pravno in vsebinsko osnovo za delovanje UNEP-MAP-a. Konvencija ima trenutno naslednje pogodbenice: Albanijo, Alžirijo, Bosno in Hercegovino, Ciper, Egipt, Francijo, Grčijo, Hrvaško, Izrael, Italijo, Libanon, Libijo, Malto, Monako, Maroko, Črno goro, Slovenijo, Španijo, Sirijo, Tunizijo in Turčijo ter Evropsko unijo kot celoto.

Glavni cilji Mediteranskega akcijskega programa (MAP) so:

- zagotavljati trajnostno upravljanje naravnih morskih in kopenskih virov in vključevanje okolja v družbeno-ekonomski razvoj ter v prostorske politike;
- varstvo morskega okolja in obalnih območij s pomočjo preprečevanja onesnaževanja in zmanjševanja oziroma odpravo škodljivih vnosov v morje;
- varstvo narave in območij ekološke in kulturne vrednosti;
- krepiti solidarnost med sredozemskimi državami pri upravljanju s skupno dediščino in viri za dobrobit sedanjih in prihodnjih generacij in
- prispevati k izboljšanju kvalitete življenja.

Glavna področja delovanja UNEP-MAP-a so: preprečevanje onesnaževanja s kopnega, upravljanje z obalo, pomorski promet, biološka raznovrstnost, trajnostni razvoj in ozaveščanje s pomočjo sodobnih informacijskih tehnologij.

Delovanje MAP-a usklajuje Sekretariat Barcelonske konvencije oziroma njena Koordinacijska enota (MEDU). Šest regionalnih centrov aktivnosti (RAC) in MED POL program za nadzor nad onesnaževanjem so odgovorni za izvedbo posameznih dejavnosti MAP-a. Pogodbenice Barcelonske konvencije (sredozemske države in Evropska unija) se sestajajo vsaki dve leti na ministrski ravni, da bi se dogovorile o splošni politiki, strategiji in političnih zadevah, ki so pomembne za njihovo sodelovanje, in opredelile program in proračun MAP-a.

Slovenija kot samostojna država aktivno sodeluje v Sredozemskem akcijskem načrtu od leta 1993. Novembra 2005 je bilo v Portorožu ministrsko srečanje članic pogodbenic Barcelonske

konvencije, ki je sovpadlo s 30-letnico obstoja programa UNEP/MAP. Srečanje je postavilo nov mejnik v zagotavljanju trajnostnega razvoja sredozemskega območja in zagon pri izpolnjevanju obveznosti glede preprečevanja onesnaževanja Sredozemskega morja, saj je bila na tem srečanju sprejeta Mediteranska strategija trajnostnega razvoja, ki postavlja prizadevanja za trajnostni razvoj območja na novo raven. Slovenija v obdobju od novembra 2005 do novembra 2007 tudi predseduje Sredozemskemu akcijskemu načrtu (MAP). Za ključni cilj svojega predsedovanja si je zadala okrepiti sinergijo med regionalnimi dejavnostmi programa UNEP/MAP in aktivnostmi Evropske unije pri oblikovanju Morske strategije Evrope (Marine Strategy). Omenjena strategija uvaja ekosistemski pristop pri načrtovanju razvoja obalnih in morskih območij.

1.2 Sredozemska strategija trajnostnega razvoja

Sredozemska strategija trajnostnega razvoja poziva k ukrepom, s katerimi bi uresničili cilje trajnostnega razvoja ter okrepili mir, stabilnost in napredek. Pri tem upošteva pomanjkljivosti regije in nevarnosti, s katerimi se sooča, vendar tudi njene prednosti in priložnosti. Upošteva tudi razlike med razvitimi državami in državami v razvoju in poudarja potrebo po pomoči pri tranziciji sredozemskih držav ob vzhodnem Jadranskem morju na jugu in vzhodu. Izziv za vse sredozemske države je, da bi od Sredozemske strategije imele skupno korist na področjih družbenega in gospodarskega razvoja ter varstva okolja in kulture.

Sredozemska strategija ima štiri cilje in sedem med seboj povezanih prednostnih področij dejavnosti. Štirje glavni cilji so:

- prispevati h gospodarskemu razvoju s krepitvijo potencialov sredozemskega območja;
- zmanjšati socialne razlike z uresničevanjem Milenijskih razvojnih ciljev in okrepiti kulturno identiteto;
- spremeniti netrajnostne vzorce proizvodnje in potrošnje in zagotoviti trajnostno upravljanje z naravnimi viri;
- izboljšati upravljanje na lokalni, regionalni in nacionalni ravni.

Sedem prednostnih področij delovanja obsega:

- boljše upravljanje z vodnimi viri;
- boljše upravljanje z viri energije in ublažitev podnebnih sprememb;
- vzpostavitev trajnostne mobilnosti;
- trajnostni turizem kot pomembno komponento gospodarstva;
- trajnostni razvoj podeželja in kmetijstva;
- trajnostni razvoj mest;
- trajnostno upravljanje z obmorskimi in morskimi viri.

CAMP projekt prispeva k izvajanju Sredozemske strategije trajnostnega razvoja.

1.3 CAMP Slovenija – Program upravljanja z obalnimi območji

MAP Program upravljanja z obalnimi območji (CAMP) je izpopolnjena oblika sodelovanja med MAP-om, nacionalnimi in lokalnimi oblastmi in ustanovami ter mednarodnimi finančnimi ustanovami. Temelji na načelih trajnostnega razvoja, celovitega načrtovanja in upravljanju obalnih območij v Sredozemlju (ICAM). Od leta 1989 so izvedli ali trenutno izvajajo številne CAMP projekte v različnih delih sredozemske regije: Izmirski zaliv (Turčija), Kaštelanski zaliv (Hrvaška), Rodos (Grčija), obalno območje Sirije, Fuka-Matrouh (Egipt), Sfax (Tunizija), obalno območje Albanije, Izrael, Malta, Libanon, Alžirija in Ciper.

Cilji CAMP projekta so:

- razvoj strategij in postopkov za uvajanje trajnostnega razvoja v obravnavani regiji;
- opredelitev in uporaba ustreznih metodologij in orodij;
- prispevati k razvoju človeških potencialov na nacionalni, regionalni in lokalni ravni;
- zagotoviti uporabo doseženih rezultatov v regiji in širše.

Najpomembnejši izdelki CAMP projekta so: Diagnostična preiskava (Študija izvedljivosti), Projektni sporazum in Projektna naloga, Uvodno poročilo, Tehnične specifikacije za posamezne projektne dejavnosti, Projektna baza podatkov in GIS, Sistemska analiza trajnostnega razvoja, Program participacije, končna poročila posameznih dejavnosti; Končno integrirano poročilo, Predlog programa poprojektne aktivnosti in programa prednostnih investicij, Poročilo predstavitvene konference, Poročilo predstavitve na visoki vladni ravni v državi gostiteljici.

CAMP projekt obsega številne posamezne aktivnosti, integrirane na ravni projekta: a) baza podatkov in GIS, program participacije, sistemska analiza trajnostnega razvoja in b) omejeno število specifičnih posameznih sektorskih in medsektorskih aktivnosti v skladu s cilji projekta in prevladujočimi problemi na obravnavnem območju.

CAMP projekt je večnivojski in je usmerjen na:

- lokalno raven – izvajanje projektov, katerih cilj je reševanje prednostnih okoljskih in razvojnih problemov v izbranih območjih;
- regionalno raven – razširjanje rezultatov in pridobljenih izkušenj ter prispevanje k oblikovanju in izvajanju regionalnih politik in strategij;
- nacionalno raven – z rezultati projekta in predlogi rešitev prispevati k oblikovanju in uresničevanju nacionalnih politik in strategij z uporabo metodologij in postopkov preverjenih v specifičnih nacionalnih in lokalnih pogojih; in
- na mednarodno raven – sodelovanje, izmenjava izkušenj in posredovanje rezultatov, metodologij in postopkov drugim regijam, predvsem tistim, ki sodelujejo v UNEP Programu regionalnih morij.

2. PRIPRAVA PROJEKTA CAMP SLOVENIJA

Odločitev o izvedbi projekta CAMP Slovenija je bila sprejeta na predlog Vlade Republike Slovenije na izrednem sestanku držav pogodbenic Barcelonske konvencije v Montpellieru (1.–4. julij 1996).

Sporazum o izvedbi projekta je bil podpisan septembra 2003 v Ljubljani. Podpisniki sporazuma so bili Lucien Chabasson (takratni MAP koordinator, za Program Združenih narodov za okolje), Janez Kopač (takratni minister za okolje in prostor, za Vlado Republike Slovenije) in Rajko Vojtkovszky (takratni župan občine Divača kot predstavnik občin južnoprimorske planske regije).

Na podlagi študije izvedljivosti je bilo pripravljeno Uvodno poročilo, v katerem so bile opredeljene vse podrobnosti glede izvedbe projekta. Uvodno poročilo je bilo predstavljeno in obravnavano na uvodni delavnici v Kopru, 18. in 19. marca 2004. Spremenbe in priporočila, podana na delavnici, so bila ustrezno vključena v poročilo.

Uvodno poročilo je prvi integralni in osnovni dokument projekta, katerega cilj je zagotoviti celovitost projekta in podati detajlna navodila za njegovo izvajanje, tako na projektni ravni kakor tudi v okviru vsake posamezne dejavnosti. Na osnovi analize logičnega okvira, uvodno poročilo podrobneje določa cilje projekta, pripravo projektne naloge za posamezne projektne

aktivnosti, metodologije, orodja in tehnike, načrt dela in časovni raspored za vse načrtovane dejavnosti, razčlenitev proračuna, institucionalno ureditev in organizacijo ter postopke monitoringa.

2.1 Cilji projekta

Splošni cilji projekta so prispevati k prizadevanjem Slovenije za doseg trajnostnega prostorskega razvoja, upravljanja in varstva okolja.

Neposredni cilji projekta so:

- prispevati k trajnostnemu prostorskemu urejanju in upravljanju obalnega območja in jadranskega povodja v Sloveniji;
- prispevati k nadgradnji ustreznih institucij za uspešno izvajanje trajnostnega razvoja in upravljanja na regionalni ravni;
- prispevati k razvoju človeških sposobnosti na regionalni in nacionalni ravni;
- povečati ozaveščenost na področju varstva okolja na regionalni ravni;
- okrepiti sodelovanje javnosti v procesih prostorskega načrtovanja in upravljanja;
- uporabiti metodologije, orodja in prakse trajnostnega razvoja, ki so uveljavljene v okviru Integralnega upravljanja z obalnimi območji (ICAM) in Celostnega upravljanja obalnih območij in povodij (ICARM);
- uporabiti metodologije in orodja strateške presoje vplivov na okolje in načrtovanja s pomočjo scenarijev;
- doseči rezultate in pridobiti izkušnje za opredelitev in izvajanje poprojektne aktivnosti, kot je predvideno v projektne sporazumu;
- razviti ustrezne pristope k načrtovanju, upravljanju in izvajanju na regionalni in občinski ravni, ki bodo uporabni tudi na drugih območjih.

Ključni pričakovani rezultat projekta je pripravljen program upravljanja z obalnim območjem v Sloveniji, ki bo osnova za izvedbo prednostnih aktivnosti in projektov v programskem obdobju 2007–2013, s sodelovanjem države, občin in ostalih ključnih akterjev območja Južne Primorske. Program bo prispeval k uresničitvi načel trajnostnega razvoja pri razvoju območja v navedenem programskem obdobju.

2.2 Strategija projekta

Strategija projekta temelji na načelih trajnostnega razvoja z uporabo ICAM metodologije na področju regionalnega načrtovanja razvoja in programov in tudi pri prostorskem urejanju na regionalni in občinski ravni. Bistveni pomen projekta CAMP Slovenija je podpora dejavnostim v okviru izvajanja trajnostnega razvoja in projektov regionalnega (in subregionalnega) razvojnega programa.

V tem okviru je poudarek tudi na:

- varstvu habitatov v povezavi z upravljanjem zavarovanih območij;
- trajnostnem razvoju turizma in
- varstvu voda.

Projekt so izvajale nacionalne projektne skupine, če je bilo potrebno tudi s pomočjo MAP strokovnjakov.

Posamezne dejavnosti in končni integrirani rezultati projekta so bili usmerjeni k:

- zadevam v zvezi s prostorskim razvojem;
- varstvu narave, trajnostnemu razvoju turizma, varstvu voda in sorodnim vprašanjem;
- nadaljevalnim aktivnostim.

2.3 Struktura projekta

Projekt CAMP Slovenija je skladno s pravili, ki veljajo za CAMP projekte, segmentiran v naslednje sklope:

- horizontalne projektne aktivnosti, ki podpirajo izvedbo celote in integrirajo projekt;
- individualne projekte, ki podrobneje obravnavajo posamezno problematiko in
- integracijo projektnih rezultatov na podlagi izvedenih individualnih in horizontalnih projektov.

Projekt CAMP Slovenija sestavljajo naslednji horizontalni projekti:

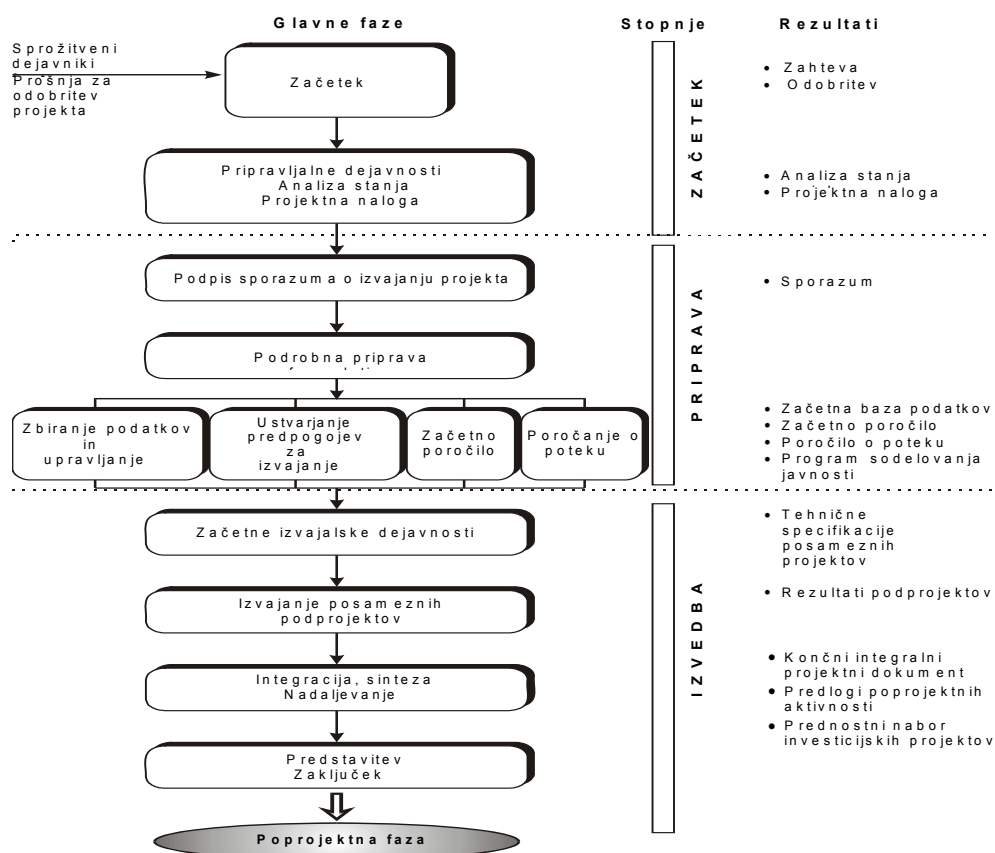
- Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja,
- Prostorski regionalni informacijski sistem,
- Program sodelovanja javnosti, usposabljanje in javna promocija.

Individualni projekti:

- Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske,
- Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu,
- Upravljanje zavarovanih območij narave,
- Regionalna strategija trajnostnega razvoja turizma,
- Regionalni program varstva okolja in vodnih virov,
- Karte občutljivosti slovenske obale.

2.4 Faze izvajanja projekta

Faze izvajanja projekta so v skladu z ustaljenimi ICAM postopki (UNEP, 1995), katerih podroben opis je podan v Priročniku (UNEP/MAP, 1999):

Slika 1: Faze izvajanja projekta

Vir: UNDP, PAP/RAC: Formulation and Implementation of CAMP Projects

2.5 Institucionalna struktura projekta

Institucionalna struktura projekta sledi shemi, ki se običajno upošteva pri izvedbi CAMP projektov. Združuje akterje s strani MAP-a, kot tudi slovenske partnerje, tako z nacionalne ravni kot lokalne, vključno s predstavniki zainteresirane javnosti in nevladnih organizacij.

Institucionalna ureditev projekta je vzpostavljena na dveh ravneh:

- na ravni projekta in
- na ravni vsake posamezne projektne aktivnosti.

Institucionalna ureditev, ki je na projektni ravni opredeljena v Projektne sporazumu in v Projektne nalogi, obsega naslednje dele:

MAP del:

- MAP koordinacijska enota, kot glavni koordinator projekta,
- PAP/RAC kot MAP središče za izvajanje projekta,
- BP/RAC za sistemsko trajnostno analizo,
- ERS/RAC za Prostorski regionalni informacijski sistem,
- REMPEC za karte občutljivosti (Prostorski regionalni informacijski sistem),
- SPA/RAC za upravljanje zavarovanih območij,
- PAP/RAC za koordinacijo in integracijo rezultatov projekta, Program sodelovanja javnosti, Regionalno zasnovo prostorskega razvoja, sanacijo netočkovnih virov onesnaževanja vode v porečju reke Reke in za poročanje MAP-u o rezultatih poprojektne dejavnosti,
- MAP koordinator projekta,
- MAP vodje skupin za posamezne aktivnosti in
- MAP strokovnjaki in svetovalci.

Del države gostiteljice:

- Ministrstvo za okolje in prostor je v vlogi MAP nacionalne kontaktne točke odgovorno za celovito koordinacijo in nadzor nad projektnimi aktivnostmi v državi, v vlogi nacionalne agencije za vodenje projekta pa tudi za delo domačih sodelavcev,
- Programski svet,
- Projektne svet,
- nacionalni koordinator projekta,
- nacionalni sekretariat projekta (Regionalna razvojna agencija Južna Primorska),
- nacionalni vodje skupin in
- nacionalni organi/institucije odgovorni predvsem za izvedbo posameznih aktivnosti.

Vloga, pristojnosti in naloge vseh sodelujočih so natančno določene v Projektne nalogi in s Poslovníkom.

Institucionalna ureditev na ravni vsake posamezne projektne dejavnosti je naslednja:

MAP del:

- MAP koordinator projekta,
- MAP strokovnjaki in svetovalci vključeni v izvajanje dejavnosti, če in ko je to potrebno.

Del države gostiteljice:

- nacionalni koordinator projekta in nacionalni sekretariat,
- nacionalni vodje skupin za posamezne aktivnosti in
- nacionalna skupina, ki jo sestavljajo izvedenci in strokovnjaki.

Nacionalni organi/ustanove, ki so prvenstveno odgovorni za izvedbo naslednjih projektnih aktivnosti:

- MOP – splošna koordinacija projekta, Upravljanje zavarovanih območij narave, Regionalni program varstva okolja in voda;
- MOP-ARSO – Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja;
- MOP-UPR – Prostorski regionalni informacijski sistem, Program sodelovanja javnosti, usposabljanje in javna promocija, Regionalna zasnova prostorskega razvoja, Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu,
- občine Južne Primorske – Regionalna strategija trajnostnega razvoja turizma.

Na 1. seji Programskega sveta je bil sprejet Poslovnik o delu Programskega in Projektnege sveta. Ta opredeljuje institucije in njihove predstavnike, ki sodelujejo v programskem in projektne svetu, sekretariat projekta, kot tudi njihove naloge. Organizacijska struktura je bila opredeljena na dveh ravneh: za potrebe izvedbe projekta CAMP Slovenija, kot tudi za razširjeni krog za potrebe izvedbe Regionalne zasnove prostorskega razvoja skladno z zahtevami Zakona o urejanju prostora (ki pa ne velja več).

Skladno s spremembo zakona o urejanju prostora (v teku projekta so se na Ministrstvu za okolje in prostor po volitvah zgodile kadrovske spremembe, spremenil se je tudi pogled na prostorsko planiranje na regionalni ravni, sprejet je bil nov Zakon o prostorskem načrtovanju) je Ministrstvo za okolje in prostor bilo mnenja, da izvedba Regionalne zasnove v obliki, kot je bila predvidena po stari zakonodaji, ne bi bila več smiselna. Zato se je sestava Programskega in Projektnege sveta ustrezno prilagodila novim razmeram.

V času izvajanja projekta so bile tudi lokalne volitve, ki so prinesle kadrovske spremembe na lokalni ravni. Tudi te spremembe so vplivale na sestavo Programskega in Projektnege sveta. Posledice vseh kadrovske sprememb so vplivale na seznanjenost in motiviranost akterjev za sodelovanje pri izvajanju samega projekta.

Zato je Programski svet sprejel odločitev, da se izvaja samega projekta CAMP in predvsem njegovih poprojektne aktivnosti prenese na strukturo, ki na regionalni ravni obstaja z namenom priprave in izvajanja regionalnega razvojnega programa, s tem, da se ustrezno prilagodi z namenom, da bi bili v proces vključeni vsi najpomembnejši akterji integralnega upravljanja z obalnim območjem. To je tudi prioritarna naloga, s katero se bo potrebno soočiti v obdobju po zaključku CAMP Slovenija projekta.

3. POTEK PROJEKTA IN SODELOVANJE JAVNOSTI

Projekt CAMP Slovenija se je začel leta 2004 in zaključil junija 2007 z zaključno konferenco. Projekt bi se po prvotnih načrtih moral končati junija 2006, vendar se je rok njegovega zaključka podaljšal zaradi sprememb pri pripravi Zasnove prostorskega razvoja Južne Primorske. Pripravo slednje je bilo namreč treba uskladiti z novo zakonodajo. Vsebina tretje in četrte faze omenjenega podprojekta je bila leta 2006 ponovno določena.

Javnost je ves čas aktivno sodelovala pri izvedbi vseh CAMP podprojektov. Ciljne javnosti so imele možnost udeležbe na delavnicah ali javnih predstavitev. Obveščanje o poteku projekta in posameznih podprojektov je potekalo prek novinarskih konferenc, s članki, objavljenimi v tiskanih medijih, ter z nastopi koordinatorja projekta na radiu in televiziji. Dogodki in pripravljena gradiva so bili redno objavljeni na spletni strani projekta.

Izvajalci so v okviru posameznih podprojektov pripravili več delavnic, namenjenih širši ali strokovni javnosti. Na njih so želeli pridobiti informacije neposredno od lokalnih akterjev, na podlagi katerih bi lahko pripravili razvojne smernice regije.

Izvajalec podprojekta Zasnova prostorskega razvoja je pripravil tri delavnice konec leta 2004 in v prvi polovici leta 2005, katerih teme so bile seznanitev s perečimi prostorskimi problemi občin in njihovimi prihodnjimi načrti, predstavitev analize stanja v regiji in študij ranljivosti ter določitev prihodnjega prostorskega razvoja regije. Novembra 2005 so potekale tudi štiri delavnice o razvoju štirih glavnih področij, ki imajo največji vpliv na prostorski razvoj. Gre za področja prometa, infrastrukture, varovanja kulturne dediščine in narave ter kmetijstva, naravnih bogastev in vodnih virov. Pri prilagoditvi aktivnosti podprojekta novi prostorski zakonodaji je sodeloval strokovnjak iz Velike Britanije, ki je predstavnikom občin predlagal določene spremembe. Zadnji dve delavnici, namenjeni oblikovanju vizije, ciljev in prostorskih razvojnih strategij, sta potekali konec leta 2006.

Strokovna javnost se je seznanila z vsebino podprojekta Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu na delavnici avgusta 2005. Njen namen je bil preveriti metodološki pristop in vsebino predlaganih rešitev. Izvajalci so predstavili scenarije prostorskega razvoja obalnega pasu, kriterije vrednotenja, prioriteta območja obravnave in razvojne modele. Februarja 2006 pa je v okviru podprojekta potekalo posvetovanje o Sloveniji in Sredozemski strategiji trajnostnega razvoja kot razvojni priložnosti za našo državo.

Izvajalec Regionalne strategije trajnostnega razvoja turizma je pripravil delavnice za strokovno javnost v letu 2005. Na marčevski in majski delavnici je potekala priprava SWOT analize, zbiranje informacij o obstoječih turističnih projektih, govora je bilo o predlogih o najprimernejši obliki upravljanja turističnih destinacij in načinih turistične promocije regije. Naslednji delavnici, namenjeni predstavnikom javnega, zasebnega in civilnega sektorja na področju turizma v regiji, sta potekali novembra 2005. Izvajalec je udeležence seznanil z vsebino projekta, osnutkom strategije in predlaganimi razvojnimi usmeritvami. Prisotni so podali svoje mnenje na predstavljeno gradivo.

Delavnice pri podprojektu Upravljanje zavarovanih območij narave, oktobra 2005, so se udeležili predstavniki lokalnih skupnosti, zavarovanih območij, nevladnih organizacij in nekateri posamezniki. Seznanili so se z zakonodajo na tem področju ter z delom in pristojnostmi naravovarstvene nadzorne službe. Konkretno upravljalske probleme so spoznali med terenskim ogledom Krajinskega parka Sečoveljske soline.

Predstavniki občin in gospodarskih javnih služb so se seznanili z modelom za spremljanje in analizo občinskih programov odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda na delavnici decembra 2005.

Podatki, pridobljeni pri CAMP podprojekti, so bili v letu 2006 uporabljeni pri pripravi Regionalnega razvojnega programa za Južno Primorsko 2007–2013, temeljnem razvojnem dokumentu regije za prihodnje programsko obdobje. Člani treh odborov: za gospodarstvo, infrastrukturo, okolje in prostor ter razvoj podeželja so se seznanili z rezultati podprojektov, izsledki narejenih študij in predlaganimi razvojnimi smernicami. Pridobljene informacije so umestili v Regionalni razvojni program in na njihovi podlagi podali predloge za prednostne regionalne projekte, ki naj bi jih izvedli v obdobju do leta 2013.

V okviru horizontalnega projekta *Imagine* – SPSA je potekalo pet dvodnevni delavnic. Na njih so sodelovali predstavniki lokalnih, regionalnih, nacionalnih in nevladnih organizacij, izvajalci CAMP podprojektov in nekateri drugi predstavniki strokovne javnosti. Prva delavnica, potekala je januarja 2005, je bila namenjena določitvi glavnih problemov v regiji, prioritet in prihodnjih nalog. Na drugi delavnici, februarja 2005, se je določalo indikatorje trajnostnega razvoja in na njihovi podlagi pripravilo AMOEBA grafe. Z ugotovitvami delavnice se je seznanila tudi širša javnost – predstavniki investitorjev, podjetij in lokalnih

skupnosti. Udeleženci tretje in četrte delavnice, ki sta potekali aprila in maja 2005, so določili scenarije prihodnjega razvoja in jih predstavili širši javnosti. Namen pete delavnice, junija 2005, je bil osvojitve trženjskih veščin. Končni rezultati delavnic so bili scenariji prihodnjega razvoja in razvojne smernice.

Ciljne javnosti so se v okviru projekta CAMP Slovenija seznanile tudi z modernimi orodji in pristopi prostorskega planiranja, med katere sodi celovita presoja vplivov na okolje. O izkušnjah s slednjo so spregovorili predstavniki slovenskih institucij in strokovnjak iz Velike Britanije. Predstavniki slovenskega Ministrstva za okolje in prostor pa so predstavili zakonodajo s tega področja. Dvema delavnicama na to temo, junija 2005, so prisostvovali predstavniki ministrstev, občin, izobraževalnih in razvojnih institucij, regionalnih razvojnih agencij, institucij s področja varovanja kulturne dediščine in narave, lokalnih skupnosti, nevladnih organizacij ter organizacij s področja varovanja okolja.

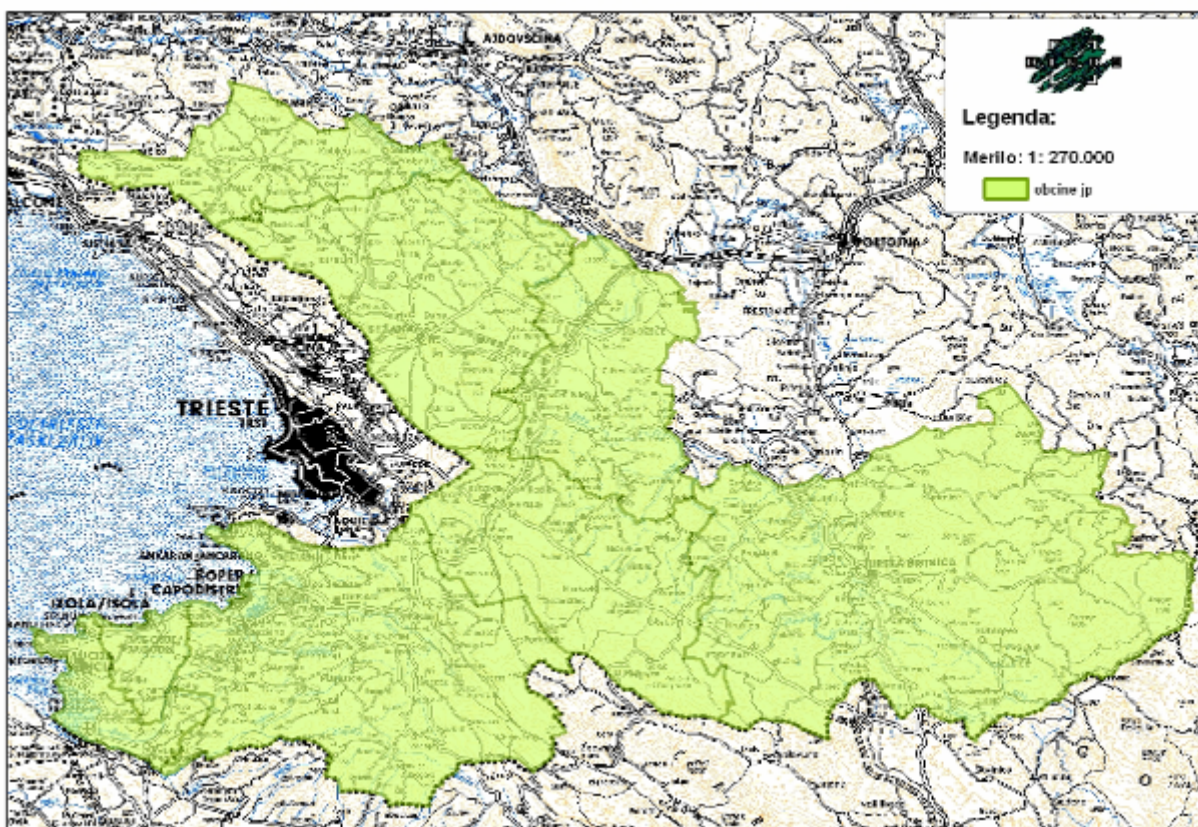
Širša javnost je lahko sledila poteku projekta preko spletne strani, pa tudi na več predstavitev. Koordinator projekta je septembra 2005 CAMP Slovenija predstavil skupini predstavnikov ministrstev, vladnih organizacij in občin iz Črne gore, ki se je mudila na obisku v Slovenski Istri. Z njim so se seznanili udeleženci 14. rednega zasedanja pogodbenic Konvencije o varstvu morskega dna in obalnih območij Sredozemlja in njenih protokolov (Barcelonska konvencija) novembra 2005 v Portorožu. O slednji je bilo govora tudi na okrogli mizi, ki je potekala na regionalni televiziji, in katere se je udeležil tudi koordinator projekta. Predstavniki Krajevne skupnosti Portorož so se februarja 2006 seznanili z možnostmi uporabe metode *Imagine* – SPSA. Projekt je bil maja 2006 predstavljen na mednarodnem posvetu o prostorskem in razvojnem načrtovanju v Celju. Priložnost za predstavitev projekta CAMP Slovenija je bilo tudi mednarodno strokovno srečanje Ohranjanje biotske raznovrstnosti v Severnem Jadranu, ki je potekalo maja 2006 v Strunjanu. Junija 2006 pa je v Portorožu potekala mednarodna konferenca Strategija za trajnostni razvoj Jadrana, na kateri so se prisotni prav tako seznanili s projektom CAMP Slovenija.

Med potekom projekta sta bili sklicani dve novinarski konferenci, v lokalnih in državnih tiskanih medijih pa je bilo objavljenih šest člankov. Novembra 2005 je bila izdan tudi dvojezični, slovensko-angleški predstavitveni letak.

4. ANALIZA STANJA IN TRENDOV V REGIJI

4.1 Velikost in lega regije Južna Primorska

Območje Južne Primorske meri 1.524 km² oz. 7,5% površine Slovenije, zajema pa 6% celotnega slovenskega prebivalstva. Območje obsega občine Slovenske Istre – Koper, Izola, Piran ter občine na območju Krasa in Brkinov – Sežana, Divača, Hrpelje–Kozina, Komen in Ilirska Bistrica.

Slika 2: Regija Južna Primorska

Glavne naravne značilnosti regije so menjavanje flišnih in apneniških kamnin, submediteransko podnebje, predvsem pa obmorska lega, ki je omogočila razvoj turizma in prometa. Gre namreč za edino slovensko regijo, ki leži ob morju in s 46,6 km obale za Slovenijo predstavlja nekakšno “okno v svet”. Obalni pas ima kljub svoji kratkosti velik nacionalni pomen in veliko strateško vlogo iz vidika gospodarstva, narave in kulture.

Regija je razdeljena na tri dele; na obalni del oz. Slovensko Istro, Kras in Brkine. Območja se razlikujejo tako po naravnih kot družbenih in okoljskih značilnostih, kar je v nadaljevanju (kjer je to potrebno) posebej izpostavljeno.

V zadnjih desetletjih je vse bolj izrazit pojav litoralizacije oz. proces zgoščanja prebivalstva in dejavnosti v ozkem obalnem pasu.

4.2 Situacija danes

V zadnjih šestdesetih letih je bilo obalno območje, ki je sedaj del Republike Slovenije, podvrženo obsežnim transformacijam: politični (bila je vključena v različne države – Italijo,

Svobodno tržaško ozemlje, Jugoslavijo in danes Slovenijo, članico EU), socio-ekonomskim in okoljskim. V neodvisni Sloveniji je regija postala strateškega pomena za gospodarstvo države (predvsem zaradi razvoja turizma in drugih storitvenih dejavnosti, tudi v povezavi s pristaniščem Koper, ki je slovensko okno v svet). Strateška vloga območja se krepi zaradi dejstva, da z vstopom Slovenije v EU meje s sosednjo Italijo izgubljajo svoj pomen, kar bo še dodatno vzpodbudilo razvojno dinamiko celotnega čezmejnega območja severnega Jadrana.

V omenjenem obdobju se je pomembno zmanjšal pomen tradicionalnih dejavnosti, kot sta kmetijstvo in ribištvo, v prid najprej industriji, v zadnjem desetletju pa storitvenim dejavnostim, ki danes zaposlujejo že približno 75% zaposlenih. Obalni del regije se sooča z litoralizacijo: kljub nekaterim zaskrbljujočim demografskim trendom, s katerimi se sooča Slovenija in tudi Južna Primorska (predvsem staranje prebivalstva) regija izkazuje nadpovprečno rast prebivalstva, predvsem zaradi priseljevanja.

Pretekli razvoj je sprožil nekatera okoljska, socialna in ekonomska neravnovesja. Gre za relativno obvladljiva neravnovesja, kar pa vendarle zahteva zavestno usmeritev v trajnostni razvoj v okviru integralnega upravljanja območja.

V nadaljevanju so podana nekateri ključna dejstva in problemi v celotni regiji Južna Primorska, posebej pa so izpostavljeni specifični obalni problemi. Gradivo je razdeljeno na naslednje ločene kategorije: demografska, socio-ekonomska, prostorski razvoj, okoljski in pravno-administrativni vidiki.

4.3 Ključni demografski trendi

Južna primorska ima 119.475 prebivalcev (30. junij 2005), kar je 5.97% celotnega prebivalstva v Sloveniji. Povprečna gostota je 78 prebivalcev na km², kar je pod nacionalnim povprečjem. Obalni del regije je bolj gosto poseljen (213 prebivalcev na km²), medtem ko zaledje Krasa in občina Ilirska Bistrica sodita med najredkeje poseljene dele Slovenije (34 prebivalcev na km² in 30 prebivalcev na km²).

Največja občina Slovenske Istre je Koper s 49.272 prebivalci, kateremu sledi Piran s 17.486 in Izola s 15.074 prebivalci. Sežana je največja občina v kraškem delu regije z 11.972 prebivalci in Ilirska Bistrica v Brkinih s 14.162 prebivalci.

Prebivalstvo v regiji raste hitreje od slovenskega povprečja (6,4%, Slovenija 4,6% v obdobju 1991–2005), kar je predvsem posledica močnih priselitev. Naravni prirastek pa je konstanto negativen, kar z vidika demografskih napovedi nikakor ni ugodno. Na obalnem delu Južne Primorske število prebivalcev raste hitreje kot v zaledju, kar je v skladu s splošnim pojavom litoralizacije – poselitvenim pritiskom na obalna območja.

Staranje populacije je značilno za celotno Slovenijo, vendar pa ima Južna Primorska celo še bolj neugodno starostno strukturo. V tej regiji je indeks staranja med najvišjimi in presega slovensko povprečje za približno 30%. Situacija je celo slabša v zaledju Krasa, kjer v nekaterih občinah (Komen, Ilirska Bistrica, Hrpelje–Kozina) število prebivalcev stalno pada.

Glede na napovedi demografskih gibanj za Obalno-kraško statistično regijo je pričakovati upadanje števila prebivalstva, kot tudi neugodno starostno strukturo in staranje prebivalstva. Razkorak med obalnim in kraško-brkinskim delom regije se bo povečeval.

Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva se izboljšuje, število študentov pa raste. Obalno-kraška regija ima nadpovprečno število študentov, vključenih v dodiplomski študij, v obdobju od leta 1991 do 2000 pa je bila prav ta regija tista (poleg Notranjsko-kraške), kjer se je delež študentov v generaciji od 20–24 let najhitreje povečeval.

4.4 Ključni socio-ekonomski trendi

Kar se tiče bruto domačega proizvoda (BDP) na prebivalca je Obalno-kraška regija na drugem mestu med statističnimi regijami. Z 12.541 EUR na prebivalca v letu 2003 je presegla slovensko povprečje za 3,4 indeksne točke. V primerjavi z EU povprečjem, je regija dosegla 79% od EU-25 povprečja.

Dobre tri četrtine bruto dodane vrednosti ustvari Obalno-kraška regija v storitvenih dejavnostih, med katerimi so najbolj pomembne trgovina, promet in nepremičnine, najem ter poslovne storitve. Po deležu jim sledijo industrija (17,6%), gradbeništvo (6,0%) in kmetijske dejavnosti (1,3%). V letu 2000 se je struktura bruto dodane vrednosti rahlo spremenila v korist storitvenih dejavnosti in kmetijstva.

Stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti narašča kot tudi število delovnih mest, ki narašča celo hitreje od državnega povprečja. Krepi se zaposlenost v storitvenih dejavnostih (zlasti v obalnih občinah) in pričakovati je hitrejše rast zaposlenosti v storitvenih in upad v kmetijskih dejavnostih, predvsem na območju Krasa in Ilirske Bistrice.

Območje Južne Primorske ima podpovprečno stopnjo registrirane brezposelnosti (7,7% ali 75,5% slovenskega povprečja v letu 2005). Tudi struktura brezposelnosti se je po letu 2001 nekoliko zmanjšala. Obalni del ima nekoliko višji delež registrirane brezposelnosti (7,9%) kot kraško zaledje (7,2%).

Primanjkuje predvsem delovnih mest za visoko izobražene iskalce zaposlitve. Delež žensk med brezposelnimi je v povprečju padel pod slovensko povprečje in se znižuje. Delež mladih iskalcev zaposlitve (do 25. leta starosti) se v območju Južne Primorske zmanjšuje nekoliko počasneje kot v povprečju v Sloveniji, delež brezposelnih, starih nad 40 let, pa je še vedno nadpovprečen.

Ekonomska moč prebivalstva Južne Primorske, merjena z osnovo za dohodnino na prebivalca, presega slovensko povprečje in narašča. Višina osnove za dohodnino na prebivalca je za območje Južne Primorske nadpovprečna, a se razlika do slovenskega povprečja postopoma zmanjšuje.

4.5 Gospodarske dejavnosti

Z vidika zagotavljanja trajnostnega razvoja obalnega pasu so naslednje dejavnosti še zlasti pomembne: turizem z marinami, transport (Luka Koper), ribištvo in marikultura.

Turizem

Turizem je zelo pomembna dejavnost v regiji. Danes je turizem razvit predvsem v občinah Slovenske Istre (predvsem v občini Piran) in veliko manj na Krasu in Brkinih, kljub turističnim potencialom, ki jih imajo omenjene subregije.

Na podlagi podatkov Statističnega urada RS za leto 2004 ugotavljamo naslednje: na Obali je turizem pomembna in najvidnejša dejavnost tudi na nacionalnem nivoju, saj se tu nahaja kar slaba tretjina vseh nastanitvenih kapacitet slovenske turistične ponudbe. Skupaj je na območju 22.289 ležišč, od tega v piranski občini preko 13.000, v Mestni občini Koper cca. 5.000, v občini Izola pa nekaj manj kot 3.800. Slovensko Istro obiše letno okrog 525.000 turistov, od tega je nekoliko več kot polovica tujih turistov. Letno je na območju Slovenske Istre realiziranih okoli 2.000.000 nočitev. Največ nočitev je v obdobju junij–september. V višku poletne sezone Slovensko Istro, in sicer predvsem obalni pas, obiše tudi mnogo dnevnih obiskovalcev.

Turistična ponudba Slovenske Istre je skoncentrirana na obalni pas, medtem ko v zaledju Obale turizem, razen nekaterih izjem, ni razvit. V obalnem pasu gre predvsem za klasični počitniški turizem, wellness in zdraviliško ponudbo, poslovni turizem, igralništvo in navtični turizem, s pestro športno-rekreativno ponudbo (vodni športi kot so plavanje, jadranje, jadranje na deski, potapljanje, lov, ribarjenje, kolesarjenje, pohodništvo, letalstvo in ostali športi in rekreacijske aktivnosti kot so tenis, odbojka na plaži, košarka in karting). V zaledju je prisotna predvsem gostinska ponudba (nekaj turističnih kmetij) in nekaj turistične infrastrukture (pohodniške, kolesarske poti in vinske ceste).

Območje Krasa je turistično manj razvito, s specifičnimi naravnimi kraškimi pojavi in značilno kraško arhitekturo ter bogato kulturno dediščino in kulinariko pa predstavlja odlično osnovo za oblikovanje edinstvene (»butične«) in raznolike turistične ponudbe. Celotno število ležišč je 930. Kras letno obišče 47.000 turistov, od tega je 87% tujcev. Letno je na območju Krasa realiziranih okoli 85.000 nočitev.

Na območju subregije Brkini je turizem slabo razvit. Uradna statistika navaja, da je na območju Brkinov manj kot 200 ležišč. Turistična ponudba temelji predvsem na naravnih danostih območja Brkinov in snežniškega pogorja, pa tudi dolini reke Reke in naselbinski dediščini. Razviti so predvsem pohodniški turizem (Snežnik), zimsko-športni (Sviščaki) in obvodni turizem (ob akumulacijah Klivnik in Mola).

V okviru projekta CAMP Slovenija je bila pripravljena tudi ocena zmogljivosti območja za turizem (CCA – Carrying Capacity Assessment – avtor dr. Igor Jurinčič, Turistica – Visoka šola za turizem Portorož). Ocena nosilne zmogljivosti se nanaša na obalni pas, ki je zaradi atraktivnosti lokacije in razvojnih teženj ter obsega turističnega obiska najbolj ogrožen.

Ocena zmogljivosti je bila pripravljena na podlagi naslednjih indikatorjev: prostorsko ekološki indikatorji (zmogljivost plaž, kakovost kopalnih voda, obseg zelenih površin in zelenic), infrastrukturni indikatorji (poraba pitne vode, javni potniški promet, nastanitvene zmogljivosti) in socio-ekonomski indikatorji (zasedenosti ležišč, zadovoljstvo prebivalcev z učinki turizma).

Ključni problemi:

- Investicije v turizem (hoteli, marine) so načrtovane skoraj izključno na obalnem pasu, medtem ko primanjkuje dopolnilne turistične infrastrukture (npr. ureditev obalne pešpoti, raven urejenosti plaž itd.).
- Problemi vezani na javno infrastrukturo, stopnjo onesnaženosti voda in prenaseljenost obale; ti trendi že zmanjšujejo naravne potenciale obalnega dela regije.
- Neizvajanje koncepta integralnega prostorskega načrtovanja, kar se odraža v neprimernih ureditvah in rabi zemljišč, nezadostni izrabi obstoječih potencialov, predvsem na Krasu in v Brkinih.
- Neustrezna organiziranost destinacije na regionalni ravni za razvoj skupnih produktov in celostno trženje s povezovanjem med lokalnimi akterji iz javnega, privatnega in nevladnega sektorja v turizmu.
- Slaba razvitost turistične infrastrukture (zaledje Istre, Kras, Brkini) in dopolnilnih turističnih storitev.
- Kadrovske problemi: neprilagojena izobrazbena struktura, pomanjkanje visoko usposobljenih in specialističnih kadrov v turizmu (management), potreba po kadrih iz drugih domačih in tujih regij in sektorjev, neprilagodljivost poklicev v turizmu, sezonska naravnost dela, neprožni zaposlitveni modeli kot posledica toge zaposlitvene zakonodaje.
- Neizkoriščene možnosti za razvoj turizma in storitvenih dejavnosti v objektih kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture.
- Šibka zavezanost turističnih akterjev ciljem trajnostnega razvoja v okviru integralne kakovosti turistične

Prostorsko ekološki indikatorji: Normativi za velikost potrebnega prostora na plaži na kopalca so v literaturi zelo različni in se gibljejo v razponu od 3 do 33 m² na kopalca. Za peščene in prodnate plaže (kakršna je večina plaž ob naši obali), ki so namenjene počitniškim gostom, ki pričakujejo večje udobje in manjšo gostoto kopalcev, pa velja normativ 6 do 10 m² na kopalca (Jeršič, 1999). Zmogljivost plaž je bila ocenjena kot netrajnostna, saj je zgornji prag normativa (10 m²) na kopalca že presežen. Res pa je, da spodnji prag (6 m² na kopalca) ne bo presežen niti s 30 odstotnim povečanjem nastanitvenih zmogljivosti do leta 2020. Nosilna zmogljivost glede na kakovost kopalnih voda je ocenjena kot netrajnostna. Kakovost morske vode je sicer še v okviru predpisanih kriterijev za kopalne vode, vendar na nekaterih vzorčnih mestih občasno ne ustreza oziroma je blizu mejnim vrednostim. V tej zvezi je potrebno poudariti, da je v regiji že presežena zmogljivost odvajanja in čiščenja odpadnih voda, kar posredno vpliva tudi na kakovost kopalnih voda. Tudi nosilna zmogljivost zelenih površin in zelenic je ocenjena kot netrajnostna zaradi slabe urejenosti, premajhnega obsega in nepovezanosti.

Infrastrukturni indikatorji: Nosilna zmogljivost glede na razpoložljivo količino pitne vode je ocenjena kot netrajnostna. Trenutna zmogljivost ob normalnih hidroloških razmerah ni presežena, je pa v nevarnosti na višku sezone v primeru daljše suše ter zaradi možne prekinitve dobave s Hrvaške, zato je nujno zagotoviti dodatne količine, ki bi zadoščale za 30 odstotno povečanje nastanitvenih zmogljivosti v turizmu, upoštevajoč tudi neprijavljene turiste in dnevne obiskovalce. Nosilna zmogljivost javnega potniškega prometa je presežena. Kritične so namreč razmere v cestnem prometu v poletni sezoni, med prazniki ter med vikendi v času pred glavno sezono in po njej.

Socio-ekonomski indikatorji: Nosilna zmogljivost regije z vidika zasedenosti ležišč ni presežena (skromna celoletna zasedenost zmogljivosti). Po anketiranju prebivalcev o njihovem zadovoljstvu z učinki turizma je bila nosilna zmogljivost na podlagi tega indikatorja ocenjena kot netrajnostna. Negativen odnos prebivalcev do turizma je pogojen z neustrezno infrastrukturo v glavni sezoni, saj bistveno vpliva na kakovost življenja. Pogojen je tudi z negativnimi učinki množičnega turizma nasploh, še posebej, če ta ne daje dovolj možnosti za izražanje lokalne identitete in kulture, s prešibkim vključevanjem lokalnega prebivalstva v ustvarjanje turistične ponudbe in možnostmi za zaslužek. Z izgradnjo boljše splošne infrastrukture, ki bo vplivala na dvig kakovosti življenja lokalnih prebivalcev, bo posredno dosežen tudi bolj kooperativen odnos domačinov do razvoja turizma.

Navtični turizem – marine

Obala severnega Jadrana se ponaša z ugodno geografsko lego, ki gravitira na območje razvite Srednje Evrope. Ugodne razmere so tudi na Slovenski Obali narekovale razvoj navtičnega turizma in z njim izgradnjo sodobnih turističnih pristanišč – marin. Začetki Marine Portorož in navtičnega turizma segajo v leto 1979.

Tabela 1: Kapaciteta marin na slovenski Obali

	Akvatorij (m ²)	Površina zemljišč (m ²)	Število privezov	Zmogljivosti na zemljišču (število plovil)
Marina Koper d.o.o.	8.374	10.077	75	45
Marina v Izola, Porting d.o.o.	80.000	9.000	705	40
Marina Portorož, d.d.	95.500	25.800 (3.200 v dveh halah)	659	274 (34 v halah)
Laguna Bernardin	3.200	0	50	0
Skupno	187.074	48.077	1.489	359

Vir: Podatki pridobljeni od marin 2006

Marina Portorož je pridobila evropski ekološki znak Modra zastava že leta 1995, marina Izola pa leta 2000.

Razvojni plani: V Kopru se pripravlja gradnja nove marine s kapaciteto 650 komercialnih privezov in 200 komunalnih privezov, pripravlja se širitev Marine Portorož, preverjajo se tudi možnosti izgradnje marine ob mestu Piran.

Ključni problemi:

- Problemi v navtičnem turizmu in marinah nastajajo predvsem zaradi prostorskih konfliktov z drugimi uporabniki zemljišč, ker je tekmovanje za obalna zemljišča močno, in zaradi vse večje gneče na morju.
- Marine zasedajo obalo, ovirajo dostop do morske obale in izrivajo splošno rabo priobalnega pasu morja.
- Onesnaževanje morja.
- Problematika odlaganja bagranega materiala.

Koprsko pristanišče in pomorski promet

Koper s svojim pristaniščem postaja čedalje pomembnejše razvojno središče države in širše regije. Koprsko pristanišče, ki leži na V. vseevropskem prometnem koridorju, je stičišče pomorskih in kopenskih prometnih poti. Predstavlja tudi vstopno–izstopno točko za države Evropske unije in omogoča prometno povezavo z vsemi celinami.

V petdesetih letih razvoja je postalo pomembno mednarodno pristanišče v srednji Evropi. Rast iz zadnjih desetletij se nadaljuje z dobrimi možnostmi tudi za prihodnost. Leta 1970 je količina pretovorjenega blaga dosegla 2 mio ton, v letu 1980 se je približala 3 mio ton in v letu 1990 6 mio ton. Rast je bila posebno intenzivna v preteklih desetih letih, kar je razvidno iz naslednje tabele.

Tabela 2: Količina ladijskega pretovora, 1996–2006 (v tonah)

	1996	1998	2000	2002	2004	2006
Generalni tovari	668.584	597.988	699.031	1.145.414	927.222	1.180.924
Kontejnerji	698.550	717.863	915.575	1.206.114	1.593.434	2.120.807
Vozila	209.553	345.837	331.299	221.960	472.568	570.214
Sipki in razsuti tovor	3.521.650	5.339.124	5.441.298	4.966.066	7.411.224	8.106.467
Tekoči tovari	1.444.168	1.607.260	1.934.630	1.891.942	1.998.159	2.052.321
Skupno	6.542.502	8.608.072	9.321.832	9.431.497	12.402.607	14.030.732

Vir: <http://www.luka-kp.si/vsebina.asp?IDpm=3>

Luka Koper, ki je upravljalka koprskega pristanišča, posveča veliko pozornosti varstvu okolja. Sistem ravnanja z okoljem po standardu ISO 14001 za vse luške dejavnosti je vzpostavila med prvimi evropskimi pristanišči in kot edino jadransko že leta 2000, maja 2006 ga je nadgradila v ISO 14001:2004. V Luki redno spremljajo in nadzorujejo okoljske vplive luških dejavnosti in pri tem sodelujejo s pristojnimi strokovnimi institucijami.

Ključni problemi:

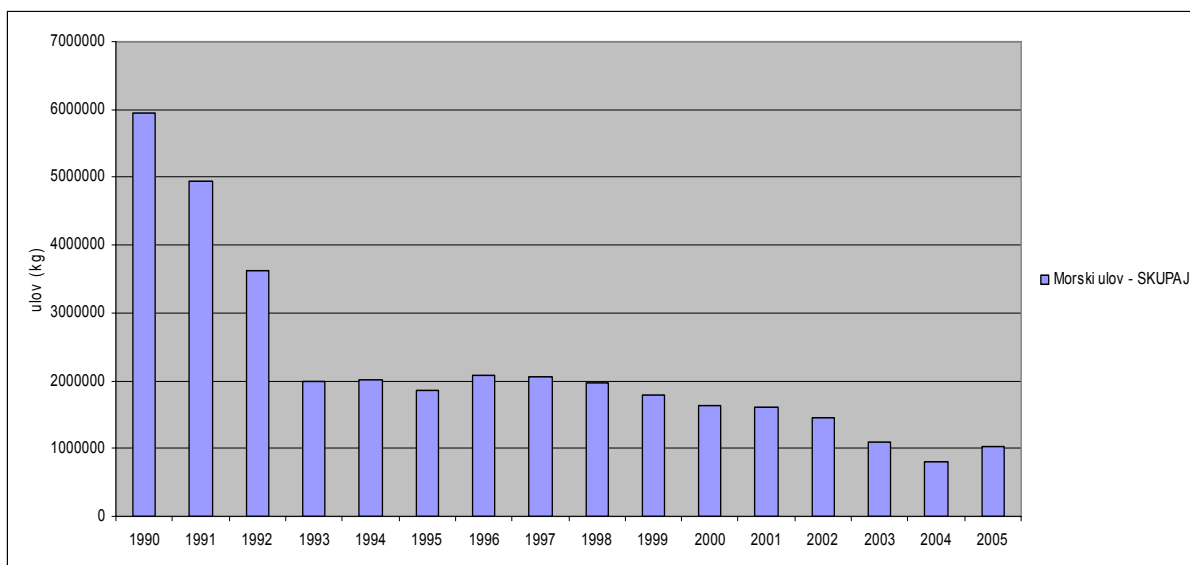
- Pomorski promet v severnem Jadranu narašča in s tem se slabša varnost navigacije; za zagotavljanje varnosti prometa celotno območje potrebuje moderen informacijski sistem.
- Prostorski konflikti (konflikti z lokalno skupnostjo) v zvezi s širjenjem Luke Koper: zaradi specifične prostorske umestitve – v neposredni bližini mesta Koper in turističnega centra Ankaran – je prostorska širitev pristanišča zapletena.
- Kljub investicijam v varstvo okolja obstajajo pereči problemi glede onesnaževanja okolja (npr. onesnaževanje zraka zaradi odlagališč rzsutega tovara).
- Služba za varstvo obalnega morja za posredovanje v primeru morebitnih nesreč ni ustrezno urejena in opremljena, potrebna je priprava novega organizacijskega in tehnološkega koncepta ter investicije v opremo (ekološko plovilo in ostala oprema).
- Luka se sooča s problemom obdelave in odlaganja bagranega materiala.

Ribištvo in marikultura

Sektor ribištva v Sloveniji sestavljajo ribiške gospodarske dejavnosti (gospodarski ribolov in akvakultura) in proizvodnja ribjih izdelkov.

Slovensko morsko ribolovno območje se je po osamosvojitvi leta 1991 drastično zmanjšalo (na približno 180 km²) zaradi vzpostavitve morske državne meje z Republiko Hrvaško in več zavarovanih morskih območij. Posledica je upad količine morskega ulova, na kar vpliva tudi očitna izčrpanost ribolovnih virov v severnem Jadranu.

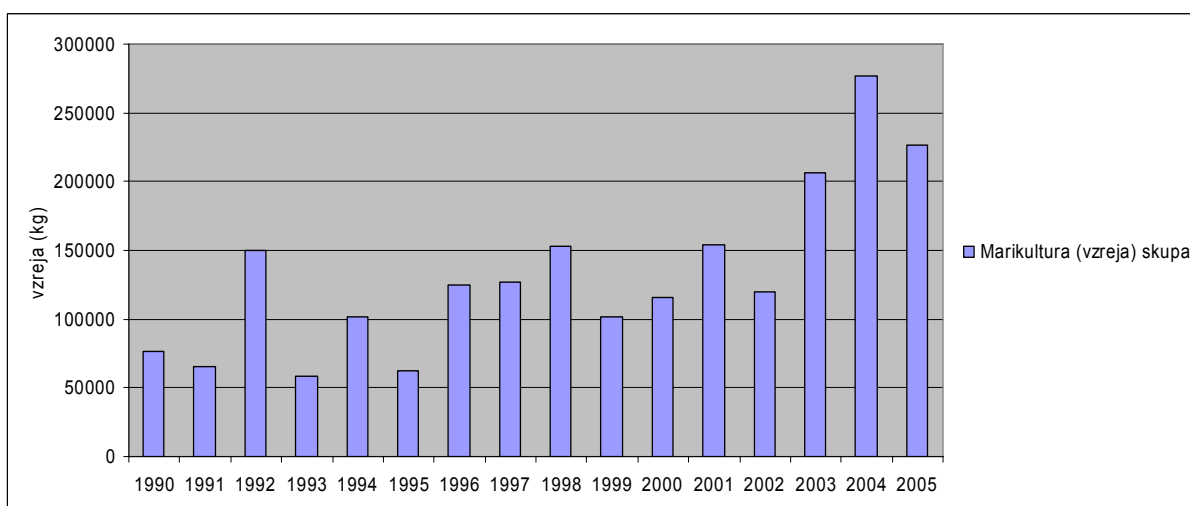
Skupna količina morskega ulova je v obdobju 1993–2004 v povprečju znašala slabih 1.700 ton, medtem ko je v letu 1990 znašala slabih 6.000 ton. Najvišji delež predstavlja ulov plavih rib, predvsem sardel (v obdobju 1990–2004 je delež znašal okoli 86% celotnega morskega ulova, v letu 2004 le še 46% ali 373 ton).

Slika 3: Morski gospodarski ribolov v kg, po letih
(Vir: Statistični urad RS)

Prispevek ribištva v letni BDP znaša okoli 0,016% za obdobje 1995–2003 oziroma okoli 3,3 milijona evrov. Pomen ribištva je večji zaradi prispevka z ribištvom povezanih dejavnosti ter ekonomske in tradicionalne vloge gospodarskih ribiških dejavnosti.

Ocenjena vrednost oskrbe z ribami in ribiškimi proizvodi ter ribiškimi izdelki za človeško prehrano se giblje od slabih 5 kg (v letu 2000) do okoli 6 kg na prebivalca letno (v letu 2004). Te ocene so zgolj indikativne narave, ker za sestavo standardizirane bilance proizvodnje in porabe rib in ribjih izdelkov za Slovenijo ni dovolj podatkov. Akvakultura postaja vse pomembnejša, problem pa je omejenost površin za njen razvoj.

Slika 4: Akvakultura – vzreja vodnih živali v kilogramih, Slovenija, po letih
(Vir: Statistični urad RS)

V skladu z Zakonom o morskem ribištvu sta bila za zaščito ribolovnih virov in akvakulture ustanovljena dva ribolovna rezervata: Portoroški ribolovni rezervat obsega notranji del Piranskega zaliva in soline, strunjanski ribolovni rezervat pa obsega obalno morje pri Rtu Strunjan, notranji del Strunjanskega zaliva, laguno in soline.

Ključni problemi :

- Zmanjšanje teritorialnega morja po osamosvojitvi Slovenije, nedoločena meja s Hrvaško in neizpolnjevanje Sporazuma o obmejnem prometu in sodelovanju (SOPS).
- Sezonskost ribištva, nepoznavanje stanja virov in posledična nepredvidljivost ulova povečujejo negotovost ekonomskega položaja ribičev.
- Nezadostna ribiška infrastruktura (skladišča, objekti za popraviljanje čolnov in shranjevanje ribiške opreme), neurejeni prostori za razkladanje ulova, ni prostorov za neposredno prodajo (ribarnic).
- Ogroženost dejavnosti zaradi nevarnosti ekoloških katastrof (zaradi pomorskih nesreč).
- Zapletene prometne poti do pristanišč – prednost imajo trgovske ladje; nevarnost nesreč zaradi velikih tovorov (ekološke nesreče), onesnaženje morja, upadanje ribiških virov.
- Prostorski konflikti z drugimi uporabniki morja in priobalnega pasu morja.

4.6 Infrastruktura

Promet

Južna Primorska je zaradi svoje geografske lege in lokacije na V. evropskem prometnem koridorju izpostavljena močnim prometnim tokovom. Obstoječa prometna infrastruktura, katere ogrodje tvorijo cestno in železniško omrežje, pristanišče Koper in Letališče Sečovelje, je v glavnem dobro razvita.

V preteklem desetletju je bilo v velikem delu dograjeno avtocestno omrežje in povezano z italijanskim omrežjem. V okviru nacionalnega programa izgradnje avtocest bo v naslednjem obdobju sistem dokončan. Kljub dobri razvitosti cestnega omrežja v regiji še vedno obstajajo deli s slabše razvitim cestnim omrežjem.

Osebni potniški promet temelji predvsem na rabi osebnega avtomobila, kar kažejo podatki o velikem številu osebnih avtomobilov/1.000 prebivalcev, po katerem je regija prva v Sloveniji. Predvsem v obalnem delu je cestno omrežje preobremenjeno; v poletnem času in ob vikendih se pogosto pojavljajo zastoji, saj je povprečna letna dnevna obremenitev (PLDP) na nekaterih odsekih 30.000 vozil/dan.

Javni potniški promet: Zaradi vse večje stopnje motorizacije je uporabnikov javnega potniškega prometa vse manj, zato ta postaja vse dražji, tako za uporabnike kot za državo in lokalne skupnosti, ki ga posredno ali neposredno subvencionirajo. Javni potniški promet je slabo razvit in ne predstavlja privlačne alternative; sistem ni povezan, prevozi so počasni, neudobni in nezanesljivi. Spodbujanje javnega prometa je nujno tudi iz okoljskih razlogov (hrup, onesnaževanje zraka) in prostorskih razlogov (čedalje zahtevnejša prometna infrastruktura ogroža predvsem potenciale obalnega pasu in okolico historičnih mestnih jeder).

Obstoječe **železniške proge** ne ustrezajo več sodobnim prevoznim potrebam kar zadeva hitrost, večjo frekvenco vlakov, izboljšano zanesljivost in predvidljivost, višjo kakovost storitev pri potniškem in tovornem prometu. Neustreznost obstoječe železniške proge se kaže tudi s pogostimi nivojskimi križanji kakor tudi glede svojih parametrov in zmožljivosti. Glavna proga, ki vodi do Obale, se v Kopru v dveh krakih (mestu in Luki Koper) slepo konča.

V Južni Primorski so turistične **kolesarske povezave** slabo urejene. Deloma so poti urejene na območju Krasa, po obstoječih manj obremenjenih cestah. V nekaterih delih regije so le

predvidene, predvsem na ozkem obalnem pasu in v njenem zaledju ter na snežniškem pogorju.

Priložnosti za razvoj **pomorskega prometa**, predvsem potniškega, niso dovolj izkoriščene. Za spodbujanje javnega pomorskega potniškega prometa je v Kopru, Izoli, Piranu in Portorožu potrebno razvijati in posodabljati pristanišča. Na obali ni jasno zasnovano omrežje marin in servisnih prostorskih ureditev ter ustrežnejših navezav pomorske infrastrukture na druga prometna omrežja. V Kopru se vzpostavlja pomorski potniški terminal, ki postaja pomemben element turističnega razvoja območja.

Obstoječi potniški terminal na **letališču** Portorož v Sečovljah ter letališko infrastrukturo je potrebno postopno modernizirati, toda znotraj obstoječih meja letališča in v skladu z omejitvami, ki izhajajo iz ohranjanja narave in zaščite kulturne dediščine Sečoveljskih solin.

Ključni problemi:

- Prevlada avtomobilskega potniškega prometa podpira netrajnostni vzorec prostorskega razvoja – razpršeno gradnjo.
- Slabo razvit javni potniški promet.
- Pomanjkljiva infrastruktura za trajnostno mobilnost.
- Pritisk na ohranjenost biotske raznovrstnosti, naravne vrednote, kulturno dediščino – degradacija okolice historičnih ambientov.
- Okoljski problemi (onesnaževanje zraka, hrup).
- Pritisk prometa na obalni pas (prometna infrastruktura vključno s parkirišči), kar ogroža naravo, krajino in rekreacijske potenciale.
- Slabo razvit javni potniški promet poslabšuje mobilnost starejših (kar je pomembno zaradi naraščanja deleža starih ljudi v regiji) in šolajoče mladine.
- Čedalje višji stroški urejanja prometa v občinah (gradnja podzemnih garažnih hiš).
- Konflikti med širitvijo letališča Sečovlje in krajinskim parkom.
- Premajhen delež tranzitnega tovora uporablja železnico.

Odvajanje in čiščenje odpadnih voda

Na območju Južne Primorske so najpomembnejši dejavnik, ki obremenjuje vode, komunalne odpadne vode. Stopnja onesnaženja vode je še posebej visoka v obalnem delu zaradi goste poselitve (stanovanjska naselja, počitniški in turistični objekti, gospodarske cone) in infrastrukture (Luka Koper, marine). Večina vodotokov v regiji sicer ni onesnažena, vendar se spodnji tokovi rek Dragonje, Rižane in Reke uvrščajo v nižji kakovostni razred, kar je posledica naseljenosti in neustreznega upravljanja z odpadnimi vodami, kakor tudi prometne infrastrukture. Kljub temu obstaja očiten trend izboljševanja bioloških in kemičnih parametrov (razen nitratov) v povodjih jadranskih rek.

Celotno območje Južne Primorske je opredeljeno kot občutljivo območje in zato zanj veljajo strožji kriteriji za opremljanje aglomeracij s sistemi odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda.

Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE na občutljivih območjih morajo biti opremljena z javno kanalizacijo in komunalno čistilno napravo do 31. decembra 2008, do

takrat pa mora biti priključeno na javno kanalizacijo tudi najmanj 95% obremenitve, ki nastaja zaradi odpadne vode na teh območjih. Na območju južnoprimorskih občin so tri take aglomeracije: obalna mesta Koper, Piran in Izola. Kot je razvidno iz Tabele 3, je obseg opremljenosti aglomeracij z ustreznimi kanalizacijskimi sistemi danes dokaj visok, ustreznost čistilnih naprav pa je trenutno nizka, saj aglomeracija Izola nima čistilne naprave in odvaja odpadne vode v morje preko globinskega izpusta, čistilna naprava Koper pa ne dosega ustreznega nivoja čiščenja. Zato se z investicijskim programom predvideva izvedba nove, skupne čistilne naprave za aglomeracijo Koper in Izola, s hkratno izvedbo kanalizacijskih sistemov.

Tabela 3: Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE

Št.	ID aglomeracije	Aglomeracija	PE	PE industrija	PE skupaj	% kanalizacije
1	20018	Koper	24.471	7.341	31.812	100
2	538	Piran	14.369	4.311	18.680	64
3	2091	Izola	12.445	3.734	16.179	95

Območja naselij z obremenjenostjo med 2.000 PE in 10.000 PE morajo biti opremljena z javno kanalizacijo in komunalno čistilno napravo do 31. decembra 2015, do 31. decembra 2017 pa mora biti priključene na javno kanalizacijo tudi najmanj 95% obremenitve, ki nastaja zaradi odpadne vode na teh območjih. Manjše aglomeracije na obravnavanem območju so že dokaj ustrezno opremljene s čistilnimi napravami, težavo pa predstavlja dokaj nizek nivo opremljenosti s kanalizacijskim omrežjem.

Občine so sprejele operativne programe za čiščenje odpadnih voda, vendar je njihovo dosledno izvajanje vprašljivo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.

S predvidenim programom ukrepov bi se do leta 2017 skoraj v celoti eliminirale emisije iz poselitvenih območij na teritoriju, ki je zajet v program CAMP Slovenija, kar bi pozitivno vplivalo na kakovost vode v vodnih telesih površinskih voda (vodotoki in Jadransko morje) ter podzemnih voda.

Ključni problemi:

- Občine z redkejšo poselitvijo se soočajo z visokimi stroški za komunalno opremljenost, saj se zaradi položaja aglomeracij na občutljivem območju predvidevajo velike potrebe po investicijah, tudi na območju občin z relativno majhno finančno zmogljivostjo. Izvedba odvajanja in čiščenja odpadnih voda v kraških aglomeracijah je zelo draga zaradi dragih izkopov v kamnino (apnenec) ter neugodne konfiguracije terena (ni stalnih padcev), kar narekuje večje število črpališč ali manjših čistilnih naprav.
- Problematična je zahtevnost samega državnega operativnega programa, zato se obveznosti in breme ne bi smeli prenesti na občine, temveč mora ta sredstva zagotoviti Republika Slovenija (mnenje občin).
- Pomanjkanje finančnih virov v občinah: občinam je nujno potrebno zagotoviti direkten stalen vir iz taks za obremenjevanje voda – okolja.
- Občine Sežana, Hrpelje–Kozina, Divača in Komen imajo izrazito premajhen obseg lastnih sredstev za izvedbo programa.
- Neenakomerne sezonske obremenitve otežujejo načrtovanje investicij: problematične so predvsem lastne sezonske nastanitve v apartmajih in hišah, bolj kot hotelske nastanitve.

- Količine odpadnih voda se povečujejo zaradi povečevanja števila turistov in priseljevanja.

Ravnanje z odpadki

Ravnanje z odpadki v regiji ni celovito rešeno in predstavlja enega večjih virov onesnaženja. Odlagališča so povečini neprimerno locirana, tehnično manj ustrezna (netesnjena, neodplinjena, poplavna oz. v dosegu talnih vod itd.), vsa pa so že pretežno zapolnjena. Vse občine trenutno odlagajo svoje odpadke na rekonstruiranih odlagališčih, ki pa bodo v prihodnjih letih zapolnjena oziroma so v fazi sanacije in povečevanja zmogljivosti.

V organiziran odvoz odpadkov so vključeni vsi prebivalci regije. V vseh občinah so uvedli sistem ločenega zbiranja odpadkov, vendar glede na pridobljene podatke ta ni najbolj uspešen. O trendu količine zbranih komunalnih odpadkov je zaradi nerednega zbiranja podatkov težko govoriti.

Vse občine v regiji so pristopile k GOJUP Južna Primorska, kjer je bil v izdelavi regijski projekt, ki je vključeval odlagališče preostanka odpadkov na območju občine Sežana, vendar projekta ni podprla lokalna skupnost, zato je bila sprejeta pobuda, da se poišče novo lokacijo za skupno regijsko odlagališče.

Ključni problemi:

- Odlagališča odpadkov v občinah so polna, oziroma bodo to v kratkem.
- V regiji še ni vzpostavljen celovit sistem ravnanja z odpadki (ločeno zbiranje odpadkov na izvoru, ureditev zbiralnic ter zbirnih centrov na ravni posameznih občin, regijska centra ravnanja z odpadki).
- Divja odlagališča predstavljajo predvsem stara bremena iz preteklosti, pojavljajo se tudi nova aktivna divja odlagališča, ki so predvsem rezultat nizke ozaveščenosti lokalnega prebivalstva. Velika razpršenost teh odlagališč z najrazličnejšo strukturo odpadkov ogroža vodne vire ter kraške jame in vrtače.
- Slaba ozaveščenost prebivalstva glede pomena uvajanja ločenega zbiranja komunalnih odpadkov in posledično šibko sodelovanje.
- Vprašanje čiščenja naplavljenih odpadkov z obal ni rešeno kot tudi zbiranje odpadkov na območjih komunalnih privezov.
- Količine odpadkov naraščajo.

Oskrba z vodo

Zaradi naravnih značilnosti Krasa in slovenske Istre je naravnih virov za oskrbo s pitno vodo relativno malo. Obstoječi vodni vir na kraškem območju je ustrezen vodni vir, ki pa je zaradi kraškega terena izpostavljen možnim onesnaženjem in ne zagotavlja zadostne varnosti oskrbe prebivalcev s pitno vodo. Porečje Rižane, kot vir za oskrbo slovenskega Istre s pitno vodo (poleg izvirov na Dragonji na hrvaškem ozemlju), je premalo izdatno in izrazito izpostavljeno onesnaženju.

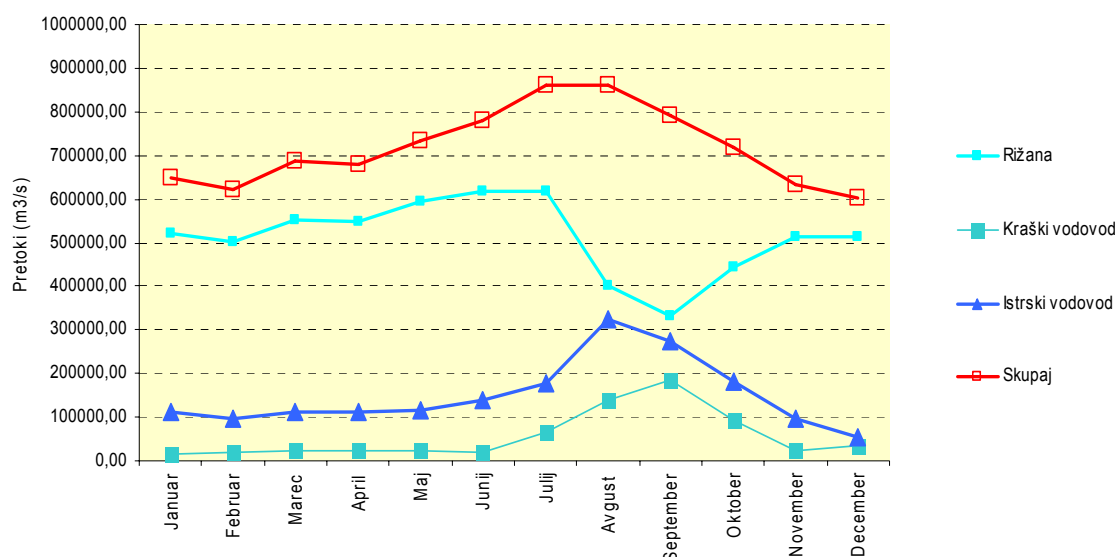
Zato je nujno zagotoviti dodatni vodni vir, ki bo pokrtil potrebe celotne regije. Predlagani vodni vir Padež–Suhorka ima potencial za zagotavljanje vseh potreb po vodi v regiji, potrebno pa bo uskladiti potrebe po zagotavljanju pitne vode z varstvenimi omejitvami za ohranitev režima reke Reke in stanja okolja v Škocjanskih jamah.

Zaščita vodnih virov je formalno sicer izvedena, vendar se nadzor nad izvajanjem omejitev dejavnosti v teh območjih ne izvaja, zato so vodni viri stalno izpostavljeni možnemu

onesnaženju. Območje nekaterih občin je v pretežnem delu prekrito z vodovarstvenimi območji, kar predstavlja precejšnje omejitve v možnostih prostorskega in gospodarskega razvoja. Raba prostora na vodovarstvenih območjih je pretežno kmetijska, ta pa premalo upošteva varstvene zahteve vodovarstvenih območij oziroma vodnih virov.

Trije glavni vodovodni sistemi zagotavljajo vodooskrbo pretežnega dela regije, predvsem območja razpršene poselitve (Brkini, zaledje Slovenske Istre) pa so oskrbovana iz lokalnih vodovodov neustrezne kakovosti in izdatnosti, pa tudi upravljanje z njimi je neustrezno. Obstaja značilna razlika med oskrbo z vodo osrednjih naselij in njihovo porabo vode ter oskrbo z vodo in porabo ostalih, zlasti zalednih območij. Za ta območja je značilno, da nimajo zadosti omrežij in objektov za oskrbo z vodo, strošek oskrbe z vodo je visok, gradnja in tehnično stanje distribucijskih sistemov sta nezadostna.

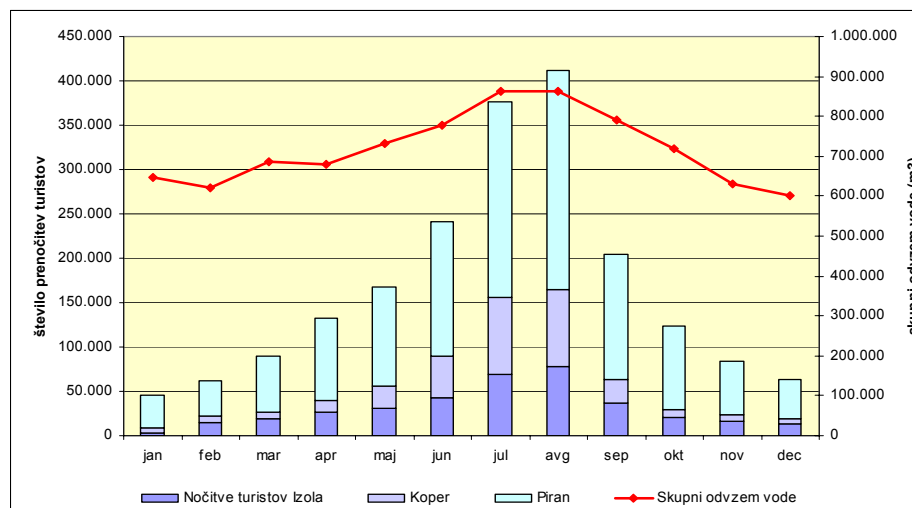
Poraba vode v Slovenski Istri je prekomerna predvsem zaradi potrebe po vodi v poletnih mesecih in zaradi turizma ter izgube vode v ceveh. Meritve za zmanjšanje porabe vode se ne izvajajo in so bolj posledica pomanjkanja vode kot pa načrtovanih meritev. Trenutno je poraba vode dokaj stabilna in izguba vode v ceveh je manj kot ena tretjina (29%).

Slika 5: Odzemi vode iz Rižanskega, Kraškega in Istrskega vodovoda v letu 2004

Glede na to, da je Istrski vodovod na Hrvaškem, kaže, da je v obalnem območju deficit pitne vode, ki znaša 21% letno. Največja potreba po dodatni pitni vodi je v poletnem času.

Glede na skupno število prebivalcev in turistov se poraba pitne vode spreminja in niha od 150 l/osebo/dan v zimskem času do 51 l/osebo/dan.

Slika 6: Povečanje porabe vode v povezavi s številom nočitev turistov

Ključni problemi:

- Obstoječi viri pitne vode ne zadoščajo za varno oskrbo s pitno vodo, potrebna je izgradnja infrastrukture za oskrbo iz vira Padež–Suhorka.
- V regiji ni zagotovljeno učinkovito preprečevanje onesnaževanja vodnih teles, ki so namenjena za javno oskrbo s pitno vodo (vzpostavitev vodovarstvenih območij).
- Lokalni vodni viri so v veliki večini prepuščeni propadanju in onesnaževanju in na ta način izgubljajo funkcijo alternativne oskrbe prebivalstva z vodo v primeru izpada primarnega vodooskrbnega sistema.
- Pomanjkljiva infrastruktura za oskrbo z vodo v nekaterih delih regije.
- Kvaliteta vodovodnega omrežja je slaba, potrebna je postopna zamenjava omrežja iz azbestno-cementnih cevi.
- Velika poraba vode v poletni sezoni zaradi povečanega števila turistov, rast zaradi priseljevanja, višjega standarda.
- Neizkoriščene možnosti porabe alternativnih virov pitne vode.

4.7 Naravni viri

Biotska raznovrstnost in varstvo narave

Ekološko pomembna območja, ki se nahajajo v obalnem pasu, zajemajo dobršen del obalnega pasu ter morje in morsko obrežje. Na območju Južne Primorske je opredeljenih 29 območij Natura 2000 in 36 ekološko pomembnih območij (Naravovarstvene smernice za Regionalno zasnovi prostorskega razvoja Južne Primorske, Zavod RS za varstvo narave, maj 2005). Območje Krasa je izjemno pomembno z vidika varstva naravnih vrednot in ohranjanja biotske raznovrstnosti in kot tako je opredeljeno kot ekološko pomembno območje in območje Natura 2000.

Na območju Južne Primorske izpostavljamo naslednje habitatne tipe: morski in obalni habitatni tipi, suha travišča in podzemeljski habitatni tipi.

Morski in obalni habitatni tipi: Slovenija ima zaradi kratke obale malo obalnih in morskih habitatnih tipov, vendar ti izdatno prispevajo k visoki biotski raznovrstnosti v državi. Obseg obalnih habitatnih tipov se je v zadnjega pol stoletja precej zmanjšal, pritisk nanje pa povečal. Tako je v Škocjanskem zatoku konec 90-tih let prezimovalo le še nekaj sto vodnih ptic, v

drugi polovici 80-tih let jih je bilo nekaj tisoč. Za morske habitatne tipe so značilna velika nihanja v stanju, predvsem zaradi pomanjkanja kisika v prilehkih slojih vode v poletnih mesecih, kar povzroča pogine večine vrst.

Zavod RS za varstvo narave ocenjuje, da se na območju nahajajo naslednji habitatni tipi: travniki morske trave, podmorski travniki s pozejdonko, izlivi rek in estuariji, muljasti in peščeni poloji brez vegetacije višjih rastlin in s sestoji slanuš enoletnic, obmorska močvirja, obalne lagune, če naštejemo nekaj značilnih. Vodne ptice so življenjsko odvisne od mokrišč, tod se pojavljajo v velikih gostotah in so eden najočitnejših indikatorjev bogastva in pestrosti teh produktivnih ekosistemov. Večina preostalih območij obalnih habitatnih tipov je sedaj zakonsko zavarovana.

Suha travišča so danes večinoma antropogenega nastanka in tudi njihov obseg se je v zadnjih petdesetih letih zmanjšal. V odročnejših predelih se ta travišča zaraščajo. Zmanjšanje območij razširjenosti oz. populacij suhih travišč je ugotovljeno pri nekaterih vrstah (hribski škranec, dnevni metulji, košutnik, potonika, nekatere vrste orhidej). Primerjava Slovenije z evropskimi državami pa kaže, da je pri nas delež ogroženih vrst, vezanih na suha do mezofilna travišča, še večji.

Podzemski habitatni tipi: Za podzemne habitatne tipe je značilnih veliko ozko endemičnih vrst, ki so zaradi velike ekološke občutljivosti zelo ranljive, saj so zelo specializirane za tipične razmere v podzemlju, imajo pa tudi majhno sposobnost prilagajanja. Zato jih posegi na površju, ki vplivajo na razmere v jamah (npr. zmanjšan dotok vode in hranilnih snovi, povečano onesnaževanje ipd.), močno prizadenejo. Podzemski habitatni dajejo nekaterim skupinam zatočišče del leta (npr. prezimovališče netopirjev) in neprimerni posegi (npr. popolno zapiranje vhodov, motnje zaradi obiskovalcev) ogrožajo tudi te skupine.

Zavarovana območja: Državna zavarovana območja Južne Primorske so: Škocjanske jame, Škocjanski zatok, Sečoveljske soline, Strunjan, Debeli Rtič in Rt Madona.

Regijski park Škocjanske jame je uvrščen na seznam svetovne naravne in kulturne dediščine pri Unescu in je zavarovan z Zakonom o Regijskem parku Škocjanske jame (Ur. l. RS, št. 57/96). Od leta 1996 ga upravlja javni zavod. Park leži na robu matičnega Krasa, na območju kontaktnega Krasa, kjer se apnenec stika s flišem in kjer so raziskovalci prvič začeli odkrivati kraške pojave. Območje je prvo podzemno mokrišče na seznamu Ramsarske konvencije, bogato je z arheološko dediščino. Podzemeljski sistem Škocjanskih jam je edinstvena turistična destinacija.

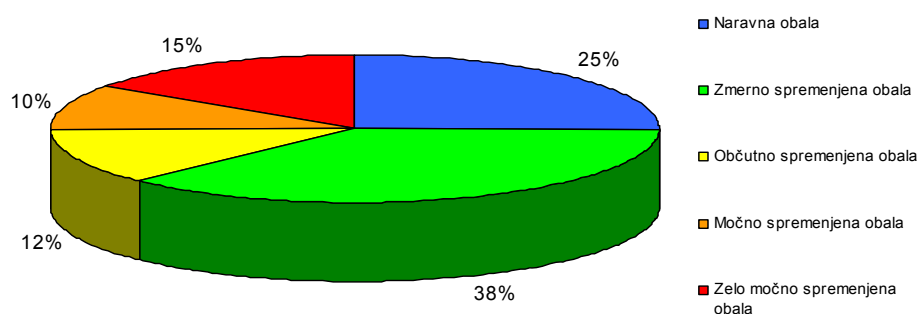
Naravni rezervat Škocjanski zatok na podlagi koncesije upravlja nevladna organizacija (Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije). Gre za obsežno laguno z nizkim vodostajem in na vzhodnem delu bertoško bonifiko, ki ima zaradi lege neposredno ob mestnem tkivu Kopra še poseben pomen.

Naravni rezervat Strunjan je del krajinskega parka Strunjan in obsega 4 km dolgo severno obalo Strunjanskega polotoka ter pripadajoči 200-metrski pas obalnega morja. Zaradi svojih geoloških in geomorfoloških značilnosti, velike biotske pestrosti in dejstva, da gre za najdaljši neprekinjen del naravne obale v celotnem Tržaškem zalivu, je izjemnega pomena z vidika varovanja naravnih vrednot. Strunjanski klif (visok do 80 m) je najvišja znana obmorska flišna stena ob vsej jadranski obali. Leta 2004 je bilo z Uredbo o krajinskem parku Strunjan zavarovano širše območje.

Sečoveljske soline so bile leta 2001 zavarovane z Uredbo o krajinskem parku. Upravljalec je podjetje Soline d.o.o. Sečoveljske soline so edino mokrišče v Sloveniji, ki so bile zaradi izjemnih krajinskih in ekoloških vrednosti leta 1993 uvrščene na seznam Ramsarskih

lokalitet. Kot bogata zakladnica rastlinskega in živalskega sveta so uvrščene med najpomembnejše lokalitete naravne dediščine v Sloveniji. Submediteransko podnebje, povečana slanost vode in opustitev solinarske dejavnosti na večjem delu solin ustvarjajo posebne ekološke razmere, v katerih preživijo le tisti organizmi, ki so nanje prilagojeni.

Morfološka spremenjenost obalnega območja narašča, zaradi česar prihaja do izgube obalnih habitatov, do uničenja mest za gnezdenje ptic v območjih v bližini obalne linije, do motenja ali prekinitve selitvenih poti živalskih vrst ter do fragmentacije življenjskega okolja na območja, ki so premajhna za preživetje nekaterih vrst.

Slika 7: Spremenjenost obalnega območja

Vir: Ministrstvo za okolje in prostor RS, Poročilo o stanju okolja 2006, še neobjavljeno

Rezultati kažejo, da je le še 25% obale v naravnem stanju (po izračunih Zavoda RS za varstvo narave, Območna enota Piran, delež naravne obale ne presega 20%). Večji del (38%) je zmerno spremenjen. Preostali del obale (37%) pa je občutno do močno spremenjen. Na tem deležu so zgrajena pristanišča, marine in urbana območja, ki posegajo v bibavični pas in morje.

Ključni problemi:

- Biotska raznovrstnost se v splošnem zmanjšuje, praviloma zaradi večanja pritiskov na vrste, njihove habitate in habitatne tipe.
- Zdravje habitatov in ekosistemov je odvisno od kakovosti morske in rečne vode, na kar vplivajo komunalne odpadne vode, izpusti iz plovil, pomorski promet, človeški posegi, ki vplivajo na morsko dno (ribiške in izletniške ladje) ter zasedenost in raba obalnih območij.
- Zaradi močnih urbanizacijskih pritiskov so ekosistemi podvrženi uničenju.
- Na nacionalni ravni je sicer vzpostavljen sistem varstva narave, ki pa je v nekaterih točkah pomanjkljiv: pri nekaterih zavarovanih območjih ni urejeno upravljanje (krajinski park Strunjan, območje Debeli Rtič in Rt Madona), nadzor nad izvajanjem režima varovanja je premalo učinkovit, financiranje ni zadovoljivo urejeno, neurejena infrastrukturna opremljenost območij itd.
- Preslabo je izrabljen tudi turistični potencial zavarovanih območij za gospodarske dejavnosti in socialno kohezijo, prešibko je sodelovanje med upravljalci zavarovanih območij in turističnimi akterji.

Varstvo pred poplavami

Na manjšem delu regije je pomanjkljiva protipoplavna varnost, kar je posledica neustreznih ureditev nekaterih hudourniških vodotokov. Zaradi zagotavljanja varnosti pred visokimi vodami na kmetijskih površinah so bili v preteklosti izvedeni regulacijski posegi v nekatere vodotoke in zgrajeni zadrževalniki (Mola in Klivnik ter Pivol, Triban in Vanganelško jezero v Slovenski Istri).

Glede na napovedi klimatologov in trende v zadnjem desetletju lahko na območju Južne Primorske pričakujemo pogostejše suše.

Ključni problemi:

- Na manjšem delu regije je pomanjkljiva protipoplavna varnost, kar je posledica neustreznih ureditev nekaterih vodotokov (predvsem reka Reka s pritoki, pa tudi Dragonja, spodnji del doline Dragonje in območje Sečoveljskih solin).
- Narašča ogroženost zaradi poplav nižje ležečih delov obale.

4.8 Krajina, zgodovinski in kulturni viri

Na pretežnem delu Južne Primorske je kulturna krajina pomembna prvina prepoznavnosti regije, kar je še posebej izraženo na območjih izjemnih krajin in na območjih kompleksnega varstva kulturne dediščine. Poleg območij nacionalne prepoznavnosti, ki jih navaja že SPRS (Lipica, Škocjanske jame, del Brkinov in Matarskega podolja, del Bržanije in Movraške doline; Prem in Suhorje, Kras, območje Strunjana, Šavrini) in izjemnih krajin, so pomembna tudi območja, ki jih opredeljujemo kot območja regionalne prepoznavnosti – Snežnik, Slavnik, Vremščica in Kraški rob. Mnoga od teh območij so hkrati tudi nosilci velikih naravnih kakovosti.

Med najkakovostnejša krajinska območja Južne Primorske uvrščamo: morje in morsko obalo z značilnimi reliefnimi pojavi (npr. klifi) in poselitvijo (mestna jedra), značilne oblike poselitve (arhitektura in urbanizem vasi in mestnih jeder na Krasu in v Slovenski Istri), naravne prvine matičnega Krasa (značilen relief in mikrorelief s plitvimi tlemi, vrtačami, skalami na površju, pa tudi termofilno rastje (Škocjanske jame, Kraški rob, Vrtača pod Čebulovico)) in obvodnih krajin (dolina reke Dragonje) ter kulturne krajine (skladnost poselitve z naravno zgradbo prostora na Krasu in slovenski Istri).

Ključni problemi – varstvo kulturne dediščine:

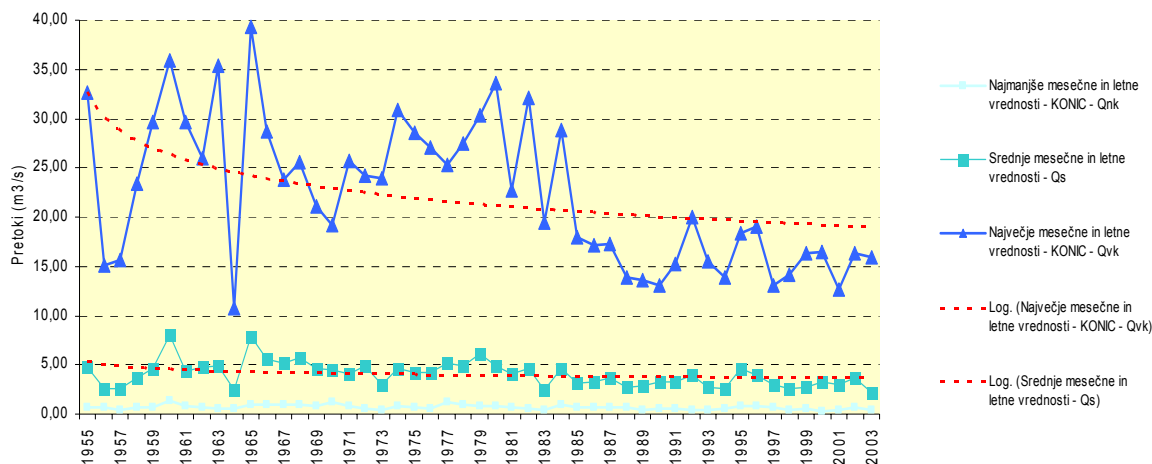
- Pretežen del kulturne dediščine, predvsem naselbinske, etnološke in kulturne krajine, je prepuščene propadanju.
- V prostoru je zaslediti neurejenost, ki je po eni strani posledica neurejenega lastništva nepremičnin in po drugi neusklajenosti gospodarskih, družbenih, kulturnovarstvenih in okoljskih vidikov razvoja v prostoru.
- Veliko je nedovoljenih gradenj v naselbinskih in drugih območjih kulturne dediščine ter v kulturni krajini, kar vodi v dodatno degradacijo prostora.
- Kulturna dediščina je slabo vključena v krajevne, regijske in državne razvojne programe.

Ključni problemi – priobalna krajina:

- Krajinske spremembe so posledica gradnje velikih infrastrukturnih objektov (slovenska Istra in predvsem obalno območje – prometna in turistična infrastruktura kot so avtoceste, marine, pristanišča) in naselij (naraščajoča gostota poselitve v obalnem območju – turistična naselja in razpršena gradnja stanovanj in počitniških objektov in pomožnih objektov).
- Širitev disperzne zazidave z neizoblikovanim arhitekturnim značajem, ki v večini primerov ne predstavlja nadgradnje lokalne tipologije ampak tipizacijo in globalizacijo arhitekturnega prostora.
- Gradnja objektov s (pre)veliko volumensko zasnovo, ki povzročajo izrazit in neželen vizualni vpliv na obalni pas in širše območje.
- Intenzivna urbanizacija in posledična sprememba značilne mediteranske podobe obalnega pasu.
- Neurejena zemljišča in objekti neposredno na obalnem pasu.
- Velik obseg neoblikovane montažne arhitekture z gostinsko in turistično funkcijo, neurejene in nenačrtovane površine skladiščenja prikolic, neoblikovani servisni objekti marin, neorganizirana parkirišča, zanemarjeni elementi kopališč in neurejene dostopne peš poti do morja, ki degradirajo podobo obale.

4.9 Trendi na področju okolja

- Odras klimatskih sprememb je trend zviševanja višine morja ob slovenski obali, ki se ocenjuje na 1mm/leto. V prihodnjih 100 in več letih je pričakovati večjo ogroženost oz. pogostejše poplavljanje nižje ležečih urbanih predelov slovenskih mest (Koper, Izola, Piran, Portorož), predvsem na lokacijah, ki jih morje že sedaj vsakoletno poplavlja.
- Glede na pričakovano intenzifikacijo pomorskega prometa in navtičnega turizma je možno pričakovati trend povečevanja vsebnosti ogljikovodikov v morskih sedimentih.
- Do izgradnje kanalizacijskega omrežja in čistilnih naprav se bo trend onesnaženja morja s komunalnimi odpadnimi vodami nadaljeval.
- Trend stanja vodnih količin pri karakterističnih pretokih rek z neposrednim izlivom v Jadransko morje kaže, da se najizraziteje znižujejo srednji, upadajo pa tudi maksimalni pretoki rek. Razmere kažejo na zmanjševanje razpoložljive vode na območju regije. Dodatne težave pri zagotavljanju zadostnih količin vode povzroča v zadnjih letih opažena sprememba v časovni razporeditvi odtokov, saj se obdobja z velikimi otoki v vodotokih z dežnim in dežno-snežnim režimom pomikajo v zimski čas, obdobje nizkih pretokov v poletnih mesecih pa se daljša. S tem se povečuje verjetnost nastopanja dolgotrajnejših suš.

Slika 8: Rižana: najmanjše, srednje in največje mesečne in letne vrednosti pretokov

- Na manjšem delu regije je pomanjkljiva protipoplavna varnost, kar je posledica neustreznih ureditev nekaterih hudourniških vodotokov. Zaradi zagotavljanja varnosti pred visokimi vodami na kmetijskih površinah so bili v preteklosti izvedeni regulacijski posegi v nekatere vodotoke in zgrajeni zadrževalniki (Mola in Klivnik ter Pivol, Triban in Vanganelško jezero v Slovenski Istri).
- Južna Primorska spada v II. stopnjo onesnaženosti zraka. Prihaja do občasnih preseganj dovoljenih vrednosti predvsem onesnaževal kot so dušikov oksid (NO_2), delcev (PM_{10}) in ozon (O_3). Najpomembnejši viri onesnaževanja zraka so industrija, promet in kurišča. Problematika onesnaževanja z ozonom in NO_x je vse bolj akutna, pričakovati je povečevanje onesnaženosti zaradi lokalnih vzrokov (promet), pa tudi zaradi čezmejnega onesnaževanja.
- Na določenih območjih se med pomembne negativne vplive na okolje uvršča tudi velika svetlobna onesnaženost, ki jo je treba upoštevati pri načrtovanju dejavnosti v prostor, predvsem v občutljivih območjih z vidika varstva prosto živečih živali.
- Promet je tudi glavni vir hrupa, s katerim so obremenjena predvsem urbana in turistična središča.
- Požarna ogroženost naravnega okolja je predvsem na kraškem gozdnogospodarskem območju v slovenskem merilu še posebej izražena. Na obravnavanem območju pogori največ gozdnih površin v Sloveniji.

4.10 Ključne ugotovitve o prostorskem razvoju

Pokrovnost tal: Večino Južno Primorske regijo pokrivajo gozdovi (67%) in kmetijska zemljišča (28%). Pozidana območja predstavljajo 2,8% in ceste 1,3% teritorija. Delež zaščitenih območij je 3%, Natura 2000 območja zasedajo 48%, in po tem indikatorju je regija na tretjem mestu v državi.

Čeprav je regija napredna in večina prebivalcev uživa relativno visok standard življenja, veliko posameznikov in skupnosti regije doživlja relativno visoko stopnjo pomanjkanja. Zmanjševanje razvojnih razlik je dolgoročni izziv za regijo.

Sodeč po analizi izbranih indikatorjev obstajajo razlike med obalnim delom in zaledjem regije (Kras, Brkini), za katerega je značilno sledeče:

- (1) število prebivalstva stagnira v nasprotju z obalnim delom, kjer se število prebivalcev veča zaradi priseljevanja;
- (2) središče urbanega in gospodarskega razvoja je na obalnem delu regije;
- (3) nižja osnova za davek od dohodka/prebivalca v kraškem zaledju v primerjavi z obalnim delom, čeprav se razlika zmanjšuje;
- (4) višja stopnja registrirane brezposelnosti;
- (5) višja stopnja zaposlenih v kmetijstvu in industriji;
- (6) slabše poslovanje podjetij;
- (7) redka poselitev in slabša opremljenost naselij z oskrbo in storitvami;
- (8) slabša opremljenost s prometno infrastrukturo (zlasti vzhodni del občine Ilirska Bistrica, osrednji del Brkinov, severni deli občin Sežana in Komen ter tudi zaledje Obale);
- (9) relativno slabša opremljenost z infrastrukturo za zaščito okolja.

Center regionalnega urbanega omrežja je Koper znotraj somestij Koper–Izola–Piran. Drugi dve središči regionalnega pomena sta Sežana in Ilirska Bistrica. Omrežje urbanih središč je sestavljeno tudi iz drugih pomembnih lokalnih urbanih središč (večina njih je v obalnih občinah) in manjših lokalnih centrov. Omrežje urbanih središč je ustrezno razvito, vseeno pa obstajajo neka nesorazmerja v obalnih občinah zaradi pomanjkanja pomembnih lokalnih urbanih središč v zaledju in kraškem ter brkinskem zaledju, kjer bi se nekatera urbana središča morala okrepiti in s tem povečati dostop do javnih funkcij ter zmanjšati pritisk na ožji obalni pas.

Litoralizacija: V zadnjih štiridesetih letih so širjenje mest, gospodarske dejavnosti in infrastrukturni razvoj koncentrirani na obalni pas. Povpraševanje po nepremičninah se krepi, zlasti v Slovenski Istri in v zadnjem času tudi na Krasu. Število izdanih gradbenih dovoljenj je v porastu. Nepremičnine v Južni Primorski so ene najdražjih v Sloveniji, njihove prodajne cene pa nepretrgoma naraščajo zaradi povpraševanja po počitniških stanovanjih. Obstaja velika razlika med povpraševanjem in cenami nepremičnin med Slovensko Istro in Kraško-brkinskim delom.

Visoke cene nepremičnin otežujejo dostopnost stanovanj, predvsem za mlade družine. Navkljub alarmantnim demografskim napovedim se lahko pričakuje nadaljnja rast populacije v regiji predvsem zaradi priseljevanja. Delež starih ljudi se bo bistveno povečal. Nujno je zadostiti nastanitvenim potrebam naraščanja in staranja prebivalstva.

Mesta regije s svojo kulturno, družbeno in izobraževalno ponudbo, delovnimi mesti in ključnimi storitvami so pomembna za sedanjo in bodočo privlačnost regije ter za kakovost bivanja prebivalcev. Nadaljnje povečanje njihove ponudbe naj bi bilo podprto preko investicijskih in okoljskih izboljšav.

Stara mestna središča in središča naselij se soočajo s številnimi težavami: propadajoči stanovanjski fond in infrastruktura, problemi prometne dostopnosti in slaba socialna struktura (stari in manj premožni ljudje). Posledici zgoraj omenjenega sta praznjenje mestnih središč in spreminjaje stanovanj v počitniška stanovanja (problem je še posebej pereč v Piranu), kar predstavlja močan pritisk na mestno infrastrukturo v poletnem času, medtem ko so pozimi mestna središča zapuščena. V zadnjih tridesetih letih so se ljudje selili v nove soseke v mestnih okoliših. Situacija se je pred kratkim začela izboljševati predvsem zaradi vzpostavitve univerze in fakultet, ki so prinesle novo življenje v mestna središča. Podobno stanje je v vaških središčih v zaledju. Tam prenova in primerna raba zgradb velikokrat nista možni zaradi problemov z lastništvu nepremičnin.

V zaledju večjih mest obstaja izrazit trend naraščanja razpršene gradnje, medtem ko so znotraj naselij neizkoriščeni prostorski potenciali, ki bi jih pridobili s sanacijo degradiranih urbanih

območij oz. reurbanizacijo. Razpršena gradnja pomeni potratno porabo prostora. Nizka gostota nove poselitve zahteva velika vlaganja v komunalno infrastrukturo, povzroča pritiska na naravo, naravne dobrine in okolje, ogroža kulturno dediščino in kulturno krajino, je energetska potratna in spodbuja osebni promet.

Razpršeno gradnjo spodbujajo velike javne investicije v cestno omrežje in komunalno infrastrukturo v oddaljenih območjih, kar pospešuje razvoj podeželja.

Prometni zastoji, še posebej očitni v obalnih mestih in poleti, morajo biti urejeni bolj učinkovito. Treba je uvesti spremembe pri zagotavljanju javnega prevoza za izboljšanje dostopnosti za vse prebivalce.

Osebni potniški promet temelji predvsem na rabi osebnega avtomobila, kar kažejo podatki o velikem številu osebnih avtomobilov/1000 prebivalcev, po katerem je regija prva v Sloveniji. Predvsem v obalnem delu je cestno omrežje preobremenjeno. V poletnem času in ob vikendih se pogosto pojavljajo zastoji, saj je povprečna letna dnevna obremenitev (PLDP) na nekaterih odsekih 30.000 vozil/dan.

Najpomembnejši viri onesnaževanja zraka so industrija, promet in kurišča. Problematika onesnaževanja z ozonom in NO_x je vse bolj akutna, pričakovati je povečevanje onesnaženosti zaradi lokalnih vzrokov (promet), pa tudi zaradi čezmejnega onesnaževanja. Promet je tudi glavni vir hrupa, s katerim so obremenjena predvsem urbana in turistična središča.

Podeželje je eno izmed pomembnih okoljskih prednosti regije. Pomembno prispeva h kakovosti življenja prebivalcev, zlasti tistih, ki živijo v mestih.

Regija se sooča z naraščajočimi pritiski na okolje in to naj bi se še stopnjevalo. Vse večje zahteve po gradnji, infrastrukturi, izrabi naravnih materialov, energije, vode itd. je potrebno urediti na način, ki bo ublažil negativne vplive in s tem ohranil in povečal kakovost življenja. Klimatske spremembe bodo vplivale na življenje v regiji v bodočnosti. Čeprav so dejanski učinki trenutno še nejasni, je treba v strategiji razvoja bolj razločno prikazati oceno tveganja poplav, kar morajo upoštevati tudi razvojni predlogi.

Ključni problemi:

- Na eni strani dobro funkcionalno organizirano urbano omrežje, na drugi neuravnoteženost urbanega sistema s težiščem na območju Slovenske Istre in pomanjkanjem ustreznih središč na območju občine Ilirska Bistrica.
- Urbana naselja v regiji so v primerjavi z urbanimi čezmejnimi centri (Trst, Reka, Gorica) majhna in imajo skromnejše urbane potenciale.
- Litoralizacija: v obalnem pasu Slovenske Istre se kopičijo različne dejavnosti, infrastrukturno opremljanje prostora, kar povzroča vedno večji priliv prebivalstva in težnje po gradnji stanovanjskih in drugih objektov. Na preostalem, bistveno večjem delu regije, ki obsega zaledje obale v Slovenski Istri, Krasu in Brkinih, pa se srečujejo z mnogovrstnimi strukturnimi problemi.
- Dobra dostopnost do večjih urbanih središč in povezanost regije s širšim prostorom (avtocesta), slabša prometna dostopnost do bolj oddaljenih podeželskih območij (slabe regionalne in lokalne povezave, slabo vzdrževane ceste).
- Razvita urbana središča (predvsem v Slovenski Istri), slaba povezanost in sodelovanje med mesti in podeželjem.

- Območja praznjenja bolj oddaljenih delov Krasa in Brkinov
- Razraščanje razpršene gradnje – širitev naselij na nove površine ob neizkoriščenih prostorskih potencialih znotraj naselij (sanacija degradiranih urbanih območij, reurbanizacija), potratna poraba prostora, nizke gostote nove poselitve.
- Plansko strukturiranje namenske rabe prostora: šibko prepletanje rab.
- Pojav nakupovalnih centrov z obsežnimi parkirišči izven mestnih središč.
- Velike javne investicije v cestno omrežje, komunalno javno infrastrukturo v periferna območja, ki po eni strani omogoča razvoj podeželja, po drugi pa spodbuja razpršeno poselitev.
- Premajhne investicije v obstoječe urbane centre in večja naselja in s tem tudi nižanje kvalitete življenja v središčih (socialno razslojevanje, okoljski problemi: hrup, otežena prometna dostopnost (mirujoči promet), selitev funkcij in dejavnosti na obrobje, slabši stanovanjski fond...).
- Nepremičnine v Južni Primorski so ene najdražjih v Sloveniji, njihove prodajne cene pa nepretrgoma naraščajo zaradi povpraševanja po počitniških stanovanjih. Obstaja velika razlika med povpraševanjem in cenami nepremičnin med slovensko Istro in Kraško-brkinskim delom. Število izdanih gradbenih dovoljenj je v porastu.
- Problem cenovne dostopnosti primernih bivališč za prebivalce zaradi visokih cen.

Problemi prostorskega razvoja in urejanja ožjega obalnega pasu

Obalno območje je bilo v zadnjih desetletjih izpostavljeno močnim razvojnim pritiskom, kar se kaže v hitrem naraščanju števila prebivalstva, urbanizaciji in razvoju dejavnosti. Raba morske obale kot stičišča obeh delov, kopnega in morja, in hkrati njuna os (populacijska, turistična, prometna, gospodarska itd.) se je morala stalno prilagajati pritiskom urbanega okolja in gospodarskim interesom.

Že sama prisotnost morja opredeljuje cel niz specifičnih dejavnosti kot so industrija, turizem, pristaniške dejavnosti, marikultura, ribištvo..., ki so neposredno vezane na morje oziroma na rabo morja, ali pa so njihove spremljevalne dejavnosti. Prek rabe morja pa te dejavnosti vplivajo druga na drugo, si konkurirajo in vsiljujejo različne pravne režime, pri čemer nastajajo tako konflikti rabe morja v razmerju do ciljev varovanja bivalnega okolja, do naravnih ekosistemov in krajine, kakor tudi glede podeljenih vodnih pravic in zmanjševanja ekonomske uspešnosti nekaterih dejavnosti.

Ključni okoljski in prostorski viri/potenciali obalnega pasu so narava, kulturna dediščina, naravni viri (ribolovni rezervati, kmetijstvo, gozdarstvo), rekreacijski potenciali (kopališča, sprehajališča, turistična in rekreacijska območja, zelene površine), urbane in arhitekturne kvalitete ter krajinske kvalitete.

Ključni pritiski na okolje in prostor v obalnem pasu izvirajo iz pomorskega prometa, marin in Luke Koper, prometa, turizma in rekreacije, poselitve in industrije.

Ugotavljamo, da so prostorski razvojni vzorci v primerjavi z opisanimi v širšem mediteranskem kontekstu bolj trajnostni, pa tudi reševanje obstoječih konfliktov je na visoki ravni. To pa seveda ne sme biti opravičilo za spanje na lovorikah, saj imamo priložnost, da obstoječi trend prostorskega razvoja usmerimo še bolj vzdržno.

Glede na analizo gospodarskih vidikov je potrebno predvideti:

- primeren prostor za širitev in/ali nadaljnji razvoj Luke Koper (tretji pomol), marin (najti prostor zlasti za skupne servisne površine), komunalnih privezov, ladjedelnice (sedanja lokacija je neprimerna, potrebno je najti prostor za servisiranje in popravljavnico plovil v povezavi s servisnimi površinami za marine);
- jasnejšo opredelitev razvoja območij za turizem ter njihovo strukturiranje in prepletanje (definicija multifunkcijskih območij, kjer se ostale rabe prepletajo s turistično);
- površine za nadaljnji razvoj Luke Koper, prometnega logističnega terminala (PLT) in nove poslovne cone (podjetniški inkubator, tehnološki park), po možnosti v bližini Luke Koper in/ali prometnih koridorjev in vozlišč;
- površine za razvoj ekonomsko-poslovno-trgovske dejavnosti, ki se sicer že razvija v obroču okoli starega mestnega jedra Kopra, Izole in v Luciji;
- ustrezne površine za razvoj družbenih dejavnosti, športa in rekreacije v obalnem pasu (tudi na zavarovanih območjih ohranjanja narave).

Ključni demografski in okoljski trendi ter njihov vpliv na prostorski razvoj obalnega pasu so naslednji:

Neuravnoteženost prostorskih razvojnih vzorcev: Obalne občine karakterizirajo tri območja poselitve: obalni pas, obalno zaledje in podeželje. Najgosteje je naseljen obalni pas, nekoliko manj obalno zaledje, medtem ko na podeželju (predvsem v Šavrinah in Bržaniji) število prebivalstva vsa desetletja po drugi svetovni vojni upada. Najhitreje je rasel delež prebivalcev v obmestjih. Polarizacija demografskih procesov, ki je privedla do takega stanja, se po letu 1985 umirja, kar je povezano s ponovnim poseljevanjem zaledja in podeželja. K temu je pripomogla boljša infrastrukturna poseljenost podeželja in možnost vrnitve prebivalcev iz mest. Problem je tudi velik urbani pritisk na obalni pas, tako poselitve kot dejavnosti, previsoke cene zazidljivih zemljišč za tekoče potrebe lokalnega prebivalstva in neselektivno poseganje v ožji obalni pas.

Problem neuskkljenosti poselitve in prometa se kaže predvsem v prometnih vzorcih, prometnih tokovih, *modal splitu* in težavah, ki se pojavljajo na področju mirujočega prometa. Velik delež prometa v območju treh obalnih občin poteka z osebnimi vozili, delež javnega potniškega prometa in delež alternativnega prometa sta izjemno nizka. V mestih in okolici se pojavljajo težave z zagotavljanem primerne števila parkirnih mest. Površine, ki jih pokriva mirujoči promet, so nesorazmerno velike, predstavljajo velik strošek za mesta, porabljajo najbolj kakovosten prostor in mesta vizualno degradirajo.

V obalnem zaledju in v manjši meri na podeželju se razrašča **razpršena, amorfná poselitev** nizke gostote po dotedanjih kmetijskih površinah med obstoječimi vasi in naselji. Oživljanje poteka večino stihijsko z divjo in nenadzirano pozidavo, tujo etničnim in kulturnim prvinam okolja, s prenašanjem mestnih vzorcev bivanja na vas in z nevezanostjo na kmetijsko dejavnost. Posebno kategorijo sestavljajo imetniki počitniških hiš in stanovanj.

Pri **urejanju mestnih jeder** izstopa predvsem problematika mestnih jeder Kopra in Pirana. Mestno jedro združuje osnovne mestne aktivnosti. To so trgovine, obrati, uradi, stanovanja in javne zgradbe. Z njimi je imelo mestno jedro glavno funkcijo in nadzor nad razvojem ostalega mesta ter njegovega zaledja. Mestni utrip se je preko jedra koncentrično širil in mestu določal osnovno razpoznavnost in značaj. Zaradi ekonomskih, družbenih in političnih sprememb so se izven mestnega jedra razvila enakovredna središča z lastnim značajem. Mestno središče tako ni več historično mestno jedro.

Rast monofunkcionalnih nakupovalnih središč: Problem postaja najbolj pereč v Kopru, kjer se na obrobju starega mestnega jedra širi monokulturno nakupovalno središče, čeprav je v vseh dosedanjih prostorskih dokumentih to vmesno območje namenjeno mestotvornim dejavnostim: prepletanju stanovanjskih, poslovnih, trgovsko – servisnih dejavnosti kot tudi programov izobraževanja, kulture, športa in rekreacije. Negativne posledice lociranja nakupovalnih središč ob mestnih jedrih so vizualna degradacija, izguba površin za mestotvorne dejavnosti ter posledično nefunkcioniranje mestnega središča.

Propadanje starih vaških jeder: ta so zaradi svoje strukture in oblike večinoma zavarovana kot naselbinski spomeniki, vendar večinoma propadajo zaradi neustrezne politike prenove, razdrobljenega lastništva, neprimerne velikosti in gostote zazidave, ki ne ustreza današnjim bivalnim zahtevam.

Širitev prometno-logističnega terminala (PLT) v Luki Koper predstavlja pomembno točko v omrežju evropskih TEN koridorjev. Terminal temelji na povezovanju koprskega pristanišča in vozlišča železniških prog, cest in pomorskih poti različnih ravni. Prednost Koperja v primerjavi s sosednjimi tujimi pristanišči je predvsem v obsežnih prostorskih rezervah in dobrih povezavah z zaledjem, zato ima mesto priložnost, da se razvije v pomembno evropsko pristanišče, kar pa zastruje prostorske konflikte z okoliškimi naselji in rabami.

Depopulacija zaledja: Podeželje se oživlja le v nekaterih najbolj vitalnih vaseh, medtem ko ostalo podeželje še naprej upada. Priča smo vidnemu razpadu tradicionalnega produkcijskega sistema in kulturne krajine, kar se vse kaže v intenzivnem zaraščanju kulturnih teras in poljskih površin kot tudi v praznjenju jeder tradicionalnih vaških naselbin.

Grajeni posegi ogrožajo celostno podobo občutljive krajine: obsežno in nenadzorovano »fizično« poseganje na ožjem obalnem pasu, nekvalitetni posegi v ambientalno zaključena območja, spreminjanje celostne podobe obalnega pasu, krčenje naravnega stika morja in kopnega, krčenje prvin naravne krajine (tudi nevarovane kvalitete), veliki posegi (pristanišče Koper, marine, školjčičišča in spremljajoči tehnični objekti) z vizualnim vplivom na širše območje, omejevanje vedut, arhitekturna, urbanistična in krajinska stihija, ki je posledica pretirane komercializacije prostora, čedalje večja pozidanost obalnega pasu in izguba identitete prostora.

Ključni interesi in konflikti na obali in obalnem morju glede na posamezne obalne občine so naslednji:

KOPER:

- (1) ob Debelem rtiču je v skladu s prostorskim planom občine načrtovano območje za vzgojo užitnih morskih organizmov;
- (2) neurejenost območja, kjer se načrtuje 3. pomol Luke Koper;
- (3) potencialna ogroženost zaradi pomorskega prometa v in iz Luke Koper,
- (4) občasno onesnaženje morja ob pretovoru sipkih tovorov v Luki Koper;
- (5) omejevanje višjekakovostnega turističnega razvoja zaradi Luke Koper;
- (6) neustrezna umestitev izpusta centralne čistilne naprave Koper, ki je umeščena v iztoku reke Rižane, ki se nahaja v osrčju Koprškega zaliva;
- (7) neurejenost obal Semedelskega zaliva;
- (8) ureditev turističnega pristanišča in lokalnega pristanišča v Semedelskem zalivu;
- (9) ureditev in povečanje turističnega kompleksa Žusterna;
- (10) ureditev obale med Koperom in Izolo z manjšimi objekti v morju.

Interesi pod alinejami 7, 9, 10 so že v izvajanju in usklajeni z vsemi nosilci urejanja prostora. Za rešitev problemov pod alinejami 2 in 4 se že izvajajo nekatere aktivnosti.

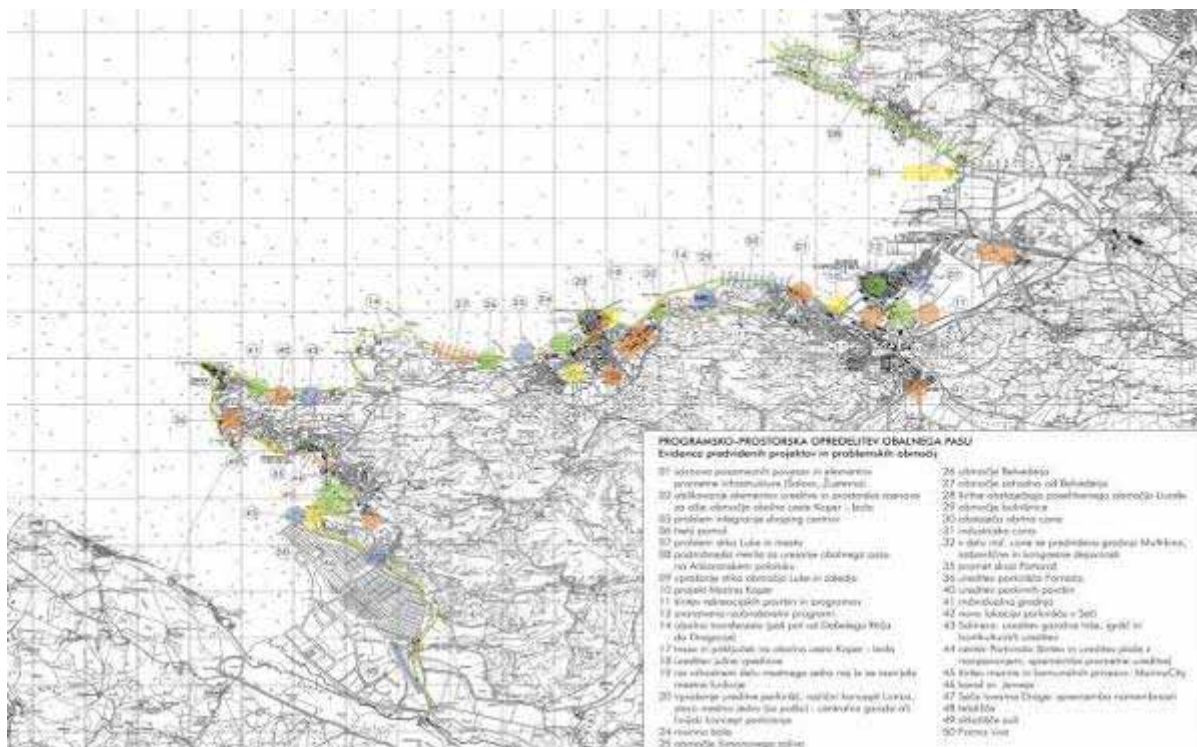
IZOLA:

- (1) ureditev obale med Koprom in Izolo, ki jo danes zaseda cesta;
- (2) ureditev zaliva Viližan z večjim objektom v morju ("Jadranski otok" – projekt, opredeljen v Resoluciji o nacionalnih razvojnih projektih 2007–2013) kot turistično območje;
- (3) vpliv Ladjedelnice Izola na zaliv Viližan in staro mestno jedro;
- (4) izpust komunalnih in industrijskih voda ob kopališču Ob svetilniku (Rtič Petelin);
- (5) neustrezen status kopališča Ob svetilniku (Rtič Petelin);
- (6) konflikt umestitve kopalnih voda in varstva kulturne dediščine ob Rtiču Korbat;
- (7) neurejenost dostopa in uživanja Naravnega parka Strunjan.

Interes pod točko 1 je že v izvajanju in usklajen z vsemi nosilci urejanja prostora.

PIRAN:

- (1) neurejenost dostopa in uživanja Naravnega parka Strunjan;
- (2) koncentracija rab morja in pravnih režimov v Strunjanskem zalivu (območje ohranjanja narave, ribolovni rezervat, polja za gojenje užitnih morskih organizmov, kopalne vode in pomorski promet);
- (3) konflikt umestitve polj za gojenje užitnih morskih organizmov in ribolovnega rezervata se lahko poveča ob težnjah postavitve polj za gojenje rib;
- (4) neurejenost Stjuže;
- (5) ureditev statusa privezov v Stjuži;
- (6) varovanje zavarovanega območja ob Piranski panti;
- (7) umestitev turističnega in potniškega pristanišča ob Piranu;
- (8) koncentracija turističnih dejavnosti ob Bernardinu;
- (9) koncentracija turističnih dejavnosti v osrčju Piranskega zaliva;
- (10) izpusti voda iz bazenskih kompleksov negativno vplivajo na biološko raznovrstnost;
- (11) konflikt ribolovnega rezervata in intenzivne turistične rabe morja ob obalah Portoroža;
- (12) širjenje turističnih kapacitet v morje (po Planu namenske rabe prostora);
- (13) širjenja Marine Portorož v morje;
- (14) neurejenost Rta Seča;
- (15) neurejenost kanala Sv. Jerneja;
- (16) konflikt gojitvenih polj za gojenje rib in ribolovnega rezervata;
- (17) ustrezen razvoj ožjega območja Strunjanskih solin.

Slika 9: Programsko-prostorska opredelitev obalnega pasu

5. ANALIZA STANJA IN TRENDOV V REGIJI – REZULTAT PROCESA *IMAGINE* (SPSA – SISTEMSKA ANALIZA IN ANALIZA PERSPEKTIV TRAJNOSTNEGA RAZVOJA)

Projekt *Imagine* (SPSA – Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja) je v sodelovanju izvajalcev individualnih projektov in strokovnjakov iz različnih strok, deležnikov in javnosti po načelih participacije, odprtega učenja in transparentne predstavitve povratnih informacij udeležencem v analitični fazi prispeval naslednje ugotovitve:

Ugotovitve glede sedanjega stanja (skupina, ki je obravnavala območje »Kras–Brkini«)

Prva skupina se je ukvarjala s problematiko Zasnove prostorskega razvoja in se osredotočila na posebne zadeve **Krasa in Brkinov**. Delovna skupina je opredelila naslednje procese in probleme kot tudi zadeve, ki se morajo upoštevati pri načrtovanju prihodnosti:

- močan pritisk kapitala (iniciative za gradnjo golf igrišč, polja vetrnih elektrarn v območjih zavarovane narave ali v izjemnih krajinah);
- močan vpliv državnih institucij, kar se odraža na lokalnem nivoju;
- obmejna lega – državna meja ostaja mentalna meja, kljub dejstvu, da je Slovenija del EU;
- drobitev prostora (gradnja velikih infrastrukturnih objektov: avtocesta Ljubljana–Koper je razdelila Kras na polovico, peti železniški koridor ga bo še bolj razdelil, kar ne bo prineslo koristi lokalnemu prebivalstvu);
- demografske težave: migracije iz vasi v večja središča na obali in v Ljubljano, staranje prebivalstva;
- neprimerna zaščita virov pitne vode: Kras je »vodni rezervoar« za celotno obalno območje in Kras;
- turistične znamenitosti se premalo uporabljajo v pridobitne namene (Škocjanske jame, ki so pod zaščito UNESCO-a), naravne vrednote Krasa ostajajo »neznane«;

- slaba komunalna infrastruktura v vaseh in zaledju (oskrba s pitno vodo, ravnanje z odpadki, odvajanje in čiščenje odpadnih voda);
- kratkoročna usmeritev lokalnih politikov: niso dobro informirani, osredotočeni so samo na doseganje kratkoročnih ciljev, kritih z denarjem;
- slaba komunikacija med subregijami (Kras–Obala): območje Kraškega roba, ki je na robu tudi, ko pride do razreševanja problemov na politični ravni;
- pritiski na lokalno kulturno, arhitekturno in krajinsko dediščino;
- pomanjkanje jasnih strateških usmeritev: nenehen konflikt med okoljevarstvenimi in razvojnimi projekti;
- slaba usposobljenost za izvajanje: število različnih programov in projektov je previsoko, potrjeni načrti in projekti se ne izvajajo.

Na podlagi opredelitve trenutnega stanja, je delovna skupina izbrala šest prednostnih **problemov in nalog**:

Problemi	Naloge
Koncentriranje aktivnosti na omejenem prostoru	Strateško planiranje in programiranje
Nedokončana javna infrastruktura	Razvoj infrastrukture (prometne – krepitev prečnih povezav, za varstvo okolja, trajnostna energetika (sonce, biomasa))
Redka poselitev, praznjenje vasi	Prenova zgodovinskih vasi
Nezadostno razvit turizem, neizrabljeni potenciali, slabo razvite storitvene dejavnosti	Razvoj turizma, eko-turizma, agro-turizma
Nizka osveščenost nosilcev kapitala in političnega odločanja	Učinkovitost izvajanja sprejetih odločitev, večji vpliv civilne sfere
Promet: slabo razvit javni promet, slabo lokalno cestno omrežje	Krepitev javnega prometa, razvoj železniškega potniškega prometa

Ugotovitve glede sedanjega stanja (skupina, ki je obravnavala območje »Slovenska Istra«)

Druga skupina se je ukvarjala s problematiko, ki se nanaša na pripravo Zasnove prostorskega razvoja v obalni subregiji, ki jo sestavljajo tri občine. Skupina je opredelila sledeče procese in probleme, ki jih je potrebno upoštevati pri načrtovanju prihodnosti:

- litoralizacija: velik pritisk kapitala na obalno območje;
- litoralizacija: slaba integracija med obalnim delom in zaledjem, slabe povezave;
- litoralizacija: visoke cene gradbenih zemljišč, omejenost razpoložljivih zazidljivih zemljišč;
- litoralizacija: pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanj za lokalno prebivalstvo, kar je posledica velikega povpraševanja po sekundarnih bivališčih;
- prostorski konflikti, tekma za prostor: veliko število aktivnosti na majhnem obalnem območju (turizem, obmorska letovišča, zavarovana območja, promet, industrija);
- prometni zastoji: zaključeno avtocestno omrežje, vključena povezava Ljubljana–Koper bo povzročala prometne zastoje v poletnih mesecih;
- slabo medobčinsko sodelovanje: občine se ukvarjajo samo z lastnimi težavami;
- slaba usposobljenost za izvajanje strateških dokumentov (Regionalni razvojni program) na regionalnem in občinskem nivoju;
- neskladen pravni/institucionalni okvir: prekrivanje negativno vpliva na obalno in morsko upravljanje, prostorsko planiranje, varstvo okolja; neučinkoviti birokratski postopki, ki so počasni in se ne odzivajo na dejanske zahteve;
- nepopoln obalni okoljski monitoring (povečani problemi z ozonom, ...);
- velike migracije v poletnih mesecih (število prebivalcev se podvoji in količina prometa potroji, dodatne obremenitve obstoječe komunalne infrastrukture v času prometnih konic,...);
- naraščajoči pritiski na obalo.

Na podlagi ugotovitve trenutnega stanja, je skupina izbrala naslednje prednostne **probleme** in **naloge**:

Problemi	Naloge
Litoralizacija: velik pritisk na ožji obalni pas; prostorski konflikti, tekma za prostor; prometni zastoji	Bolj uravnotežena prostorska razporeditev aktivnosti med obalo in zaledjem
Slabo in neučinkovito medobčinsko sodelovanje	Ustanovitev in delovanje regionalnih institucij
Onesnaževanje vode	Dodelava infrastrukture za zbiranje, odvajanje in čiščenje odpadnih voda
Degradacija morskega ekosistema	Ohranjanje naravnih delov morja in morskega obrežja

Ugotovitve glede sedanjega stanja (skupina, ki je obravnavala območje »Obalni pas«)

Tretja skupina se je ukvarjala s problematiko, ki se nanaša na upravljanje ožjega obalnega pasu. S pomočjo slikovne predstavitve trenutnega stanja, je skupina opredelila sledeče procese in probleme:

- litoralizacija: pritisk kapitala na ožji obalni pas;
- litoralizacija: koncentracija (konfliktnih) dejavnosti na zelo majhnem območju;
- neprimerne dejavnosti zasedajo dragocen prostor na obali;
- neskladen pravni/institucionalni okvir: zakonodaja glede upravljanja z morjem ni usklajena;
- slaba integracija s sosednjimi regijami, nezadostno sodelovanje;
- poletni prometni zastoji: velika razlika med poletno in zimsko prometno obremenitvijo;
- problem oskrbe s pitno vodo na obali, zlasti v poletnih mesecih ob vrhuncu turistične sezone;
- nezadostna komunalna infrastruktura: preobremenjena v poletnih vrhuncih, nepopolne čistilne naprave odpadnih voda; upravljanje z občinskimi odpadki;
- prostorski konflikti: težave s tretjim pomolom v Luki Koper;
- slabo medobčinsko sodelovanje: pomanjkanje skupnih strategij in programov med tremi obalnimi občinami;
- nizek nivo okoljske ozaveščenosti razvijalcev in lokalnega prebivalstva;
- šibak vpliv civilne sfere na odločanje, močan vpliv kapitala.

Na podlagi ugotovitve trenutnega položaja, je skupina izbrala naslednje **probleme** in **naloge**:

Problemi	Naloge
Litoralizacija: visoka koncentracija dejavnosti na ožjem obalnem pasu	Tesnejše medobčinsko sodelovanje; usklajevanje prostorskega razvoja in prostorskega planiranja med obalnimi občinami
Prometni zastoji in zasičenost, neprimerno upravljanje s prometom	Vzpostavitev skupne trajnostne mobilne sheme
Slaba ozaveščenost razvijalcev o dolgoročnih okoljskih posledicah; šibak vpliv lokalnega prebivalstva na odločanje	Vzpostavitev trajnostnega ozaveščanja in programi sodelovanja javnosti

5.1 Scenariji prostorskega razvoja

V okviru strokovnega dela so bili pripravljene tudi scenariji bodočega razvoja območja Južne Primorske. Scenariji niso poskus napovedovanja bodočnosti, ampak le domneva, kakšna naj bi bila zaželena bodočnost, so zgodbe različnih možnosti ali celo ekstremnih izidov. Scenariji so oblikovani za spodbujanje idej, opozarjanje na priložnosti in nevarnosti, s katerimi se lahko soočimo

v prihodnosti in oblikovanje današnjih idej. Vse podrobnosti scenarijev lahko uporabimo za presojo tveganj in priložnosti usmeritev urejanja regionalnega prostorskega razvoja v prihodnosti.

Scenariji so bili pripravljene na različnih ravneh:

- v okviru procesa SPSA – sistemske analize in analize perspektiv trajnostnega razvoja;
- prostorski scenariji na ravni podrobnejše zasnove prostorskih ureditev obalnega pasu.

V okviru delavnic, ki so združevale deležnike in ključne akterje s področja regionalnega prostorskega planiranja in upravljanja z obalnim območjem, so bili na temelju opredeljenih ključnih gonilnih sil in njihovih indikatorjev opredeljeni scenariji.

Za ključne izbrane indikatorje so bili identificirani trendi in projekcije možnih stanj za obdobje čez 10, 15, 20 ali 25 let ter iz njih izhajajoči problemi in priložnosti za trajnostni razvoj. Na tej podlagi so bila definirana zaželena prihodnja stanja in ciljne vrednosti ključnih indikatorjev.

Scenariji osnovani na trenutnih trendih

Območje Kras–Brkini

Glavne značilnosti trend scenarija za območje Kras–Brkini so:

- nadaljnje slabšanje demografske strukture, predvsem staranje prebivalstva;
- povečevanje deleža aktivnih prebivalcev v subregiji zaradi boljših zaposlitvenih možnosti, pa tudi zaradi sprememb v demografski strukturi prebivalstva, večje mobilnosti zaposlenih in boljše izobrazbene strukture prebivalstva (tudi kot posledica boljših izobraževalnih možnosti s krepitvijo Univerze na Primorskem in Višje in visokošolskega središča Sežana);
- krepitev uspešnosti poslovanja gospodarskih družb in ohranjanje nadpovprečne ekonomske moči prebivalstva v primerjavi z ostalo Slovenijo;
- hitrejši razvoj turizma v subregiji;
- zmanjševanje pritiskov na okolje (komunalni odpadki, odpadne vode), predvsem zaradi izvajanja ključnih okoljskih projektov v programskem obdobju 2007–2013 oz. vse do 2017: GOJUP – Gospodarjenje z odpadki Južne Primorske, Operativni programi odvajanja in čiščenja odpadnih komunalnih voda.

Tabela 4 prikazuje trende za leto 2015 za kraški del indikatorjev.

Tabela 4: Trendi za indikatorje Krasa – 2015

#	Indikator	BoE		Enota	Časovna razporeditev (kdaj)			~2015
		Min	Maks		~1991	~1996	~2003	
1	Odvoz odpadkov	12	20	Kg na prebivalca	21,07	52,18	25,31	29
2	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem	80	90	%	18	19	24	38
3	Delež delovno aktivnega prebivalstva	40	70	Delež %	43	48	47	50
4	Dnevne migracije / # delovno aktivne sile	1500	2500	Stopnja	2100	3400	5000	7000
5	Indeks staranja	35	50	Stopnja	80	112,1	128,2	132
6	Izobrazbena struktura prebivalcev, % visoke izobrazbe	20	30	%	11,5	16,7	10,31	17
7	# prihodov in nočitev turistov na 100 prebivalcev	250	350	# nočitev/ 100 preb.	241,37	210,33	211,88	220
8	# ležišč na 100 prebivalcev	5	8	# ležišč/ 100 preb.	2,27	1,94	3,11	4
9	Osnova bruto davka od dohodka na prebivalca	105	130	Indeks (Slovenija=100)	103,8	107,2	104,2	105
10	Dejavnost – neto dobiček / izguba na zaposlenega	300	600	V SIT '000	-329	-289	286	320

Območje Slovenska Istra

Za obe območji so bili identificirani nekateri skupni indikatorji. Glede na različnost območij pa so bila območja ravnovesja (BoE) za vsako območje definirana drugače. Območje ravnovesja je območje vrednosti indikatorja, ki so ga udeleženci delavnic ocenili kot »trajnostno«. Po mnenju udeležencev so glavne značilnosti trend scenarija za obalno območje naslednje:

- izboljšanje strukture zaposlenih in izobrazbene strukture prebivalstva (Univerza na Primorskem);
- nadaljevanje urbanizacijskih pritiskov na obalni pas (litoralizacija);
- hitrejši razvoj turizma v subregiji (povečanje števila postelj, vendar tudi večja zasedenost kapacitet);
- znatna rast investicij v upravljanje zavarovanih območij narave, tudi v povezavi z razvojem specifičnih turističnih produktov;
- zmanjševanje pritiskov na okolje (komunalni odpadki, odpadne vode), predvsem zaradi izvajanja ključnih okoljskih projektov v programskem obdobju 2007–2013 oz. vse do 2017: GOJUP – Gospodarjenje z odpadki Južne Primorske, Operativni programi odvajanja in čiščenja odpadnih komunalnih voda;
- manjši pritiski na okolje se bodo odrazili v kakovosti pitne vode in kopalnih voda.

Tabela 5 prikazuje trende indikatorjev za obalni del za leto 2015.

Tabela 5: Trendi indikatorjev za Obalo – 2015

#	Indikator	BoE		Enota	Časovna razporeditev (kdaj)			~2015
		Min	Maks		~1991	~1996	~2003	
1	Stopnja urbanizacije	60	70	%	63,1	66,3	71,8	88
2	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem	75	90	%	42	55,2	70,2	80
3	Kakovost pitne vode, % neustreznih vzorcev	0	2	%	2	2,1	1,1	1
4	Kakovost morske vode na javnih kopališčih, % dobrih mikrobioloških vzorcev	90	100	%	72	74,4	86,7	90
5	Stopnja obale z urejenim dostopom	30	50	% zemljišča	28	35	45,2	46
6	Naložbe v upravljanje zavarovanih območij narave na obali	50	100	MIO SIT	18	23	50	60
7	Zaposlitvena struktura	2	3	#	1	1	1	2
8	# ležišč na 100 prebivalcev	30	35	# ležišč/ 100 preb.	25,8	25,8	27,7	29,9
9	# nočitev na 100 prebivalcev	3000	4000	# nočitev/ 100 preb.	1865	568	2603	3600
10	Izobrazbena struktura prebivalcev	20	30	%	11,60	12,4	15,55	21

Ključne ugotovitve

Zanimivo je, da so udeleženci delavnic ocenili, da že trend scenariji za večino izbranih ključnih indikatorjev vodijo do območja ravnovesja oz. trajnostnega razvoja: na obalnem območju sta izjemi urbanizacija ožjega obalnega pasu in obremenitve zaradi turizma (izraženo kot število turističnih nočitev na 100 prebivalcev, očitno tudi na račun novih kapacitet, boljšega izkoristka turističnih zmogljivosti, kot tudi povečanega obsega turističnih stanovanj).

Stanje na območju Kras–Brkini so udeleženci ocenili manj optimistično: problematični naj bi bilo predvsem zaskrbljujoče staranje prebivalstva, pa tudi trend naraščanja količine odpadkov na prebivalca, nevarnost zaostajanja pri izvajanju operativnih programov odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter posledično nadaljevanje obremenjevanja voda v občutljivem kraškem območju, kot tudi trend naraščanja dnevne migracije prebivalstva.

5.2 Alternativni scenariji celotne regije

Na podlagi izbranih indikatorjev so bila definirana zaželena prihodnja stanja in ciljne vrednosti ključnih indikatorjev: za celotno območje Južne Primorske sta bila pripravljena dva alternativna scenarija.

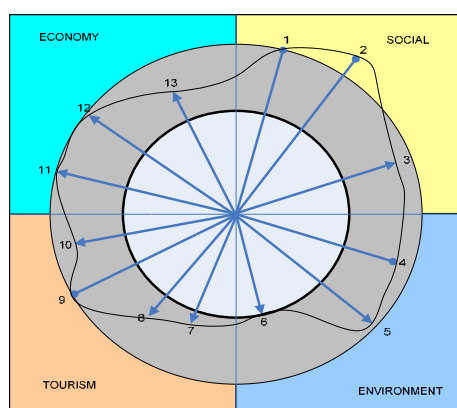
Scenarij 'Obljubljena dežela'

Glavne značilnosti scenarija, ki ga je opredelila 1. skupina, so naslednje:

- turistična infrastruktura usklajena z naravno in kulturno dediščino regije – privlačna in dobro organizirana prenočišča z zajtrkom B&B (Bed & Breakfast), hostli itd.;
- hotelska ponudba je dopolnjena z različnimi aktivnostmi (veslanje, sprehajanje, kolesarjenje, agro-turizem, pokušine vina, eko-kmetije, ...);
- prenovljena historična mestna in vaška jedra nudijo razvite turistične storitve, na podeželju so razvite atraktivne prenočitvene zmogljivosti;
- Univerza je uspešno integrirana v regionalno ekonomsko okolje in je močan generator ekonomskega razvoja (dviguje BDP, gradi na znanju temelječo družbo, preprečuje beg možganov, spreminja smer slabega indikatorja indeksa staranja, ...);
- gospodarstvo in lokalno prebivalstvo živijo v sožitju s primarno ekonomsko dejavnostjo – turizmom;
- razvita komunalna infrastruktura, ki podpira (trajnostni) razvoj;
- povezana in učinkovito vodena turistična destinacija oz. subdestinaciji, komplementarni razvoj obalnega turizma in turizma Krasa–Brkinov;
- bogata kulturna dediščina je obnovljena in ustrezno zavarovana, naravne vrednote so ustrezno varovane in upravljane;
- pomemben del lokalnega gospodarstva temelji na trajnostnem turizmu in organski kmetijski pridelavi lokalnih kmetijskih izdelkov.

Tabela 6: Indikatorji scenarija 'Obljubljena dežela'

#	Indikator	BoE		Področje	Merska enota	Časovna razporeditev (kdaj)			Scenarij ~2015
		Min	Maks			~1991	~1996	~2001	
1	Stopnja urbanizacije	60	75	Socialno	%	63,1	66,3	71,8	75
2	Indeks staranja	35	50	Socialno	Stopnja	80	112,1	128,2	80
3	Delež delavno aktivnega prebivalstva	40	70	Socialno	Delež %	43	48	47	60
4	Kakovost morske vode na javnih kopališčih, % dobrih mikrobioloških vzorcev	90	100	Okolje	%	72	74,4	86,7	97
5	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem (Obala)	75	90	Okolje	%	42	55,2	70,2	90
6	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem (Kras)	80	90	Okolje	%	18	19	24	80
7	# ležišč na 100 prebivalcev	30	35	Turizem	# ležišč/100 preb.	25,8	25,8	27,7	31
8	# nočitev na 100 prebivalcev	3000	4000	Turizem	# nočitev/100 preb.	1865	568	2603	3500
9	Delež obale z urejenim dostopom	30	50	Turizem	% zemljišč	28	35	45,2	50
10	# prihodov in nočitev turistov na 100 prebivalcev	250	500	Turizem	# nočitev/100 preb.	241,37	210,33	211,88	400
11	Zaposlitvena struktura	2	3	Gospodarstvo	#	1	1	1	3
12	Naložbe v upravljanje zavarovanih območij narave na obali	50	100	Gospodarstvo	Mio SIT	18	23	50	100
13	Dejavnost – neto dobiček/ izguba na zaposlenega	300	600	Gospodarstvo	V SIT '000	-329	-289	286	500

Scenarij 'Obljubljena dežela' je tu predstavljen z amoeba diagramom. S številkami od 1 do 13 so označeni posamezni indikatorji. Siv kolobar označuje vrednosti indikatorjev v območju ravnovesja. Pri tem scenariju so udeleženci ocenili, da bodo vrednosti večine indikatorjev znotraj območja ravnovesja, nekateri se bodo približali mejnim vrednostim, vrednost indikatorja indeks staranja pa bo presegel območje ravnovesja.

LEGENDA:

- Obalni indikator
- Kraški indikator
- Trend gibanja indikatorja
- Vrednost indikatorja stoji ali pada

Sivi pas nakazuje zunanje meje območja ravnor

Slika 10: AMOEBA graf – 'Obljubljena dežela', 2015

Opredeljeni želeni scenarij razvoja celotnega območja se razlikuje od obeh opredeljenih trend scenarijev (za območje Slovenska Istra–Obala in Kras–Brkini) predvsem v naslednjih točkah:

- starostna struktura je bistveno ugodnejša, saj je indeks staranja precej nižji v primerjavi s tistim iz trend scenarijev;
- ugodnejši je delež aktivnega prebivalstva (dosega 60%);
- uspešnost (dobičkonosnost) podjetij (na zaposlenega) je bistveno višja – skoraj za 60%;

- turizem je bolj razvit, kar se odraža v večjem številu turističnih postelj/100 prebivalcev, večjem deležu obale z urejenim dostopom (dosega 50%), rahlo nižje je število turističnih nočitev/100 prebivalcev v Slovenski Istri, bistveno višje pa je število turističnih prihodov in nočitev na območju Krasa–Brkinov (skoraj za 2x);
- nižja je urbanizacija obalnega pasu, vendar dosega zgornjo vrednost BoE (območja ravnovesja);
- bistveno ugodnejše je stanje glede priključenosti gospodinjstev na javno kanalizacijsko omrežje tako na območju Slovenske Istre kot na območju Krasa–Brkinov, kar se odraža tudi na boljši kakovosti pitne vode in kopalnih voda,

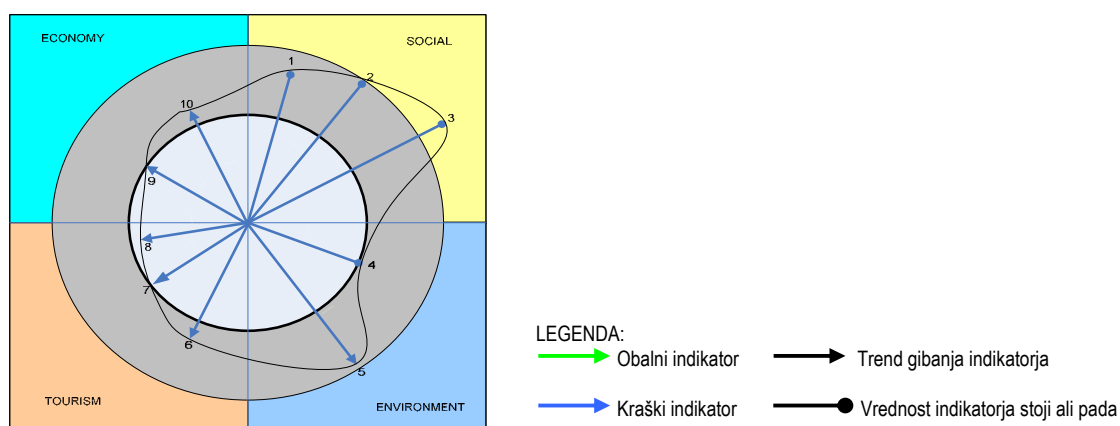
Scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja'

Ključne značilnosti opredeljenega scenarija za leto 2015 so naslednje:

- turistična infrastruktura je usklajena z naravno in kulturno dediščino Krasa in Brkinov;
- Primorska Univerza je mednarodno prepoznavna in velja za progresivno silo regije; univerzitetna infrastruktura je prostorsko porazdeljena med Slovensko Istro in Krasom–Brkini;
- Slovenska Istra – obala in območje Kras–Brkini so v svetu dobro poznani kot turistična destinacija za aktivno preživljanje počitnic;
- večina spomenikov kulturne dediščine in starih vasi je prenovljenih in v funkciji trajnostnega turizma;
- biološka raznovrstnost, naravna in kulturna dediščina so učinkovito ohranjeni in obnovljeni, trajnostni razvoj kulturnih in naravnih zakladov regije: zaščitene Sečoveljske soline, regijski park Snežnik, Lipica s svetovno znano konjerejo lipicancev in Škocjanske jame;
- na voljo so raznoliki in privlačni objekti za rekreacijo, ki spodbujajo trajnostni razvoj turizma;
- lokalno gospodarstvo in organska kmetijska pridelava sta eden od stebrov trajnostnega turizma, Kras–Brkini so v EU znani po organsko pridelani prehrani;
- trajnostna oblika mobilnosti je vzpostavljena: učinkovit javni transport, pomembno vlogo igra morski potniški promet, promet je urejen v skladu z zahtevami lokalnega prebivalstva in primarne gospodarske dejavnosti;
- promocija turizma z večjimi potniškimi ladjami in ustrezno turistično ponudbo za vse vrste turizma, povezava s Krasom in zaledjem;
- kakovost morskega okolja in izboljšano biološko-kemijsko stanje morja;
- območje Kras–Brkini je zaradi ugodne klime znano kot destinacija za zdravljenje pljučnih bolezni;
- podeželje je poseljeno, turizem je dobro razvit;
- rekonstrukcija ekološko problematičnih gospodarskih dejavnosti.

Tabela 7: Scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja'

#	Indikator	BoE		Področje	Merska enota	Časovna razporeditev (Kdaj)			Scenarij ~2015
		Min.	Maks			~1991	~1996	~2001	
1	Delež delavno aktivnega prebivalstva	40	70	Socialno	Delež %	43	48	47	60
2	Stopnja urbanizacije	60	75	Socialno	%	63,1	66,3	71,8	75%
3	Indeks staranja	35	50	Socialno	Stopnja	80	112,1	128,2	80
4	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem	80	90	Okolje	%	18	19	24	80
5	# prihodov in nočitev turistov na 100 prebivalcev	250	350	Turizem	# nočitev/100 preb.	241,37	210,33	211,88	300
6	Kakovost pitne vode, % neustreznih vzorcev	0	2	Okolje	%	2%	2,1%	1,1%	0
7	# ležišč na 100 prebivalcev	30	35	Turizem	# ležišč/100 preb.	25,8	25,8	27,7	31
8	Stopnja obale z urejenim dostopom	30	50	Turizem	% zemljišč	28	35	45,2	50
9	Zaposlitvena struktura	2	3	Gospodarstvo	#	1	1	1	2
10	Dejavnost – neto dobiček / izguba na zaposlenega	300	600	Gospodarstvo	v SIT '000	-329	-289	286	350

Sivi pas nakazuje zunanje meje območja ravnovesja – BoE

Slika 11: AMOEBA graf –scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja', 2015

Želeni scenarij razvoja celotnega območja, ki ga je pripravila druga skupina in ga poimenovala scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja', je zelo podoben tistemu, ki ga je pripravila 1. skupina.

Scenarij razvoja celotnega območja, kot ga je opredelila ta skupina, se od prejšnjega razlikuje predvsem po nekoliko manj intenzivnem razvoju turizma in nekoliko manjši dobičkonosnosti podjetij (na zaposlenega).

5.3 Prostorski scenariji na ravni podrobnejše zasnove prostorskih ureditev obalnega pasu

V okviru naloge so bili izdelani tudi podrobnejši scenariji na ekspertni ravni, ki se nanašajo na prostorsko urejanje obalnega pasu. Izvajalci scenarijev v okviru projekta Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu so bili vključeni v proces SPSA – Sistemske analize in analize perspektiv trajnostnega razvoja, tako da njihov prispevek izhaja iz rezultatov omenjenega procesa in ga nadgrajuje s specifičnimi prostorskimi vidiki razvoja v obalnem pasu.

Metoda, ki je bila v ta namen uporabljena, temelji na prekrivanju tematskih kart naslednjih prostorskih podatkov:

- državne ceste, občinske ceste,
- območja in objekti naravne dediščine,
- območja in objekti kulturne dediščine,
- območja zavarovana po Naturi 2000,
- raba tal,
- vodotoki,
- pravni režimi,
- digitalni model reliefa v rastru 20x20 m,
- meje občin – pri vseh modelih,
- meja morja (obalna črta) – pri vseh modelih.

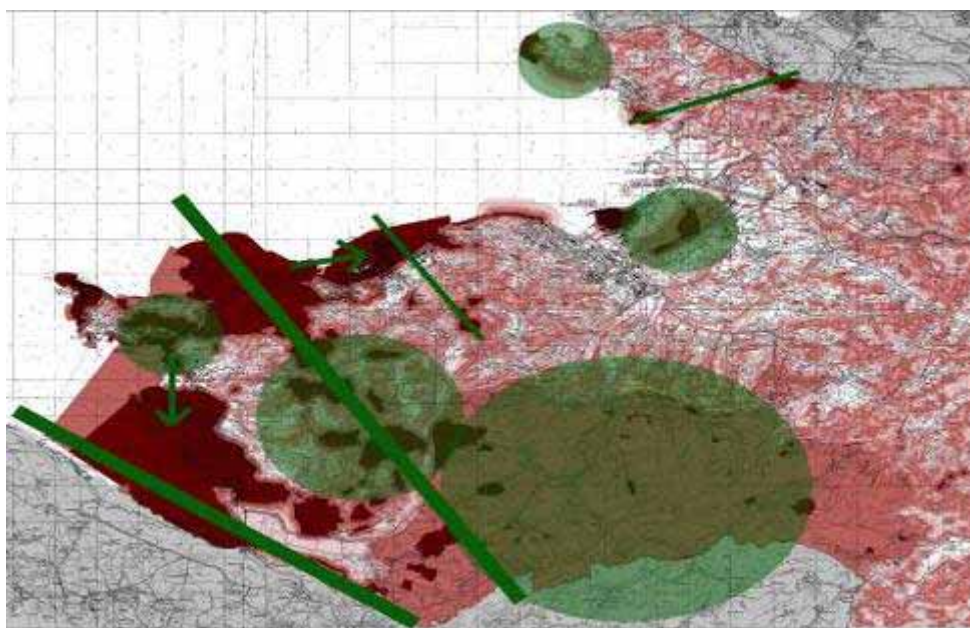
Opredeljeni so bili trije scenariji na ravni prostorskega razvoja obalnega pasu: ekološki scenarij, liberalni scenarij in vzdržni scenarij. Namen je bil preveriti tri potencialne prihodnosti ter ugotoviti, kateri razvojni scenarij lahko omogoči doseganje zastavljene vizije prostorskega razvoja obalnega pasu ob upoštevanju temeljnih načel in splošnih razvojnih izhodišč. Omenjeni scenariji so dragoceni predvsem z vidika usmerjanja prostorskega razvoja na območju treh obalnih občin. So del temeljnega strokovnega gradiva, ki bo zelo uporabno pri pripravi novih prostorskih načrtov občin.

Ekološki scenarij

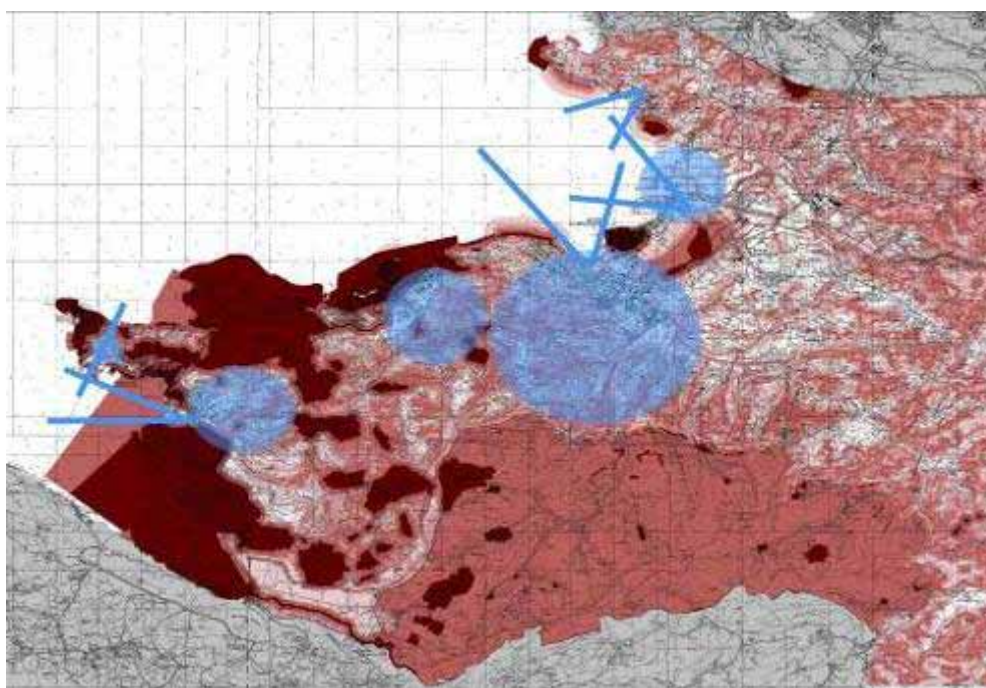
Ekološki scenarij v največji možni meri upošteva vidike ranljivosti v prostoru, ne upošteva pa vidikov privlačnosti za razvoj različnih dejavnosti v prostoru. Scenarij posega v zavarovana območja ter vanje vključuje tudi krajinsko bolj kakovostna območja.

Interpretacija izdelanih modelov pokaže naslednje:

- z vidika varovanja naravno bolj ohranjenih delov prostora, ki se jim doda še kulturna dediščina, je večina obalne črte občutljiva in potrebna varovanja;
- nekaj prostorskih cezur, kjer je razvoj možen, je zgolj pri že obstoječih rabah, ki danes zasedajo obalo (marina v Luciji, piransko пристanišče, semedelski kanal, Luka Koper);
- pomembne so ekološke osi, ki segajo v zaledje: koridor doline Dragonje, razmeroma široka os v smeri SZ-JV (Rtič Roněk–Malija–Koštabona), ob kateri se nizajo ostanki naravne krajine z vzorci kulturne krajine ter nekoliko krajša in ožja os Izola–Šmarje;
- pomembno je ohranjati ali vzpostaviti koridorje med piranskim zaledjem in Sečoveljskimi solinami (krajinskim parkom);
- podobno je potrebno obravnavati tudi povezavo med Zalivom Sv. Križa in Simonovim zalivom. Območja, ki spadajo pod Naturo 2000, bodo v bodoče gotovo potrebna posebne pozornosti.

Slika 12: Že zavarovana območja in območja potrebna varovanja (temno rdeča barva), prostori z varstveno prioriteto (zelene cone) ter pomembne ekološke povezave in osi (zelene linije)

Slika 13: Na karti možnega razvoja so označene cone v zaledju, kamor se lahko in mora usmerjati razvoj (modra območja). Z modrimi linijami so označeni tisti ozki deli obale, kjer so že obstoječe marine, pristanišča, privezi in se razvoj lahko veže nanje.

Liberalni scenarij

Liberalni scenarij v največji možni meri upošteva vidik privlačnosti prostora za razvoj različnih dejavnosti, ne upošteva pa ranljivosti prostorskih struktur ter potrebe po varovanju zavarovanih območij narave, kulturne dediščine, kulturne krajine in morja. Ne upošteva niti zakonsko zavarovanih območij in vanje posega glede na vidike privlačnosti prostora za razvoj dejavnosti.

Ugotovitve so naslednje:

- razvojni pritiski na ožji obalni pas so zelo močni. Močan je pritisk urbanizacije, zlasti poselitve (stanovanjska gradnja, infrastruktura, zlasti prometna z obsežnimi površinami mirujočega prometa), turizma (razvoj turistične infrastrukture: hotelov, apartmajskih naselij in spremljajočih programov, navtična pristanišča s spremljajočimi programi) ter gospodarstva (gospodarsko pristanišče, trgovska središča, proizvodne dejavnosti, gospodarske cone);
- liberalni scenarij predvideva sprostitev pravil za razporeditev dejavnosti v prostoru skladno s pritiski in interesi posameznih vlagateljev. Območje se neovirano razvija.

Liberalni scenarij je bil pripravljen z namenom, da se izpostavijo sumarne posledice pristopa, ko bi postopoma začeli opuščati varovalne režime oz. odprli prostor za izjeme, kar je ob sedanjem velikem zanimanju in pritiskih za pozidavo obalnega pasu in intenzivnem investicijskem ciklu možen scenarij dogodkov. Gre torej za jasno predstavitev posledic, do katerih bi tak pristop privedel.

Vzdržni scenarij

Vzdržni scenarij skuša poiskati sinergijo med vidikoma privlačnosti in ranljivosti prostora. Skuša uravnotežiti vse tri vidike, okoljskega, ekonomskega in družbenega tako, da razvija prostorske potencialne na način, ki ne ogroža izgube nenadomestljivih naravnih virov, stika med morjem in obalo (zlasti na še naravnih delih obale) ter omogoča dolgoročno ohranjanje vseh potencialov. V zavarovana območja scenarij praviloma ne posega, mehko posega v krajinsko kakovostna območja ter vpeljuje kakovostno, ne pregosto pozidavo ostalega prostora.

Obalni pas se razvija skladno z načeli vzdržnega razvoja prostora, morja in obale. Rabe obale si medsebojno ne konkurirajo, temveč dopolnjujejo v razpoznavni skladnosti. V prostor obalnega pasu se umeščajo dejavnosti, ki ne obremenjujejo okolja, ki prispevajo k družbenemu razvoju širšega in ožjega območja, ki dolgoročno prinašajo dobiček in so tudi ekonomsko samo-vzdržne. Poselitev in tiste dejavnosti, ki niso povezane z rabo morja, se usmerjajo z obalnega pasu v zaledje obalnega pasu s ciljem razbremenjevanja obalnega pasu. Poselitev se spusti do obale samo na območjih obstoječe poselitvene strukture.

5.4 Vrednotenje in analiza scenarijev

V naslednji tabeli je prikazano vrednotenje in analiza scenarijev glede na vplive v prostoru.

Tabela 8: Vrednotenje in analiza scenarijev glede na vplive v prostoru

	VZDRŽNI SCENARIJ	EKOLOŠKI SCENARIJ	LIBERALNI SCENARIJ
Vplivi na razvoj naravnih sestavin prostora	+	+	-
Vplivi na razvoj ustvarjenih sestavin prostora	+	+/-	+/-
Poselitev	+	+/-	+
Krajina	+	+	+/-
Infrastruktura	+	+/-	+/-
Vplivi na varovana in zavarovana območja po predpisih o ohranjanju narave	+	+	-
Vplivi na razvoj družbenega okolja	+	+/-	+/-
Vplivi na razvoj ekonomskega okolja	+	-	+
Vplivi na razvoj kulturnega okolja	+	+/-	-
Vplivi na razvoj simbolno – zaznavnega okolja	+	+	-

Glede na rezultate ocene po zastavljenih kriterijih je očitno, da scenarij vzdržnega razvoja omogoča doseganje vizije in doseganje zastavljenih ciljev prostorskega razvoja obalnega pasu.

6. VIZIJA, STRATEGIJA IN PROGRAM UPRAVLJANJA Z OBALNIM OBMOČJEM

Vizija, strategija in program upravljanja z obalnim območjem v Sloveniji izhajajo iz ugotovitev analitične faze projekta, ki je bila pripravljena na štirih ravneh:

- na ravni individualnih projektov CAMP Slovenija, pri čemer sta zaradi svojega čezsektorskega značaja posebno poglobljeno analizo prispevala projekta Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske in Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu;
- na ravni *Imagine* – SPSA – Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja;
- ostalih podatkov, ki jih je pridobila ožja projektna skupina;
- oblikovanih scenarijev, na podlagi študije obstoječih trendov in upoštevanja pogledov ključnih deležnikov, kot tudi ekspertnih prostorskih scenarijev, ki so jih prispevali izvajalci naloge Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu.

6.1 Vizija

Vizijo razvoja obalnega območja lahko strnemo v geslo:

»Prostorski razvoj Južne Primorske podpira trajnostno blaginjo, pravično porazdelitev koristi in visoko kakovost življenja ter ob tem tudi varuje in krepi naravne, prostorske in kulturne dobrine.«

Vizijo razvoja lahko podrobneje opišemo na podlagi združitve in posplošitve ugotovitev, ki so jih oblikovali deležniki v postopku *Imagine* – SPSA Sistemske analize in perspektive trajnostnega razvoja in odražajo zeleno stanje v regiji v letu 2015:

- Primorska Univerza je mednarodno prepoznavna in velja za progresivno silo regije – integrirana je v regionalno ekonomsko okolje in je močan generator ekonomskega razvoja; univerzitetna infrastruktura je prostorsko porazdeljena med Slovensko Istro in Krasom–Brkini.
- Motor razvoja so inovacije na vseh področjih družbenega življenja: v gospodarskem, javnem sektorju, na področju kulture, varstva okolja; univerza, znanstveno-raziskovalna sfera in podporne strukture igrajo pri tem ključno vlogo.
- Slovenska Istra – obala in območje Kras–Brkini so v svetu dobro poznani kot turistična destinacija za aktivno preživljanje počitnic. Turistična infrastruktura je usklajena z naravno in kulturno dediščino regije – je privlačna in dobro organizirana. Pomemben del lokalnega gospodarstva temelji na trajnostnem turizmu in organski kmetijski pridelavi lokalnih kmetijskih izdelkov. Zavarovana območja so pomemben generator razvoja v regiji, predvsem v ruralnem zaledju v povezavi s turizmom.
- Biološka raznovrstnost, naravna in kulturna dediščina so učinkovito ohranjeni in obnovljeni, trajnostni razvoj kulturnih in naravnih zakladov regije: zaščitene Sečoveljske soline, regijski park Snežnik, Lipica s svetovno znano konjerejo lipicancev in Škocjanske jame. Naravne vrednote so ustrezno varovane in upravljane.
- Bogata kulturna dediščina je obnovljena in ustrezno zavarovana, prenovljena historična mestna in vaška jedra nudijo razvite turistične storitve, na podeželju so razvite atraktivne prenočitvene zmogljivosti, kulturna dediščina je uspešno integrirana v razvojne procese.

- Razvita je komunalna infrastruktura za odvajanje in čiščenje odpadnih voda ter gospodarjenje z odpadki in podpira (trajnostni) razvoj. Zagotovljena je zanesljiva oskrba s kvalitetno pitno vodo. Uveljavljeni so inovativni načini upravljanja z naravnimi viri in okoljem.
- Kakovost morskega okolja je izboljšana, boljše je biološko-kemijsko stanje morja.
- Ekološko problematična gospodarska dejavnost je prestrukturirana.
- Trajnostna oblika mobilnosti je vzpostavljena: javni transport je učinkovit in prijazen za uporabnika, vzpostavljena je privlačna infrastruktura za trajnostno mobilnost. Pomembno vlogo igra morski potniški promet. Promet je urejen v skladu z zahtevami lokalnega prebivalstva in primarne gospodarske dejavnosti.
- Prostorski razvoj zagotavlja enakomernejšo distribucijo poselitve v prostoru. Prostorski pritiski na neposredni obalni pas so učinkovito obvladani. Narava, biodiverzitet, kulturna dediščina in izjemne krajine so varne pred urbanizacijo in namenjene uživanju prihajajočim generacijam.

6.2 Strategija

Ogrodje strategije je bilo pripravljeno na podlagi široke konsultacije med ključnimi deležniki območja, ki je bila izvedena v okviru horizontalnega projekta *Imagine* – SPSA Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja. Izhaja iz ugotovitev o ključnih problemih oz. pomanjkljivosti sedanjega stanja in opredeljene vizije oz. stanja, ki bi ga bilo po mnenju udeležencev potrebno doseči do leta 2015.

Ključni problemi oz. pomanjkljivosti:

- Izrazit je pojav litoralizacije, to je koncentracije poselitve in aktivnosti na omejenem obalnem pasu, kar povzroča prostorske konflikte, tekmo za prostor, degradacijo narave, ekosistemov, kulturne dediščine, izjemnih krajin in druge neželene pojave.
- Komunalna javna infrastruktura ni dokončana – za odvajanje in čiščenje odpadnih komunalnih voda, za ravnanje z komunalnimi odpadki, za oskrbo s pitno vodo, kar obremenjuje naravne vire, predvsem vode in naravo ter ogroža biodiverzitet.
- Območje je izpostavljeno prometni preobremenjenosti in z njo povezanimi problemi, kot so prometni zastoji in zasičenost, onesnaževanje zraka, degradacija prostora, velika poraba naravnih virov. Javni potniški promet je slabo razvit kot tudi lokalno cestno omrežje na odročnejših delih regije.
- Poselitev je neenakomerna, na oddaljenejših delih regije smo priča praznjenju vasi.
- Turizem je z izjemo obalnega pasu preslabo razvit. Neizrabljeni ostajajo potenciali predvsem v zaledju Slovenske Istre, Krasa in Brkinov.
- Medobčinsko sodelovanje na področju razvojnega programiranja in prostorskega načrtovanja je nezadostno.
- Nosilci razvoja (kapitala) in političnega odločanja so preslabo osveščeni o dolgoročnih okoljskih posledicah razvojnih namer, kar otežuje optimizacijo razvojnih odločitev. Vpliv lokalnega prebivalstva na odločanje je prešibek.
- Kljub omejenosti obale smo priča degradaciji morskega in obalnega ekosistema ter krajinskih kvalitet.

Ključne strateške usmeritve:

- krepi trajnostni značaj razvoja ključnih dejavnosti – turizma in prometa;
- zmanjšati pritiske na okolje (vode, zrak);
- izboljšati varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot, ohranjanje biotske raznovrstnosti;
- zagotoviti trajnostni prostorski razvoj za večjo konkurenčnost in višjo kvaliteto življenja v regiji predvsem s koncentracijo urbanih potencialov in enakomernejšim usmerjanjem urbanizacije v regiji.

Za uspešno izvajanje programa so ključnega pomena naslednji horizontalni elementi strategije:

- spodbujanje vloge inovacij na vseh ravneh pri bodočem razvoju;
- vzpostaviti pretok informacij med programi na čezmejni, nacionalni in regionalno-lokalni ravni (predvsem med Nacionalnim programom varstva okolja, Državnim razvojnim programom, Regionalnim razvojnim programom in Lokalnim programom varstva okolja ter občinskimi prostorskimi načrti);
- okrepiti upravljalsko strukturo in koordinacijski mehanizem na regionalni ravni in med državno in regionalno ravni;
- okrepiti informiranje in vključevanje javnosti;
- okrepiti vlogo znanstveno-raziskovalne sfere.

Prednostna področja vsebujejo naslednje strateške cilje upravljanja:

Prednostno področje 1: Krepitev trajnostnega značaja razvoja ključnih dejavnosti – turizma in prometa

Trajnostni razvoj turizma:

Cilj 1: Okrepiti trajnostni značaj razvoja turizma kot elementa integralnega upravljanja kakovosti, zmanjšati okoljske vplive turistične dejavnosti

Razvoj prometa skladno z okoljskimi zahtevami

Cilj 2: Vzpostaviti sistem trajnostne mobilnosti v regiji

Cilj 3: Zmanjšati okoljske vplive luke, maritimnih dejavnosti in povečati varnost pomorskega prometa

Prednostno področje 2: Zmanjšati pritiske na okolje (vode, zrak)

Cilj 4: Učinkovito varstvo vodnih virov in zmanjšanje obremenitev voda

Cilj 5: Vzpostaviti sistem celovitega ravnanja z odpadki

Cilj 6: Povečati varnost pred klimatskimi spremembami, naravnimi in drugimi nesrečami

Prednostno področje 3: Varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot, ohranjanje biotske raznovrstnosti

Cilj 7: Zagotoviti učinkovito varstvo kulturne dediščine, naravnih vrednot in biodiverzitete

Prednostno področje 4: Zagotoviti trajnostni prostorski razvoj za večjo konkurenčnost in višjo kvaliteto življenja v regiji

Cilj 8: Povečati konkurenčnost regije

Cilj 9: Izboljšati kvaliteto življenja v regiji

Cilj 10: Zagotoviti trajnostni prostorski razvoj obalnega območja

6.3 Pričakovani učinki CAMP Slovenija programa upravljanja z obalnim območjem

Krepitev trajnostnega razvoja turizma v regiji bo prispevala k enakomernejši prostorski distribuciji turističnih dejavnosti, skrbnemu prostorskemu planiranju kapacitet obalnega turizma (v okviru obstoječih poselitvenih območij), tesnejšemu integriranju turizma in učinkovitejšem upravljanju na destinacijski ravni ter razvoju infrastrukture za trajnostni razvoj turizma, pa tudi k manjšim obremenitvam okolja in naravnih virov iz turistične dejavnosti. Prispevala bo k večjemu prispevku turizma k splošnemu razvoju, predvsem razvoju območij Krasa in Brkinov, pa tudi k učinkovitejšemu vključevanju in upravljanju z zavarovanimi območji narave in kulturne dediščine.

Vzpostavitev trajnostne mobilnosti bo vodila k zmanjšanju vplivov prometa na okolje (hrup, onesnaževanje zraka, degradacija prostorskih kvalitiet izjemnih ambientov historičnih jeder in narave, manjša poraba neobnovljivih virov energije). Pozitivni učinki bodo posebno vidni v ožjem obalnem pasu, kjer danes promet predstavlja enega glavnih povzročiteljev onesnaževanja okolja in degradacije naravnih dobrin in kulturne dediščine. Prispevala bo tudi k boljši mobilnosti tistega dela prebivalstva, ki ne more uporabljati osebnega avtomobila (starejši, mladi), obenem bo na ravni posameznika in skupnosti znižala stroške mobilnosti ter sprostila finančna sredstva za razvojne namene. Povezovanje prometnih sistemov in vzpostavitev logističnih centrov bo racionaliziralo transportne tokove, omogočilo boljše prehodnost med različnimi sistemi, s tem pa povečalo učinkovitost prometa, znižalo stroške in omililo okoljske posledice prometa.

Ukrepi v okviru **zmanjševanja okoljskih vplivov maritimnih dejavnosti in varnost morskega prometa** bodo povečali varnost pomorskega prometa in zmanjšali okoljske vplive Luke Koper, prispevali pa bodo tudi k večjemu sožitju luške dejavnosti z okoliškimi lokalnimi skupnostmi.

Ukrepi za **zmanjševanje pritiskov na okolje** bodo zmanjšali pritiske na vodno okolje predvsem z izvajanjem obsežnega in finančno izjemno zahtevnega programa izgradnje infrastrukture za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda in z izvajanjem drugih ukrepov v okviru načrta upravljanja z vodami na vodnem območju Jadranskega morja. Ukrepi na področju ravnanja z odpadki, predvsem v zvezi z vzpostavitvijo CERO, sistema celovitega ravnanja z odpadki v regiji, s sanacijo starih bremen (evidentiranje in sanacija divjih odlagališč), ureditvijo ravnanja z odpadki ob obali (naplavljeni odpadki, odpadki na območju komunalnih privezov), z informiranjem, osveščanjem in promocijo v javnosti, bodo bistveno prispevali k manjšim pritiskom na okolje.

Ukrepi v okviru prioritete **Učinkovito varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot, ohranjanje biotske raznovrstnosti** bodo prispevali k povezovanju zavarovanih območij, vključevanju območij v turistično ponudbo, s tem pa tudi k učinkovitejšemu upravljanju in posledično varovanju naravnih vrednot, biodiverzitet in kulturne dediščine (vzpostavitev sistema upravljanja zavarovanih območij narave, sistemov spremljanja stanja biotske raznovrstnosti, obnovitev okrnjenih delov narave, povezovanje zavarovanih območij in razvoj turističnih produktov v povezavi z varstvom narave).

Ukrepi v okviru prioritete **trajnostni prostorski razvoj za večjo konkurenčnost in višjo kvaliteto življenja v regiji** bodo vodili k uravnoteženemu policentričnemu razvoju naselij, tesnejši integraciji in sodelovanju med mesti v čezmejnem prostoru (na subregionalni ravni) ter med mestnimi in podeželskimi področji in k izboljšanju kvalitete življenja v regiji. Ta bo posledica ukrepov za krepitev trajnostnih skupnosti in krepitev identitete in privlačnosti prostora.

Upravljalna struktura za podporo procesu integralnega upravljanja z obalnim območjem bo temeljila na delujoči regionalni razvojni agenciji s tem, da bo okrepljeno partnerstvo, odgovorno za spremljanje področja okolja in prostora z vključevanjem predstavnikov države ter z vzpostavitvijo projektnih partnerstev, ki bodo spremljala izvedbo ključnih projektov iz programa.

7. PLAN AKTIVNOSTI

7.1 Prednostna področja in programi

Plan aktivnosti je pripravljen na podlagi opredeljenih ciljev. Vsak izmed zgoraj naštetih ciljev je osnova za opredelitev programa, ki vsebuje ukrepe in predlog aktivnosti oz. projektov, ki bodo vodili do uresničitve zastavljenih ciljev. Ključni programi pričujočega dokumenta so naslednji:

Prednostno področje 1: Krepitev trajnostnega značaja ključnih dejavnosti – turizem, promet

PROGRAM 1: Trajnostni razvoj turizma

PROGRAM 2: Trajnostna mobilnost v regiji

PROGRAM 3: Varstvo okolja in pomorske dejavnosti

Prednostno področje 2: Zmanjšanje pritiskov na okolje (vode, zrak)

PROGRAM 4: Varstvo vodnih virov in zmanjšanje obremenitev voda

PROGRAM 5: Sistem celovitega ravnanja z odpadki v regiji

PROGRAM 6: Varstvo pred naravnimi in drugimi nesrečami, vključno s klimatskimi spremembami

Prednostno področje 3: Učinkovito varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot, ohranjanje biotske raznovrstnosti

PROGRAM 7: Upravljanje kulturne dediščine, naravnih vrednot in biodiverzitete ter njihovo vključevanje v razvojne procese

Prednostno področje 4: Zagotoviti trajnostni prostorski razvoj za večjo konkurenčnost in višjo kvaliteto življenja v regiji

PROGRAM 8: Usmerjanje prostorskega razvoja v podporo večji konkurenčnosti regije

PROGRAM 9: Izboljšanje kvalitete življenja v regiji

PROGRAM 10: Prostorsko urejanje za trajnostni razvoj obalnega območja

7.2 Vizije, cilji in ukrepi po prednostnih področjih

Prednostno področje 1: Krepitev trajnostnega značaja ključnih dejavnosti – turizma in prometa

PROGRAM 1: Trajnostni razvoj turizma

Vizija:

Leta 2012 bo turizem v regiji prepoznan kot »biserni zaklad severnega Mediterana«, ki obsega razpoznavno ponudbo kulturnega, ekološkega in obmorskega turizma in se odlikuje po izjemni skrbi zanje.

Turizem Slovenske Istre, Krasa in Brkinov bo do leta 2012 postal v svetovnem merilu cenjen zaklad severnega Mediterana. Znan bo po visoko kakovostnih in raznolikih turističnih programih in storitvah, po prispevku turizma h kakovosti bivanja in življenja v območju ter po spoštovanju biotske raznovrstnosti na kopnem in v morju in izjemni skrbi za naravne in kulturne vrednote, ki tvorijo mediteransko identiteto območja. Glavni produkti na tromeji med Slovenijo, Italijo in Hrvaško bodo navtični športi, 'wellness' in mondeni poslovni turizem

v kombinaciji z raznolikimi kulturnimi, naravnimi in umetnimi znamenitostmi, med katerimi so svetovno znani Lipica, Škocjanske jame, navtične športne prireditve in infrastruktura ter mondeni poslovni turizem.

Območje Južne Primorske je notranje zelo raznoliko po naravnih, kulturnih in socio-ekonomskih danostih območij Slovenske Istre, Krasa in Brkinov. Da bi bile v čim večji meri upoštevane posebnosti območij, kar je za trajnostni razvoj turizma ključnega pomena, je program členjen na regionalno raven, ki definira skupne cilje in usmeritve, ter na območja Slovenske Istre, Krasa in Brkinov, kjer so izraženi specifični interesi vsakega izmed teh območij.

Cilji programa:

- povečanje konkurenčnosti turistične ponudbe,
- zmanjšanje okoljskih vplivov in prispevek k trajnostnemu razvoju.

Za okrepitev trajnostnega značaja turizma Južne Primorske, ob tem pa tudi povečevanja njene konkurenčnosti, bo potrebno izboljšati turistično organiziranost pri upravljanju čezmejne turistične destinacije/destinacij, diverzificirati turistično ponudbo z razvojem turistične in podporne infrastrukture in storitev (še posebej tiste, ki bodo okrepile trajnostni značaj turizma), dvigniti kakovost turistične ponudbe z uvajanjem programov spodbujanja kakovosti, zmanjšati negativne okoljske posledice razvoja turizma, razviti nove oblike trženja, podprte s sodobnimi telekomunikacijami, kot tudi okrepiti zavezo turističnega sektorja k trajnostnemu razvoju območja. Tu je še posebnega pomena odpravljanje strukturnega neskladja med intenzivno ponudbo obmorskih turističnih središč in zaledjem Slovenske Istre, Krasom in Brkini (skladnejša prostorska distribucija in ekonomska diverzifikacija turizma).

Ukrepi:

- (1) Regionalna destinacijska turistična organiziranost
- (2) Izboljšanje turistične infrastrukture
- (3) Razvoj in trženje novih in izboljšanje kakovosti obstoječih turističnih proizvodov in storitev
- (4) Spodbujanje kakovosti v turizmu in zmanjševanje okoljskih vplivov turistične dejavnosti
- (5) Partnerstvo za trajnostni razvoj

Ukrep 1: Regionalna destinacijska turistična organiziranost

Cilj:

- vzpostavitev regionalne destinacijske turistične organiziranosti.

Skladno z Razvojnim načrtom in usmeritvami slovenskega turizma za obdobje 2007–2011 bo vzpostavljena učinkovitejša organiziranost destinacije za razvoj skupnih produktov in celostno trženje s povezovanjem med lokalnimi akterji iz javnega, privatnega in nevladnega sektorja v turizmu v skupni organizaciji za destinacijski management. Potrebno bo sprejeti odločitve, ali se vzpostavi enotna organiziranost na območju celotne regije, ki bi pokrivala tako destinacijo Kras (z Brkini) in Slovensko Istro, ali pa organiziranost na ravni turističnih (sub)destinacij (Kras – s tesno povezavo s čezmejnim delom Krasa; Slovenska Istra), za kar se navdušujejo kraške občine. Nova organiziranost destinacije bo zagotovila večjo učinkovitost pri razvoju skupnih produktov, celostno trženje s povezovanjem med lokalnimi akterji iz javnega, privatnega in nevladnega sektorja v turizmu, sistematično sodelovanje sektorja pri upravljanju javnih zadev s ciljem povečati kakovost in konkurenčnosti turistične destinacije, pa tudi skupnega delovanja za trajnostni razvoj območja.

Aktivnosti, projekti:

- Definiranje prepoznavne turistične destinacije
- Vzpostavitev regionalne/destinacijske management organiziranosti
- Krepitev funkcij organizacije

Nosilec: Ministrstvo za gospodarstvo

Sodelujoči: občine, turistična podjetja, STO, LTO

Ukrep 2: Izboljšanje turistične infrastrukture*Cilji:*

- krepitev trajnostnega značaja ponudbe,
- povečati dodano vrednost v turizmu.

V okviru ukrepa se bodo izvajale naslednje aktivnosti in projekti: investicijske aktivnosti v ponudbo manjših turističnih ponudnikov, predvsem raznih gostišč in penzionov na podeželju in v manjših krajih v notranjosti regije, vzpostavitev kolesarskih in sprehajalnih poti kot podporne infrastrukture, ki omogoča obiskovalcem rekreacijo in počitek, investicije v izgradnjo novih, večjih turističnih središč v povezavi z umetnimi in naravnimi znamenitostmi (atrakcijami) v turistično manj ali še nerazvitih območjih regije. Potrebna je vzpostavitev mreže storitev, ki bodo uporabnikom nudile še drugačne možnosti sprostitve (gostilne, turizem na kmetiji, prodaja spominkov, športni parki, vodeni obiski,...), zagotovitev dopolnilne turistične in druge obvestilne signalizacije, investicije v prenavo in izrabo degradiranih območij, obstoječih objektov in kulturne dediščine za namene turističnih storitev.

Aktivnosti, projekti:

- Priprava investicijske in projektne dokumentacije
- Izgradnja turistične infrastrukture
- Priobalna promenadna rekreacijska os Izola–Portorož z vključitvijo podpornih infrastrukturnih objektov vzdolž osi v celostno ponudbo
- Revitalizacija opuščenih objektov za turistične namene
- Investicije v manjše namestitvene kapacitete, zlasti na podeželju
- Nadgradnja in vzdrževanje tematskih poti (spodbujanje javno-zasebnega partnerstva)
- Nadgradnja športne turistične infrastrukture (spodbujanje javno-zasebnega partnerstva)
- Spodbujanje javno-zasebnega partnerstva in projektnega načrtovanja investicij v turistično infrastrukturo ter načinov financiranja

Nosilci: občine

Sodelujoči: turistična podjetja, LTO

Ukrep 3: Razvoj in trženje novih in izboljšanje kakovosti obstoječih turističnih proizvodov in storitev

V okviru ukrepa bodo prednostno izvedene naslednje aktivnosti: jasneje je potrebno definirati turistične produkte in okrepiti trženje »doživetij-emocij« namesto »stvarne ponudbe«, vzpostavljeno bo povezano načrtovanje trženjskih aktivnosti za večjo učinkovitost trženja (presežena bo lokalna razdrobljenost), kot tudi povezana uporaba trženjskih orodij oziroma njihovih kombinacij, bolj sistematično bo trženje na ravni destinacije (sedaj vsako podjetje in ponudnik tržijo sami zase), določeni bodo novi trženjski segmenti v razvojnih dokumentih, saj obstoječi niso (več) skladni s ponudbo in trendi na turističnem trgu, jasneje bodo opredeljeni trženjski cilji, ki so danes težko merljivi in s tem bo izboljšana učinkovitost trženja, vzpostavljeno bo spremljanje rezultatov trženja, večja bo uporaba sodobnih komunikacijskih

in trženjskih kanalov, trženju bo namenjenega več denarja (še zlasti na račun izgradnje/razvoja novih proizvodov in storitev), večji bo poudarek na znanju pri pripravi učinkovitega trženja in predhodni organizaciji tržne ponudbe na terenu, saj danes tržne obljube pogosto ostanejo neizpolnjene.

Aktivnosti, projekti:

- Razvoj znamenitosti, izhajajoč iz danih naravnih in kulturnih resursov in/ali umetne atrakcije
- Oblikovanje novih turističnih produktov v povezavi s podeželjem, arheološko, zgodovinsko, arhitekturno, krajinsko in naravno dediščino v povezavi s tradicionalnimi gospodarskimi sektorji (kmetijstvo, obrt, ribištvo...)
- Strateški in izvedbeni načrt trženja in razvoja trajnostnih turističnih proizvodov, storitev destinacije/subdestinacije
- Promocija trajnostne usmeritve destinacije/subdestinacije in specializiranih programov: morski, kulturni, eko-turizem
- Okrepitev trženjskih in drugih aktivnosti na čezmejni ravni za povečanje dostopnosti destinacije za globalne goste, ki vstopajo v destinacijo iz sosednjih pristanišč (Trst, Reka, Pula) in letališč (Trst, Benetke, Pula) ter železnic (Trst, Reka)
- Nadgradnja in specializacija specifične enogastronske ponudbe

Nosilci: občine

Sodelujoči: turistična podjetja, LTO

Ukrep 4: Spodbujanje kakovosti v turizmu in zmanjševanje okoljskih vplivov turistične dejavnosti

Uspešen razvoj turizma, tako v poslovnem pogledu kot v pogledu njegove okoljske sprejemljivosti, je odvisen od ustrezne ravni kakovosti pri turističnih ponudnikih in usklajene ponudbe na ravni turistične destinacije, vključno s subjekti, ki so s turizmom povezani. V okviru ukrepa bodo izvedene aktivnosti in projekti, usmerjeni v dvig kakovosti obstoječih turističnih proizvodov, storitev in infrastrukture (pridobivanje certifikatov kakovosti, oblikovanje blagovnih znamk...). V okviru kakovosti v turizmu bo posebna pozornost posvečena ekološkemu programom, ki bodo izkazovali zavezanost turističnih akterjev načelom in ciljem trajnostnega razvoja. V svetu, pa tudi na ravni EU, obstajajo instrumenti za podporo tem prizadevanjem, npr. Modra zastava, ekološki kodeksi, znak za okolje EU (eco label) in sistemi ekološkega managementa: standard ISO 14000, shema EMAS (izboljšanje okoljske uspešnosti organizacij ter zagotavljanje ustreznih informacij javnosti). Žal pa tovrstni instrumenti na območju Južne Primorske na področju turizma še niso ustrezno uveljavljeni. Problem je predvsem šibko poznavanje, pomanjkanje podpornih struktur, pomanjkanje izkušenj, z izjemo Modre zastave za kopališča in marine, ki je na območju poznana in že uveljavljena.

Aktivnosti, projekti:

- Promocija programov spodbujanja kakovosti
- Projekti uvajanja programov spodbujanja kakovosti v turizmu
- Promocija ekoloških programov
- Projekti uvajanja programov okoljskega označevanja in ekološkega managementa

Nosilci: Regionalni razvojni center Koper, turistična podjetja

Sodelujoči: Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za gospodarstvo-turizem, turistična podjetja, LTO

Ukrep 5: Partnerstvo za trajnostni razvoj

Turistično gospodarstvo je bilo do sedaj premalo aktivno pri urejanju javnih zadev, ki imajo pomembne posledice tudi za razvoj samega turizma. Tu izpostavljamo predvsem področje urejanja prostora, urejanja prometa, upravljanje zavarovanih območij narave in kulturne dediščine. Stanje se v zadnjih letih vendarle spreminja, tudi v turizmu se čedalje bolj zavedajo pomena sodelovanja za dvig kvalitete turistične destinacije. Primer takšnega sodelovanja je vzpostavljeno partnerstvo na Krasu, pa tudi v občini Piran, kjer so na pobudo glavnih turističnih akterjev le-ti v sodelovanju z občino pripravili skupni pogled na razvoj turizma v bodočnosti. Pobudo bi veljalo razvijati dalje in jo vsebinsko nadgraditi, pa tudi teritorialno razširiti. V okviru projekta CAMP Slovenija je bila za območje Slovenske Istre pripravljena ocena zmogljivosti okolja za turizem (CCA) s prvim naborom indikatorjev, ki nakazujejo sedanje stanje. Seznam osnovnih indikatorjev bi kazalo nadgraditi in vzpostaviti kontinuiran sistem spremljanja indikatorjev trajnostnega razvoja po možnosti v regijah čezmejnega prostora Slovenija–Hrvaška–Italija.

Aktivnosti, projekti:

- Vzpostavitev sistemov spremljanja in merjenja trajnostnega razvoja turizma s pomočjo indikatorjev trajnostnega razvoja
- Priprava ocen zmogljivosti okolja za turizem
- Vzpostavitev sodelovanja turističnih akterjev pri spodbujanju javnih zadev, ki so pomembne za kakovost turistične destinacije: urejanje javnega odprtega prostora in zelenic, trajnostna mobilnost, prostorsko urejanje...
- Sodelovanje na področju zaposlovanja, usposabljanja in izobraževanja za turizem
- Skupne akcije ozaveščanja ciljnih skupin

Nosilci: občine, LTO, turistična podjetja

Sodelujoči: turistični ponudniki

Zaradi raznolikosti Južne Primorske je potreben tudi diferenciran pristop k usmerjanju turističnega razvoja območij Krasa, Brkinov in Slovenske Istre.

PROGRAM 2: Trajnostna mobilnost v regiji

Južna Primorska je zaradi svoje geografske lege in lokacije na V. evropskem prometnem koridorju izpostavljena močnim prometnim tokovom. Obstoječa prometna infrastruktura, katere ogrodje tvorijo cestno omrežje, železniško omrežje, Luka Koper in Letališče Portorož, je v glavnem dobro razvita. Prometna izpostavljenost povzroča na območju čedalje očitnejše probleme. Osebni avtomobilski promet narašča in je že dosegel raven, ko postaja predvsem v obalnem območju problematična z okoljskega, pa tudi z ekonomskega vidika. Javni promet je slabo razvit in ne predstavlja alternativne osebemu avtomobilskemu.

Ukrep 1: Vzpostavitev učinkovitega sistema trajnostne mobilnosti v regiji

Cilji:

- izboljšati dostopnost prometnih storitev širšemu krogu uporabnikov,
- znižati stroške, povezane z mobilnostjo za lokalne skupnosti in uporabnika,
- povečati prometno varnost,
- zmanjšati okoljske vplive prometa,
- prispevati k zmanjšanju razpršene poselitve, oživitvi mest in kvalitetnejšemu prostorskemu urejanju,
- zmanjševanje oz. preprečevanje rasti potreb po mobilnosti, kar omogoča pametno lociranje dejavnosti, in drugi ukrepi na področju prostorskega načrtovanja, pa tudi izboljšana informacijsko-komunikacijska infrastruktura.

Vzpostavitev učinkovitega sistema trajnostne mobilnosti bo izhajala iz regionalnega pristopa. Vzpostavljeno bo partnerstvo s sosednjimi regijami/pokrajinami (Furlanija-Julijska krajina, Istrska županija) ter znotraj regije (občine Južne Primorske), sprejet bo dogovor glede ciljev in nalog ukrepa, skupnih aktivnosti in aktivnosti, ki jih izvedejo posamezni partnerji, načinov sodelovanja ter financiranja projektov. Pripravljene bodo vse potrebne študije in strokovne podlage, izvedena bo integracija prostorskega in prometnega načrtovanja v okviru novih prostorskih planov, dograjen bo del infrastrukture za trajnostno mobilnost (postajališča, multimodalni prometni terminali, parkirišča, prometnice, infrastruktura za nemotoriziran promet – pešpoti, kolesarsko omrežje, informacijski sistem – logistični center za vodenje javnega potniškega prometa ipd.), z intermodalnostjo javnega potniškega prometa bo zagotovljeno povezovanje različnih sistemov, ob vozliščih sistema javnega potniškega prometa bodo urejena parkirišča, prostori za vstopanje in izstopanje potnikov, izposojevalnice koles, taksi službe in storitve obveščanja potnikov, s čimer bodo osebna vozila vključena v sistem javnega transporta, vzpostavljeni bodo podporni ukrepi občin in države (kot npr. enotna vozovnica za celoten sistem javnega potniškega prometa), izvedene bodo akcije osveščanja prebivalstva za spreminjanje transportnih navad.

Aktivnosti, projekti:

- Priprava investicijske dokumentacije
- Prilagoditev občinskih prostorskih načrtov za lažje uvajanje trajnostne mobilnosti
- Priprava programa prioriternih investicij
- Priprava projektne dokumentacije
- Izvedba prioriternih investicij – infrastruktura za trajnostno mobilnost: kolesarske steze, pešpoti
- Vzpostavitev logističnih centrov za vodenje javnega potniškega prometa
- Izvedba promocijskih akcij za popularizacijo javnega prometa v javnosti

Nosilci: Občine, konzorcij

Sodelujoči: Izvajalci javnega prometa

PROGRAM 3: Varstvo okolja in pomorske dejavnosti

Zaradi strateške lege na skrajnem severnem koncu Sredozemlja hitro narašča tudi pomorski, predvsem tovorni promet v severnojadranskih pristaniščih Koper in Trst (indeks rasti fizičnega obsega prometa v pristanišču Koper med leti 1996 in 2006 je 214). Z naraščanjem pomorskega prometa se zaostrejuje tudi okoljski vidiki le-tega in varnost plovbe. Pristanišče Koper se zaradi značaja svoje dejavnosti sooča s problemi, kot so prostorsko širjenje in okoljski problemi, predvsem onesnaževanje zraka zaradi odprtega terminala razsutih tovorov in s tem povezanimi konflikti z okoliškimi lokalnimi skupnostmi, problemi odlaganja bagranega materiala, onesnaževanja morja itd. Kompleksnost problematike okolja v sistemu, kakršen je pristanišče Koper, zahteva učinkovito vodenje tudi na področju okolja. Tudi načrtovani projekti v pristanišču Koper in drugih pomorskih dejavnostih, kot so gradnja III. pomola in potniškega terminala v pristanišču Koper, širitev marin, potniških pomolov v Izoli in Piranu ipd. lahko ogrozijo uresničevanje temeljnih ciljev trajnostnega razvoja, zato je nujno izvesti ustrezne strokovne presoje (npr. strateška presoja vplivov na okolje, priprava ustreznih strokovnih podlag) in projekte zasnovati tako, da osnovni cilji trajnostnega razvoja ne bodo ogroženi.

Ukrep 1: Obvladovanje okoljskih problemov pomorskih dejavnosti

Cilji:

- zmanjšati okoljske vplive pristaniških in drugih pomorskih dejavnosti,
- izboljšati upravljanje na področju okolja,
- zmanjšati konflikte z okoliškimi lokalnimi skupnostmi.

V okviru ukrepa bo Luka Koper izvedla nekatere ukrepe, ki bodo pripomogli k zmanjšanju vplivov dejavnosti na okolje, predvsem prekritje terminala razsutih tovorov, učinkovito obvladovanje odpadkov, onesnaženosti morja (v sodelovanju z državo). Nadgradila bo učinkovitost upravljanja na področju okolja (Luka že ima uveden sistem ravnanja z okoljem po **standardu ISO 14001** za vse luške dejavnosti). Izvedla bo ustrezne aktivnosti za okoljsko sprejemljivo ravnanje z bagranim materialom. V okviru upravljanja z okoljem bo okrepila komunikacijo z javnostjo in stike z okoliškimi lokalnimi skupnostmi. V okviru ukrepa bodo pripravljene tudi strokovne podlage in presoje vplivov na okolje za ostale načrtovane pomorske dejavnosti.

Aktivnosti, projekti:

- Priprava strokovnih podlag in presoj (vključno s celovito presojo vplivov na okolje)
- Priprava lokacijskega načrta za območje pristanišča Koper
- Priprava projektne dokumentacije
- Izvedba investicij: prekritje terminala razsutih tovorov
- Krepitev upravljanja na področju okolja
- Priprava študije izvedljivosti za problematiko bagranega materiala
- Vzpostavitev in krepitev komunikacije z javnostjo in lokalnimi skupnostmi

Nosilec: Luka Koper d.d., upravljalec pristanišča Koper,

Sodelujoči: Ministrstvo za promet, Mestna občina Koper, lokalna skupnost

Ukrep 2: Zmanjšanje okoljskih vplivov in povečanje varnosti pomorskega prometa

Cilji:

- povečati varnost plovbe,
- izboljšati upravljanje prometa,
- zmanjšati nevarnost nesreče z razlitjem nafte oz. drugih nevarnih snovi.

Pomorski promet danes predstavlja več kot 90% vsega svetovnega prekomorskega prevoza blaga. Vodni promet v primeru EU predstavlja več kot 80% zunanjetrgovinske in kakih 40% notranjetrgovinske menjave. Trendi kažejo, da bo pomorski promet v prihodnosti še nadalje povečeval svojo vlogo tako na globalnem kot tudi na lokalnem nivoju.

Tržaški zaliv predstavlja konec jadranske plovne poti in je dobro izhodišče za kopenske poti v Slovenijo in Italijo ter naprej v druge srednjeevropske, pa tudi vzhodnoevropske države. Tovorni promet v Tržaškem zalivu se deli na tri glavna pristanišča: Koper, Trst in Tržič (Monfalcone). Razen teh je še nekaj manjših pristanišč, namenjenih predvsem potniškemu prometu. V Sloveniji sta taki pristanišči Izola, kamor prihajajo razen potniških in ribiških ladij tudi ladje na popravilo v ladjedelnico, in Piran, skupaj s Portorožem, kjer se odvija predvsem potniški promet, nekaj pa tudi tovrnega prometa za potrebe podjetja Droga.

Pomembno je omeniti, da v skladu s sistemom ločene plovbe plujejo ladje proti pristaniščem Koper, Trst in Tržič po slovenskem morju, iz njih pa po italijanski strani. Tako gre praktično ves promet v zgoraj navedena pristanišča preko slovenskega morja.

O gostem ladijskem prometu z nevarnimi tovari govori tudi podatek, da je leta 2005 priplulo v koprsko pristanišče kar 220 naftnih tankerjev, medtem ko je v pristanišče Trst priplulo kar 405 tovrstnih ladij, kar pomeni pogostost dveh tankerjev dnevno. Skupno število vseh ladij za leto 2005 je samo za Trst znašalo 3.800 ladij, za Koper 2.651, medtem ko je pristanišče Benetke objavilo 10.000 ladijskih premikov. V obdobju turistične sezone samo na območju Uprave RS za pomorstvo beležijo promet 11.000 plovil. V celotnem tržaškem bazenu se

nahaja še večje število ribiških ladij. V bodočnosti se z izgradnjo načrtovane morske avtoceste (*Sea Motorways*) pričakuje večje povečanje ladijskega prometa. Tudi izgradnja LNG terminala bi dodatno vplivala na povečanje ladijskega prometa.

Nosilci: Fakulteta za pomorstvo in promet, Univerza v Ljubljani,

Sodelujoči: Uprava RS za pomorstvo

Ukrep 3: Izdelava elektronskega odločitvenega sistema upravljanja balastnih vod v slovenskem morju

Cilj:

- zmanjšanje obremenjevanja okolja zaradi vnosa škodljivih organizmov.

Kadar ladja pluje brez tovora, ali le delno natovorjena, potrebuje dodatno obtežitev. Ta ji zagotovi ustrezne razmere za varno plovbo. Stvari, uporabljene v ta namen, imenujemo balast. Nekdaj so kot balast uporabljali pesek, kamenje ipd., konec 19. stoletja pa so v ta namen v tovorna skladišča oz. posebne tanke (balastne tanke) začeli polniti vodo (balastno vodo).

Raziskave so dokazale, da lahko razne vrste bakterij, rastlin in živali preživijo v balastni vodi in sedimentu tudi po nekaj mesecev dolgih potovanjih. Tako obstaja nevarnost, da balastna voda s sedimentom, napolnjena v enem in nato izpuščena v drugem pristanišču, vsebuje tujerodne, škodljive in/ali patogene organizme.

V svetu so danes znani številni primeri, ki imajo za posledico škodljive vplive na zdravje ljudi, naravno okolje in gospodarsko škodo, med njimi nekateri z naravnost katastrofalnimi in ireverzibilnimi posledicami. Ti opozarjajo, da se globalnim spremembam naravnega okolja, kot posledic človekovih dejavnosti, pridružuje še ena pereča problematika.

Iz zgoraj navedenih razlogov se režim z uvedbo izmenjave balastnih vod za vse ladje ob neupoštevanju lokalnih specifik kaže kot nesmotrn. Ta lahko namreč, poleg neučinkovitosti, poslabša varnost v pomorskem prometu in poveča stroške pomorskega prometa. Alternativa togemu pristopu je lahko t.im. selektivni pristop, ki temelji na upravljanju balastnih vod s pomočjo odločitvenega modela. Ta predpostavlja prilagajanje intenzivnosti ukrepov za vsako ladjo skladno z ocenjeno stopnjo rizičnosti škodljivega vnosa.

V okviru ukrepa bodo izvedene ustrezne študije, na podlagi katerih bodo uvedeni ukrepi upravljanja balastnih vod ob upoštevanju izvedljivosti in razmer v pomorskem prometu v Sloveniji in ob upoštevanju vplivov klimatskih sprememb.

Nosilci: Fakulteta za pomorstvo in promet, Univerza v Ljubljani,

Sodelujoči: Uprava RS za pomorstvo

Ukrep 4: Vzorčenje morja v bližini pristanišč za prepoznavanje prisotnosti tujerodnih vrst

Prednostno področje 2: Zmanjšanje pritiskov na okolje (vode, zrak)

PROGRAM 4: Varstvo vodnih virov in zmanjšanje obremenitev voda

Glavni viri onesnaženja morja so nepopolno očiščene komunalne odpadne vode koprške čistilne naprave, ki se izlivajo v spodnji tok Rižane, poleg tega se v Rižano in Badaševico neposredno izlivajo nekatere odpadne vode zaledja in industrije. Posebno kritične so razmere poleti ob nizkih pretokih rek in visokih temperaturah, ko rezultati v ustju Rižane in Badaševice kažejo na anaerobne procese. Potencialno nevarnost predstavlja promet preko

območij virov pitne vode, saj varovanje le-teh ni ustrezno rešeno (kar je sicer v pristojnosti države). Kljub problematičnosti oskrbe s pitno vodo, posebej v poletnem času, spodbujanje varčevanja s pitno vodo in izraba alternativnih vodnih virov nista ustrezno rešena.

Ukrep 1: Izgradnja kanalizacijskega sistema in čistilnih naprav v porečjih reke Reke in v Slovenski Istri

Cilji:

- zagotoviti izpolnjevanje zahtev v zvezi z doseganjem dobrega kemijskega stanja površinskih in podzemnih voda do leta 2013,
- izpolnjevanje zahtev glede predpisanih standardov kakovosti površinskih in podzemnih voda (namenjenih oskrbi prebivalstva s pitno vodo),
- preprečevanje pojava evtrofikacije površinskih voda na občutljivih območjih,
- izpolnjevanje zahtev glede okoljskih standardov kakovosti za površinske vode, ki veljajo za kopalne vode.

V okviru ukrepa bo pripravljena projektna dokumentacija in izvedene investicije v infrastrukturo za odvajanje in čiščenje odpadnih voda na podlagi občinskih operativnih programov, ki so osredotočeni na obdobje od 2005 do 2017 in se bodo v prihodnosti še ažurirali.

Aktivnosti, projekti:

- Priprava projektne dokumentacije
- Izvedba investicij – izgradnja infrastrukture za odvajanje in čiščenje odpadnih voda

Nosilci: Ministrstvo za okolje in prostor, občine, projektne skupine

Ukrep 2: Spodbujanje varčevanja s pitno vodo in izrabe alternativnih vodnih virov

Cilji:

- zagotoviti zanesljivo oskrbo z zdravstveno neoporečno pitno vodo,
- usposobljeni rezervni vodni viri,
- racionalna poraba vode,
- izkoriščanje deževnice, kjer zadostuje manj kakovostna voda.

V okviru ukrepa bodo izvedene študije, ki bodo opredelile možnosti za uporabo deževnice in manjših lokalnih virov kot virov pitne vode ali za drugo rabo, v gospodinjstvu, kmetijstvu in proizvodnih dejavnostih. Izvedeni bodo tudi demonstracijski projekti uporabe alternativnih virov in racionalnejše rabe vode. Izboljšano bo upravljanje in zavarovanje lokalnih vodnih virov, oblikovane bodo usmeritve za izkoriščanje deževnice in manjših vodnih virov, zadržanih in sekundarnih voda ter izvedeni ukrepi za zmanjševanje onesnaženosti in količin odpadnih voda (prebivalstvo, industrija, kmetijstvo). Urejevala se bo oskrba s pitno vodo v naseljih, ki še do danes niso priključena na javne vodovode. Izvajala se bo tudi posodobitev vodovodnih sistemov za zmanjšanje izgub ter zamenjava vodovodnega omrežja iz azbestno-cementnih cevi.

Aktivnosti:

- Analiza možnosti zbiranja deževnice in uporabe manjših vodnih virov
- Oblikovanje usmeritev za izkoriščanje deževnice in manjših vodnih virov
- Promocija in demonstracijski projekti

Projekti:

- Priprava investicijske in projektne dokumentacije,

- Izvedba investicij v vodovodno omrežje,
- Izvedba investicij v posodobitve vodovodnih sistemov (zamenjava azbestno-cementnih cevi).

Nosilci: občine, javna podjetja

Sodelujoči: lokalne skupnosti, podjetja, nevladne organizacije

PROGRAM 5: Sistem celovitega ravnanja z odpadki

Enega glavnih problemov v občinah Južne Primorske predstavlja problematika komunalnih odpadkov, saj bodo sedanja odlagališča odpadkov v kratkem zapolnjena. Občine so podpisale pogodbo o sodelovanju v okviru konzorcija GOJUP, s katero so se zavezale, da bodo na svojem območju ravnale z odpadki v skladu s skupnimi izhodišči, usmeritvami, strokovnimi podlagami in projekti.

Ukrep 1: Zmanjšanje vplivov odlaganja odpadkov

Cilji:

- urejen sistem ravnanja z odpadki v regiji,
- povečevanje količine ločeno zbranih odpadkov,
- zagotovitev odlagalnega prostora za odpadke.

V okviru ukrepa se bo nadaljevalo z uvedbo ločenega zbiranja odpadkov na izvoru in ureditev zbiralnic (eko otokov) in zbirnih centrov na ravni posameznih občin. Vzpostavljena bosta dva regijska centra za ravnanje z odpadki (CERO):

- **Regijski CERO Koper** na območju Sermina, v katerem bo potekala obdelava ločeno zbranih frakcij z naslednjimi objekti: sortirnica, kompostarna, demontaža kosovnih odpadkov in bele tehnike ter zbirni center in pretovorna postaja. Možna je tudi vključitev mehansko biološke obdelave ostanka.
- **Regijski CERO**, kjer bo potekala mehanska in biološka obdelava preostanka odpadkov in priprava za nadaljnjo snovno izrabo s ciljem maksimalne snovne izrabe. Manjši del stabiliziranega ostanka odpadka se nato varno odloži.

Določena bo tudi lokacija za ta drugi regijski center. Postopek iskanja te lokacije temelji na študiji naravnih danosti območij v vseh občinah, primernih za izgradnjo takšnega centra, ki jo je izdelal Geološki zavod Slovenije in vzporedno na oceni družbene sprejemljivosti predlaganih območij. Trenutno potekajo javne predstavitve potencialnih lokacij v lokalnih okoljih.

Aktivnosti:

- Analiza stanja in pregled možnosti in priložnosti za določitev lokacije regijskega odlagališča
- Priprava projektne in ostale dokumentacije za ureditev in obratovanje odlagališča

Projekti:

- GOJUP – projekt celovitega gospodarjenja z odpadki Južne Primorske

Nosilci: občine, konzorcij Gojup

Ukrep 2: Ureditev ravnanja z odpadki na območjih s komunalnimi privezi, ureditev problematike naplavljenih odpadkov z morja

Cilji:

- urejen sistem ravnanja z odpadki v komunalnih privezih,
- urejen sistem odstranjevanja naplavljenih odpadkov.

Problematika odpadkov na območjih komunalnih privezov v rabi lokalnega prebivalstva na slovenski Obali ni urejena. Problem so tudi naplavljeni odpadki, predvsem na naravnih plažah, tj. tistih, ki nimajo upravljalca in monitoring programa. V okviru ukrepa bo pripravljen skupni načrt ravnanja z odpadki, vključno z nadzorom ter izveden projekt, s katerim bi rešili problematiko naplavljenih odpadkov, pa tudi tistih, ki jih obiskovalci puščajo na obalah in plažah. V svetu so znani pristopi in metodologija pristopa k reševanju omenjene problematike, ki bi jo kazalo uvesti tudi v naših razmerah.

Aktivnosti, projekti:

- Skupni načrt ravnanja z odpadki na območjih komunalnih privezov in nadzora
- Vzpostavitev programa reševanja naplavljenih odpadkov z morja

Nosilci: Ministrstvo za okolje in prostor, občine, javna podjetja

Sodelujoči: nevladne organizacije, Morska biološka postaja Piran

Prednostno področje 3: Učinkovito varstvo kulturne dediščine in naravnih vrednot, ohranjanje biotske raznovrstnosti

Za varstvo kulturne dediščine in narave je pristojna država. Partnerji na regionalni ravni lahko obvladajo del problemov, ki se nanašajo na varstvo naravnih vrednot in kulturne dediščine predvsem s povezovanjem in sodelovanjem pri povezovanju naravnih in kulturnih potencialov regije v okviru sistemov upravljanja z naslednjimi cilji:

- razvoj turističnih produktov v povezavi z zavarovanimi območji narave in kulturne dediščine;
- uskladitev režimov upravljanja zavarovanih območij;
- priprava in izvedba skupnih projektov (razvoj turističnih destinacij, tematske poti);
- skupna promocija in ozaveščanje prebivalcev in obiskovalcev;
- ohranjanje in krepitev identitete območja.

PROGRAM 7: Upravljanje kulturne dediščine, naravnih vrednot in biodiverzitete ter njihovo vključevanje v razvojne procese

Ukrep 1: Vzpostavitev upravljanja in povezovanje zavarovanih območij

Naravne lepote in kulturna dediščina, možne aktivnosti in ponudba za obiskovalce posameznih zavarovanih območij do sedaj niso bile predstavljane skupaj, čeprav jih je smiselno povezati in obiskovalcem ponuditi raznovrstna doživetja in doživljanje vrednot in dediščine od morja do notranjosti, kjer je čutiti le še posreden vpliv morja. Tako bi obiskovalcem ponudili boljšo ponudbo predvsem turističnih proizvodov in storitev, upravljavci območij pa bi lažje organizirali svoje aktivnosti in jih tudi učinkoviteje predstavili.

Kot ugotavlja tudi Državni razvojni načrt za obdobje 2007–2013, je kakovostno povezovanje naravnih in kulturnih potencialov (ob skrbi za njihovo ohranjanje, pa tudi za gospodarsko rabo), pomembno predvsem iz dveh vidikov:

- kakovostno življenjsko okolje je pogoj za kakovostno bivanje in konkurenčno gospodarjenje;
- smotno povezovanje dejavnikov v okolju omogoča razvoj novih poslovnih priložnosti v turizmu, kulturi, športu in drugih povezanih dejavnostih.

V okviru ukrepa bo v sodelovanju z državo vzpostavljeno upravljanje zavarovanih območij tam, kjer problematika upravljanja še ni urejena (npr. Krajinski park Strunjan, Kras).

Pripravljeni bodo upravljalški načrti, vzpostavljeno bo tesnejše sodelovanje med upravljalci zavarovanih območij na področju razvoja turističnih produktov, promocije, izobraževanja.

Aktivnosti, projekti:

- Ureditev aktivnega varstva zavarovanih območij
- Priprava upravljalških načrtov
- Izvedba celovitih presoj vplivov na okolje (za npr. energetske izkoriščanje vetra na območju Krasa)
- Povezovanje in skupna promocija zavarovanih območij
- Prenova objektov stavbne in urbanistične dediščine
- Vzpostavitev sistema izobraževanja

Nosilci: Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za kulturo

Sodelujoči: občine, lokalne skupnosti, turistični akterji, nevladne organizacije

Prednostno področje 4: Zagotoviti trajnostni prostorski razvoj za večjo konkurenčnost in višjo kvaliteto življenja v regiji

Prednostno področje aktivnosti je usmerjeno v dva temeljna cilja:

- povečati konkurenčnost regije,
- izboljšati kvaliteto življenja v regiji.

PROGRAM 8: Usmerjanje prostorskega razvoja v podporo večji konkurenčnosti regije

Elementi poselitve v regiji so raznoliki – od razpršene gradnje do urbanih središč in mest z bogato zgodovinsko in kulturno tradicijo. Center regionalnega mestnega omrežja je Koper, znotraj somestja Koper–Izola–Piran. Druga središča regionalnega pomena so Sežana in Ilirska Bistrica. Mestno omrežje je sestavljeno tudi iz drugih pomembnih lokalnih središč (večina jih je v obalnih občinah) in manjših lokalnih centrov. Mestno omrežje je ustrezno razvito, vseeno pa obstajajo nesorazmerja v obalnih občinah zaradi pomanjkanja pomembnih lokalnih središč v zaledju in kraškem ter brkinskem zaledju, kjer bi se nekatera središča morala okrepiti in s tem povečati dostop do mestnih funkcij ter zmanjšati pritisk na ožji obalni pas. V zadnjih štiridesetih letih so širjenje mest, gospodarske dejavnosti in infrastrukturni razvoj koncentrirani na obalni pas. Povpraševanje po nepremičninah se krepi zlasti v Slovenski Istri in od pred kratkim tudi na Krasu. Mesta in druga urbana naselja v regiji so v primerjavi z urbaniimi čezmejnimi centri majhna in imajo skromne urbane potencialne. Celotno območje severnega Jadrana še ni izrabilo vseh prednosti, ki jih ponuja strateška lega.

Ukrep 1: Učinkovito načrtovanje v prostoru z regionalnimi podpornimi aktivnostmi

Cilji:

- vzpostaviti uravnoteženo omrežje naselij na čezmejni/regionalni ravni s koncentracijo urbanih potencialov,
- omiliti pritisk urbanizacije na obalni pas,
- krepitev konkurenčnosti in prepoznavnosti čezmejnega urbanega območja,
- povečati učinkovitost prostorskega urejanja.

V okviru ukrepa bodo aktivnosti usmerjene v izboljšanje razvojnih potencialov in večjo razpoznavnost mest in naselij v širšem prostoru z medsebojnim povezovanjem in sodelovanjem v urbani mreži. Temelj bo tesnejše sodelovanje in povezovanje mest (v čezmejni regiji) v mreže ter skupne in usklajene aktivnosti. V tem okviru so pomembni dogovori glede usmerjanja poselitve, opremljanja posameznih mest/naselij, usklajevanje glede infrastrukturnega povezovanja, organizacija skupnih prireditev, marketing mest ipd.

Del aktivnosti bo usmerjenih v obvladovanje litoralizacije in skladnejši prostorski razvoj v regiji. Litoralizacijo bo mogoče omiliti z zavestnim omogočanjem razvoja v zaledju (predvsem v središčih nacionalnega pomena in pomembnejših lokalnih središčih): stanovanjska gradnja, gospodarske cone, vzporedno s tem pa tudi oskrbne in storitvene dejavnosti. Za to bo potrebno sodelovanje pri pripravi strokovnih podlag, kar bo med drugim znižalo stroške in okrepilo usmerjenost k skupnim ciljem v regiji. Priprava novih občinskih prostorskih načrtov bo temeljila na načelih trajnostnega razvoja. Občine nimajo na voljo učinkovitega orodja za uresničevanje teh načel (kljub temu, da so pravila določena s Prostorskim redom Slovenije, manjkajo podporna orodja, kot so indikatorji, specifične presoje ipd.). Nekatere občine, predvsem manjše, so soočene tudi s prešibko kadrovsko in IKT opremljenostjo za učinkovito soočanje z zahtevami prostorskega urejanja. Slednje je najbolj izrazito na območju podeželja.

Za krepitev konkurenčnosti mest in naselij oz. omrežja naselij v širšem prostoru EU je pomembno vzpostaviti tudi tesnejše sodelovanje s čezmejnimi mesti, predvsem s Trstom, Gorico, Reko in mesti v Hrvaški Istri.

Aktivnosti, projekti:

- Krepani sodelovanje in povezovanje mest v čezmejni regiji
- Organizacija in izvedba skupnih prireditev
- Skupni marketing mest
- Usklajevanje usmerjanja ključnih dejavnosti v prostoru (stanovanjska gradnja, poslovne cone, oskrbne in storitvene dejavnosti regionalnega pomena, infrastruktura)
- Povezovanje infrastrukturnih sistemov
- Sodelovanje pri pripravi strokovnih podlag za občinske prostorske načrte
- Razvoj skupnih instrumentov v podporo prostorski politiki

Nosilci: občine

Sodelujoči: čezmejne občine in pokrajine/županije

Ukrep 2: Krepitev konkurenčnosti podeželja z visoko kakovostjo bivanja

V okviru regije so bili pripravljene štiri razvojni programi podeželja (za območje Kopra, Izole, Pirana; območje Divače, Hrpelj–Kozine, Sežane, območje Komna, Vipave, Ajdovščine, območje Ilirska Bistrica, Pivke, Postojne. Program Podeželje, kmetijstvo, ribištvo in gozdarstvo Regionalnega razvojnega programa Južne Primorske se nanaša na območje osmih občin (Koper, Izola, Piran, Divača, Hrpelje–Kozina, Sežana, Komen in Ilirska Bistrica) in nadgrajuje vsebine štirih razvojnih programov podeželja, ki so nastajali sočasno za območje dvanajstih občin (Koper, Izola, Piran, Divača, Hrpelje–Kozina, Sežana, Vipava, Ajdovščina, Komen, Ilirska Bistrica, Pivka, Postojna).

Cilji tega dela programa so:

- višja dodana vrednost proizvodov/storitev,
- ohranjeno število prebivalstva na podeželju,
- razvoj podeželja na osnovi trajnostnih oblik kmetijstva, gozdarstva in turizma.

Ukrep bo izvajala organizacijska struktura, vzpostavljena za ta namen.

PROGRAM 9: Izboljšanje kvalitete življenja v regiji

Mesta oz. naselja v regiji še nimajo celovitih programov upravljanja z urbanim okoljem z definiranimi kratkoročnimi, srednjeročnimi in dolgoročnimi okoljskimi cilji in akcijskim načrtom za doseganje ciljev. V najširšem smislu naj bi načrt pomenil organiziranje vseh

urbanih zadev, ki so povezane z okoljem: porabe energije, emisij toplogrednih plinov, porabe vode, čiščenja odpadne vode, odpadkov, hrupa, kakovosti zraka, narave, prometa in mobilnosti prostorskega načrtovanja, tveganja, trajnostne gradnje, problematike zdravja. Kljub vidnim izboljšavam so še vedno rezerve pri organizaciji uprav in javnih podjetij za učinkovito izvajanje nalog povezanih z okoljem. Ravno tako ni celovitih programov revitalizacije starih mestnih jeder, ki se soočajo z različnimi problemi: slabšanje demografske strukture, upadanje atraktivnosti za dejavnosti, dotrajan stavbni fond in infrastruktura, problemi prometne dostopnosti. Kljub izboljšavam v zadnjem času je še vedno veliko rezerve na področju krajinskega, urbanističnega in arhitekturnega oblikovanja. Podobno velja tudi za urejanje javnih površin, vključno z zelenimi površinami. Vse navedeno je ključnega pomena za izboljšavo kakovosti življenja v mestih in ostalih naseljih.

Ukrep 1: Upravljanje mest za trajnostni razvoj

V okviru ukrepa bodo občine izboljšale upravljanje mest na področju okolja z uvedbo primernih standardov (ISO 14001, Agenda 21, EMAS). Ti sistemi opredeljujejo izvedbo zastavljenih okoljskih ciljev in programov, posvetovanja z različnimi zainteresiranimi, pripravo ocene stanja, poročanje in nenehno izboljševanje, opredeljujejo strukturo delovanja, odgovornost, postopke, redno poročanje javnosti in so pripomoček za izboljšanje ravnanja z okoljem v občinski upravi. Sistem torej poskrbi, da pristojni izpolnjujejo svoje okoljske obveznosti in da se uporabljajo sredstva za doseganje trajnostnega razvoja.

Aktivnosti, projekti:

- Spodbujanje celostnega okoljskega upravljanja mest in naselij
- Strokovne podlage za izvajanje shem okoljskega upravljanja v izbranih mestih in naseljih
- Pilotni projekti: izvajanje shem okoljskega upravljanja

Nosilci: občine

Sodelujoči: lokalne skupnosti, nevladne organizacije, gospodarski akterji

Ukrep 2: Celovita revitalizacija naselbinskih jeder

Ukrep bo usmerjen v pripravo celovitih programov revitalizacije mestnih ali vaških jeder ter v pričetek njihovega izvajanja: investicije bodo usmerjene v izboljšanje infrastrukture, izboljšano ponudbo stanovanj, obnovo objektov kulturne dediščine, razvoj turizma in drugih storitev v mestih, obnovo javnih zgradb v starih mestnih in vaških jedrih. Učinek pilotnih projektov celovitega pristopa k revitalizaciji mestnih in vaških naselij bo motivacijski tako za prebivalstvo kot za lokalne skupnosti v regiji.

Aktivnost, projekti:

- Priprava celovitih programov revitalizacije
- Krepitev in povezovanje ponudbe
- Promocija mest
- Prenova objektov
- Prenova javnih prostorov
- Prenova infrastrukture

Nosilci: občine

Sodelujoči: lokalne skupnosti, nevladne organizacije, gospodarski akterji

Ukrep 3: Povezovanje in učinkovito upravljanje sistemov zelenih površin

S tem ukrepom bodo v okviru novih prostorskih načrtov občin celovito nadgrajeni sistemi zelenja z vključevanjem novih površin in njihovo funkcijsko členitvijo. Zelene površine bodo

obenem nadgradile in izpostavile izjemne krajinske kvalitete območja (npr. obalni pas, značilna kraška in brkinska naselja). Na operativni ravni bo izboljšano upravljanje tam, kjer problematika še ni ustrezno urejena. Izboljšano bo vzdrževanje zelenih in rekreacijskih površin, posebej na ključnih lokacijah. Učinek izvajanja aktivnosti v okviru ukrepa bo prispeval k ustreznejši vlogi zelenega sistema v poselitveni strukturi območja, k učinkovitejšem upravljanju teh površin, boljši urejenosti zelenih površin, poudarjanju krajinskih kvalitet območja, vse skupaj pa k večji kvaliteti bivanja na območju

Cilji:

- dobro povezana in kakovostno vzdrževana mreža zelenih in rekreacijskih površin,
- aktivno upravljanje najpomembnejših zelenih in rekreacijskih površin s spodbujanjem družbene vključenosti,
- vzpostavljeno sodelovanje med upravljavci samimi in med občinami in upravljavci za lažje upravljanje in izmenjavo izkušenj.

Aktivnosti, projekti:

- Priprava zasnov zelenih površin v okviru prostorskih načrtov občin
- Priprava projektne dokumentacije
- Priprava programov upravljanja
- Izvedba investicij
- Promocija zelenih površin

Nosilci: občine

Sodelujoči: javna podjetja, lokalne skupnosti, nevladne organizacije, univerze

PROGRAM 10: Prostorsko urejanje za trajnostni razvoj obalnega območja

Obalno območje je bilo v zadnjih desetletjih izpostavljeno močnim razvojnim pritiskom, kar se kaže v hitrem naraščanju števila prebivalstva, urbanizaciji in razvoju dejavnosti. Raba morske obale kot stičišča obeh delov, kopnega in morja in hkrati njuna os (populacijska, turistična, prometna, gospodarska itd.) se je morala vseskozi prilagajati pritiskom urbanega okolja in gospodarskim interesom. Ključni problemi prostorskega razvoja in urejanja obalnega pasu so naslednji: neusklajenost poselitve in prometa, ki temelji na rabi osebnega avtomobila z vsemi posledicami, ki so posebno izraziti v obalnem pasu, problematika stagnirajočih mestnih jeder, pogosto neuspešna kontrola pozidave obale in ogrožanje celostne podobe občutljive krajine, neurejenost in nepovezanost rekreacijske infrastrukture v obalnem pasu (promenade, sprehajališča, kopališča, zelene površine), tekmovanje za obalni prostor za različne dejavnosti (npr. navtični turizem, vključno s kopenskimi površinami, druge dejavnosti), ogrožanje narave in biodiverzitete, konflikti med rabami morja, prisotnost degradiranih površin ob obali, neintegriranost programov in njihova slaba vključenost v turizem.

Cilji prostorskega razvoja in urejanja priobalnega pasu morja z vplivnim območjem so naslednji:

- trajnosten in okolju prijazen razvoj z usklajenim pristopom, ki temelji na dojetanju obalnega pasu kot ključnega resursa za uspešen razvoj turizma in kvalitete bivanja na območju ob upoštevanju zahtev varstva voda, narave, biodiverzitete, kulturne dediščine, krajinskih vrednot območja;
- razvoj skladen z nosilno zmogljivostjo obalnega območja, na podlagi opredeljenih ključnih indikatorjev;
- razbremenitev obalnega pasu vseh dejavnosti, ki niso neposredno usklajene s prvonavedenim temeljnim načelom;

- vzpostaviti ravnotežje med varovanjem naravnih virov, narave, obalnih ekosistemov, kulturne dediščine ter gospodarskim in družbenim razvojem;
- vzpostaviti sinergijo različnih rab, ki so medsebojno združljive, prednost pa imajo splošna raba oz. dejavnosti, ki so neposredno povezane z morjem;
- prostorski razvoj in ureditve prilagoditi temeljni krajinski strukturi območja, ki naj postane nosilec razpoznavnosti/identitete prostora.

Program se bo izvajal s koordiniranim ukrepanjem z ostalimi programi CAMP Slovenija, predvsem pa z naslednjimi: Trajnostni razvoj turizma, Trajnostna mobilnost, Učinkovito upravljanje kulturne dediščine, naravnih vrednot in biodiverzitete in Izboljšanje kvalitete življenja v regiji – predvsem v delu, ki se nanaša na celovito revitalizacijo naselbinskih jeder in Povezovanje in učinkovito upravljanje sistemov zelenih površin, pa tudi z ostalimi programi, saj vsebujejo pomembne elemente, ki podpirajo navedene cilje.

Ključni predpogoj izvajanja programa, skladno z opredeljenimi cilji, je prostorsko načrtovanje. Projekt CAMP Slovenija je prispeval pomembne strokovne podlage in instrumente prostorskega načrtovanja, ki bodo pri tem odigrali pomembno vlogo:

- a. metodologija**
 - metodologija implementacije strateških izhodišč v prostor (planski nivo, izvedbeni nivo)
- b. izhodišča in cilji**
 - strateška izhodišča in cilji prostorskega razvoja
 - evidenca ključnih interesov in konfliktov v prostoru,
- c. prostor: percepcijski model**
 - členitev obalnega pasu na 5 karakterističnih prostorskih enot karakterizira obstoječo podobo obalnega pasu, ki jo je potrebno kvalitativno nadgrajevati s posameznimi podrobnejšimi pravili pri njeni eventualni fizični oz. prostorski reanimaciji
- d. program: funkcijski model**
 - usmeritve za razporeditev ustreznih dejavnosti v prostoru: členitev obalnega pasu na 4 tipe prostorskih območij, ki so opredeljeni glede na obstoječe pravne režime, naravno ohranjenost okolja, obstoječo in predvideno rabo ter z upoštevanjem izključujočih se pravnih režimov
- e. podrobnejša zasnova – razvojni modeli**
 - variantne zasnove ureditve obale v treh izbranih območjih urejanja,
- f. podrobnejša pravila**
 - podrobnejša pravila za urejanje obalnega pasu upoštevajo posebnosti in dopolnjujejo temeljna pravila Prostorskega reda Slovenije
- g. kriteriji**
 - kriteriji za urejanje obalnega pasu oziroma za vrednotenje alternativnih prostorskih rešitev
- g. instrumentarij**
 - kazalci za spremljanje trajnostnega razvoja obalnega pasu

Ukrepi v okviru programa, ki so podrobneje opisani v nadaljevanju, pa naslavljajo nekatere specifične teme, ki se nanašajo na priobalna zemljišča morja z vplivnim območjem.

Ukrep 1: Ureditev promenade vzdolž celotne obale in rehabilitacija obale

Cilji:

- zagotoviti sonaravno ureditev obalnega pasu v sožitju z naravo, izjemno krajino in bogato kulturno dediščino,

- vzpostaviti ustrezno rekreacijsko infrastrukturo (sprehajališče, ki bo povezovalo parkovno infrastrukturo, mestne promenade, sprehajališča ob celotni dolžini obale),
- urediti kopališča, zelene površine, ostalo turistično/rekreacijsko infrastrukturo,
- uskladiti rešitve na področju trajnostnega turizma, prometa, celovite revitalizacije obalnih mest in drugih programov-ukrepov z vplivi na temeljne cilje urejanja obalnega pasu,
- povezati programe zavarovanih območij narave, kulturne dediščine v celovit produkt.

Opis ukrepa:

Ureditev obalne promenade omogoča izkoristek izjemnih razvojnih potencialov pa tudi kvalitetnejše varstvo narave, kulturne dediščine in ostalih potencialov. Ureditev privlačnega območja na obali bi izboljšala lokacijski potencial treh obalnih mest, Pirana, Izole in Kopra, ter celotnega slovenskega obalnega območja. Omogoča izboljšanje stanja okolja in je promocija dediščine. S premišljenimi posegi v prostor se izboljša stanje okolja, prispeva k aktivnemu varstvu in razvoju dediščine ter prispeva k njeni promociji. Obalna promenada poveže obalna mesta med seboj. Promenada predstavlja hrbtenico, na katero se pripenjajo ostale ureditve. Samo promenado sestavljajo sprehajališče, na posameznih delih tudi pot za rolkarje in kolesarje, intervencijski dovoz. Nanjo se pripenjajo plažne površine, tematski parki, ostale zelene in rekreacijske površine (za več ciljnih skupin prebivalcev obalnih mest in zaledja): površine, namenjene razvoju turizma, priobalne javne urbane površine (vključno s »kulturnimi prostori«) in spremljajoče površine. Programsko pomeni obogatitev obalnih mest in kakovostno nadgradnjo obstoječih ambientov ter novo turistično ponudbo.

Aktivnosti, projekti:

- Priprava strokovnih podlag
- Uskladitev prostorskih načrtov občin
- Priprava investicijske dokumentacije
- Izvedba natečajev in delavnic
- Priprava projektne dokumentacije
- Izvedba investicij
- Priprava programov upravljanja
- Promocija.

Aktivnosti in projekti bodo usmerjeni predvsem v naslednje tematske sklope:

- Ureditev javnih urbanih obmorskih površin
- Ureditev zelenih in rekreacijskih površin, ureditev tematskih parkovnih površin
- Upravljanje in izboljšanje infrastrukture kopališč
- Predstavitev kulturne, tudi arheološke dediščine
- Vključitev zavarovanih območij ohranjanja narave
- Komunalni privezi in servisni platoji za navtični turizem
- Vzpostavitev in uskladitev režimov rabe morja in priobalnih zemljišč

V okviru ukrepa bo vzpostavljena tesna koordinacija z izvajanjem ostalih ključnih programov in ukrepov CAMP Slovenija med ključnimi akterji.

Nosilec: (opredeljen bo naknadno)

Sodelujoči: država, občine, lokalne skupnosti, nevladne organizacije, gospodarski akterji in ostali

Ukrep 2: Jadranski otok in reurbanizacija okoliških površin

Cilji:

- ureditev otoka kot dopolnilo programom celovite ureditve vzhodnega dela Izole in obalne promenade v okviru celovite reurbanizacije površin ob Viližanskem zalivu,

- okrepiti turistično rekreativno privlačnost območja,
- prispevati k rešitvi problematike deponije izkopanega materiala ob gradnji velikih infrastrukturnih objektov (hitre ceste, železnice).

Opis ukrepa:

Ureditev Jadranskega otoka je projekt, ki je bil uvrščen v Resolucijo o nacionalnih razvojnih projektih za obdobje 2007–2013. Projektna ideja predvideva, da bi otok obsegal cca. 30.000 m² površine, kjer bi uredili turistično zabaviščno infrastrukturo razdeljeno po tematskih področjih, gostinsko ponudbo in pomol za zasebna plovila kot tudi dodatne kopalni površine. Otok naj bi kot edini umetni otok v tem delu Jadrana postal privlačna znamenitost in bi pritegnil veliko obiskovalcev. Projekt naj bi ustvaril okrog 200 novih delovnih mest, popestril obstoječo turistično ponudbo v regiji, ustvaril nove priložnosti za mala in srednja podjetja, kar naj bi imelo ugodne učinke na gospodarski razvoj cele regije.

Predstavniki Zavoda RS za varstvo narave, Območna enota Piran, opozarjajo na potencialno konfliktnost projekta s temeljnimi cilji trajnostnega razvoja in razbremenitve obalnega območja.

Glede na to in glede na dejstvo, da je otok predviden na vzhodnem delu Izole – območju Viližana, kjer so predvidene spremembe v namembnosti prostora, ki je danes namenjen predvsem proizvodnim dejavnostim (ladjedelnica, proizvodni obrati), je potrebno projekt skrbno preučiti in ga v okviru celovite presoje vplivov na okolje vsestransko preveriti, pa tudi uskladiti obseg posega, program in prostorsko zasnovo z reurbanizacijo celotnega območja, vključno z obalo med Koprom in Izolo po umiku prometa (po izgradnji predora). Projekt zahteva skrajno občutljivost, sicer lahko ogrozi obstoječe prostorske kvalitete in potenciale, naravne procese in vrednote ter kulturno dediščino. V okviru ukrepa bodo pripravljene potrebne strokovne podlage, opredeljene in vrednotene bodo variantne rešitve, pripravljeni bosta investicijska in projektna dokumentacija. Sodelovanju javnosti bo posvečena posebna pozornost.

Aktivnosti, projekti:

- Priprava študije izvedljivosti
- Priprava investicijske dokumentacije
- Priprava strokovnih podlag
- Prilagoditev prostorskega načrta občine
- Priprava projektne dokumentacije
- Izvedba projekta

Nosilec: Ministrstvo za gospodarstvo, Direktorat za turizem, občina Izola,

Sodelujoči: Ministrstvo za okolje in prostor, Ministrstvo za promet, Slovenska turistična organizacija, turistični akterji na Obali, lokalna skupnost in nevladne organizacije, drugi gospodarski akterji.

Ukrep 3: Uskladitev rabe morja in režimov upravljanja na morju in kopnem

Cilji:

- uskladitev rabe in režimov na območju notranjih morskih voda in teritorialnega morja,
- uskladitev rabe in režimov s Hrvaško in Italijo.

Slovenija razpolaga z zelo omejenimi morskimi površinami. Konflikti glede rabe teh površin se zaostrejujejo (promet – transportne poti za ladjevje, ribištvo in ribolovni rezervati, marikultura, kulturna dediščina, varstvo narave, kopaljšča, rekreacijska plovila ipd.). Prek rabe morja pa te dejavnosti vplivajo druga na drugo, si konkurirajo in opredeljujejo različne

pravne režime, pri čemer nastajajo tako konflikti v razmerju do ciljev varovanja bivalnega okolja, do naravnih ekosistemov in krajine, kakor tudi glede podeljenih vodnih pravic in zmanjševanja ekonomske uspešnosti nekaterih dejavnosti.

Prostorsko načrtovanje na kopnem delu prostora posredno narekuje rabo morja in podeljevanje vodnih pravic v obalnem pasu. Rabo prostora, kopnega in morja bo zato potrebno prilagoditi okolju v količinskem in kakovostnem pomenu, kar je osnovno vodilo vseh mednarodnih konvencij, hkrati pa ne smejo biti zanemarjene ekonomske analize možnih dejavnosti kot podpora pri odločanju o zagotavljanju trajnostnega razvoja. Pobudo oziroma iniciativo za pridobitev pravice za rabo morja poda investitor, pooblaščen upravljavec, izvajalec dejavnosti ali država oz. Vlada Republike Slovenije. Pobuda mora biti usklajena s prostorskimi akti, vendar se zaradi pristojnosti občin načrtuje le na kopnem delu zemljišč in le normativno na morju, pri čemer so zanemarjeni celostni mehanizmi funkcionalnega povezovanja načrtovanja rabe morja.

Vprašanje usklajene rabe morja v severnem Jadranu se zaostuje na celotnem območju Tržaškega zaliva, kar tudi vpliva na upravljanje rabe morskih površin pod jurisdikcijo Slovenije: plovne poti, energetska infrastruktura (plinski terminali), ribištvo, varstvo narave. Nujno se je na meddržavni ravni dogovoriti o strateških ciljeh rabe tega dela Jadrana in pripraviti usklajen plan rabe morskih površin.

Aktivnosti, projekti:

- Inventarizacija stanja (zakonske podlage, pravni režimi, rabe)
- Identifikacija konfliktov
- Priprava plana rabe morskih površin, na območju pod jurisdikcijo Slovenije in na območju celotnega severnega Jadrana oz. Tržaškega zaliva

Nosilec: Ministrstvo za okolje in prostor

Sodelujoči: deležniki – interesenti za rabo površin, občine

2. del:

POVZETKI POROČIL INDIVIDUALNIH IN HORIZONTALNIH PROJEKTOV

INDIVIDUALNI PROJEKTI:

**Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske
Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu
Upravljanje zavarovanih območij narave
Regionalna strategija trajnostnega razvoja turizma
Regionalni program varstva okolja in vodnih virov
Karte občutljivosti slovenske obale**

HORIZONTALNI PROJEKTI:

**Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja
Program sodelovanja javnosti, usposabljanja in javne promocije
Prostorski regionalni informacijski sistem**

ZASNOVA PROSTORSKEGA RAZVOJA JUŽNE PRIMORSKE

Izvajalec: ACER Prostorsko načrtovanje, projektiranje in varstvo okolja Novo mesto, d.o.o.

Podizvajalci: OIKOS, svetovanje in razvoj, d.o.o.

Koordinator projekta: Urša Šolc, univ. dipl. geogr.

Avtorji: Klemen Strmšnik, Mojca Hrabar, Urša Zakrajšek, Ines Stanešič

ZASNOVA PROSTORSKEGA RAZVOJA JUŽNE PRIMORSKE

1. UVOD

Namen Zasnove prostorskega razvoja Južne Primorske je:

- okrepiti trajnostni prostorski razvoj na območju Južne Primorske;
- zagotoviti strateški prostorski okvir za prednostne investicije (strateške naložbe) v Južni Primorski za obdobje od leta 2007 do 2013.

Zasnova prostorskega razvoja tako predstavlja prostorsko dopolnilo k Regionalnemu razvojnemu programu Južne Primorske ter Državnemu razvojnemu programu za obdobje 2007–2013. Je vodilo za bodoči prostorski razvoj regije, saj podaja usmeritve za pripravo državnih in občinskih prostorskih aktov.

Ključni cilji, ki naj bi jih dosegali s pripravo zasnove, so:

- opredelitev ključnih prednosti in pomanjkljivosti dosedanjega prostorskega razvoja z analizo stanja in trendov;
- oblikovanje vizije in zasnove prostorskega razvoja regije;
- oblikovanje regionalne zasnove razmestitve izbranih dejavnosti v prostoru, ki bo upoštevala značilnosti posameznih regionalnih območij Slovenske Istre, Krasa in Brkinov;
- priprava usmeritev za prostorski razvoj, ki bodo izhodišče za strateške državne in občinske prostorske akte;
- opredelitev programa ukrepov za izvajanje regionalne zasnove, upoštevajoč možnosti za medregionalno sodelovanje s sosednjimi regijami v Sloveniji kot tudi znotraj EU (predvsem z Italijo) in regijami v državah nečlanicah EU (predvsem s Hrvaško).

2. POTEK IZDELAVE PROSTORSKE ZASNOVE

Na osnovi strokovnih podlag izdelanih v 1. in 2. fazi projekta *Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske*, ki so bile izvedene ob upoštevanju aktivnosti v okviru delavnic horizontalnega projekta *SPSA – Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja* ter posebnih delavnic z nosilci urejanja prostora, so bili oblikovani: vizija, cilji in strategija prostorskega razvoja.

Pred določitvijo ciljev prostorskega razvoja je bil na omenjenih delavnicah oblikovan okvirni 'trend' razvojni scenarij za ponazoritev posledic brez strateških posegov. Ta scenarij je bil kasneje dopolnjen s podrobnejšimi analizami. V okviru SPSA aktivnosti je bil opredeljen tudi scenarij trajnostnega prostorskega razvoja regije.

Za namenom preprečevanja netrajnostnih rešitev oz. izogibanja negativnim in neželenim posledicam so bili v nadaljevanju določeni cilji in oblikovana ustrezna strategija prostorskega razvoja.

Pripravljena je bila presoja skladnosti vizije in ciljev prostorskega razvoja v regiji s cilji nadrejenih strateških dokumentov, ki so usmerjeni v krepitev trajnostnega razvoja. Presojana je bila skladnost s cilji Mediteranske strategije trajnostnega razvoja, Evropske strategije trajnostnega razvoja, Strategije prostorskega razvoja Slovenije in Nacionalnega programa varstva okolja. Prostorska zasnova je v celoti skladna z Regionalnim razvojnim programom Južne Primorske 2007–2013 in je pravzaprav njegov sestavni del.

Na omenjenih osnovah je bila pripravljena Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske. Sledila je priprava predloga programa ukrepov in usmeritev za izvajanje ciljev prostorskega

razvoja. Ta je bil usklajen in dopolnjen na delavnici s predstavniki občin. Pripravljena je bila presoja notranje skladnosti Zasnove, v okviru katere smo presojali skladnost ukrepov in projektov z zastavljenimi prostorskimi cilji.

Na koncu smo izvedli še presojo možnih vplivov Zasnove na okolje, naravo, zdravje prebivalcev in kulturno dediščino na regionalnem nivoju.

3. ZNAČILNOSTI REGIJE

Območje Južne Primorske meri 1.524 km² oz. 7,5% površine Slovenije in zajema 6% celotnega slovenskega prebivalstva. Območje obsega občine Slovenske Istre – Koper, Izola, Piran ter občine na območju Krasa in Brkinov – Sežana, Divača, Hrpelje–Kozina, Komen in Ilirska Bistrica. To so občine, ki sestavljajo Obalno-kraško statistično regijo in občina Ilirska Bistrica, ki spada v Notranjsko-kraško statistično regijo.

Regija zavzema jugozahodni del Slovenije in meji na Italijo in Hrvaško. Na regionalni ravni Južna Primorska na zahodu meji na Furlanijo Julijsko krajino, na jugu pa na hrvaški županiji Istra in Primorje-Gorski Kotar. Znotraj meja Slovenije Južna Primorska na severu meji na Goriško regijo, na vzhodu pa na Notranjsko-kraško regijo.

V primerjavi s slovenskimi statističnimi regijami bi območje razvojne regije Južne Primorske lahko šteli med manjše regije, ki pa je po različnih socio-ekonomskih kazalnikih blizu slovenskega povprečja ali ga celo presega. Območje je podpovprečno poseljeno, saj dosega gostota poselitve okoli 80% slovenskega povprečja, vendar je poseljenost daleč najgostejša v Slovenski Istri, kjer presega povprečno poseljenost regije za več kot dvakrat. Kras s povprečno 34 prebivalci na km² in občina Ilirska Bistrica s 30 prebivalci na km² pa sodita med najredkeje poseljene dele Slovenije.

Glavne naravne značilnosti so menjavanje flišnih in apneniških kamnin, submediteransko podnebje, predvsem pa obmorska lega, ki je omogočila razvoj turizma in prometa. Gre namreč za edino slovensko regijo, ki leži ob morju in s 46,6 km obale za Slovenijo predstavlja nekakšno 'okno v svet'. Značilna je poselitev v tesno zgnetenih gručastih naseljih, v zadnjih desetletjih pa je vse bolj izrazit pojav litoralizacije – proces zgoščanja prebivalstva in dejavnosti v ozkem obalnem pasu. Regijo bi lahko razdelili na tri dele; na obalni oz. Slovensko Istro, Kras in Brkine. Območja se tako po naravnih kot družbenih in okoljskih značilnostih razlikujejo, kar je v nadaljevanju (kjer je to potrebno) tudi izpostavljeno.

3.1 Ključni razvojni trendi

Demografija:

- Prebivalstvo v regiji raste hitreje od slovenskega povprečja, kar je predvsem posledica močnih priselitev. Naravni prirastek pa je konstanto negativen, kar z vidika demografskih napovedi nikakor ni ugodno. Na obalnem delu Južne Primorske število prebivalcev raste hitreje kot v zaledju, kar je v skladu s splošnim pojavom litoralizacije – poselitvenim pritiskom na obalna območja.
- Glede na napovedi demografskih gibanj za Obalno-kraško statistično regijo je pričakovati upadanje števila prebivalstva v Obalno-kraški regiji, neugodna starostna struktura in staranje prebivalstva pa se bosta še slabšali.
- Trend podaljševanja pričakovane dolžine življenja se bo glede na projekcije prebivalstva za Obalno-kraško regijo nadaljeval.

- Izobrazbena struktura delovno aktivnega prebivalstva se izboljšuje, število študentov pa stalno raste. Obalno-kraška regija ima nadpovprečno število študentov vključenih v dodiplomski študij, v obdobju od leta 1991 do 2000 pa je bila prav ta regija tista (poleg Notranjsko-kraške), kjer se je delež študentov v generaciji od 20–24 let najhitreje povečeval.

Gospodarstvo:

- Južna Primorska izkazuje močno usmerjenost v storitveni sektor (trgovina, promet in nepremičnine, najem ter poslovne storitve, turizem), saj dobre tri četrtine bruto dodane vrednosti ustvari v storitvenih dejavnostih. Po deležu jim sledijo industrija, gradbeništvo in kmetijske dejavnosti.
- Stopnja formalne (registrirane) zaposlenosti narašča, kot tudi število delovnih mest, ki narašča celo hitreje od državnega povprečja. Krepi se zaposlenost v storitvenih dejavnostih (še posebno v obalnih občinah) in pričakovati je hitrejše rast zaposlenosti v storitvenih in upad v kmetijskih dejavnostih, predvsem na območju Krasa in Ilirske Bistrice.
- Značilna je velika razlika v poslovanju gospodarskih družb med občinami v Slovenski Istri in kraškimi in brkinskimi občinami. 80% gospodarskih družb Južne Primorske, ki zaposlujejo okoli 77% vseh delavcev gospodarskih družb, deluje v obalnih občinah. Svojo usmerjenost v izvoz regija izkazuje z nadpovprečnim deležem čistih prihodkov od prodaje na tujih trgih, vendar se izvozna usmerjenost obalnega dela zmanjšuje, zalednega pa povečuje. Kaže se močna koncentracija gospodarske aktivnosti v gospodarskih družbah obalnih občin Južne Primorske, kjer še posebej izstopa občina Koper.
- Produktivnost dela (dodana vrednost na zaposlenega) izračunana za celotno Južno Primorsko je leta 2004 znašala 6.966.000 SIT in je nad slovenskim povprečjem (6.675.000 SIT). Značilne so velike razlike v produktivnosti dela med gospodarskimi sektorji in tudi med občinami. Najvišja produktivnost dela je v predelovalnih dejavnostih, produktivnost dela v gostinstvu in turizmu je pod regijskim povprečjem. Med občinami ima najvišjo produktivnost dela občina Koper, najnižjo pa občina Divača.
- Turistični trendi:
 - velika razvitost in koncentracija, množični turizem na obali;
 - rast števila turistov in turističnih nočitev;
 - močni, vendar slabše poudarjeni naravni in krajinski potenciali na območju Krasa, izkoriščeni skoraj izključno le na treh točkah (Lipica, Štanjel, Škocjanske jame);
 - območja z manjšimi potenciali ter slabo ali sploh nerazvito turistično in pristočasno infrastrukturo na območju Ilirske Bistrice, Brkinov in v zalednem delu Slovenske Istre.

Poselitev in urbano omrežje:

- Na eni strani dobro organizirano urbano omrežje, na drugi neuravnoteženost urbanega sistema s težiščem na območju Slovenske Istre in pomanjkanjem ustreznih središč na območju občine Ilirska Bistrica.
- Dobra dostopnost do večjih urbanih središč in povezanost regije s širšim prostorom (avtocesta), slabša prometna dostopnost do bolj oddaljenih podeželskih območij (slabe regionalne in lokalne povezave, slabo vzdrževane ceste).
- Območja praznjenja bolj oddaljenih delov Krasa in Brkinov.
- Razraščanje razpršene poselitve – širitev naselij na nove površine ob neizkoriščenih prostorskih potencialih znotraj naselij (sanacija degradiranih urbanih območij, reurbanizacija), potratna poraba prostora, nizke gostote nove poselitve.
- Pojav nakupovalnih centrov z obsežnimi parkirišči izven mestnih središč.

- Premajhne investicije v obstoječe urbane centre in večja naselja in s tem tudi nižanje kvalitete življenja v središčih (socialno razslojevanje, okoljski problemi: hrup, otežena prometna dostopnost (mirujoči promet), selitev funkcij in dejavnosti na obrobje, slabši stanovanjski fond...).
- Nepremičnine v Južni Primorski so ene najdražjih v Sloveniji, njihove prodajne cene pa nepretrgoma naraščajo zaradi povpraševanja po počitniških stanovanj. Obstaja velika razlika med povpraševanjem in cenami nepremičnin med Slovensko Istro in kraško-brkinskim delom.

Prometna ureditev:

- Južna Primorska je zaradi svoje geografske lege in lokacije na V. evropskem prometnem koridorju izpostavljena močnim prometnim tokovom. Obstoječa prometna infrastruktura, katere ogrodje tvorijo cestno omrežje, železniško omrežje, Luka Koper in Letališče Sečovelje je v glavnem dobro razvita.
- V preteklem desetletju je bilo v velikem delu dograjeno avtocestno (AC) omrežje in povezano z italijanskim omrežjem. V okviru nacionalnega programa izgradnje AC bo v naslednjem obdobju območje povezano z AC omrežjem tudi proti Hrvaški (odsek Jelšane–Ilirska Bistrica–Postojna/Divača in Koper–Dragonja) ter v smeri Trst–Divača/Postojna–Reka. Dokončan bo tudi odsek Koper–Izola–Lucija, kjer so danes prometne razmere problematične oz. zelo kritične.
- Osebni potniški promet temelji predvsem na rabi osebnega avtomobila, kar kažejo podatki o velikem številu osebnih avtomobilov/1000 prebivalcev, po katerem je regija prva v Sloveniji.
- Predvsem v obalnem delu je cestno omrežje preobremenjeno; v poletnem času in ob vikendih se pogosto pojavljajo zastoji, saj je povprečna letna dnevna obremenitev (PLDP) na nekaterih odsekih 30.000 vozil/dan.
- V obalnem pasu je velik problem tudi s parkiranjem v urbanih središčih. Že izven turistične sezone so parkirišča skoraj polno zasedena, poleti pa potrebe po parkiriščih toliko narastejo, da je to ena glavnih ovir dostopnosti posameznih krajev oz. območij.
- Čedalje ostreje se kažejo okoljske posledice avtomobilskega prometa, kot so onesnaževanje zraka, hrup, razpršena poselitev.
- Kljub dobri razvitosti cestnega omrežja v regiji še vedno obstajajo deli s slabše razvitim cestnim omrežjem.
- **Javni potniški promet** je slabo razvit in ne predstavlja privlačne alternative; sistem ni povezan, prevozi so počasni, neudobni in nezanesljivi.
- Obstoječe **železniške proge** ne ustrezajo več sodobnim prevoznim potrebam zaradi pogostih nivojskih križanj, kakor tudi drugih parametrov in zmogljivostjo. Glavna proga, ki vodi do obale, se v Kopru v dveh krakih (mestu in Luki Koper) slepo konča.
- V Južni Primorski regiji so turistične **kolesarske povezave** slabo urejene. Deloma so poti urejene na območju Krasa po obstoječih manj obremenjenih cestah. V nekaterih delih regije so kolesarske steze le predvidene, predvsem na ozkem obalnem pasu in v njenem zaledju ter na snežniškem pogorju.
- **Luka Koper** s svojo lego na najkrajši poti do osrčja Evrope in z logističnimi storitvami premalo ponuja partnerjem iz Slovenije in zalednih držav za čim lažje vzpostavljanje prekomorskih gospodarskih povezav in trgovskih tokov.

- Priložnosti za razvoj **pomorskega prometa**, predvsem potniškega, niso dovolj izkoriščene. Za spodbujanje javnega pomorskega potniškega prometa je v Izoli, Piranu in Portorožu potrebno razvijati in posodablјati sedanja pristanišča. Na obali ni jasno zasnovano omrežje marin in servisnih prostorskih ureditev ter ustrežnejših navezav pomorske infrastrukture na druga prometna omrežja.
- Obstoječi potniški terminal na **letališču** Portorož v Sečovljah in letališko infrastrukturo je potrebno postopno modernizirati.

Gospodarska javna infrastruktura:

- Zaradi naravnih značilnosti Krasa in Slovenske Istre je naravnih virov za oskrbo s pitno vodo relativno malo, zato je nujno celovito načrtovanje upravljanja z njimi. Obstoječi vodni viri na kraškem območju je ustrezen vodni vir, ki pa je zaradi kraškega terena izpostavljen možnim onesnaženjem in ne zagotavlja zadostne varnosti oskrbe prebivalcev s pitno vodo. Porečje Rižane, kot vira za oskrbo Slovenskega Istre s pitno vodo (poleg izvirov na Dragonji na hrvaškem ozemlju), je premalo izdatno in izrazito izpostavljeno onesnaženju, zato je nujno zagotoviti dodatni vodni vir, ki bo pokrtil potrebe celotne regije. Predlagani vodni vir Padež–Suhorka ima potencial za zagotavljanje vseh potreb po vodi v regiji, potrebno pa bo uskladiti potrebe po zagotavljanju pitne vode z varstvenimi omejitvami za ohranitev režima reke Reke in stanja okolja v Škocjanskih jamah.
- Zaščita vodnih virov je formalno sicer izvedena, vendar se nadzor nad izvajanjem omejitev dejavnosti v teh območjih ne izvaja, zato so vodni viri stalno izpostavljeni možnemu onesnaženju. Območje nekaterih občin je v pretežnem delu prekrito z vodovarstvenimi območji, kar predstavlja precejšnjo omejitev v možnostih prostorskega in gospodarskega razvoja. Raba prostora na vodovarstvenih območjih je pretežno kmetijska, ta pa premalo upošteva varstvene zahteve vodovarstvenih območij oziroma vodnih virov.
- Trije glavni vodovodni sistemi zagotavljajo vodooskrbo pretežnega dela regije, območja razpršene poselitve (Brkini, zaledje Slovenske Istre) pa so oskrbovana predvsem iz lokalnih vodovodov neustrezne kakovosti in izdatnosti, pa tudi upravljanje z njimi je neustrezno.
- Kanalizacijsko omrežje s končnim čiščenjem ima urejeno le manjši del naselij v regiji, največja naselja ob obali in večja naselja v zaledju. Na obalnem območju je stopnja priključenosti porabnikov na kanalizacijsko omrežje najvišja, na kraškem območju pa najnižja. Ostali del odpadne vode se odvaja preko individualnih sistemov, ki niso nadzorovani, ali pa prek sistemov, ki se ne končajo z ustrežno čistilno napravo (ČN).
- Celotno območje Južne Primorske je opredeljeno kot občutljivo območje in zato zanj veljajo strožji kriteriji za opremljanje aglomeracij s sistemi odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda. Obseg opremljenosti aglomeracij z več kot 10.000 PE z ustreznimi kanalizacijskimi sistemi je dokaj visok, ustreznost čistilnih naprav pa je trenutno nizka. Majhne aglomeracije (od 2.000 do 10.000 PE) so že dokaj ustrezno opremljene s čistilnimi napravami, težavo pa predstavlja dokaj nizek nivo opremljenosti s kanalizacijskim omrežjem.
- Občine imajo sprejete Operativne programe odvajanja in čiščenja odpadnih vod, vendar pa je zaradi pomanjkanja finančnih sredstev njihovo dosledno izvajanje vprašljivo.
- Stanje energetske oskrbe v regiji je zadovoljivo (predvsem z vidika oskrbe z električno energijo), vendar moti odsotnost celovitega energetskega koncepta regije ali njenih delov, zaradi česar ni opredeljenih izhodišč za učinkovito rabo energije ter izdelanih razvojnih načrtov za sprejemanje strateških odločitev in akcijskih programov.

- Regija še ni oskrbljena s plinovodnim omrežjem, čeprav v nekaterih naseljih delujejo lokalni plinovodni sistemi (na utekočinjeni naftni plin), ki so dolgoročno predvideni za priključitev na daljinsko plinovodno omrežje.
- Na širšem območju Luke Koper se nahajajo objekti za shrambo rezerv naftnih derivatov, ki zagotavljajo relativno energetske neodvisnost s tega vidika oskrbe.
- Obnovljivi viri energije, predvsem sončna energija, ki bi lahko predstavljala velik vir energije na obalnem območju, je neizkoriščena in pilotnih projektov za uporabo tega vira ni. Zaradi velikega gozdnega potenciala je pomemben obnovljivi vir energije lesna biomasa. Drugi alternativni viri imajo manjši potencial, saj so povezani z izjemno konfliktnostjo v prostoru (vetrne elektrarne) ali z relativno nizkim potencialom (geotermični viri, male hidroelektrarne).
- Glavno telekomunikacijsko omrežje je dobro razvito in predstavlja okostje vseh TK povezav. Daljinsko omrežje je povezano z državnim omrežjem Telekom Slovenije in z optičnimi povezavami Slovenskih železnic, prenosnega elektroenergetskega omrežja in avtocestnega omrežja. Omrežje telefonski central in pošt je dobro razvito in pokriva celotno regijo, čeprav so zaradi razpršenosti naselij centri bolje opremljeni od zaledja.
- Ravnanje z odpadki v regiji ni celovito rešeno in predstavlja enega večjih virov onesnaženja. Odlagališča so povečini neprimerno locirana, tehnično manj ustrezna (netesnjena, neodplinjena, poplavna oz. v dosegu talnih vod itd.), vsa pa so že pretežno zapolnjena. Vse občine trenutno odlagajo svoje odpadke na rekonstruiranih odlagališčih, ki pa bodo v prihodnjih letih zapolnjena oziroma so v fazi sanacije in povečevanja zmogljivosti.
- V organiziran odvoz odpadkov so vključeni vsi prebivalci regije. V vseh občinah so uvedli sistem ločenega zbiranja odpadkov, vendar glede na pridobljene podatke ta ni najbolj uspešen. O trendu količine zbranih komunalnih odpadkov je zaradi nerednega zbiranja podatkov težko govoriti.
- Vse občine v regiji so pristopile h GOJUP Južna Primorska, kjer je bil v izdelavi regijski projekt, ki je vključeval odlagališče preostanka odpadkov na območju občine Sežana, vendar projekta ni podprla lokalna skupnost in zato je bila sprejeta pobuda, da se poišče novo lokacijo za skupno regijsko odlagališče.

Kmetijstvo in gozdarstvo:

- Kljub izvedenim melioracijam kmetijskih zemljišč v drugi polovici 20. stoletja v regiji prevladuje drobna parcelna struktura, ki v kombinacijami z nekaterimi značilnimi oblikami pridelave (vinogradi, sadovnjaki ipd.) ustvarja ponekod izjemno kakovostno kulturno krajino, vendar pa nudi slabe gospodarske možnosti. Kakovostne kmetijske površine v večjih, sklenjenih kompleksih so redke, tržno naravnano kmetijstvo pa marsikje spreminja kulturno krajino bodisi neposredno zaradi ukrepov za povečevanje proizvodnje (večanje parcel, izboljševanje zemljišč ipd.) bodisi posredno zaradi opuščanja kmetovanja, ki vodi v zaraščanje obdelovalnih površin.
- Kategorizacija kmetijskih zemljišč velikokrat ne ustreza dejanskemu stanju na terenu in posledično lahko onemogoči racionalen urbani razvoj.
- V regiji se vse bolj uveljavljajo sodobni, v trajnostni razvoj usmerjenih pristopi k pridelavi hrane (integrirana pridelava, ekološka pridelava), s čimer se izkoriščajo naravne posebnosti (tla, klima, relief). Glede na naravno zgradbo in klimatske razmere so razmere v različnih delih regije primerne za različne oblike kmetovanja, ki bi jih bilo smotno v prihodnosti še razvijati: vinogradništvo (Kras, Slovenska Istra), sadjarstvo (Brkini, Slovenska Istra), živinoreja (Kras – govedoreja in konjereja; Slovenska Istra – ovčereja) ter zelenjadarstvo oz. vrtnarstvo (Slovenska Istra v bližini obale).

- Na Krasu in v Slovenski Istri, zlasti pa v priobalnem pasu, so izražene potrebe po vodi za namakanje kmetijskih površin.
- Regija je zelo gozdnata, delež gozda pa še narašča zaradi opuščanja kmetovanja na zemljiščih z manj ugodnimi razmerami, predvsem pa je izrazit proces ponovne ogozditve Krasa z borom; s tem so se v osrednjem delu regije (Kras, Brkini in Slovenska Istra) oblikovali neavtohtoni sestoji. V skrajnem vzhodnem delu regije je slika gozdov povsem drugačna, saj tu obsežni bukovi in jelovo-bukovi gozdovi pokrivajo del obsežnega Snežniško Javorniškega masiva.
- Kot velja za celoten slovenski prostor, je tudi v tej regiji uveljavljeno sonaravno gospodarjenje z gozdom.
- Kljub temu je pomemben dejavnik na tem območju velika požarna ogroženost, ki je posledica suhe in tople submediteranske klime v kombinaciji z degradiranimi rastišči in obojemu prilagojenega rastja. Požarno ogroženost dodatno povečujejo prometni koridorji skozi območje, predvsem železnica.

Stanje okolja:

- Odraz klimatskih sprememb je trend zviševanja višin morja ob slovenski obali, ki se ocenjuje na 1mm/leto. V prihodnjih 100 in več letih je pričakovati večjo ogroženost oz. pogostejše poplavitve nižje ležečih urbanih predelov slovenskih mest (Koper, Izola, Piran, Portorož), predvsem na lokacijah, ki jih morje že sedaj vsakoletno poplavlja.
- Glede na pričakovano intenzifikacijo pomorskega prometa in navtičnega turizma je možno pričakovati povečevanje vsebnosti ogljikovodikov v morskih sedimentih.
- Do izgradnje kanalizacijskega omrežja in čistilnih naprav se bo trend onesnaženja morja, površinskih in podzemnih voda s komunalnimi odpadnimi vodami nadaljeval.
- Trend stanja vodnih količin pri karakterističnih pretokih rek z neposrednim izlivom v Jadransko morje kaže, da se najizraziteje znižujejo srednji, upadajo pa tudi maksimalni pretoki rek. Razmere kažejo na zmanjševanje razpoložljive vode na območju regije. Dodatne težave pri zagotavljanju zadostnih količin vode povzročata v zadnjih letih opažena sprememba v časovni razporeditvi odtokov, saj se obdobja z velikimi odtoki v vodotokih z dežnim in dežno-snežnim režimom pomikajo v zimski čas, obdobje nizkih pretokov v poletnih mesecih pa se daljša. S tem se povečuje verjetnost nastopanja dolgotrajnejših suš.
- Na manjšem delu regije je pomanjkljiva protipoplavna varnost, kar je posledica neustreznih ureditev nekaterih hudourniških vodotokov. Zaradi zagotavljanja varnosti pred visokimi vodami na kmetijskih površinah so bili v preteklosti izvedeni regulacijski posegi v nekatere vodotoke in zgrajeni zadrževalniki (Mola, Klivnik in Pivol, Triban in Vanganelško jezero v Slovenski Istri).
- Južna Primorska spada v II. stopnjo onesnaženosti zraka. Prihaja do občasnih preseganj dovoljenih vrednosti predvsem onesnaževal dušikovih oksidov (NO₂), delcev (PM10) in ozona (O₃). Najpomembnejši viri onesnaževanja zraka so industrija, promet in kurišča. Problematika onesnaževanja z ozonom in NO_x je vse bolj akutna, pričakovati je povečevanje onesnaženosti zaradi lokalnih vzrokov (promet), pa tudi zaradi čezmejnega onesnaževanja.
- Na določenih območjih se med pomembne negativne vplive na okolje uvršča tudi velika svetlobna onesnaženost, ki jo je treba upoštevati pri načrtovanju dejavnosti v prostoru, predvsem v občutljivih območjih z vidika varstva prosto živečih živali.
- Promet je tudi glavni vir hrupa, s katerim so obremenjena predvsem urbana in turistična središča.
- V slovenskem merilu je požarna ogroženost naravnega okolja še posebej izražena predvsem na kraškem gozdnogospodarskem območju. Na obravnavanem območju pogori največ površine gozdov v Sloveniji.

4. VIZIJA IN CILJI PROSTORSKEGA RAZVOJA

Vizija prostorskega razvoja Južne Primorske se glasi:

»Prostorski razvoj Južne Primorske podpira trajnostno blaginjo, pravično porazdelitev koristi in visoko kakovost življenja ter ob tem tudi varuje in krepi naravne, prostorske in kulturne dobrine.«

Cilji prostorskega razvoja pa so:

(1) Povečati konkurenčnost regije:

- vzpostaviti konkurenčno čezmejno policentrično omrežje naselij;
- vzpostaviti konkurenčno podeželje z visoko kakovostjo bivanja;
- boljša povezanost regije navzven in notranja povezanost regije.

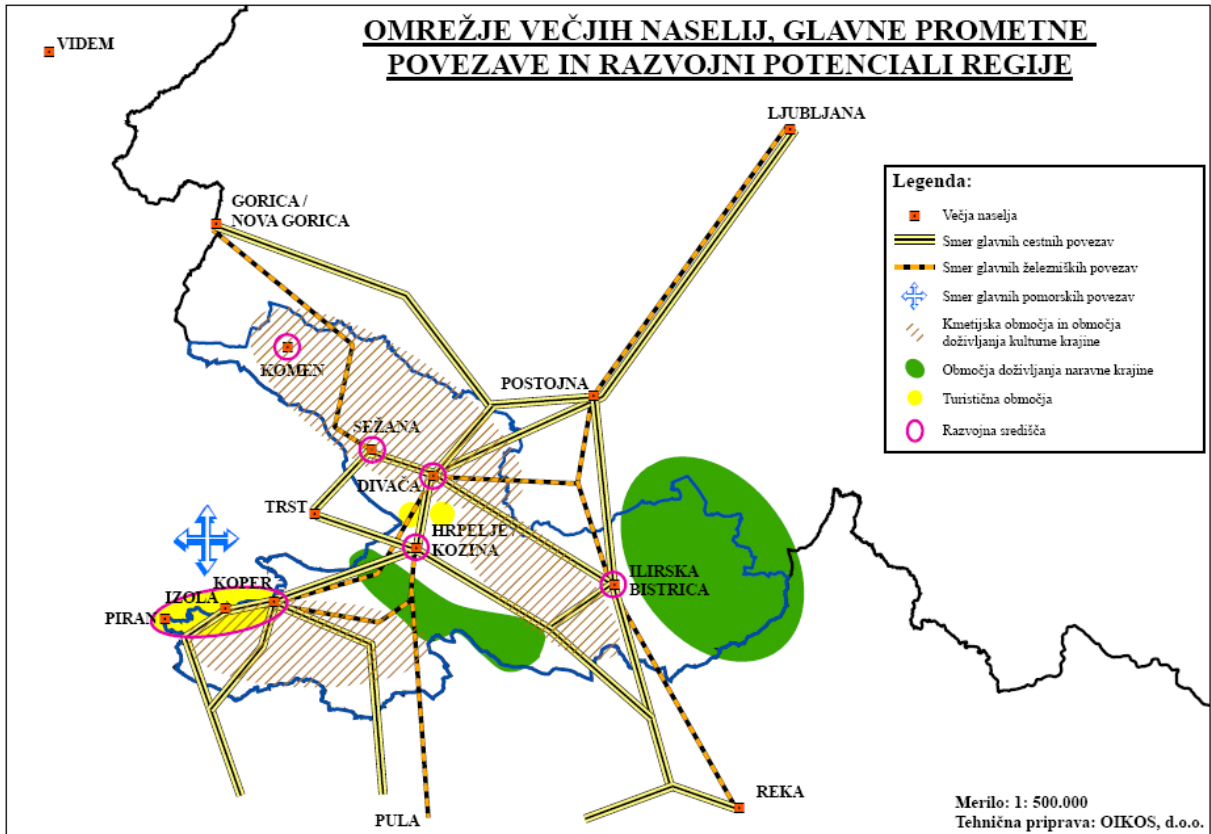
(2) Izboljšati kvaliteto življenja v regiji:

- krepitev trajnostnih skupnosti (mest);
- krepitev identitete in privlačnosti prostora;
- trajnostno upravljanje z naravnimi dobrinami.

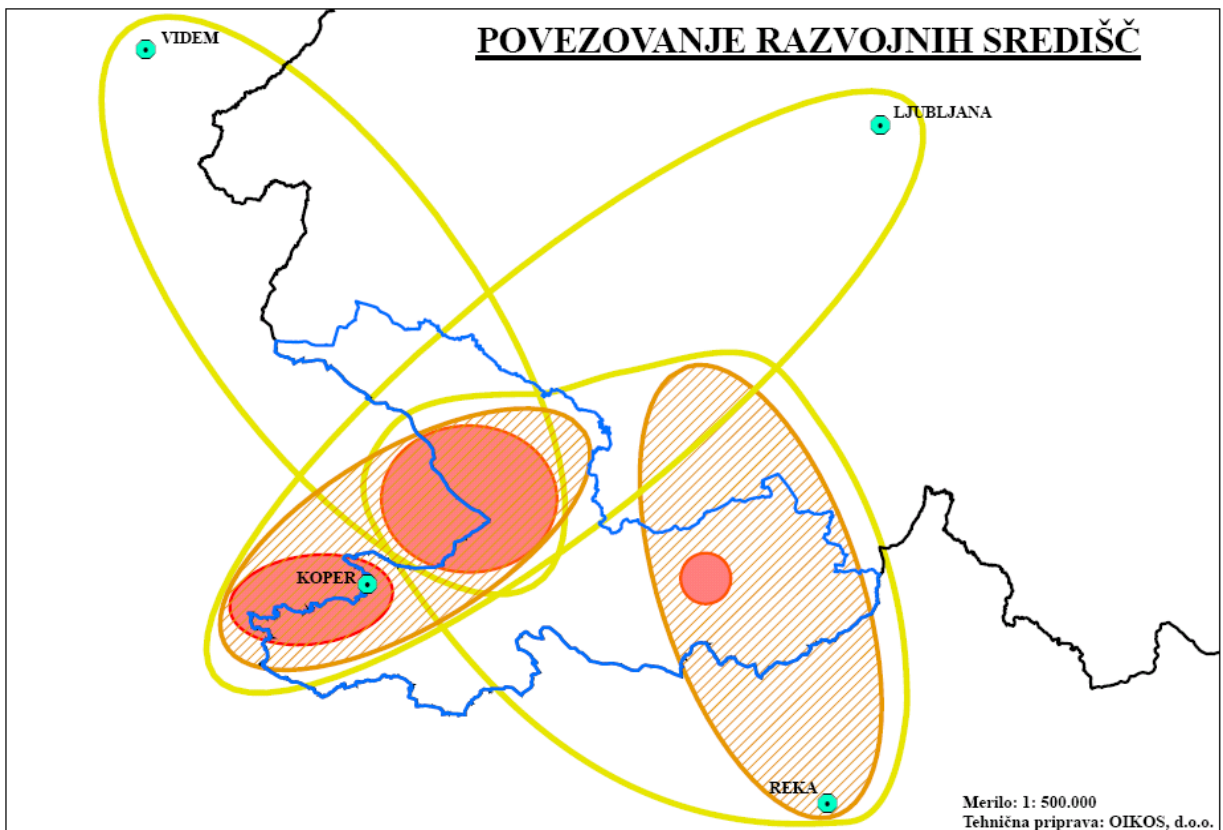
Strategija trajnostnega prostorskega razvoja temelji na sodelovanju občin, države in ostalih partnerjev ter čezmejnem sodelovanju na naslednjih prednostnih področjih: spodbujanje regionalnega razvoja, prostorsko načrtovanje, lociranje regionalno pomembnih funkcij v prostoru ter upravljanje zavarovanih območij in naravnih virov. Pri tem bo igralo ključno vlogo partnerstvo, vzpostavljeno na podlagi zakona o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja (regionalni svet, regionalni razvojni svet, tematska partnerstva).

Najpomembnejša orodja strategije trajnostnega prostorskega razvoja bodo naslednja:

- ekonomski in regulacijski instrumenti občin: pri tem je potrebno poudariti potrebo po harmonizaciji teh dveh instrumentov na regionalni ravni za uresničevanje specifičnih ciljev kot tudi za razvoj instrumentov in izrabo vseh potencialov, ki jih ti vsebujejo;
- na regionalni ravni usklajena prostorska in zemljiška politika občin kot zagotovilo varovanja na prostor vezanih naravnih in kulturnih dobrin, obenem pa orodje za omogočanje konkurenčnosti regije za razvoj in ustvarjanje dodatnih finančnih virov na lokalni ravni;
- partnerstvo med privatnim in javnim sektorjem kot obetajoč instrument trajnostnega prostorskega razvoja, saj le-to vsebuje mnoga področja, kjer se srečujeta privatni in javni interes;
- transparentnost delovanja in sodelovanje z javnostjo, zaradi pravočasnega razreševanja konfliktov in motivacije najširšega kroga akterjev na regionalni ravni;
- predhodna vrednotenja in presoje (kot na primer študije izvedljivosti, analize stroškov in koristi, strateške presoje vplivov na okolje, ocena zmogljivosti okolja itd.), ki bodo zagotovile skladnost s trajnostnim razvojem, učinkovitost in smotrno izvajanje zastavljenih programov ter pravočasno razreševanje konfliktov;
- sodelovanje in koordinacija med občinami, med občinami in državo, sodelovanje z ustanovami EU ter sodelovanje in povezovanje s sosednjimi regijami (ne glede na državne meje) tako na področju financiranja projektov kot tudi za izmenjavo izkušenj.

Slika 14: Omrežje večjih naselij, glavne prometne povezave in razvojni potenciali regije

Slika 15: Povezovanje razvojnih središč

Oblikovane so bile zasnove in ukrepi s projekti za naslednja področja:

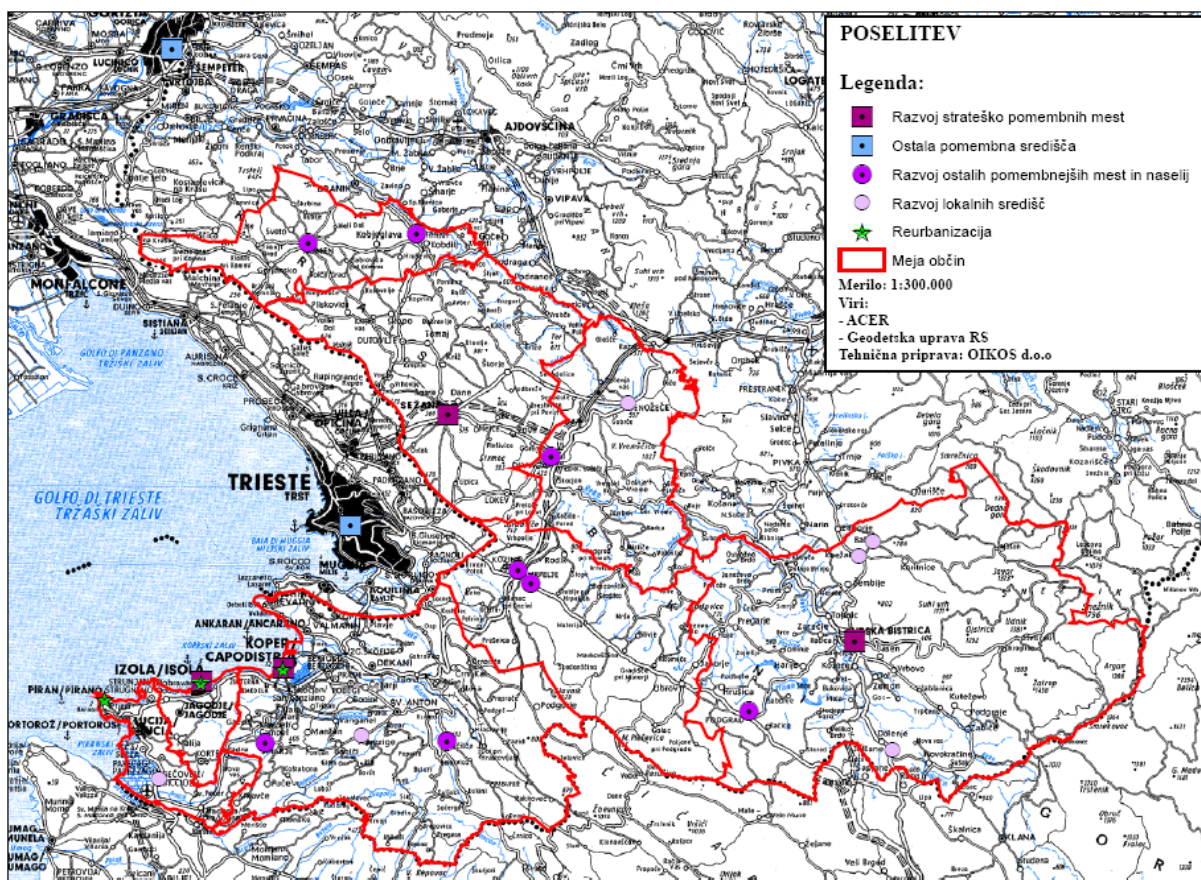
4.1 Poselitev

Omrežje naselij

Skladen prostorski razvoj regije temelji na policentričnem omrežju naselij, kar omogoča izpolnitev potreb vseh skupnosti in uresničitev njihovih razvojnih potencialov znotraj meja, ki jih narekujejo okolje in usmeritev v trajnostni razvoj. Ključna značilnost policentričnega omrežja naselij v regiji je vzpostavitev **tristopenjskega omrežja naselij**, ki bo usmerjena v podporo:

- intenzivnim spremembam v **strateško pomembnih mestih** z razvojem njihove gospodarske in storitvene vloge ter usmeritvam v trajnostni razvoj, kar bo vodilo h krepitvi njihove konkurenčnosti v širšem prostoru EU;
- spremembam v **pomembnejših mestih/naseljih**, ki so opredeljena kot žariščne točke za zagotovitev lokalno pomembnega razvoja;
- spremembam manjšega obsega v **ostalih naseljih**, ki bodo usmerjene predvsem v izboljšanje življenjskih razmer v le-teh ter krepitev trajnostnega razvoja.

Za krepitev konkurenčnosti mest in naselij oz. omrežja naselij v širšem prostoru EU je pomembna tudi vzpostavitev tesnejšega sodelovanja s čezmejnimi mesti, predvsem s Trstom, Gorico, Reko in mesti v Hrvaški Istri.

Slika 16: Poselitev

Strateško pomembna mesta v regiji bodo:

- krepila razvoj širokega spektra gospodarskih, komercialnih in družbenih storitev z zagotavljanjem ustreznih objektov in zemljišč za potrebe razvoja dejavnosti in njihovega povezovanja;
- krepila socialno kohezijo, zagotavljala zdravo in varno bivalno okolje za vse prebivalce z zagotavljanjem ustrezne kakovosti in dostopnosti družbenih storitev (zdravstvo, vzgoja in izobraževanje, kultura, preživljanje prostega časa);
- krepila javni promet znotraj somestja/mest in do naselij/skupnosti, v funkcionalnem območju z razvojem ustrezne prometne infrastrukture in upravljanja prometnih tokov;
- krepila sodelovanje na ravni somestja in z ostalimi občinskimi središči;
- vzpostavila specializacijo znotraj somestja;
- prednostno usmerjala poselitev na prosta stavbna zemljišča znotraj poselitvenega območja naselij ter še posebno na območja s prenizkimi gostotami pozidave z namenom doseganja kompaktnosti mest oz. doseganja večje urbane zgoščenosti;
- izvajala reurbanizacijo in revitalizacijo naselbinskih jeder (z diverzifikacijo dejavnosti in socialne strukture, prenovo stavbne dediščine, kvalitetnim urejanjem javnih prostorov);
- izboljšala kakovost urbanega bivalnega okolja;
- krepila tesnejše čezmejno sodelovanje (predvsem z aglomeracijama Trst in Gorica/Italija in Reka, mesta v Istri/Hrvaška), usmerjeno v to, da bo širša čezmejna regija bolj konkurenčna in razpoznavna v širšem EU prostoru.

Poleg strateško pomembnih mest bo bodoči razvoj prioriteto usmerjen v tista naselja, ki na osnovi analiz vlog in funkcij izpolnjujejo spodaj navedene kriterije, in ki so opredeljena kot žariščne točke za zagotovitev lokalno pomembnega razvoja:

- naselja so občinska središča (Hrpolje–Kozina, Komen, Divača);
- naselja, kjer je ustrezna obstoječa koncentracija dejavnosti in delovnih mest, ali naselja kjer je potencial, da se razvijajo in okrepijo zaposlitvene in oskrbne možnosti;
- naselja, kjer se lahko zagotovijo nakupovalne in kulturne, izobraževalne, zdravstvene in druge družbene storitve za izpolnitev potreb naselja in zaledja ob dobri dostopnosti z javnim prometom;
- naselja, kjer se lahko zagotovijo območja za stanovanjsko pozidavo, ki bo cenovno dostopnejša;
- naselja, ki imajo potencial za razvoj nekaterih funkcij/storitev zaradi specifičnih lastnosti, kot je npr. kulturna dediščina (Štanjel).

V lokalnih središčih bo razvoj namenjen predvsem:

- zagotavljanju enakomerne poseljenosti območja;
- podpori ekonomske dejavnosti v manjšem obsegu, ki ustreza obsegu naselja;
- podpori dostopnosti razpoložljivih storitev, vključno s terensko dostavo storitev – 'potujoče storitve' (npr. trgovina, knjižnica, pošta ipd.) in izkoriščanju obstoječih prostorov, kjer je to možno;
- dobremu stanju lokalnih cest za zagotovitev dostopnosti in podpori razvoja javnega potniškega prometa;
- podpori racionalni izrabi komunalne infrastrukture;
- spodbujanju samostojnosti, krepitvi lokalnih skupnosti in podpori ključnim storitvam.

Širitev stanovanjskih zmogljivosti v teh naseljih bo namenjeno predvsem zadovoljevanju lokalnih potreb, pa tudi sekundarnim bivališčem – turističnim stanovanjem, vendar predvsem na območjih praznjenja in območjih z izrazitim problemom staranja prebivalstva.

Podane so splošne usmeritve za razvoj omrežja naselij v regiji, podrobnejša opredelitev razvojnih potencialov, funkcij naselij in odnosov med njimi pa se mora razčleniti v občinskih prostorskih aktih, vendar ob tesnem sodelovanju med sosednjimi občinami, med regijami in tudi v čezmejnem prostoru.

Splošni kriteriji za razvoj konkurenčnega omrežja naselij so:

- enakomerna poseljenost območja;
- vzporedno in usklajeno načrtovanje poselitve in prometa (prometna omrežja, javni potniški promet, vozlišča prometnih sistemov itd.);
- racionalna raba prostora z usmerjanjem v notranji razvoj poselitvenega območja;
- učinkovita razmestitev in ustrezna kakovost družbenih storitev in infrastrukture v smislu izenačevanja opremljenosti (v skladu z vlogo naselja v hierarhiji naselij) v urbanih in ruralnih naseljih: zagotavljanje osnovnih oskrbnih dejavnosti za vse prebivalce v dosegu 10 min peš dostopa, zagotavljanje varnih poti v šolo, zagotavljanje primerne števila vpisnih mest v vrtce, ustrezno vzdrževano lokalno omrežje cest, javni potniški promet, priključenost na javno vodovodno omrežje, priključenost na kanalizacijsko omrežje in čistilne naprave oz. zagotavljanje ustreznega ravnanja z odpadnimi vodami.

Opis ukrepov prostorskega načrtovanja na področju omrežja naselij:

Ukrep	Cilji ukrepa
Konkurenčno policentrično urbano omrežje	<ul style="list-style-type: none"> - Vzpostaviti uravnoteženo omrežje naselij na čezmejni/regionalni ravni s koncentracijo urbanih potencialov - Krepitev prepoznavnosti čezmejnega urbanega območja - Visoka kakovost bivanja v urbanih naseljih in določitev standardov za kakovost gradnje in prenovo stavb (uporaba naravi in ljudem prijaznih materialov, energetska učinkovitost stavb, uporaba meteornih vod, uporaba obnovljivih virov energije), ki bodo zahtevnejši od minimalnih standardov opredeljenih v zakonodaji - Zagotovljene ustreznih družbenih storitev in infrastrukture (vzgoja, izobraževanje, zdravstvo, kultura, uprava, šport, rekreacija, komunalna, oskrbne storitve, promet, javni promet, ...). - Umiritev cen zemljišč in nepremičnin
Ohranjanje poseljenosti in razvoj podeželja	<ul style="list-style-type: none"> - Zagotavljanje primerne obsega stavbnih zemljišč za razvojne potrebe naselij in potrebe lokalnega prebivalstva - Ustrezna dostopnost in komunalna urejenost naselij - Ohranitev in ureditev novih javnih površin v naseljih (predvsem rekreacijskih in zelenih površin). - Zagotovljene ustreznih družbenih storitev in infrastrukture na podeželju - Smiselno zaokroževanje stavbnih zemljišč na obrobju naselij na mejah s kmetijskimi zemljišči
Okrepiti partnerstvo med mesti in podeželjem	<ul style="list-style-type: none"> - Zagotovljene ustreznih družbenih storitev in infrastrukture na podeželju - Izenačiti kakovost in dostopnost družbenih storitev med mestom in podeželjem - Ustrezna razporeditev funkcij med mesti in podeželjskimi naselji v regiji
Prenova mest/naselij	<ul style="list-style-type: none"> - Večja privlačnost mest za bivanje - Povečanje kompaktnosti mest oz. doseganje večje urbane zgoščenosti na območjih s prenizkimi gostotami - Celovita prostorska, gospodarska in družbena prenova mestnih predelov ali delov naselij. - Gentrifikacija v mestnih središčih - Urejene in dostopne javne površine - Dvig kakovosti urbanističnega in arhitekturnega oblikovanja naselij - Izboljšati kakovost gradnje in prenove stavb

Projekti:

- (1) Revitalizacija urbanih in ruralnih naselij

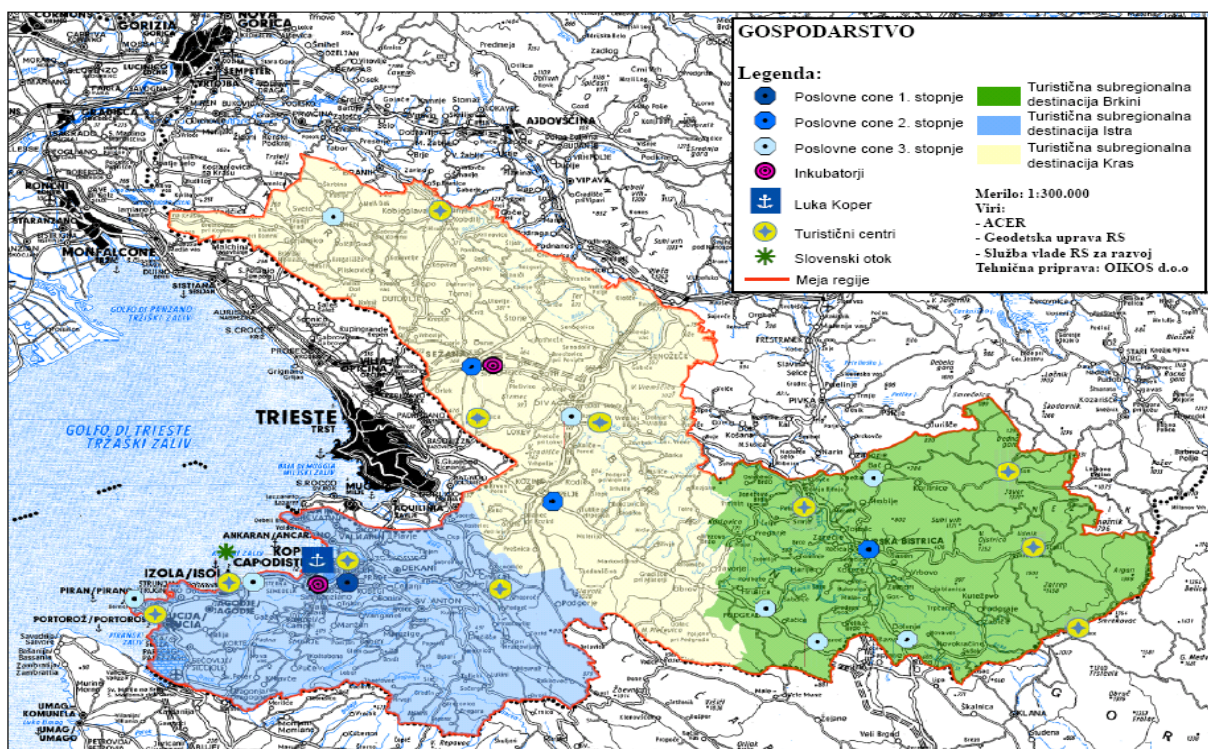
4.2 Oblikovanje omrežja podporne gospodarske infrastrukture

Za potrebe razvoja gospodarskih dejavnosti bodo določena in ustrezno urejena območja gospodarskih con. Pri razvoju gospodarskih con je treba poleg družbeno ekonomskih (zaledje kapitala, znanja in delovne sile) upoštevati tudi prostorske kriterije in sicer: optimalno povezavo z infrastrukturnim in energetskega omrežjem ter z drugo infrastrukturno opremljenostjo zaledja; bližino in velikost že obstoječih gospodarskih con ter prometnih terminalov; velikost naselij, njihovo mesto v urbanem sistemu in dostopnost do predvidenih lokacij gospodarskih con; prostorske možnosti in omejitve, ki izhajajo iz stanja ali značilnosti naravne in kulturne krajine, v katero se posamezna gospodarska cona umešča. Načrtovan je razvoj gospodarskih con v Kopru, Sežani, Hrpeljah–Kozini, Ilirski Bistrici, Divači, Knežaku, Podgradu, Starodu, Jelšanah, Izoli, Piranu, Komnu.

V Kopru bo ustanovljen Tehnološki park, v katerem bo vzpostavljena infrastruktura za tehnološka podjetja (za start-up in delujoča podjetja) in razvoj podpornih storitev. Predvidena je ustanovitev dveh inkubatorjev v Kopru in Sežani, v Kopru bo začel delovati tudi univerzitetni inkubator. V skladu s potrebami se v prihodnosti lahko razvijejo tehnološki parki in inkubatorji tudi na novih lokacijah.

Opis ukrepov prostorskega načrtovanja na področju podporne gospodarske infrastrukture:

Ukrep	Cilji ukrepa
Zagotavljanje ponudbe zemljišč za proizvodno-poslovne dejavnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Koncentracija znanja in gospodarskih dejavnosti na določenih območjih - Učinkovita razporeditev funkcij v regiji - Aktiviranje degradiranih in slabo izrabljenih površin v naseljih - Ustrezna prostorska umestitev stanovanjskih in proizvodnih dejavnosti - Zmanjšanje negativnih vplivov proizvodno-poslovnih dejavnosti na okolje in zdravje prebivalcev (v skladu okoljevarstvenimi zakonodajnimi zahtevami)

Slika 17: Gospodarstvo

Projekti:

- (1) Tehnološki park
- (2) Izgradnja poslovnih con
- (3) Ustanovitev univerzitetnega kampusa

4.3 Oblikovanje omrežja turistične infrastrukture in podpornega okolja za upravljanje turističnih destinacij

V skladu s Strategijo trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske so razvojni cilji, ki so neposredno vezani na prostorske cilje:

- okrepiti trajnostni značaj razvoja turizma kot elementa integralnega upravljanja kakovosti skozi celostno upravljanje turistične destinacije (oz. subdestinacij) za razvoj in trženje novih (trajnostnih) in izboljšanje kakovosti obstoječih turističnih proizvodov, storitev ter učinkovito investiranje v turistično namestitveno ter podporno infrastrukturo, skladno s trajnostnimi načeli;
- zmanjšati okoljske vplive turistične dejavnosti;
- enakomernejša prostorska porazdelitev turističnih kapacitet, z večjo vlogo zaledja Slovenske Istre, Krasa, Brkinov;
- selektivni prostorski razvoj obalnega turizma z usmerjanjem investicij za nove turistične zmogljivosti, predvsem v okviru obstoječih poselitvenih površin;
- razbremenitev obalnega pasu tranzitnega in mirujočega prometa, upravljanje dostopnosti v turističnih območjih in območjih rekreacije, izboljšanje dostopnosti z razvojem trajnostnih oblik transporta (javni potniški promet, pešpoti, kolesarske poti) in investicijami v informacijsko infrastrukturo;
- boljša izraba potencialov historičnih jeder (mest in vasi) za razvoj turizma;
- razvoj turistične infrastrukture za trajnostni turizem.

Opis ukrepov prostorskega načrtovanja na področju turistične infrastrukture:

Ukrep	Cilji ukrepa
Oblikovanje območij in zagotavljanje površin za turistične cone in spremljajočo infrastrukturo	<ul style="list-style-type: none"> - Koncentracija turističnih dejavnosti v turističnih conah. - Učinkovita razdelitev funkcij v regiji. - Zmanjšanje negativnih vplivov turističnih dejavnosti na okolje. - Ustrezna prostorska umestitev turističnih in stanovanjskih programov. - Boljša dostopnost turističnih središč z razvojem trajnostnih oblik mobilnosti. - Učinkovito investiranje v turistične namestitve in podporno infrastrukturo.

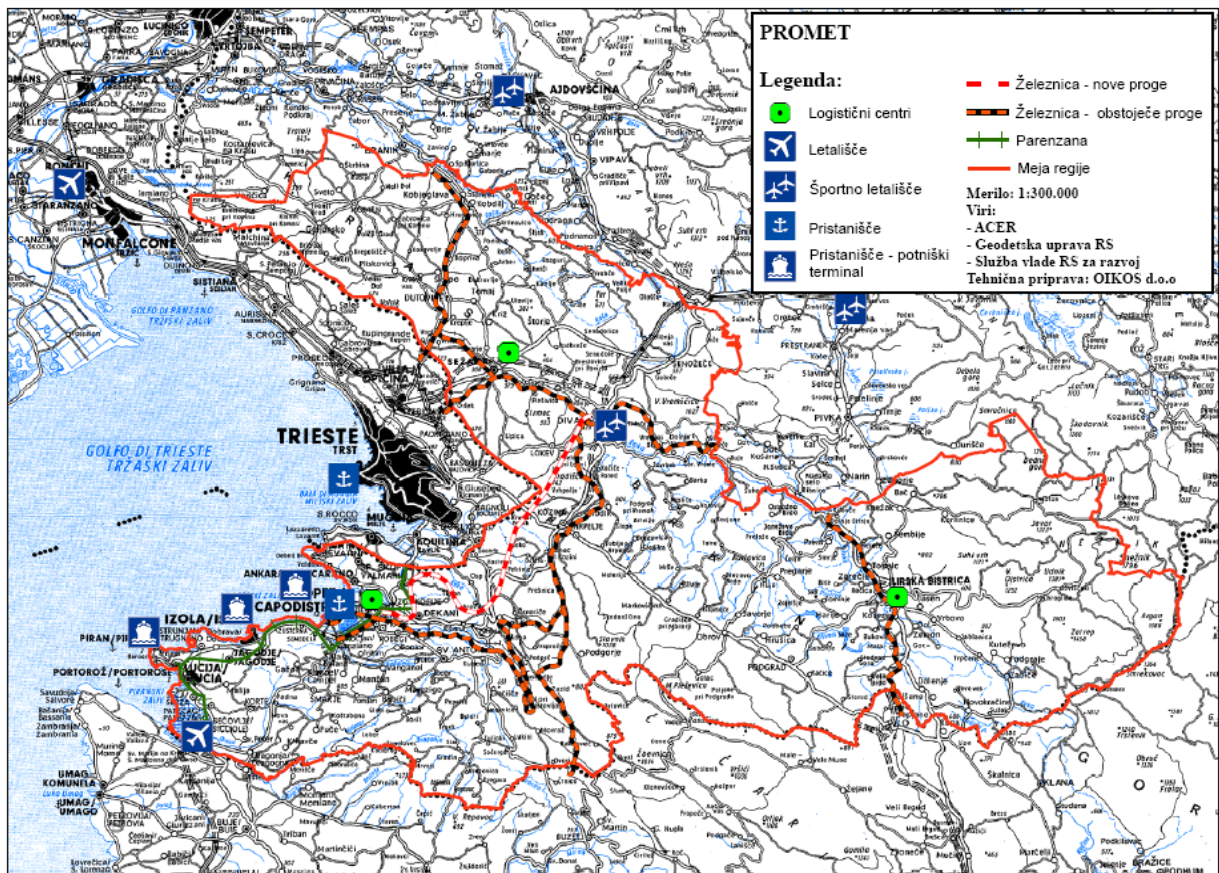
Projekti:

- (1) Razvoj turističnih subregionalnih destinacij
- (2) Tematske poti
- (3) Parenzana in primestna kolesarska mreža
- (4) Ureditev promenade ob celotni dolžini obale
- (5) Slovenski jadranski otok
- (6) Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov Krasa

4.4 Promet

Eden glavnih problemov območja z vidika trajnostnega razvoja je čezmerno naraščanje avtomobilskega prometa, kar povzroča čedalje večje okoljske in prostorske probleme, pritiske na naravo in biodiverzitetu predvsem v obalnem pasu in gosto urbaniziranih področjih.

Zasnova prostorskega razvoja Južne Primorske opredeljuje prometno zasnovo, ki bo temeljila na načelih trajnostne mobilnosti. Cilj je vzpostavitev učinkovitega in konkurenčnega sistema javnega prometa, ter tako izboljšati dostopnost prometnih storitev širšemu krogu uporabnikov in zmanjšati okoljske in prostorske posledice mobilnosti. Ključni bodo tudi ukrepi na področju prostorskega planiranja, saj pametno lociranje dejavnosti omogoča zmanjševanje oz. preprečevanje rasti potreb po mobilnosti.

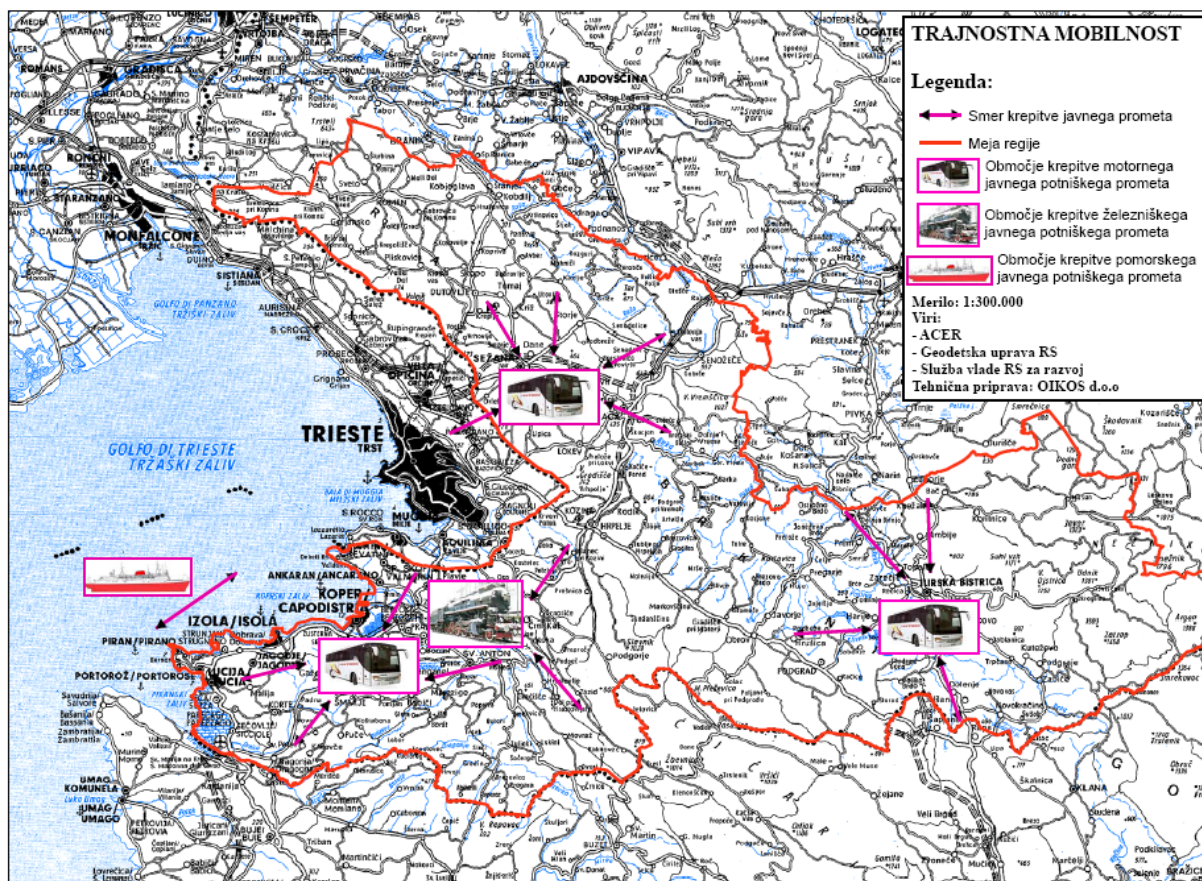
Slika 18: Promet

Bodoča ekonomska uspešnost regije je pogojena tudi z učinkovito organizacijo in funkcioniranjem strateško pomembnih mest kot mest z dobro delujočim sistemom trajnostne mobilnosti. Brez korenitih sprememb na področju mobilnosti v teh mestih bodo le ta postala manj privlačna za bivanje, obremenjena s hrupom in onesnaženim zrakom, s slabo prometno varnostjo, prometnimi zastoji in nezanesljivimi potovalnimi časi (zaradi zastojev), s tem pa se bodo zmanjšali tudi razvojni potenciali regije.

Strateško pomembna mesta (predvsem na ravni somestja Koper–Izola–Piran) zato potrebujejo celovito prometno strategijo, upoštevajoč širše zaledje, ki ga ta mesta oskrbujejo (na čezmejni in regionalni ravni, ne glede na občinske (in državne) meje). Te strategije bodo morale opredeliti strateške investicije, ukrepe za upravljanje prometnih tokov, vključno z ukrepi v

podporo prenovi posameznih mestnih predelov. Potrebne bodo tudi investicije v nove tehnologije in ukrepi za spreminjanje transportnih navad prebivalcev. Ukrepi bodo usmerjeni tudi v zagotavljanje boljše dostopnosti storitev ob manjši mobilnosti, krepitev peš dostopnosti, kolesarjenja kot pomembne oblike urbane mobilnosti in v večjo konkurenčnost javnega prometa.

Nosilci ukrepov bodo občinske uprave, ki bodo sodelovale med seboj kot tudi z izvajalci javnega prometa in ostalimi deležniki. Vzpostavljeno bo čezmejno sodelovanje – predvsem z mestom Trst z namenom koordiniranega pristopa k problematiki.

Slika 19: Promet – trajnostna mobilnost

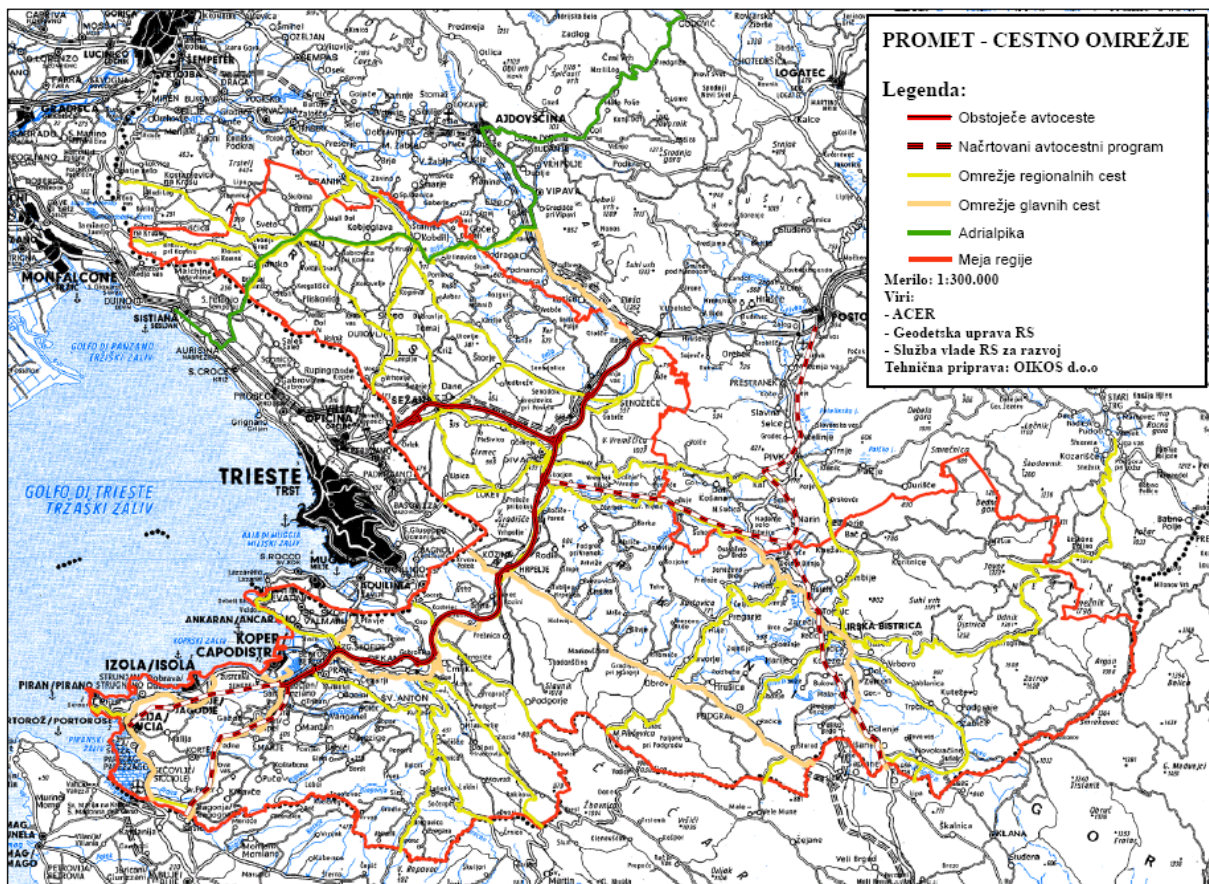
Aktivnosti za spremembo modalnega razreza v korist trajnostnim oblikam mobilnosti:

- vzpostavitev privlačnih, varnih in priročnih peš in kolesarskih poti, ki bodo povezovale stanovanjska naselja, zaposlitvena središča, mestna središča, šole in druge izobraževalne ustanove ter ostale ključne cilje, upoštevajoč primere dobrih praks;
- vzpostavitev glavnih koridorjev javnega prometa vključno s pasovi, rezerviranimi za javni promet na območjih s pogostimi prometnimi zastoji;
- okrepitev vloge motornega in tirnega javnega prometa;
- umirjanje prometa v mestnih središčih in skozi naselja (parkirišča na obrobju mest, P+R sistem, destimuliranje dolgotrajnega parkiranja in preusmeritev vozačev na delo na javni promet, zapiranje mestnih središč za motorni cestni promet, ukrepi za znižanje hitrosti vožnje in povečevanje prometne varnosti,...).

Za povečanje konkurenčnosti regije in realizacijo njenih razvojnih potencialov so ključnega pomena:

- vzpostavitev učinkovitega sistema trajnostne mobilnosti;
- dograditev manjkajočih delov avtocestnega omrežja v regiji;
- izgradnja drugega železniškega tira Koper–Divača in modernizacija železniškega omrežja;
- izgradnja železniške povezave Koper–Trst;
- prekategorizacija in izboljšanje posameznih cest za boljšo oskrbo prometno odročnejših krajev;
- izgradnja tretjega pomola v Luki Koper in vzpostavitev pomorskega potniškega terminala v Kopru in potniških pomolov v Portorožu, Izoli in Piranu;
- modernizacija letališča Portorož in boljša povezanost regije z letališči Brnik, Ronki, Pula, Krk.

Prometni sistemi, predvsem cestni, železniški in pomorski, tako potniški kot tovorni, bodo v stičnih točkah povezani, s čimer bo omogočen prestop (tovora, potnikov) med različnimi transportnimi oblikami. Multimodalni logistični centri bodo vzpostavljeni v Kopru (povezanost pomorskega, železniškega in cestnega prometa), Sežani in Ilirski Bistrici (povezanost železniškega in cestnega prometa). V mestih ima poseben pomen za zagotavljanje ustrezne dostopnosti do družbenih storitev še povezovanje omenjenih prometnih sistemov z ustrezno urejenimi pešpotmi in kolesarskimi potmi.

Slika 20: Promet – cestno omrežje

Opis ukrepov prostorskega načrtovanja na področju urejanja prometne infrastrukture:

Ukrep	Cilji ukrepa
Vzpostavitev trajnostne mobilnosti	<ul style="list-style-type: none"> - Izboljšati dostopnost prometnih storitev širšemu krogu uporabnikov. - Povečati prometno varnost. - Z učinkovitim umeščanjem dejavnosti doseči zmanjševanje oz. preprečevanje rasti potreb po motorizirani mobilnosti. - Izboljšati in širiti infrastrukturo za trajnostno mobilnost.
Integralno načrtovanje prometne infrastrukture	<ul style="list-style-type: none"> - Usklajeno načrtovanje dejavnosti in razvoja poselitvenega omrežja v povezavi z razvojem prometnega omrežja. - Z učinkovitim umeščanjem dejavnosti doseči zmanjševanje oz. preprečevanje rasti potreb po motorizirani mobilnosti.
Cestna prometna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> - Povečati prometno dostopnost in prehodnost regije. - Preusmeriti cestne prometne tokove iz dragocenega obalnega pasu. - Zgraditi nove cestne povezave. - Izboljšati stanje cest regionalnega in lokalnega reda. - Zagotoviti ustrezno povezanost regionalnega in lokalnega cestnega omrežja z državnim omrežjem.
Železniška prometna infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> - Povečati prometno dostopnost in prehodnost regije. - Preusmeriti tovarne prometne tokove na železnico. - Zgraditi nove železniške povezave in modernizirati obstoječe.
Pomorska infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> - Povečati prometno dostopnost in prehodnost regije. - Rast Luke kot tovornega in potniškega pristanišča. - Vzpostaviti sistem pomorskega javnega prometa.
Letališka infrastruktura	<ul style="list-style-type: none"> - Razvoj letališča Portorož v pomemben potniški terminal za srednje velika potniška in poslovna letala. - Modernizacija letališke infrastrukture.

Projekti:

- (1) Vzpostavitev sistema trajnostne mobilnosti v regiji
- (2) Izgradnja in modernizacija cestnega omrežja
- (3) ADRIALPIKA
- (4) Drugi železniški tir Divača–Koper
- (5) Modernizacija železniškega omrežja
- (6) Razvoj Luke Koper
- (7) Pomorski potniški terminal Koper
- (8) Multimodalni logistični center

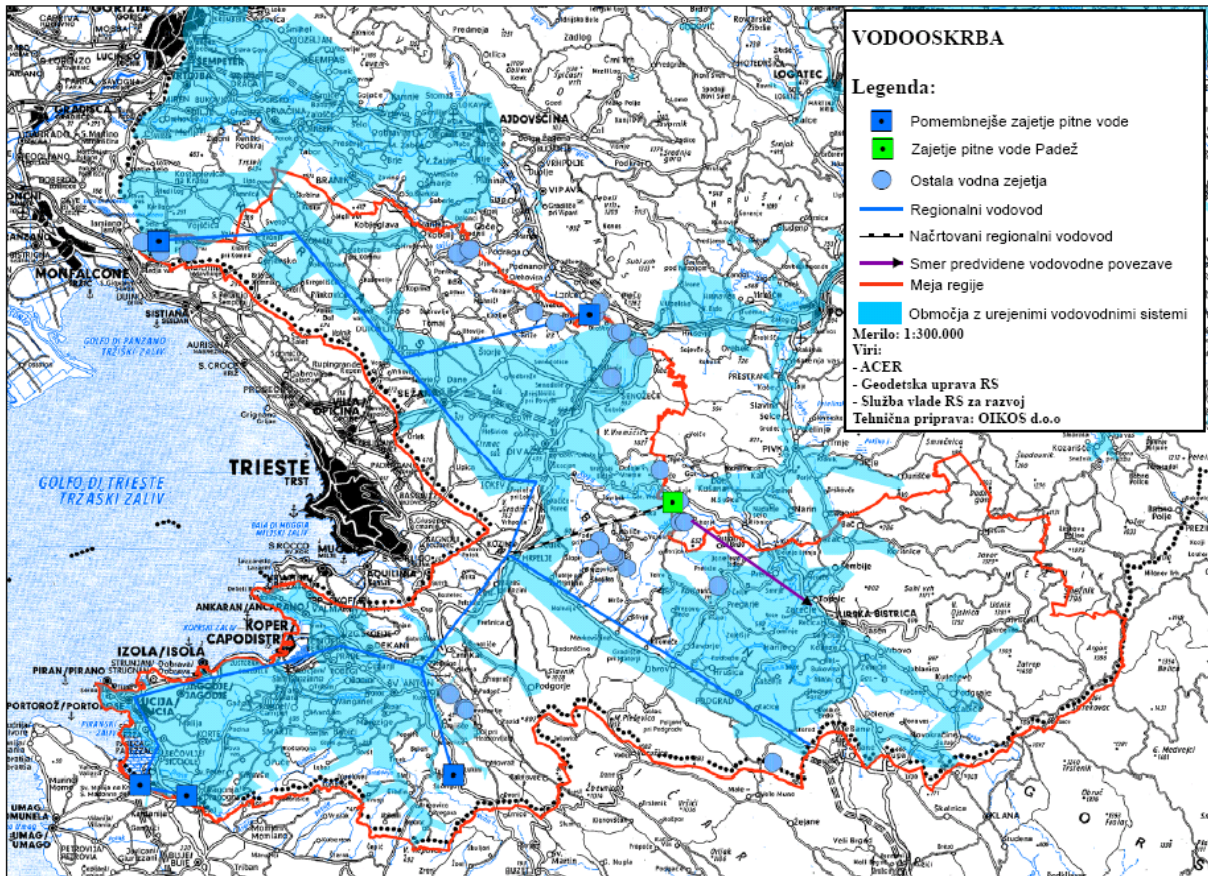
4.5 Komunalna infrastruktura

Oskrba z vodo bo potekala iz treh obstoječih javnih vodovodnih sistemov:

- Rižanski vodovod uporablja izvir reke Rižane, Gradole in Brestovica;
- Kraški vodovod uporablja zajetje Klariči (Brestovica) in Nanoške vodne vire;
- Vodovod Ilirska Bistrica uporablja izvir Bistrica.

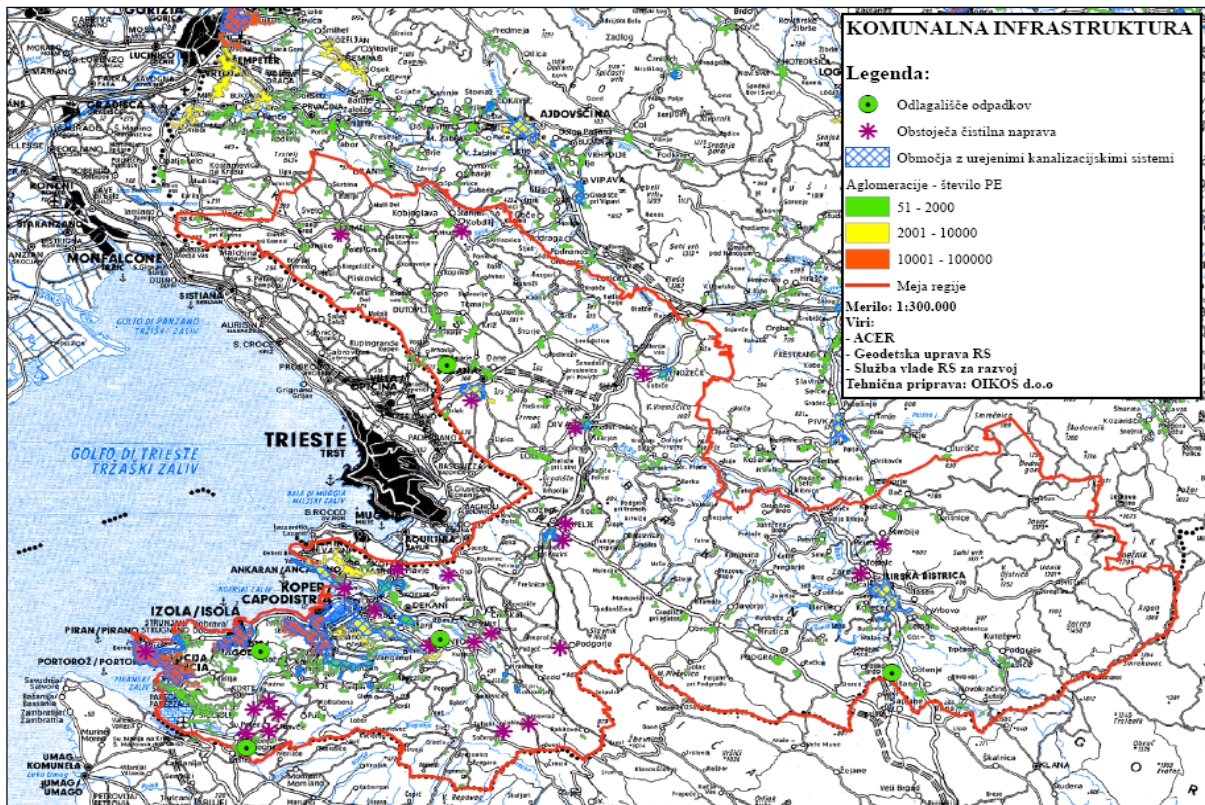
Za zadostitev vseh potreb po vodi v regiji je kot rešitev predlagana izgradnja dveh zadrževalnikov na vodotoku Padež in vodotoku Suhorka z ustrezno velikim prispevnim območjem s tem, da je izgradnja možna v več fazah, varnost vodnega vira pa je večja. Z novim vodnim virom morajo biti dolgoročno zagotovljene potrebne količine pitne vode za prebivalstvo, ki ga z vodo oskrbuje Rižanski vodovod, hkrati pa bo nov vodni vir predstavljal

rezervni vodni vir tako za Kraški vodovod kot tudi za vodovod(e) v občini Ilirska Bistrica. V regionalnem vodovodnem sistemu je potrebno vzpostaviti tudi povezavo med kraškim in bistriškim vodovodnim sistemom in med bistriškim vodovodnim sistemom in načrtovanim vodnim virom Padež–Suhorka. Na področju oskrbe s pitno vodo bodo občine in javna podjetja nadaljevale z dograditvijo in obnovo (azbestno-cementne cevi!) infrastrukture za oskrbo s pitno vodo, (v regiji – Kras, Brkini – so še vedno žepi z neurejeno vodooskrbo), krepile upravljanje in zavarovanje lokalnih vodnih virov ter spodbujale rabe zadržanih in sekundarnih voda.

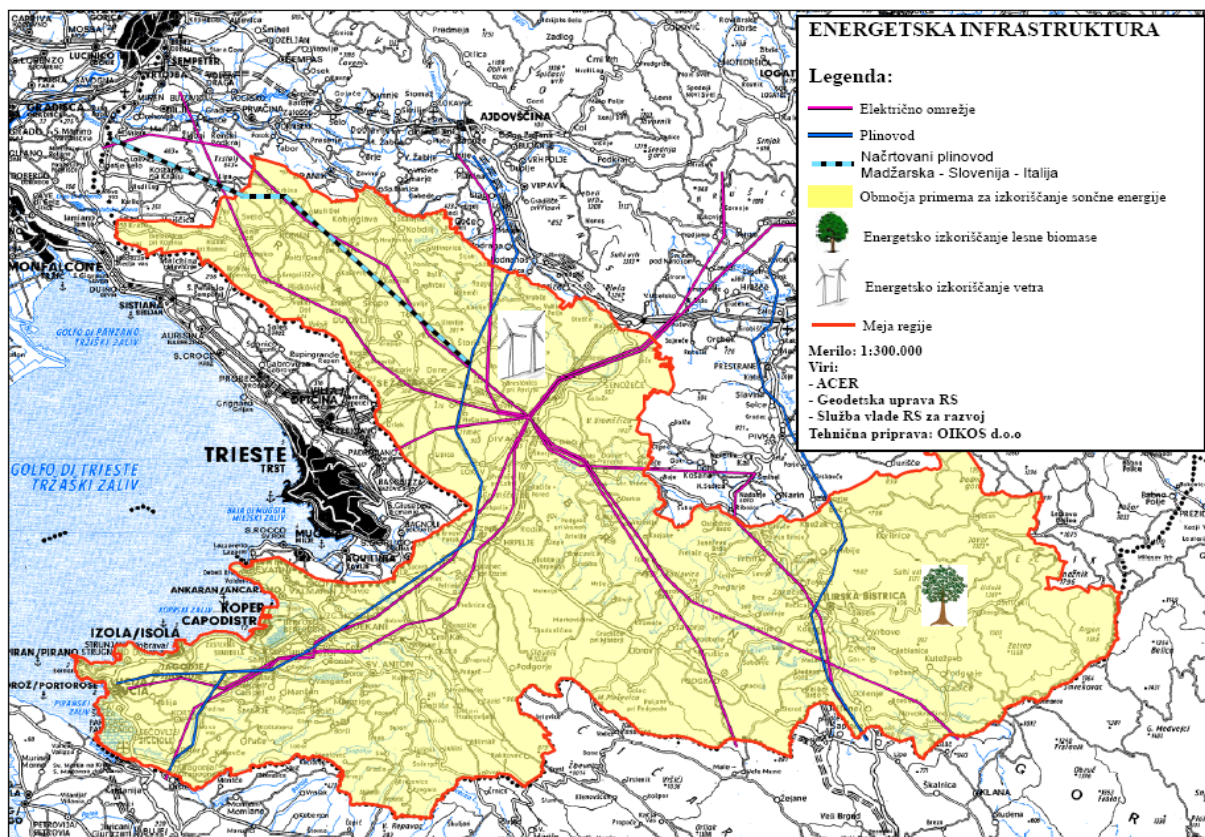

Slika 21: Vodooskrba

Urejanje odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda temelji na državnem in občinskih Operativnih programih odvajanja in čiščenja komunalne vode. Predvideno je, da bo infrastruktura za območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE zgrajena do konca 2008, za tista z obremenjenostjo med 2.000 in 10.000 PE do konca 2015 (do konca 2017 bo priključeno na javno kanalizacijo nad 95% obremenitve), kot tudi za naselja z obremenitvijo nad 50 PE in gostotami poselitve nad 20 PE/ha (oz. 10 PE/ha), če gre za občutljiva oz. vodozbirna območja. Izvedba občinskih Operativnih programov je zaradi zahtevnosti postopkov pridobitve ustrezne projektne dokumentacije in dovoljenj ter velikih finančnih obremenitev za občine vprašljiva. Zaradi značilne razpršene poselitve območja so stroški vzpostavitve ustreznega ravnanja z odpadnimi vodami zelo visoki oz. višji od opredeljenih upravičenih stroškov (na območjih z obremenjenostjo 20 PE/ha za investicije v kanalske vode 900 EUR/PE in stroški izgradnje ČN nižji od referenčnih stroškov, ki veljajo v EU za sprejemljive stroške izgradnje ČN). Prav zato bo potrebno opredeliti ustrezne alternativne rešitve za urejanje ravnanja z odpadnimi vodami. Pri zagotavljanju učinkovitega ravnanja z odpadnimi vodami je izrednega pomena medobčinsko sodelovanje pri načrtovanju in gradnji komunalne infrastrukture, prav tako pa tudi pri učinkovitem izvajanju komunalne javne službe.

Slika 22: Komunalna infrastruktura

Slika 23: Energetska infrastruktura

V regiji je potrebno čim prej skleniti dogovor o ustrezni lokaciji za izgradnjo regijskega centra za ravnanje z odpadki (CERO), ki pa mora biti izbrana ob aktivnem vključevanju prebivalcev v vse postopke načrtovanja in izgradnje. Na regionalnem nivoju bi bilo treba oblikovati alternativne rešitve za ravnanje z odpadki ter opraviti primerjalne analize. Pri tem je izrednega pomena medobčinsko sodelovanje.

Načrtovana je izgradnja omrežja prenosnih in distribucijskih plinovodov. Poseben poudarek je treba dati razvoju lokalne energetike ter izrabi obnovljivih virov energije. Med njimi je zaradi naravne lege posebej treba izpostaviti **sončno energijo** na obalnem območju.

V regiji je treba vzpostaviti notranje lokalne/subregionalne optične kabelske povezave, ki bodo tvorile hrbtenico za vzpostavitev in omogočanje novih tehnologij, ki bodo vplivale tudi na način dela in prostorsko prerazporeditev dejavnosti. Za zagotavljanje sistema modernih komunikacij je treba z zmogljivimi prenosnimi (optični kabli) povezavami povezati med sabo vse večje centre (na nivoju občinskih središč). Občine in regija morajo spodbujati razvoj in uvajanje moderne telekomunikacijske infrastrukture tudi na ravni lokalnih središč.

Opis ukrepov prostorskega načrtovanja na področju urejanja komunalne infrastrukture:

Ukrep	Cilji ukrepa
Dograditev osnovne okoljske infrastrukture	<ul style="list-style-type: none"> - Zagotoviti kakovostne komunalne storitve za prebivalce in gospodarstvo. - Zagotoviti učinkovito čiščenje odpadnih voda – dograditev kanalizacijskega omrežja in ČN. - Zagotoviti varno oskrbo s pitno vodo in zmanjšati izgube vode iz vodovodov – posodobitev vodovodnih sistemov, izgradnja zadrževalnika Suhorka–Padež. - Urediti regionalni center za ravnanje z odpadki I. reda. - Zmanjšati pritiske na okolje.
Trajnostna energetska oskrba	<ul style="list-style-type: none"> - Usklajeno načrtovanje poselitvenih območij in gospodarskih con ter infrastrukture za energetska oskrbo (daljinsko ogrevanje, parovod, plinovod). - Jasna določitev pogojev za umestitev v prostor za projekte koriščenja obnovljivih virov energije (sonce, veter, biomasa) .
Razvoj informacijsko-komunikacijskih tehnologij	<ul style="list-style-type: none"> - Zmanjšati komunikacijske stroške v gospodarstvu - Široka dostopnost do IKT s poudarkom na zagotavljanju ustrezne opremljenosti manjših naselij.

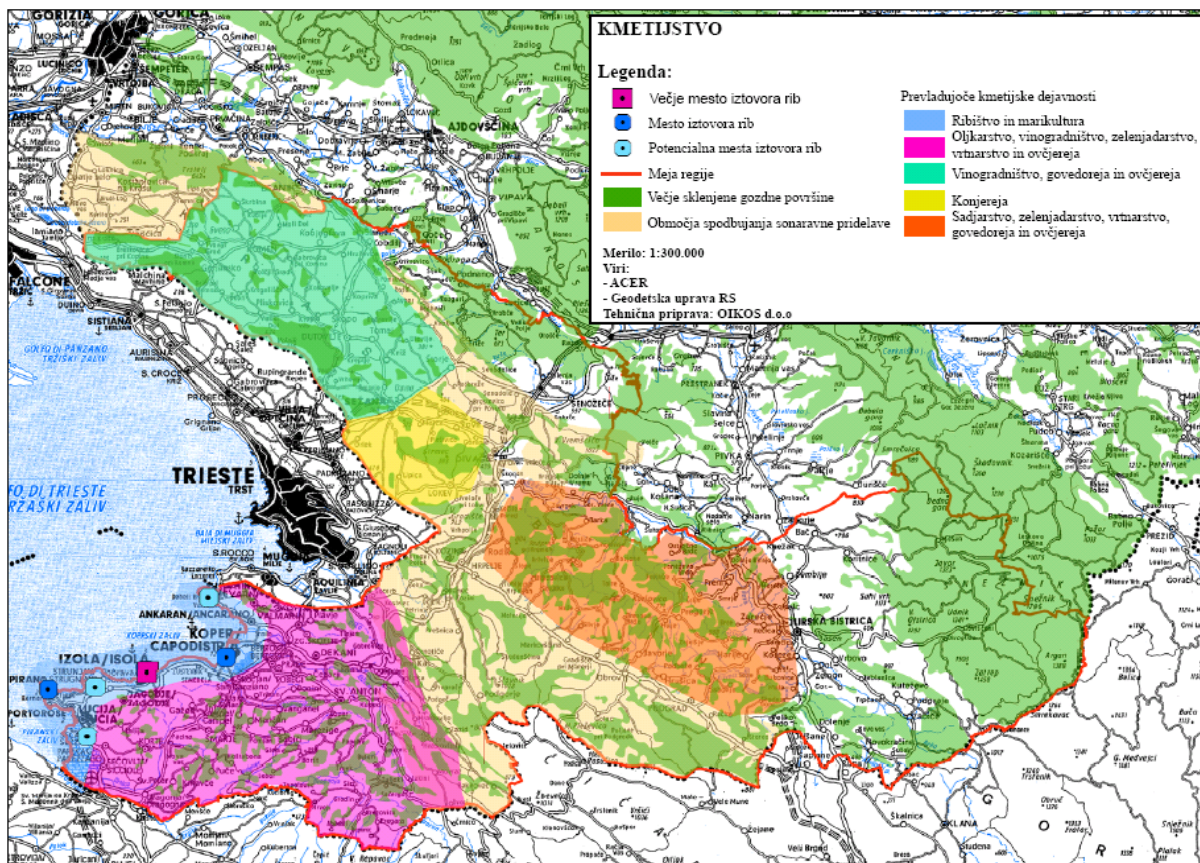
Projekti:

- (1) Posodobitev vodovodnih sistemov za zmanjšanje izgub in zamenjave vodovodnega omrežja iz azbestno-cementnih cevi ter oskrba s pitno vodo
- (2) GOJUP – gospodarjenje z odpadki Južne Primorske
- (3) Sistem zbiranja in čiščenja komunalnih odpadnih vod
- (4) Razvoj regionalne IKT hrbtenice

4.6 Krajina

Kmetijstvo, ribištvo in gozdarstvo

V regiji se vse bolj uveljavljajo sodobni, v trajnostni razvoj usmerjeni pristopi k pridelavi hrane (integrirana pridelava, ekološka pridelava), s čimer se izkoriščajo naravne posebnosti (tla, klima, relief). Glede na naravno zgradbo in klimatske razmere so razmere na različnih delih regije primerne za različne oblike kmetovanja, ki bi jih bilo smiselno v prihodnosti še razvijati in s tem oblikovati sistem notranje specializacije kmetijske pridelave v regiji.

Slika 24: Kmetijstvo

Na Krasu in v Slovenski Istri so izražene potrebe po vodi za **namakanje** kmetijskih površin, vendar pa natančne analize potreb in upravičenosti namakanja niso bile opravljene. Potrebno bi bilo izvesti natančno analizo stanja, študijo izvedljivosti in študijo stroškov in koristi, ki bi odgovorile na vprašanja ustreznosti namakalnih ukrepov po območjih in po vrsti in intenzivnosti pridelave.

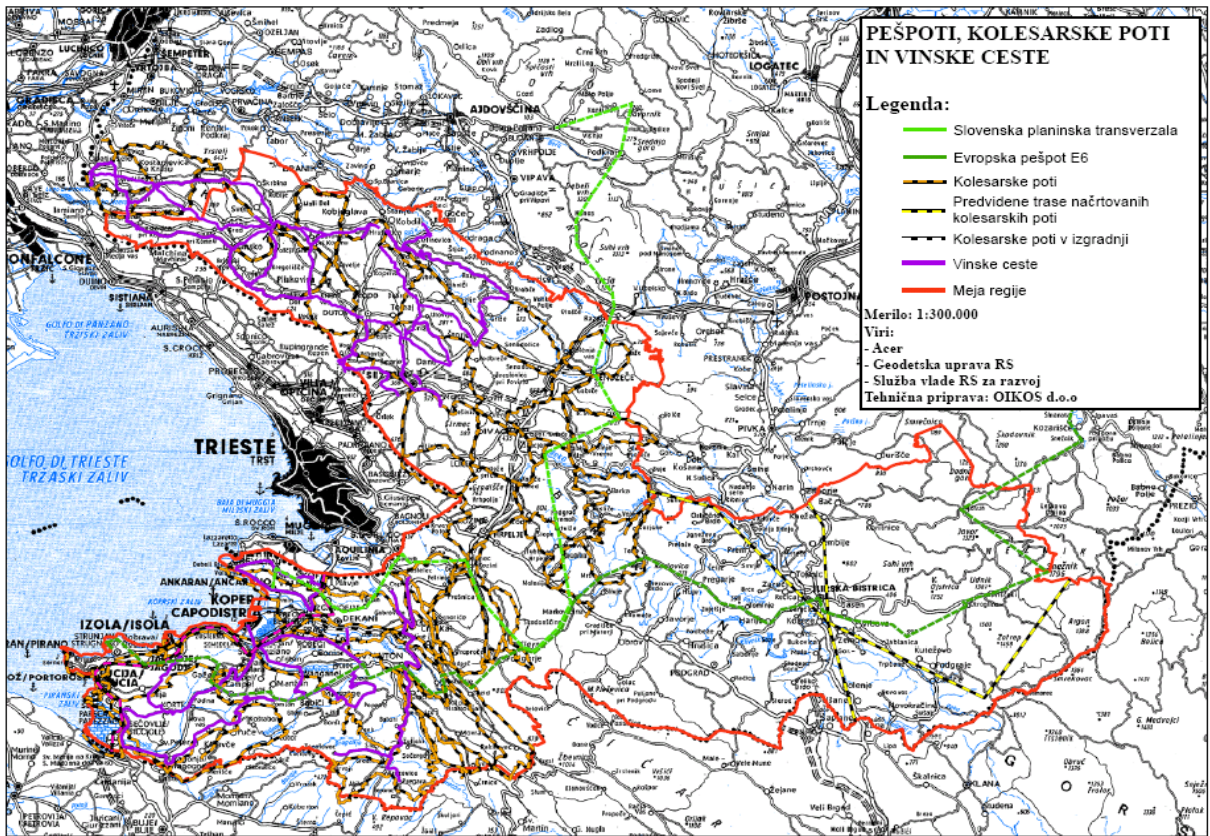
V obalnem pasu in na morju je pomembna panoga **ribištvo**, na treh lokacijah pa je razvita marikultura (ribogojstvo, školjkarstvo). Za potrebe razvoja ribištva je treba vzpostaviti sodobno infrastrukturo za ribištvo, kar vključuje ureditev ustreznih ribiških pristanišč in mest za iztovor rib. Ta so predvidena za ureditev na obstoječih lokacijah v Izoli, Kopru in Piranu. Potencialna mesta pa so še Ankaran, Strunjan in Seča, kar je povezano z obstoječimi lokacijami marikulture.

Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov regije z ukrepi:

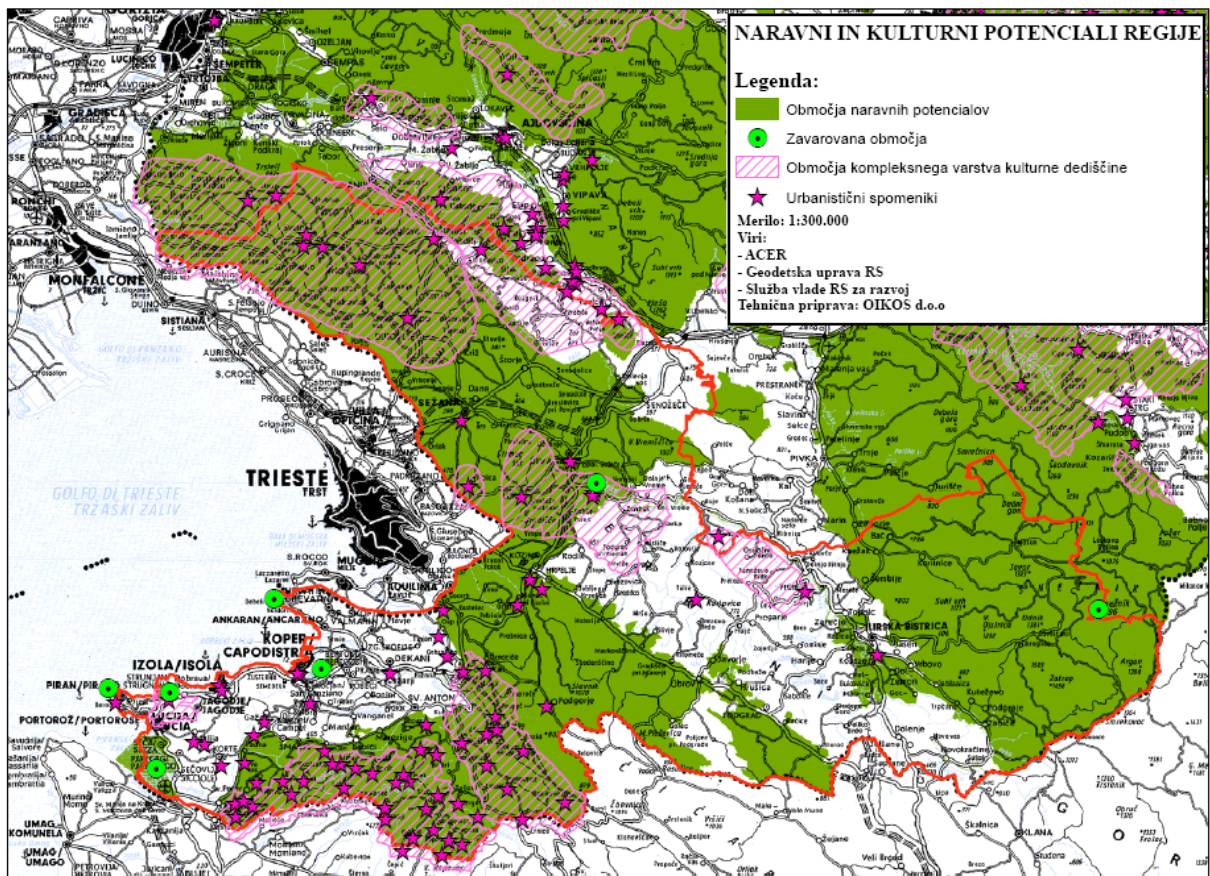
- varstvo, upravljanje in povezovanje kulturne dediščine;
- varstvo, upravljanje in povezovanje zavarovanih območij narave.

Namen povezovanja naštetih naravnih in kulturnih potencialov regije z vzpostavljenim sistemom upravljanja je naslednji:

- razvoj turističnih produktov v povezavi z zavarovanimi območji narave in kulturne dediščine;
- uskladitev režimov upravljanja zavarovanih območij;
- priprava in izvedba skupnih projektov (razvoj turističnih destinacij, tematske poti);
- skupna promocija in ozaveščanje prebivalcev in obiskovalcev;
- ohranjanje in krepitev identitete območja.

Slika 25: Pešpoti, kolesarske poti in vinske ceste

Slika 26: Naravni in kulturni potenciali regije

Varstvo, raba in urejanje voda

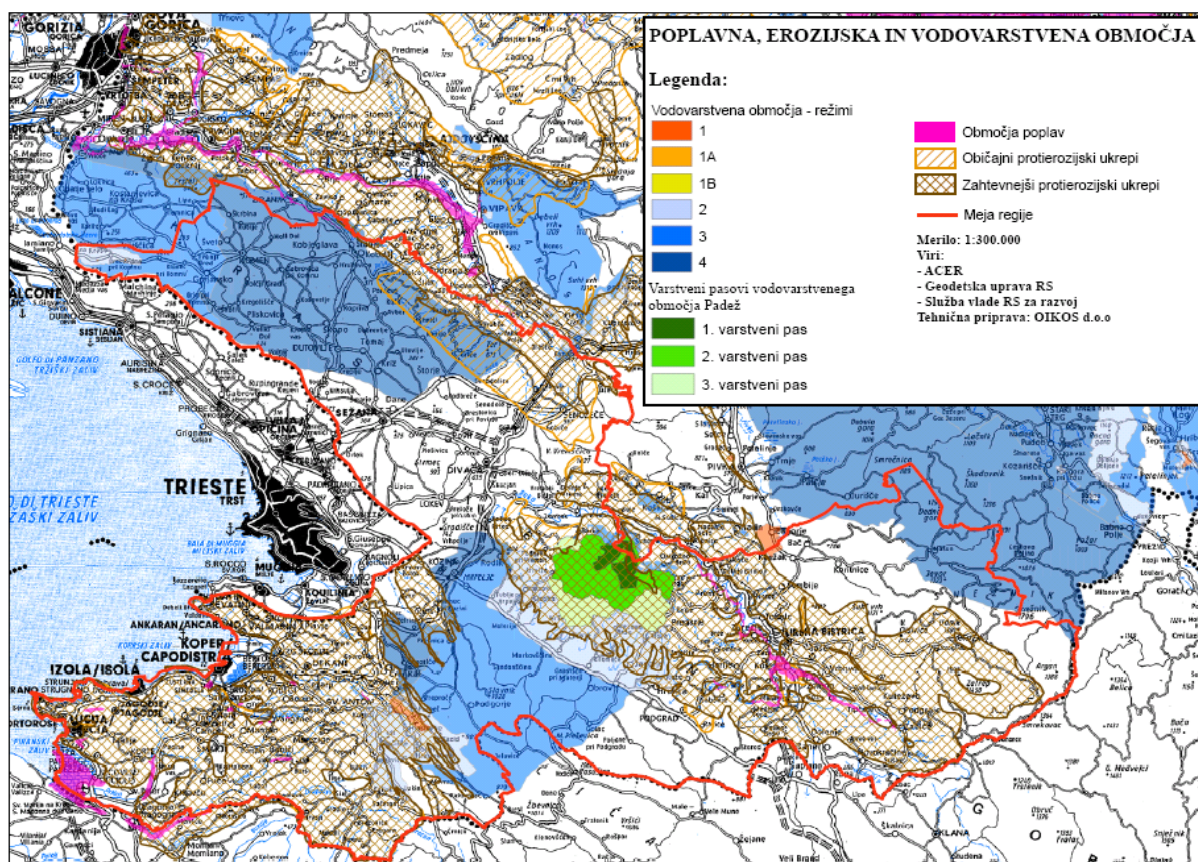
Zaradi značilnosti kraškega območja so vodni viri bistveno bolj ranljivi za onesnaženje tal, vode ali zraka. Glavni gonilni sili sta urbanizacija in nerešeni problemi odvajanja in čiščenja odpadne vode, razpršena gradnja, del industrije, promet ter kmetijstvo, stalno grožnjo pa predstavlja morebitno onesnaženje iz različnih virov predvsem ob ekoloških nesrečah. Vse vodne vire v regiji je treba ustrezno zaščititi z državnimi uredbami. Najpomembnejše pa je izvajanje varstvenih režimov. Ob tem bo treba v nadaljnjem prostorskem razvoju regije zagotavljati, da bodo omejitve, ki izhajajo iz zahtev za varstvo vodnih virov, ustrezno nadomeščene v smislu različnih razvojnih vzpodbud in možnosti ter odškodnin oziroma drugih oblik kompensacij.

Varstvo pred naravnimi nesrečami

Poplavna območja so na posameznih, manjših odsekih nekaterih rek (Rižana, Badaševica, potok Pinjevec, spodnji tok Dragonje, Reka, Vremška dolina), morje pa poplavlja le na ozkem obalnem pasu ob Semedelskem kanalu in v Piranu.

Erozijska območja z zahtevnejšimi protierozijskimi ukrepi pokrivajo skoraj celotno območje od Kraškega roba do obale, torej celotno flišno območje. Takšno je tudi širše območje Brkinov. Na drugi strani pa so opredeljena erozijska območja z običajnimi protierozijskimi ukrepi, ki se v večjem obsegu razprostirajo na obrobju Vipavskih Brd.

Pomemben dejavnik na območju regije je velika požarna ogroženost, ki je posledica suhe in tople submediteranske klime v kombinaciji z degradiranimi rastišči. Požarno ogroženost dodatno povečujejo prometni koridorji skozi območje, predvsem železnica.

Slika 27: Poplavna, erozijska in vodovarstvena območja

Urejanje obalnih območij

Za razvojno in prostorsko načrtovanja obalnega prostora je ključen partnerski pristop. Zato bo vzpostavljeno partnerstvo za integralno upravljanje obalnega območja, ki bo povezovalo akterje s področja regionalnega razvoja, prostorskega načrtovanja, upravljanja z vodami, ohranjanja narave, ribištva, prometa, varstva kulturne dediščine in druge.

Namen vzpostavitve obalnega pasu s posebnim režimom upravljanja je naslednji:

- vzpostavitev usklajenih pravil urejanja prostora ob celotni dolžini obale v občinskih prostorskih načrtih;
- vzpostavitev medobčinsko usklajene prostorske zasnove za specifične dejavnosti (komunalni privezi, operativne obale za dejavnosti v povezavi z morjem);
- vzpostavitev medsebojno usklajenih ukrepov za razbremenitev obale motornega prometa, in upravljanje dostopnosti do obale;
- priprava in izvedba skupnih projektov (obalna pešpot ob celotni dolžini obale, vzpostavitev otoka, program urejanja zelenih površin, program urejanja kopališč);
- razvoj turističnih produktov v povezavi z obalnim pasom in nanj navezanimi zavarovanimi območji naravne in kulturne dediščine;
- uskladitev režimov upravljanja obalnega pasu;
- skupna promocija in ozaveščanje občanov in uporabnikov obalnega pasu.

Opis ukrepov prostorskega načrtovanja na področju dejavnosti in rabe prostora v krajini:

Ukrep	Cilji ukrepa
Kmetijstvo	<ul style="list-style-type: none"> - Zagotavljati ustrezno dostopnost obdelovalnih površin. - Zagotavljati poplavno varnost obdelovalnih površin. - Usmerjanje kmetijskih dejavnosti na kmetijska zemljišča z najustrežnejšimi pridelovalnimi pogoji in s tem uskladitev kategorizacije zemljišč z njihovo dejansko rabo. - Selitev kmetijskih gospodarstev iz čistih stanovanjskih območij na ustreznejše lokacije z boljšimi možnostmi za razvoj.
Razvoj ribištva	<ul style="list-style-type: none"> - Urediti ribiška pristanišča in mesta iztovora rib. - Urediti mesta prve prodaje ribiških proizvodov in ribiške tržnice.
Izboljšanje gospodarske vrednosti gozdov	<ul style="list-style-type: none"> - Povečati odprtosti gozdov z rekonstrukcijo in gradnjo gozdnih cest in vlak ter tako zmanjšati stroške spravila gozdnih lesnih sortimentov. - Združevanje gozdne posesti.
Varstvo, upravljanje in povezovanje kulturne dediščine	<ul style="list-style-type: none"> - Vzpostaviti učinkovito upravljanje z območji in objekti kulturne dediščine. - Kulturna dediščina v uporabi (turistične, kulturne dejavnosti, stanovanja,...). - Prenova mestnih središč in delov naselij.
Varstvo, upravljanje in povezovanje zavarovanih območij narave	<ul style="list-style-type: none"> - Vzpostaviti učinkovito upravljanje zavarovanih območij z določenimi upravljavci in načrti upravljanja. - Vzpostaviti rekreacijsko in interpretacijsko infrastrukturo v zavarovanih območjih. - Ugodno stanje vrst in habitatnih tipov.
Varstvo, raba in urejanje voda	<ul style="list-style-type: none"> - Varovanje vodnih virov in njihovih potencialov ne glede na njihovo današnjo rabo ali rabo v prihodnosti. - Ohranjanje naravnih vodotokov in njihovega vodnega režima.
Varstvo pred naravnimi nesrečami	<ul style="list-style-type: none"> - Zagotavljanje poplavne varnosti urbanih in kmetijskih površin. - Ohranjanje naravne retencijske sposobnosti prostora (ohranjanje mokrišč, mrtvih rokavov, logov), zmanjševanje obsega vodotesnih površin in usmerjanje rabe, ki posega v odtočni režim (urbanizacija, intenzivne kmetijske površine). - Preprečevanje neustrezne rabe in posegov na erozijskih območjih. - Zagotavljanje požarne varnosti (gozdne preseke, gradnja in obnova suhozidov, načrtovanje varovalnih pasov ob železnicah).

Upravljanje z obalnim območjem	<ul style="list-style-type: none"> - Izdelana prostorska in projektna dokumentacija za ureditev ključnih odsekov obale in turistično rekreacijske infrastrukture (postavitev otoka pred obalo Izole, ureditev obale med Koprom in Izolo po umiku ceste z obale v predor, urbana prenova vzhodnega dela Izole). - Izvedene prioritete investicije (ureditve posameznih odsekov poti, ureditve kopališč, ureditve infrastrukture zavarovanih območij neposredno ob obali). - Pripravljeni ukrepi za upravljanje dostopnosti na območje obalnega prostora.
--------------------------------	--

Projekti:

- (1) Agrarne operacije
- (2) Ureditev objektov za predelavo
- (3) Urejanje prometa z ribo
- (4) Izboljšanje gospodarske vrednosti gozdov
- (5) Vzpostavitev upravljanja in povezovanje zavarovanih območij

Opredeljeni so tudi horizontalni ukrepi za uresničevanje Zasnove, ki so naslednji:

Sodelovanje

Ukrep	Cilji ukrepa
Čezmejno sodelovanje	<ul style="list-style-type: none"> - Krepitev konkurenčnosti območja in urbanega potenciala. - Vzpostavitev partnerstva s sosednjimi regijami/pokrajinami (Tržaška pokrajina, Goriška pokrajina, Istrska županija, Primorsko-Goranska županija) na področju vzpostavljanja sistema trajnostne mobilnosti.
Sodelovanje z državo pri skupnih nalogah	<ul style="list-style-type: none"> - Vzpostavljanje partnerstev za učinkovitejše ukrepanje na prednostnih področjih razvoja in umeščanja prometnega omrežja v prostor, varstva vodnih virov in urejanja voda in morja, ustrezne rabe kmetijskih zemljišč, vzpostavitve in upravljanja zavarovanih območij. - Dogovarjanje o inšpekcijskem nadzoru, ki bo preprečeval nelegalne posege v prostor,
Sodelovanje s sosednjimi regijami (pokrajinami)	<ul style="list-style-type: none"> - Izmenjava informacij in izkušenj. - Medregionalno načrtovanje. - Izkoriščanje sinergijskih učinkov načrtovanih ukrepov.
Medobčinsko sodelovanje pri strateških prostorskih projektih	<ul style="list-style-type: none"> - Krepitev konkurenčnosti regije. - Kakovostna izraba prostora in domišljena razporeditev funkcij med posameznimi območji. - Vzpostavljena primerna dostopnost do funkcionalnih območij.

Aktivna zemljiška politika

Cilji ukrepa	Orodja
<p>Vpliv na cene nepremičnin.</p> <p>Varovanje strateških razvojnih območij (območja turističnih kompleksov, poslovnih con, obala,...).</p> <p>Dostopnost do zelenih površin in družbenih storitev (zagotavljanje dostopnosti, prostega prehoda in učinkovit dostop).</p>	<p>Uveljavljanje predkupne pravice.</p> <p>Omejitev v prometu z zemljišči.</p> <p>Obdavčitve (davki, takse, nadomestila, subvencije, ugodni krediti).</p> <p>Določitev razmerja med privatnimi in javnimi dostopnimi površinami.</p> <p>Načrtovanje proračunskih sredstev za aktivno zemljiško politiko.</p>

Med pomemben horizontalni ukrep za doseganje zastavljenih prostorskih ciljev smo uvrstili tudi **Izobraževanje in osveščanje**, kljub temu, da to ni prostorski ukrep, ampak predvsem organizacijski ukrep oz. ukrep politike varstva okolja. Izobraževanje in osveščanje lokalnega prebivalstva in obiskovalcev bo potrebno izvajati predvsem na naslednjih vsebinskih področjih: ohranjanje narave in kulturne dediščine, upravljanje z obalnim območjem, vzpodbujanje rabe alternativnih oblik mobilnosti in učinkovita raba naravnih virov.

5. PRIPOROČILA ZA NADALJNJE DELO

- Na podlagi splošnih kriterijev bi bilo na regionalnem nivoju potrebno podrobneje razdelati in potrditi kriterije za usmerjanje in vzpodbujanje razvoja naselij in njihove vloge v omrežju naselij.
- V nadaljevanju projekta bo potrebno posebno pozornost nameniti sistematičnemu zbiranju in obravnavi podatkov o prometu ter obravnavi treh vrst prometa: tranzitnega, turističnega in lokalnega. To bo podlaga za oblikovanje ustreznih integralnih prometnih načrtov z namenom vzpodbujanja trajnostnih oblik mobilnosti in usklajenega načrtovanja prometnega in poselitvenega omrežja.
- V nadaljevanju projekta bo potrebno opredeliti ustrezne alternativne rešitve za urejanje ravnanja z odpadnimi vodami. Pri zagotavljanju učinkovitega ravnanja z odpadnimi vodami je izrednega pomena medobčinsko sodelovanje pri načrtovanju in gradnji komunalne infrastrukture, prav tako pa tudi pri učinkovitem izvajanju komunalne javne službe.
- V regiji je potrebno čim prej skleniti dogovor o ustrezni lokaciji za izgradnjo regijskega CERO, ki pa mora biti izbrana ob aktivnem vključevanju prebivalcev v vse postopke načrtovanja in izgradnje. Na regionalnem nivoju bi bilo treba oblikovati alternativne rešitve za ravnanje z odpadki ter opraviti primerjalne analize. Pri tem je izrednega pomena medobčinsko sodelovanje.
- Zaradi čedalje večjih pritiskov za rabo morskih površin (notranje morske vode, teritorialno morje) – promet, ribištvo in marikultura, rekreacija, zavarovana območja, energetika itd. – bo pripravljen prostorski načrt rabe morja, kjer bodo prostorsko usklajene ključne rabe morskih površin in različni režimi rabe. Občine bodo sprožile pobudo, da bo prostorski načrt rabe morja usklajen tudi na območju celotnega Tržaškega zaliva, s partnerji sosednjih Italije in Hrvaške oz. njihovimi regionalnimi in lokalnimi predstavniki.

6. PRESOJA VPLIVOV ZASNOVE PROSTORSKEGA RAZVOJA JUŽNE PRIMORSKE NA OKOLJE

Pripravljena je bila tudi presoja vplivov Zasnove prostorskega razvoja Južne Primorske na okolje, naravo, zdravje ljudi in kulturno dediščino na regionalnem nivoju. Vplivi izvedbe plana na zgoraj navedene segmente so ocenjeni na podlagi učinkov izvedbe plana na izbrane okoljske cilje plana.

Skozi pripravo poročila (ugotavljanje in presojo vplivov) smo ugotovili, da bo izvajanje ukrepov in projektov predlaganih v Zasnovi **pozitivno** vplivalo na (podan vrstni red je naključen):

- trajnostno rabo naravnih virov, predvsem v smislu racionalne rabe zemljišč in rabe obnovljivih virov energije;
- izboljšanje stanja površinskih, podzemnih voda in morja, saj se bodo z izgradnjo komunalne infrastrukture in ob doslednem upoštevanju pravnih aktov za vodovarstvena območja ob umeščanju dejavnosti/objektov, ki posegajo v vodovarstvena območja, zmanjšali vnosi onesnaževal v vode;
- zmanjšanje emisij onesnaževal v zrak (javni potniški promet, kolesarske poti, pešpoti, raba obnovljivih virov energije, zmanjševanje potreb po motorizirani mobilnosti zaradi

dobre dostopnosti do družbenih storitev in infrastrukture z alternativnimi oblikami transporta, povečanje pretočnosti cest,...);

- učinkovitejše ohranjanje narave in biodiverzitete zaradi ukrepov v okviru oblikovanja mreže zavarovanih območij z aktivnim upravljanjem (načrt upravljanja, jasna upravljavska struktura);
- izboljšanje dostopnosti do družbenih storitev in s tem izboljšanje bivalnih pogojev;
- zagotavljanje poplavne varnosti ter preprečevanje neustrezne rabe na erozijskih območjih;
- ohranjanje kulturne dediščine, predvsem v smislu zagotavljanja funkcije objektov in območij kulturne dediščine,
- učinkovitost prometa, vendar je potrebno opozoriti, da doseganje okoljskega cilja na področju javnega prometa ni odvisno samo od dostopnosti do javnega prometa, ampak so pomembni tudi drugi dejavniki (urejeni in usklajeni vozni redi za vsa prevozna sredstva javnega prometa, enotna vozovnica in nenazadnje tudi miselnost prebivalcev);
- prenos blaga na železnico, vendar je prav tako potrebno opozoriti, da prenos ni odvisen samo od urejenih tovornih vozlišč, ampak ravno tako od drugih dejavnikov (potovalni časi, finančni vidik,...).

Na drugi strani pa so na mestu opozorila, da bi lahko izvajanje projektov predlaganih v Regionalnem razvojnem programu za obdobje 2007–2013 ter prostorsko integriranih v Zasnovi lahko negativno vplivalo na (podan vrstni red je naključen):

- porabo vode v gospodarstvu, zato so potrebni ukrepi za zmanjšanje izgub iz vodovodnega omrežja, za ponovno uporabo odpadnih voda, za celovito upravljanje povpraševanja po vodi v kmetijstvu, ukrepi za racionalno rabo vode v turizmu, gospodinjstvih in na drugih področjih;
- povečanje emisij onesnaževal v zrak ob že tako problematičnem stanju zaradi čezmejnega onesnaževanja (vpliv italijanskega industrijskega bazena v Padski nižini), zaradi aktivnosti, ki bodo povečale prometne tokove in s tem tudi količino onesnaževal v zrak: zato je nujna preusmeritev tovora na železnico in krepitev trajnostne mobilnosti;
- kakovost morja, zaradi predvidenega povečanja pomorskega prometa, tako tovornega kot potniškega, zato bo potrebno dosledno nadzirati upoštevanje predpisanih zahtev in predvidenih omilitvenih ukrepov za minimizacijo negativnih vplivov pomorskega prometa na morsko okolje;
- povečanje emisij hrupa, zaradi predvidene gradnje prometne infrastrukture (novi cestni odseki, drugi tir Divača–Koper, povečani prometni tokovi). Vendar pa ima predvidena modernizacija cest in železnic hkrati tudi pozitiven vpliv (povečanje pretočnosti, zmanjšanje prometnih zastojev, modernejša tehnologija) na zmanjševanje emisij hrupa.

Projekti in ukrepi, obravnavani v zasnovi prostorskega razvoja in utemeljeni v državnih in regionalnih razvojnih dokumentih (Državni razvojni program oz. Nacionalni strateški referenčni okvir, Nacionalni program varstva okolja, Regionalni razvojni program za Južno Primorsko, vse za obdobje 2007–2013), bodo tudi prispevali k uresničevanju širših ciljev tako Evropske strategije trajnostnega razvoja kot tudi Mediteranske strategije trajnostnega razvoja. Izpostavljam predvsem prispevek na naslednjih področjih:

- področju prometa, predvsem z uvajanjem trajnostne mobilnosti in večjo vlogo železnice pri tovornem prometu;

- manjših pritiskih na vodno okolje, predvsem z izvajanjem obsežnega in finančno izjemno zahtevnega programa izgradnje infrastrukture za odvajanje in čiščenja komunalnih odpadnih voda in izvajanjem drugih ukrepov v okviru načrta upravljanja z vodami na vodnem območju Jadranskega morja;
- področju odpadkov, predvsem z vzpostavitvijo CERO, sistema celovitega ravnanja z odpadki v regiji, s sanacijo starih bremen (evidentiranje in sanacija divjih odlagališč), ureditvijo ravnanja z odpadki ob obali (z naplavljenimi odpadki, odpadki na območju komunalnih privezov), informiranjem, osveščanjem in promocijo v javnosti;
- področju energetike, s spodbujanjem ukrepov za večji delež obnovljive energije (sončna, biomasa, pa tudi vetrna energija, v kolikor lokacije niso v nasprotju z varstvom krajine in narave oz. biološke raznovrstnosti);
- področju turizma, predvsem z enakomernejšo prostorsko distribucijo turističnih dejavnosti, skrbnim prostorskim planiranjem kapacitet obalnega turizma (v okviru obstoječih poselitvenih območjih), zmanjšanjem okoljskih vplivov turistične dejavnosti, tesnejšim integriranjem turizma in učinkovitejšim upravljanjem na destinacijski ravni ter razvojem infrastrukture za trajnostni razvoj turizma;
- področju prostorskega razvoja in razvoja mest, predvsem s spodbujanjem enakomernejšega prostorskega razvoja in kontrolo litoralizacije, reurbanizacijo ključnih degradiranih površin ob obali, revitalizacijo urbanih in drugih jeder;
- upravljanju obale in morskih virov, predvsem z zaustavitvijo urbanizacije neposrednega obalnega pasu, reurbanizacijo degradiranih obalnih površin, ukrepi za varstvo narave in biodiverzitete (vzpostavitev sistema upravljanja zavarovanih območij narave, sistemov spremljanja stanja biotske raznovrstnosti, obnovitvijo okrnjenih delov narave, povezovanjem zavarovanih območij in razvojem turističnih produktov v povezavi z varstvom narave), vzpostavitvi pešpoti ob celotni dolžini obale.

PODROBNEJŠA ZASNOVA PROSTORSKIH UREDITEV OBALNEGA PASU

Izvajalec: Fakulteta za arhitekturo, Univerza v Ljubljani

Podizvajalci: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za krajinsko arhitekturo; Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo; Studio Mediterana, d.o.o.

Koordinator projekta: Prof. mag. Peter Gabrijelčič, u.d.i.a.

Avtorji: Prof. mag. Peter Gabrijelčič u.d.i.a., prof. dr. Franci Steinman u.d.i.g., izr. prof. dr. Davorin Gazvoda u.d.i.k.a., dr. Manca Plazar Mlakar u.d.i.a., Andrej Mlakar u.d.i.a., dr. Špela Hudnik u.d.i.a., dr. Gregor Čok u.d.i.a., mag. Leon Gosar u.d.i.g., Nadja Penko u.d.i.k.a., Nina Froggatt, u.d.i.k.a., mag. Marko Apollonio u.d.i.a., Vili Ogrizek u.d.iur., Jaka Napotnik, študent arhitekture

PODROBNEJŠA ZASNOVA PROSTORSKIH UREDITEV OBALNEGA PASU

1. UVOD

Projekt *Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu* je ena izmed osmih nalog znotraj projekta CAMP Slovenija in sodi v okvir priprave Regionalne zasnove prostorskega razvoja. Gre za najbolj podroben del regionalne zasnove, zato je tudi organizacijsko obravnavan kot samostojen projekt. Na njeni podlagi bodo opredeljene usmeritve za pripravo strategij prostorskega razvoja občin in prostorskih redov občin ter usmeritve za pripravo državnih lokacijskih načrtov.

Izdelava projekta je potekala v štirih fazah:

- poročilo prve faze projekta je obsegalo pregled in analizo izhodišč, strokovnih podlag, študij in projektov;
- poročilo druge faze je obsegalo analizo stanja na področju upravljanja z obalnim območjem v Sloveniji, analizo izhodišč za urejanje obalnega pasu, ter pripravo vizije, ciljev in strategije prostorskega razvoja obalnega pasu;
- poročilo tretje faze je obsegalo pripravo variantnih zasnov ureditve obale v treh izbranih območjih urejanja, priporočila za vrednotenje posegov v prostor (kriterije vrednotenja) in kazalce za spremljanje trajnostnega razvoja obalnega pasu;
- poročilo četrte faze je obsegalo pripravo podrobnejše zasnove prostorskih ureditev obalnega pasu, dokončne definicije, podrobnejša pravila za urejanje prostora in program za urejanje in upravljanje obalnega pasu, opredelitev ključnih projektov in način sodelovanja akterjev prostorskega razvoja.

1.1 Stanje na področju urejanja prostora

Stanje v prostoru in na področju urejanja prostora temelji na pravilih urejanja prostora prejšnje generacije prostorskih aktov in splošnega pristopa k urejanju prostora. Temeljna značilnost nekdanjih prostorskih planov je bila njihova izrazita usmeritev v coniranje prostora, ki je ustrezalo planskim načelom socialističnega gospodarskega in družbenega ustroja. Prioritete prostorskega razvoja obalnih občin so bile usmerjene v zagotavljanje pogojev za razvoj in prostorsko regulacijo posameznih sektorjev. V tem procesu so ostala relativno zapostavljena stara mestna jedra in širše podeželsko zaledje, ki v novih ekonomskih pogojih predstavljajo poseben razvojni potencial.

Vprašanje planibilnosti, povezano z izvedljivostjo prostorskih aktov, je ključno ob ohranjanju občutljivega ravnovesja med zagotavljanjem strateških ciljev in ciljev trajnostnega razvoja prostora ter parcialnih investicijskih intervencij, ki so v danem trenutku večinoma edine realno izvedljive. V samem obalnem pasu, ki je ključnega strateškega pomena za državo in občine, pa tudi torišče različnih razvojnih pobud in kot ranljiv prostor izjemno varovan, je ravnovesje še toliko težje zagotoviti.

1.2 Problematika

S podrobnejšo analizo so bili definirani ključni problemi načrtovanja in urejanja prostora v obalnem pasu:

- demokratična, vendar izrazito liberalno usmerjena tržna iniciativa pri posegih v prostor;
- parcialno reševanje problemov v prostoru;
- neuskkljenost sektorjev ter različnih ravni planiranja in načrtovanja.

V prostoru se kažejo kot negativni trendi prostorskega razvoja:

- neuskklajenost med načrtovanjem razvoja poselitve, prometa in komunalne infrastrukture;
- neuravnoteženost razvoja v prostoru, kjer se stara mestna jedra in podeželsko zaledje razvijajo manj intenzivno kot primestna naselja in obrobje mest, kar vpliva tudi na rabo priobalnega pasu;
- obstoj različnih dejavnosti v obalnem pasu in zaledju obalnega pasu z negativnim vplivom na okolje in prostor;
- vizualna degradacija specifičnih obalnih ambientov naravne in grajene strukture.

1.3 Namen

Naloga *Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu* predstavlja strokovne podlage za Zasnovo prostorskega razvoja Južne Primorske. Naloga ponuja tudi strokovne osnove za izdelavo strategij prostorskega razvoja občin, prostorskih redov občin ter občinskih in državnih lokacijskih načrtov v obalnem pasu.

1.4 Cilji

Da bi pri načrtovanju in urejanju prostora v obalnem pasu občine in država uspele preseči obstoječi razkorak med nasprotno prakso parcialnega delovanja in vzdržno naravnano vizijo prostorskega razvoja, mora naloga ponuditi rešitve na več ravneh. Naloga ponuja na eni strani strokovne usmeritve za razporeditev dejavnosti v prostoru in podrobnejša pravila za urejanje prostora v obalnem pasu ter na drugi strani usmeritve za pripravo instrumentarija za urejanje prostora. Uporabnost naloge je:

- (1) v njeni usmerjevalnosti, saj jo je mogoče uporabiti kot strokovno orodje pri pripravi nove generacije prostorskih aktov na različnih ravneh;
- (2) v uporabi rezultatov kot kriterialni aparat za presojo ustreznosti posameznih posegov v prostor.

1.5 Rezultati

Projekt podaja temeljne usmeritve ter podrobnejša pravila, navodila in metodologijo, kako usklajevati razvojne možnosti posameznih prostorskih potencialov s principi trajnostnega razvoja. Posebno poglavje je namenjeno upoštevanju ambientalnih posebnosti obale, ki so opredeljena v podrobnejših pravilih urejanja prostora kot dopolnitve temeljnih pravil Prostorskega reda Slovenije. Konkretni rezultati so podani v naslednjih vsebinskih sklopih:

- a. metodologija:** metodologija implementacije strateških izhodišč v prostor (planski nivo, izvedbeni nivo);
- b. izhodišča in cilji:** strateška izhodišča in cilji prostorskega razvoja;
- c. prostor – percepcijski model:** členitev obalnega pasu na pet karakterističnih prostorskih enot karakterizira obstoječo podobo obalnega pasu, ki jo je potrebno kvalitativno nadgrajevati s posameznimi podrobnejšimi pravili pri njeni eventualni fizični oz. prostorski reanimaciji;
- d. program – funkcijski model:** usmeritve za razporeditev ustreznih dejavnosti v prostoru: členitev obalnega pasu na štiri tipe prostorskih območij, ki so opredeljeni glede na obstoječe pravne režime, naravno ohranjenost okolja, obstoječo in predvideno rabo ter z upoštevanjem izključujočih se pravnih režimov;
- e. podrobnejša zasnova – razvojni modeli:** variantne zasnove ureditve obale v treh izbranih območjih urejanja;
- f. podrobnejša pravila:** podrobnejša pravila za urejanje obalnega pasu upoštevajo posebnosti in dopolnjujejo temeljna pravila Prostorskega reda Slovenije;

- g. **kriteriji:** kriteriji za urejanje obalnega pasu oziroma za vrednotenje alternativnih prostorskih rešitev;
- h. **instrumentarij:** priprava programa za izvajanje regionalne zasnove – opredelitev ključnih projektov; kazalci za spremljanje trajnostnega razvoja obalnega pasu.

1.6 Opredelitev definicije območja morja, obale in priobalnih zemljišč ter obalnega pasu

Območje morja, obale in priobalnih zemljišč definirata Zakon o vodah (ZV-1) (Ur.l. RS, št. 67/2002, 110/2002, 2/2004, 41/2004) in Pomorski zakonik (PZ) (Ur.l. RS, št. 26/2001, 21/2002, 110/2002, 2/2004), in sicer:

Morje

Morje so notranje morske vode in teritorialno morje po predpisih o pomorstvu (28. člen, ZV-1). Notranje morske vode Republike Slovenije obsegajo vsa pristanišča, zalive ter sidrišče koprskega pristanišča, ki ga omejuje poldnevnik 13°39' vzhodno in vzporednik 45°35,4' severno (5. člen, PZ). Teritorialno morje Republike Slovenije je morsko območje, ki se razteza od temeljne črte v smeri odprtega morja do njegove zunanje meje, dopustne po mednarodnem pravu oziroma do mejne črte, določene z mednarodno pogodbo. Temeljna črta je črta srednjega nivoja nizkih vod ali ravna črta, ki zapira vhod v zaliv. Pri določanju temeljne črte teritorialnega morja se kot del obale štejejo tudi najbolj izpostavljene stalne pristaniške zgradbe, ki so sestavni del pristaniškega sistema. Zunanja meja teritorialnega morja je državna meja Republike Slovenije na morju (13. člen, PZ).

Obala

Obala je pas kopnega ob morju med najnižjo oseko in najvišjo plimo (7. člen, ZV-1).

Priobalna zemljišča

Zemljišče, ki neposredno meji na vodno zemljišče morja, je priobalno zemljišče in sega 25 metrov od meje vodnega zemljišča (29. člen, ZV-1).

Veljavni predpisi ne opredeljujejo definicije termina 'obalni pas' v katerega se prostorsko umešča predmetna naloga *Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu*. Smatramo, da je zaradi spoznanj tekom dela na nalogi nujno definirati in načelno prostorsko omejiti 'obalni pas', saj je to pas, ki je najbolj izpostavljen različnim razvojnim pritiskom, hkrati pa je potrebno zagotavljati funkcije javnega interesa.

Predlagamo naslednjo definicijo **obalnega pasu**:

Obalni pas obsega:

- del morja in morskega dna, kjer so evidentirane kakršnekoli rabe ali pravni režimi na morju ali morskem dnu na podlagi deklaratornih aktov države in lokalnih skupnosti;
- morsko obalo; in
- pas priobalnih zemljišč morja.

Predlagamo, naj se vse ostale definicije, kot so: priobalna linija, obalna linija, vplivni pas obale ne uporabljajo, saj je mogoče z opisanimi definicijami ustrezno in nedvoumno opredeliti vse pojme.

ZV-1 neposredno določa širino priobalnih zemljišč, na katerih se mora nedvoumno izkazovati javni interes posegov v prostor. Kljub temu pa dopušča različne širine priobalnih zemljišč, saj je nekaterih primerih, npr. grajena obala v naselju, nemogoče zagotavljati deklaratorno določeno širino. V primeru naravne obale in zavarovanih območij ohranjanja narave, npr. klifi, pa je smiselno pas priobalnih zemljišč morja razširiti.

2. ANALIZA ZAKONODAJE IN OPREDELITEV ŠIRŠEGA STRATEŠKEGA RAZVOJNEGA OKVIRA

2.1 Splošna analiza institucionalnega sistema upravljanja z obalnim pasom v Sloveniji

Najpomembnejše prednosti

Med bistvene prednosti v upravljanju z obalnim pasom in obalnim morjem lahko prištevamo:

- vzpostavljeni so mehanizmi mednarodnega sodelovanja med državami, ki si delijo isto regionalno morje;
- delovanje nevladnih organizacij v okoljevarstvenem in naravovarstvenem osveščanju javnosti;
- zakonodajno določena zavarovana območja naravne in kulturne dediščine;
- delujoči mehanizmi prostorskega razvoja;
- obstoj vodnega območja z enoto Agencije RS za okolje, ki je pristojna za vode (v celotnem porečju direktnih pritokov) in obalnega morja;
- predpisani obvezni emisijski in imisijski monitoring onesnaževalcev;
- imisijski monitoring območij za gojenje užitnih morskih organizmov;
- imisijski monitoring izlivnih območij vodotokov, ki se izlivajo v morje;
- imisijski monitoring morja;
- vzpodbujanje onesnaževalcev k zmanjšanju obremenjevanja voda s progresivno naravnanimi taksami za obremenjevanje voda in olajšavami, ki omogočajo investicije v zmanjševanje onesnaževanja voda;
- vključevanje organizirane javnosti v odločanje o posegih v okolje.

Najpomembnejše pomanjkljivosti in glavni konflikti

Najpomembnejše pomanjkljivosti in glavni konflikti obstoječega sistema upravljanja z obalnim pasom so:

- ni zakonodajno določenih obveznosti za med-ministrsko in med-sektorsko posvetovanje in sodelovanje v odločanju, soinvestiranju in reševanju konfliktov interesov;
- ni zakonodajnih mehanizmov za načrtovanje specifičnega območja, kot je obalno območje (obalni pas);
- ni integralnih in celostnih načrtov rabe obalnega morja;
- ni (na parcelno mejo natančno) določena obala in priobalni pas zemljišč ter na teh zemljiščih uveljavljeni pravni režimi obstoječe rabe (omejitve rabe);
- lastništvo obale ni urejeno v zemljiški knjigi in usklajeno z veljavnimi predpisi;
- razmejitev pristojnosti med kopnim in morskim prostorom – občine so pristojne za prostorsko načrtovanje (tudi rabe zemljišč za dejavnosti, ki so funkcionalno povezane z morjem), nimajo pa pristojnosti za načrtovanje rabe (zemljišč) morja;
- neutečeni mehanizmi sektorskih zakonodaj v načrtovanju rabe morja zaradi novejših predpisov;
- v imisijski monitoring obalnega morja bi bilo potrebno vključiti dodatna vzorčevalna mesta;
- premajhne pristojnosti in obveznosti izvajanja Službe varstva obalnega morja;
- premajhno vključevanje poznavanje vplivov na rabo morja in medsebojnih vplivov rabe morja v strokovne podlage;
- pomanjkljivo uveljavljanje osnovnih ekonomskih instrumentov v načrtovanju rabe morja;
- nezadostno upravljanje zavarovanih območij na morju in obali in izvajanje obveznosti izbranih upravljavcev;
- neznani bistveni projekti regionalnega pomena za razvoj obalnega pasu.

3. ANALIZA STANJA IN RAZVOJNIH TRENDOV V PROSTORU

Analitični del raziskave je prvenstveno namenjen opredelitvi temeljnih značilnosti obstoječega razvojnega trenda in njegove strukturne materializacije v fizičnem prostoru. Konkretni rezultati posameznih analiz so omogočili oblikovanje ustrezne metodologije in instrumentarija za urejanje prostora v obalnem pasu.

Trend sedanjega prostorskega razvoja je tesno povezan z obstoječim družbeno-socialnim in ekonomskim razvojem ter ključno vpliva na stanje okolja. Ne oblikuje se sam, temveč je del širšega, tako lokalnega kot globalnega konteksta, na katerega imajo še tako ambiciozno zastavljeni prostorski načrti in akcije le omejen vpliv. Kljub željam, da bi sedaj utirjeni, a nezaželeni trendi prostorskega razvoja potekali drugače, se je potrebno realno spogledati z možnostmi planibilnih odločitev. Ugotavljamo, da je trend prostorskega razvoja mogoče le delno usmerjati, saj je rezultat širšega konteksta, na voljo pa imamo precej omejen instrumentarij.

3.1 Pregled sedanjega stanja okolja, pritiskov in vplivov

Stanje okolja s svojimi indikatorji je primeren pokazatelj trenda prostorskega razvoja in stopnje njegove vzdržnosti. Pomaga nam pri oceni sedanjega trenda prostorskega razvoja in oceni instrumentarija, ki nam je na voljo za njegovo usmerjanje.

Identifikacija ključnih potencialov obalnega pasu

Ključni okoljski in prostorski viri/potenciali obalnega pasu so narava, kulturna dediščina, naravni viri (ribolovni rezervati, kmetijstvo, gozdarstvo), rekreacijski potenciali (kopališča, sprehajališča, turistična in rekreacijska območja, zelene površine), urbane in arhitekturne kvalitete ter krajinske kvalitete.

Slika 28: *Krajinski park Strunjan – Mesečev zaliv*

Slika 29: *Piran – mesto izjemne dediščine*

Slika 30: *Kopališče Simonov zaliv je priljubljeno in poleti dobro obiskano*

Slika 31: *Krajinski park Sečoveljske soline*

Identifikacija ključnih pritiskov na okolje in prostor

Ključni pritiski na okolje in prostor v obalnem pasu izvirajo iz pomorskega prometa, marin in Luke Koper, cestnega, železniškega in letalskega prometa, turizma in rekreacije, poselitve in industrije.

Slika 32: *Marina Portorož je dobro obiskana, zato se načrtuje njena širitev*

Slika 33: *Cesta Koper–Izola zaseda privlačen del obale pod klifi*

Slika 34: *Ladjedelnica Izola meji na staro mestno jedro Izole*

Ključne ugotovitve

Ugotavljamo, da so prostorski razvojni vzorci v primerjavi z opisanimi v širšem mediteranskem kontekstu mnogo bolj vzdržni, pa tudi reševanje obstoječih konfliktov je na zelo visoki ravni. To pa seveda ne sme biti opravičilo za spanje na lovorikah, saj imamo priložnost, da obstoječi trend prostorskega razvoja usmerimo še bolj vzdržno.

3.2 Trendi prostorskega razvoja obalnega pasu

Opredelitev bistvenih lastnosti razvojnega trenda je izdelana v obliki SWOT analize. Obravnavana sta dva vidika trenda: globalno-lokalni in ambientalno-percepcijski.

TREND PROSTORSKEGA RAZVOJA IZ VIDIKA GLOBALNEGA DRUŽBENEGA RAZVOJA (država, regija, lokalne skupnosti, kapital)	
PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Simultani razvoj obalne regije (aktualizacija in promocija obalnega območja) - Lokacija in koncentracija nacionalnega kapitala - Zadovoljevanje razvojnih potreb na različnih lokacijah - Delovanja na različnih lokacijah, izkoriščanje različnih ambientalnih kvalitet - Individualno delovanje, razvoj podjetniškega sektorja, ki ga je mogoče bolj vzdržno usmerjati - Skrajni princip ponudbe in povpraševanja, večanje konkurenčnosti, fleksibilno prilagajanje aktualnim potrebam potrošniške družbe - Neodvisni razvoj in praktično neomejene možnosti posameznih sektorjev - Realizacija interesa lokalnih skupnosti za pridobivanje novih investicij - Trženje zapostavljenih prostorskih potencialov - Selektivno izkoriščanje lokacij in kapacitet - Faznost posegov - Povezovanje javnega in podjetniškega interesa - Integracija zaledja - Ozaveščanje kapitala - Priložnost za sintezo obstoječih interesov - Vzpostavitev obalne promenade in rekreacijskih površin - Umik neprimernih dejavnosti iz prostora skupnega javnega dobra - Infrastrukturni razvoj - Razvoj javnega prometa 	<ul style="list-style-type: none"> - Velik pritisk na omejenem območju, koncentracija poselitve in dejavnosti - Neizkoriščena možnost konceptualnega pristopa (prostorsko načrtovanje, turistična ponudba, družbena infrastruktura itd.) - Križanje in izključevanje interesov - Omejen nadzor, neizkoriščenost 'vseh' potencialov - Veliko število lokacij z dejavnostmi, ki povzročajo negativne vplive na okolje - Stagnacija zaledja - Manj tolerantnosti med interesi različnih družbenih in podjetniških skupin (prevlada ekonomske upravičenosti) - Previsoke cene zazidljivih zemljišč za tekoče potrebe lokalnega prebivalstva - Nepregledna ponudba - Nepregledno lastništvo - Neselektivno poseganje v ožji obalni pas - Oblikovanje nenadzorovane strukture razvojnih točk - Preobremenjenost območja in posledično zmanjševanje konkurenčnosti obale kot celote (zaradi prenasičenosti) - Nezainteresiranost '(novih) kvalitetnih' vlagateljev - Pretirano izkoriščanje potencialov in obstoječih vizualnih kvalitet obalnega območja - Odsotnost državnih stimulacij - Izguba kvalitetnih površin - Onesnaženost - Poseganje v morski ekosistem

TREND PROSTORSKEGA RAZVOJA IZ VIDIKA GRAJENIH POSEGOV IN IZ VIDIKA TRANSFORMACIJE CELOSTNE PODOBE (ambientalna percepcija)	
PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - Kritična masa in sinergija kapitala povzročata tudi realizacijo kvalitetnih posegov in sofinanciranje zaščite naravnih kulturnih spomenikov - Razporeditev aktivnosti na celotnem obalnem pasu preprečuje točkovno koncentracijo grajene strukture (npr. hotelske kapacitete) - Pestrost različnih dejavnosti - Prepletanje grajenega vzorca (kontrasti, kontinuiteta, strnjena, linija, točka) - Kvalitetna urbanizacija in revitalizacija posameznih segmentov in celotnega območja - Kvalitetni 'prostorski posegi' tudi komercialno motiviranih projektov - Gospodarno ravnanje z naravnimi potenciali - Celovito urejanje prometne infrastrukture - Promocija zgodovinsko kvalificiranih prostorskih elementov (časovna razvojna čitljivost prostora) - Umik motečih struktur v zaledje - Oblikovanje 'sodobnih' ambientov - Oblikovanje atraktivnih objektov - Dolgoročne rešitve - Vzpostavitev prve dopustne gradbene linije - Omejitev prometa - Javni promet 	<ul style="list-style-type: none"> - Obsežno in nenadzorovano 'fizično' poseganje na ožjem obalnem pasu - Širitev zazidljivih območij (urbanizacija) - Nekvalitetni posegi v ambientalno zaključena območja - Spreminjanje celostne podobe obalnega pasu - Krčenje naravnega stika morja in kopnega - Krčenje prvin naravne krajine (tudi nevarovane kvalitete) - Neupoštevanje naravnih in grajenih značilnosti prostora pri projektiranju grajene strukture - Veliki posegi (marine, školjišča in spremljajoči tehnični objekti) z vizualnim vplivom na širše območje - Omejevanje vedut (v vseh smereh; kopno-morje, morje-kopno, kopno-kopno itd.) - Skrajna arhitekturna, urbanistična in krajinska stihija, ki je posledica pretirane komercializacije prostora - Skrajna pozidanost obalnega pasu - Izguba identitete prostora - Razprodaja javnih površin

3.3 Prostorska analiza

Prostorska analiza je namenjena opredelitvi potrebnih izhodišč za oblikovanje metodologije, kriterijev in podrobnejših pravil pri urejanju in načrtovanju prostora. Raziskava je usmerjena predvsem v prepoznavanje značilnih ambientalnih posebnosti obale, zato je razdeljena na analizo grajene strukture in analizo krajine. V okviru prostorske analize je izdelana tudi študija ranljivosti prostora.

Analiza grajene strukture

Na podlagi terenskega evidentiranja obstoječega stanja smo opredelili posamezne tipološke značilnosti grajene strukture na ožjem obalnem pasu. Pri obravnavi območja smo bili usmerjeni predvsem v:

- posamezne elemente urbanistične zasnove;
- posamezne elemente arhitekturne zasnove;
- splošne prostorske značilnosti in probleme zazidave na obalnem pasu.

Na obalnem pasu se grajena struktura pojavlja predvsem v obliki drobne individualne zazidave in posameznih gostinsko-turističnih kompleksov z večjo volumensko zasnovo. Poleg Luke Koper in posameznih objektov komunalne, pristaniške in vodnogospodarske infrastrukture so večji *grajeni posegi* v ostalem prostoru le redka izjema. Ugotavljamo, da je zaradi ambientalne atraktivnosti in reliefnih značilnosti prostora obravnavana zazidava ustrezno strukturirana, ker v obstoječem obsegu *še ne (!)* predstavlja prekomerne koncentracije stavbnih mas in nastajanje grajenih konglomeratov z občutnim vizualnim vplivom na širši prostor.

Med bistvene kvalitete prostora uvrščamo:

- še obstoječe atraktivne naravne ambiente;
- velik obseg historične arhitekture (kulturna dediščina);
- prepoznavno mediteransko tipologijo;
- odmaknjenost posameznih turističnih kompleksov in ostalih stavbnih mas na (zaledna) priobalna zemljišča z omejenim vizualnim vplivom na obalni pas;
- pretežno dekoncentrirano zazidavo in posledično koncentracijo v zaledju (npr. stanovanjska gradnja v Izoli in Luciji);
- ohranjeno vegetacijo in relativno prehodnost območja.

Med bistvene nekvalitetne prostora uvrščamo:

- širitev disperzne zazidave z neizoblikovanim arhitekturnim značajem, ki v večini primerov ne predstavlja nadgradnje lokalne tipologije ampak tipizacijo in globalizacijo arhitekturnega prostora;
- gradnjo objektov s (pre)veliko volumensko zasnovo, ki povzročajo izrazit in neželjen vizualni vpliv na obalni pas in širše območje;
- intenzivno urbanizacijo in posledično spremembo značilne mediteranske podobe obalnega pasu;
- neurejena zemljišča in objekte neposredno na obalnem pasu;
- velik obseg neoblikovane montažne arhitekture z gostinsko in turistično funkcijo, neurejene in nenačrtovane površine skladiščenja prikolic, neoblikovane servisne objekte marin, neorganizirana parkirišča, zanemarjene elemente kopališč in neurejene dostopne peš poti do morja, ki degradirajo podobo obale.

3.4 Pregled namenske rabe na priobalnih zemljiščih

Namenska raba se (v vseh treh obalnih občinah) z zadnjimi spremembami prostorskih sestavin planskih dokumentov v pomembnih točkah ključno spreminja. Spremembe planov še niso vnesene v skupne plane namenske rabe prostora, vendar kljub temu analiza podaja nekatere značilnosti rabe prostora v obalnem pasu. Analiza ne podaja sedanje – dejanske rabe zemljišč, temveč v občinskih planih načrtovane namenske rabe.

Tabela 9: Načrtovane namenske rabe zemljišč po občinah

Občina Koper			
Oznaka	Opis	Dolžina [m]	%
C	Območja za centralne dejavnosti	5.155	26,5
T	Območja za promet in zveze	10.272	52,9
Z	Območja za rekreacijo in urbano zelenje	1.649	8,5
V	Vodna zemljišča	508	2,6
O	Ostalo	1.844	9,5
	Skupaj	19.428	100,0
Občina Izola			
Oznaka	Opis	Dolžina [m]	%
C	Območja za centralne dejavnosti	3.507	39,1
T	Območja za promet in zveze	1.602	17,9
S	Območja za stanovanja	588	6,6
G	Gozdna zemljišča	142	1,6
K	Kmetijska zemljišča	33	0,4
Z	Območja za rekreacijo in urbano zelenje	997	11,1
O	Ostalo	2.100	23,4
	Skupaj	8.969	100,0
Občina Piran			
Oznaka	Opis	Dolžina [m]	%
C	Območja za centralne dejavnosti	123	0,7
I	Prometna infrastruktura	1.527	8,3
M	Mešana območja	3.175	17,3
Z	Zelene površine	3.764	20,5
Z,M	Zelene površine – mešana območja	4.351	23,7
L	Mineralne surovine	3.782	20,6
GV	Varovalni gozd	1.356	7,4
V	Površinske vode	267	1,5
	Skupaj	18.345	100,0

3.5 Okvirni pregled lastništva

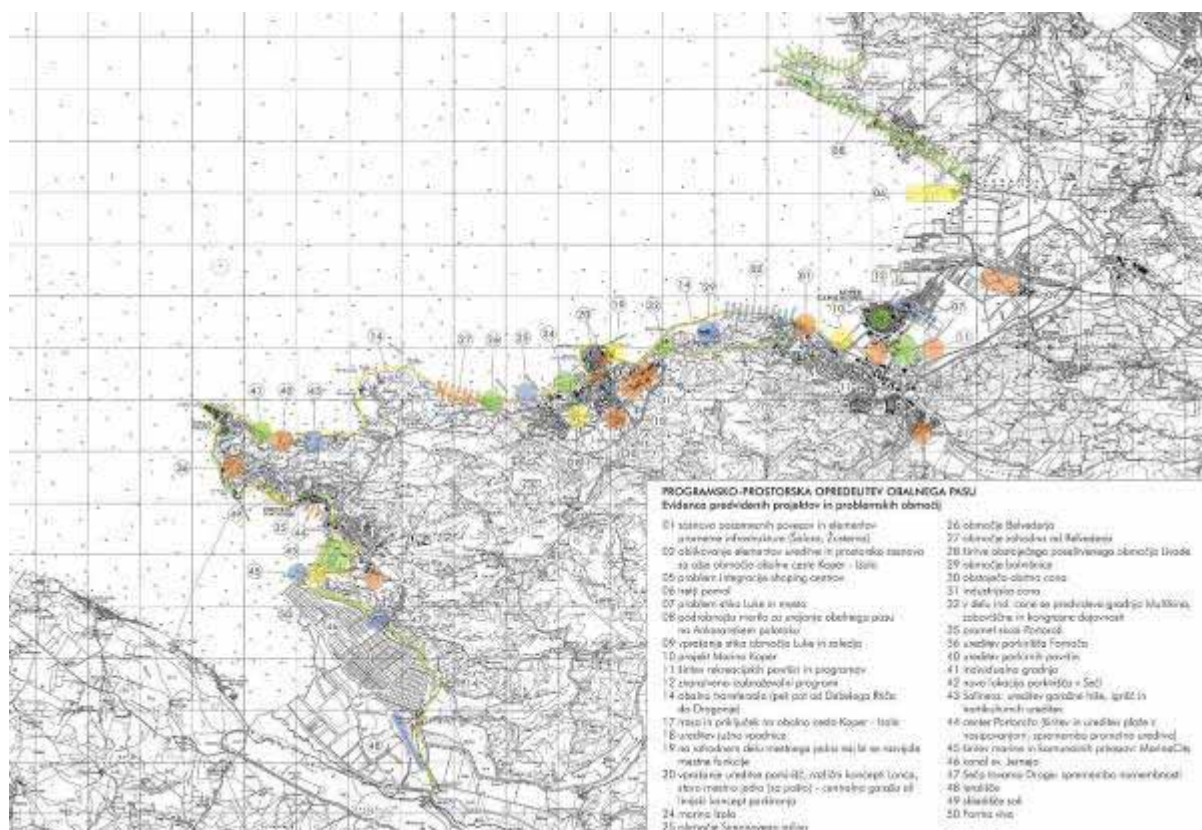
Okvirni pregled lastništva je prikazan s stanjem lastništva parcel na meji katastrskih občin, ki mejijo s K.O. Morje.

Tabela 10: Stanje lastništva parcel na meji katastrskih občin, ki mejijo s K.O. Morje

Lastnik	Dolžina [m]	%
Občina	20.432	40,9
Republika Slovenija	7.716	15,4
Nosilci javnih pooblastil	2.059	4,1
Gospodarske družbe	11.792	23,6
Zasebniki	961	1,9
Javno dobro	6.437	12,9
Neznano	18	0,0
Drugo	562	1,1
Skupaj	49.977	100,0

3.6 Evidenca ključnih interesov in konfliktov v prostoru

Na obravnavanem območju obstajajo številni interesi, pobude, projekti in varstvene omejitve, ki določajo obstoječo in prihodnjo prostorsko stvarnost. V poteku raziskave smo na podlagi pregleda relevantnih prostorskih gradiv, intervjujev, evidence pobud in prispevkov oblikovali sintezno karto ključnih interesov in konfliktov v prostoru.

Slika 35: Grafični prikaz ključnih interesov in konfliktov na širših priobalnih zemljiščih

V vseh treh obalnih občinah je bila podana pobuda za skupno in celovito strategijo urejanja naslednjih problemov:

- zasnova obalne promenade;
- strategija zasnove celovitega prometnega sistema: zagotavljanja dostopnosti, smotrne povezave lokalnega, regionalnega in državnih prometnih omrežij, javnega potniškega prometa in mirujočega prometa, pešpoti in kolesarskih poti;
- urejanje komunalnih privezov, ki jih je v vseh občinah občutno premalo;
- strategija urejanja kopališč;
- urejanje zelenih površin in površin za pešce;
- zagotavljanje in ureditev kopenskih površin in programov za potrebe navtičnega turizma;
- dopolnitev strokovnih podlag in usmeritev za načrtovanje posegov na morju in odpravo konfliktov interesov;
- skupen in usklajen pristop k revitalizaciji starih mestnih jeder in integraciji kulturne dediščine v razvoj.

4. VIZIJA, CILJI IN STRATEGIJA PROSTORSKEGA RAZVOJA OBALNEGA PASU

4.1 Vizija prostorskega razvoja obalnega pasu

Obalni pas se razvija skladno z načeli vzdržnega razvoja prostora, morja in obale tj. rabe morja, rabe obale si medsebojno ne konkurirajo, temveč se dopolnjujejo v razpoznavni skladnosti. V prostor obalnega pasu se umeščajo dejavnosti, ki ne obremenjujejo okolja, ki prispevajo k družbenemu razvoju širšega in ožjega območja, in ki so tudi ekonomsko samo-vzdržne.

Poselitev in tiste dejavnosti, ki niso povezane z rabo morja, se usmerja z obalnega pasu v zaledje obalnega pasu s ciljem razbremenjevanja obalnega pasu. Poselitev se spusti do obale samo v območjih obstoječe poselitvene strukture. Vse tiste dejavnosti, ki ne sodijo ob obalo, se umikajo v zaledje.

Urbana in krajinska podoba se prenavljata, da pričarata vso kakovost obmorskega ambienta ter ohranjata identiteto prostora, izvirajočo iz neponovljivega prepleta naravnih in kulturnih dejavnikov slovenskega obalnega pasu; stika morja in fliša, vetrov, arhitekturne in urbanistične dediščine Mediterana.

Novi pritiski na okolje in kulturno identiteto se postopoma umirjajo. Zmanjša se onesnaževanje morja, obale in zaledja, umirjajo se pritiski na ekološko pomembna območja, zaščitene habitate, območja naravnih vrednot ... Zmanjšajo se tudi pritiski na zaščiteno kulturno dediščino. Kulturno dediščino se začenja obravnavati kot del prostora, kot del njegove identitete in ne le kot omejitveni dejavnik nadaljnjega razvoja in vlaganj kapitala.

Ureditev okolja prebivalce in obiskovalce spodbujajo k spremembi vsakdanjih navad. Urejene obalne promenade vabijo k popoldanski rekreaciji in druženju. Urejene obale za kopanje so urejene na takšnih razdaljah od urbanih območij, da so prijetno dostopne peš ali s kolesom.

Razmerja med kapitalom, oblastjo in lokalno skupnostjo so transparentna in demokratična. Kapitalska vlaganja se usmerjajo v zaledje obalnega pasu. Vsak ve, kateri del obale je mogoče nameniti kakšni dejavnosti, javni so podatki o lastništvu in pobudah za posege v prostor. Transparentnost postopkov in jasna strokovna pravila onemogočajo lobiranja in špekulacije.

Obalni pas postane prijetno mediteransko obmorsko okolje, kjer vsakdanji ritem življenja prebivalcev ostaja vezan na morje, vsaj s pogledom in mislijo, stik z morjem ostaja aktiven, a pester; v različnih delih obale je tematsko segmentiran. Je prostor sobivanja in strpnosti do drugače mislečih, prostor iskanja kompromisov in sinergij. Hkrati pa prostor, kjer je mogoče uresničiti tudi izjemne ideje.

Cilj prostorskega razvoja obalnega pasu v Sloveniji je integrirati splošna načela in cilje integralnega upravljanja¹ obalnih območij² (osnutek Protokola o integralnem upravljanju obalnih območij v Mediteranu, maj, 2005):

- obalno območje se celostno upravlja kot območje vzdržnega in okolju prijaznega razvoja, pri čemer se obalno območje obravnava kot enovito entiteto z upoštevanjem njegove nosilne sposobnosti;
- povezanost in soodvisnost med morskim in kopenskim delom obalnega območja je potrebno obravnavati v nacionalnih in lokalnih obalnih načrtih in programih;
- med varstvom naravnih virov ter ekonomskim in socialnim razvojem obalnega območja je potrebno vzpostaviti ravnovesje;
- obalno območje se varuje pred degradacijo;
- integriteta obalnih ekosistemov se obvaruje;
- nastajanje odpadkov je zmanjšano na minimum, zagotovljeno je odlaganje na okolju prijazen način;
- različne rabe obalnih območij naj bodo združljive in naj zagotovijo prioritete javnih storitev in tistih dejavnosti, ki so neposredno povezane z morjem;
- rabo naravnih virov se načrtuje na osnovi vzdržnih kriterijev, prednost pri njihovi rabi ima lokalno prebivalstvo;
- glede na prejšnja načela in cilje naj države pogodbenice zagotovijo uporabo obalnega območja tako, da ohranijo integriteto naravnih obalnih habitatov, krajine, naravnih virov in ekosistemov. S temi nameni naj pristojne uprave:
 - določijo pasove (npr. 100 m od najvišje gladine morja) kjer gradnja ni dovoljena (to določilo ni povsod mogoče, op. izdelovalca);
 - ugotovijo in v zavarovanih in naravnih območjih omejijo, katere dejavnosti so prepovedane;
 - omejijo linearno razširjanje poselitve ob obali;
 - uredijo prost dostop pešcem do morja in obrežja brez plačila glede na specifične lokalne geografske ali ekološke značilnosti;
 - uredijo ali prepovejo vožnjo in parkiranje motornih vozil na obali.

Uresničevanje teh ciljev naj bi dosegali z nadgrajevanjem prostorskih in drugih potencialov Južno Primorske regije ter njenih primerjalnih prednosti in z odpravljanjem ter preprečevanjem slabosti in nevarnosti, kot jih kažejo stanje in nekatere težnje v regiji.

¹ »Integralno upravljanje z obalnimi območji« (Integrated Coastal Zone Management) so dinamični procesi trajnostnega upravljanja in rabe obalnih območij ob hkratnem upoštevanju ranljivosti obalnih ekosistemov in krajine, raznovrstnosti dejavnosti in rab, njihove interakcije, pomorske orientacije nekaterih dejavnosti in rab ter njihov vpliv na morske in kopenske dele.

² »Obalno območje« (coastal zone) je geomorfološko področje na obeh straneh morske obale, v katerem se dogaja interakcija med morskim in kopnim delom v obliki kompleksnih ekoloških sistemov, ki jih sestavljajo biotske in abiotske komponente, življenjski prostor ljudi in njihovih socio-ekonomskih aktivnosti.

Podrobnejši cilji prostorskega razvoja obalnega pasu so:

Prostor:

- zagotoviti skladno in racionalno rabo prostora za vzdržen in uravnotežen razvoj obalnega pasu z vplivnim območjem (zmanjšanje zgoščenosti obalnega pasu);
- določiti podrobnejše rabe, ki so sprejemljive za obalni prostor in pravila urejanja obalnega pasu za zagotavljanje bolj vzdržnega razvoja morja in obalnega pasu;
- vzpostaviti razmerje med potrebami in hotenji;
- vzpostavitev fleksibilne prostorske in programske mrežne strukture;
- ohraniti identiteto posameznih območij obalnega pasu z upoštevanjem in varovanjem naravnih in kulturnih značilnosti ter s ciljem višanja kakovosti bivalnega okolja, zagotavljanje ambientalnih učinkov in užitkov.

Prometna infrastruktura:

- razvijati alternativno prometno infrastrukturo – nemotorizirani promet, omrežje pešpoti, kolesarskih poti, ipd. zlasti vzdolž obale;
- omogočiti razvoj javnega pomorskega potniškega prometa;
- ureditev javnih postajališč – kopenskih in morskih;
- umik prometa iz obalnega pasu (kjer je mogoče, vsaj osebnih avtomobilov);
- izboljšati medobčinske prometne povezave in notranje povezave občin.

Komunalna in ostala infrastruktura:

- razvijati komunalno infrastrukturo usklajeno z razvojem prometa in dejavnosti v prostoru;
- dograditi čistilne naprave za ustrezno prečiščevanje odpadnih komunalnih voda;
- obnoviti dotrajano komunalno infrastrukturo zlasti na območju historičnih mestnih jeder, ki onesnažuje morje in podtalnico ter povzroča nepotrebne izgube pitne vode;
- zagotoviti vsem prebivalcem v obalnem pasu ustrezen dostop do komunalne in energetske infrastrukture.

Okolje:

- ohraniti kakovost in raznolikost okolja v obalnem pasu;
- izboljšati stanje degradiranega okolja in kvalitet bivanja;
- prispevati k zmanjšanju emisij onesnaževal v morje;
- preprečiti neustrezne posege v okolje vodnih sistemov, zagotoviti racionalno rabo vodnih virov ter čiščenje odpadnih voda;
- izboljšati infrastrukturo v zavarovanih območjih in območjih naravnih vrednot.

Gospodarstvo:

- omogočiti kvalitativno in strukturno izboljšanje turističnih kapacitet, kar bi omogočilo večjo izkoriščenost kapacitet, večji obisk in večje prihodke, zlasti z izgradnjo celovite turistične ponudbe – razvoj vzdržnega turizma;
- omogočati konkurenčnost dejavnosti in novih vlaganj;
- omogočiti povečanje dodane vrednosti na zaposlenega;
- investicije v lokalno infrastrukturo;
- omogočiti nove investicije;
- trženje kulturnih spomenikov in zaščitene naravnih parkov.

Človeški viri:

- socialni pluralizem – integracija različnih interesnih skupin in njihovo soustvarjanje prostora;
- povečati vključenost prebivalcev v dogajanja v občini;
- ustvarjati prostorske pogoje za sobivanje, multikulturalnost, strpnost;

- ustvarjati ustrezne prostorske pogoje za vse skupine prebivalstva;
- bolj aktivno vključiti prebivalce v procese urejanja prostora, tudi marginalne skupine, starejše in mlade.

Družbene dejavnosti:

- zagotavljanje materialnih pogojev za razvoj otroškega varstva in šolstva, raziskovalne in univerzitetne dejavnosti, zdravstva, socialnega varstva, kulture in športa, in še zlasti:
- razvoj kulturno-izobraževalnih con;
- razvoj naravno-izobraževalnih con;
- razvoj športa in rekreacije.

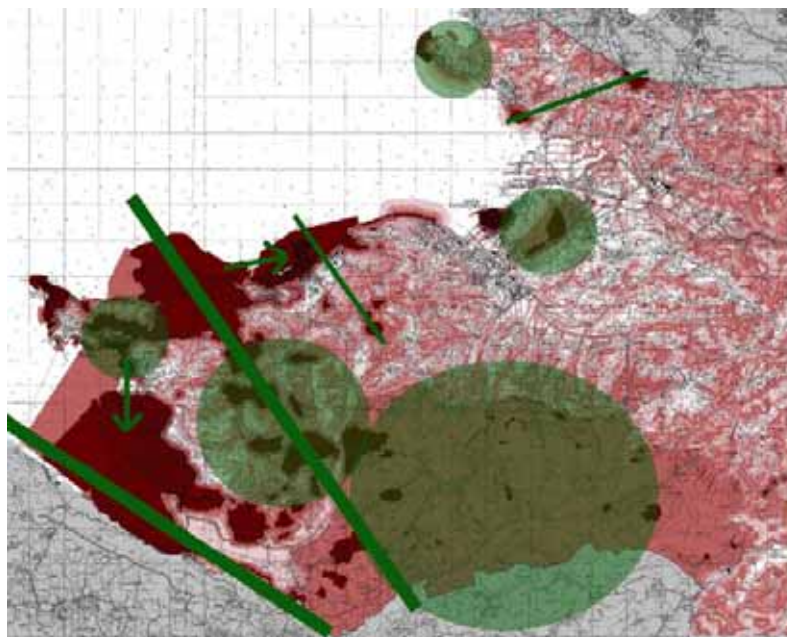
4.2 Scenariji prostorskega razvoja obalnega pasu

Opredeljeni so trije scenariji prostorskega razvoja obalnega pasu: ekološki scenarij, liberalni scenarij in vzdržni scenarij. Z njihovo pomočjo želimo preveriti tri potencialne prihodnosti ter ugotoviti, kateri razvojni scenarij lahko omogoči doseganje zastavljene vizije prostorskega razvoja obalnega pasu ob upoštevanju temeljnih načel in splošnih razvojnih izhodišč.

Ekološki scenarij

Ekološki scenarij v največji možni meri upošteva vidike ranljivosti v prostoru, ne upošteva pa vidikov privlačnosti za razvoj različnih dejavnosti v prostoru. Scenarij posega v zavarovana območja ter vanje vključuje tudi krajinsko bolj kakovostna območja.

Interpretacija izdelanih modelov ranljivosti pokaže, da je z vidika varovanja naravno bolj ohranjenih delov prostora, ki se jim doda še kulturna dediščina, večina obalne črte občutljiva in potrebna varovanja. Nekaj prostorskih cezur, kjer je razvoj možen, je zgolj pri že obstoječih rabah, ki danes zasedajo obalo (marina v Luciji, piransko пристanišče, semedelski kanal, Luka Koper). Pomembne so ekološke osi, ki segajo v zaledje: koridor doline Dragonje, razmeroma široka os v smeri SZ-JV (Rtič Ronek–Malija–Koštabona), ob kateri se nizajo ostanki naravne krajine z vzorci kulturne krajine ter nekoliko krajša in ožja os Izola–Šmarje. Pomembno je ohranjati ali vzpostaviti koridorje med piranskim zaledjem in sečoveljskimi solinami (krajinskim parkom). Podobno je potrebno obravnavati celotno potezo med Zalivom Sv. Križa in Simonovim zalivom. Območja, ki spadajo pod Naturo 2000, bodo v bodoče gotovo potrebna posebne pozornosti.

Slika 36: Ekološki scenarij. Že zavarovana območja in območja potrebna varovanja (temno rdeča barva), prostori z varstveno prioriteto (zeleni cone) ter pomembne ekološke povezave in osi (zeleni linije)

Liberalni scenarij

Liberalni scenarij v največji možni meri upošteva vidik privlačnosti prostora za razvoj različnih dejavnosti, ne upošteva pa ranljivosti prostorskih struktur ter potrebe po varovanju zavarovanih območij narave, kulturne dediščine, kulturne krajine in morja. Ne upošteva niti zakonsko zavarovanih območij in vanje posega glede na vidike privlačnosti prostora za razvoj dejavnosti.

Razvojni pritiski na ožji obalni pas so zelo močni. Močan je pritisk urbanizacije, zlasti poselitve (stanovanjska gradnja, infrastruktura, zlasti prometna z obsežnimi površinami mirujočega prometa), turizma (razvoj turistične infrastrukture: hotelov, apartmajskih naselij in spremljajočih programov, navtična pristanišča s spremljajočimi programi) ter gospodarstva (gospodarsko pristanišče, trgovska središča, proizvodne dejavnosti, gospodarske cone).

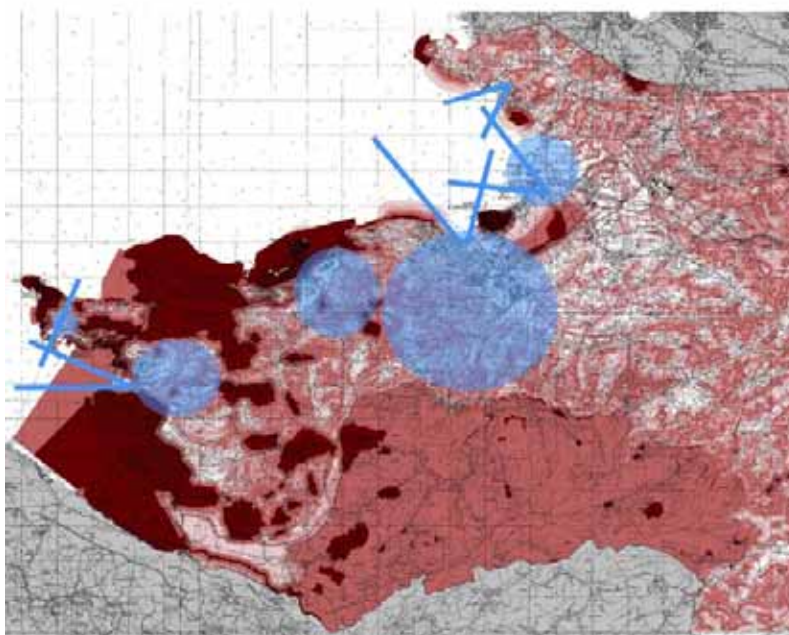
Liberalni scenarij predvideva sprostitvev pravil za razporeditev dejavnosti v prostoru skladno s pritiski ter z interesi posameznih vlagateljev. Območje se neovirano razvija.

Vzdržni scenarij

Vzdržni scenarij skuša poiskati sinergijo med vidikoma privlačnosti in ranljivosti prostora. Skuša uravnotežiti vse tri vidike, okoljskega, ekonomskega in družbenega tako, da razvija prostorske potencialne na način, ki ne ogrožajo izgube nenadomestljivih naravnih resursov, stika med morjem in obalo (zlasti na še naravnih delih obale) ter omogoča dolgoročno ohranjanje vseh potencialov. V zavarovana območja scenarij praviloma ne posega, mehko posega v krajinsko kakovostna območja, ter vpeljuje kakovostno, ne pregosto pozidavo ostalega prostora.

Obalni pas se razvija skladno z načeli vzdržnega razvoja prostora, morja in obale, rabe obale si medsebojno ne konkurirajo, temveč dopolnjujejo v razpoznavni skladnosti. V prostor obalnega pasu se umeščajo dejavnosti, ki ne obremenjujejo okolja, ki prispevajo k družbenemu razvoju širšega in ožjega območja, ki dolgoročno prinašajo dobiček in so tudi

ekonomsko samo-vzdržne. Poselitev in tiste dejavnosti, ki niso povezane z rabo morja, se usmerja z obalnega pasu v zaledje obalnega pasu s ciljem razbremenjevanja obalnega pasu. Poselitev se spusti do obale samo na območjih obstoječe poselitvene strukture.

Slika 37: Nasprotno od izpostavljenega varovanja so na karti možnega razvoja označene cone v zaledju, kamor se lahko in mora usmerjati razvoj (modra območja). Z modrimi linijami so označeni tisti ozki deli obale, kjer so že obstoječe marine, pristanišče, privez in se na njih lahko veže razvoj

Vrednotenje in analiza scenarijev

V naslednji tabeli je prikazano vrednotenje in analiza scenarijev glede na vplive v prostoru.

Tabela 11: Vrednotenje in analiza scenarijev glede na vplive v prostoru

	VZDRŽNI SCENARIJ	EKOLOŠKI SCENARIJ	LIBERALNI SCENARIJ
Vplivi na razvoj naravnih sestavin prostora	+	+	-
Vplivi na razvoj ustvarjenih sestavin prostora	+	+–	+–
Poselitev	+	+–	+
Krajina	+	+	+–
Infrastruktura	+	+–	+–
Vplivi na varovana in zavarovana območja po predpisih o ohranjanju narave	+	+	-
Vplivi na razvoj družbenega okolja	+	+–	+–
Vplivi na razvoj ekonomskega okolja	+	-	+
Vplivi na razvoj kulturnega okolja	+	+–	-
Vplivi na razvoj simbolno-zaznavnega okolja	+	+	-

Glede na rezultate ocene po zastavljenih kriterijih je očitno, da scenarij vzdržnega razvoja omogoča doseganje vizije in doseganje zastavljenih ciljev prostorskega razvoja obalnega pasu.

4.3 Izhodišča prostorskega razvoja obalnega pasu

Ugotovili smo, da scenarij vzdržnega razvoja omogoča doseganje vizije in zastavljenih ciljev, zato predstavlja najpomembnejše izhodišče prostorskega razvoja obalnega pasu. Vzdržni scenarij se v prostoru lahko manifestira na različne načine oziroma ima različne prostorske variante. V vseh prostorskih variantah vzdržnega scenarija pa pričakujemo naslednje dosežke razvoja obalnega pasu:

- kategorizacija obalnega pasu v nekaj kategorij-sekvenc in njihovo urejanje z ustreznimi kriteriji;
- določitev možnih dejavnosti in režimov urejanja za posamezne kategorije območij;
- določitev širine priobalnih zemljišč, ki se urejajo skladno z Zakonom o vodah;
- določiti podrobnejše rabe, ki so sprejemljive za obalni prostor, in pravila urejanja obalnega pasu za zagotavljanje bolj trajnostnega razvoja morja in obalnega pasu;
- v različnih kategorijah območij razviti različne strategije dostopnosti (npr. prvo razvojno območje je dostopno bolj kot ostala...);
- opredelitev prostorskih pogojev za nadaljnji razvoj Luke Koper, za izgradnjo potniškega pristanišča, komunalnih privezov, servisnih površin marin, območij vodnih športov in njihove dodatne infrastrukture;
- opredelitev prostorskih pogojev za nadaljnji razvoj turistične infrastrukture v posameznih kategorijah območij;
- določitev ciljnih območij za razvoj posameznih dejavnosti ter pogojev za njihovo upravljanje;
- določitev regionalnih dejavnosti in pogojev... prioritete;
- opredelitev izhodišč do posameznih trendov v prostoru obalnega pasu, kot so vikendaštvo, rast počitniških naselij, razpršena gradnja, javni promet, mirujoči promet;
- opredelitev smernic za prostorski razvoj problemskih območij v prostoru obalnega pasu, kot so obalna mesta in naselja, Luka Koper z vplivnim območjem, najboljša kmetijska zemljišča ob obali, idr.;
- opredeliti smernice za razvoj krajine, zlasti za razvoj zelenega sistema, turizma in rekreacije v naravi, idr.

Podrobnejša izhodišča, ki omogočajo uresničevanje vzdržnega scenarija, so razdeljena na več področij:

Izhodišča za razmeščanje dejavnosti v prostoru

Prostorski razvoj mora biti uravnotežen v vseh kategorijah: ekonomski, družbeni, kulturni in okoljski. Potrebno je doseči sinergijo in sobivanje potencialno konfliktnih rab in pravnih režimov (v procese je potrebno vključiti vse akterje, nosilce urejanja prostora in vse oblike javnosti).

V obalni pas (obala, priobalna zemljišča) se uvrščajo samo rabe (namenska raba, programi, vsebine), vezane na morje ali pa je dejavnost neposredno povezana z morjem. Ob tem strategija omogoča razvoj pestrosti v prostoru, preplet različnih dejavnosti, rab in izključevanje dejavnosti v obalnem pasu, katere za svojo delovanje ne potrebujejo morja.

Izhodišča za določitev širine priobalnih zemljišč

Širine priobalnih zemljišč se oblikujejo glede na kategorizacijo posameznih sekvenc:

- (1) Meja priobalnih zemljišč je na meji priobalne linije.
- (2) Meja priobalnih zemljišč je minimalno 10 m od meje obalne linije.
- (3) Meja priobalnih zemljišč je minimalno 25 m od meje obalne linije.
- (4) Meja priobalnih zemljišč je minimalno od meje obalne linije do meje območja, kjer je meja potrebne javne infrastrukture za celovito prostorsko ureditev in aktivno varovanje območja določenega s pravim režimom s področja ohranjanja narave in varstva kulturne dediščine.

Izhodišča za razvoj prometa

Promet v obalnem pasu je potrebno urediti za celotno obalno območje R Slovenije. Dolgoročno je potrebno umikati cestne površine in površine mirujočega prometa iz obalnega pasu. Obalni pas je potrebno nameniti peš prometu, kolesarjenju in ostalim alternativnim oblikam prometa. Potrebno je urediti prostorsko infrastrukturo za pomorski potniški promet na lokalni ravni in širše. Ureditev prometa je bistvenega pomena za nadaljnji prostorski razvoj v obalnem območju!

5. REZULTATI

Obalni pas je strateškega razvojnega pomena za nacionalno, regionalno in lokalno raven ter je istočasno izjemno ambientalno in okoljsko občutljivo območje. Pri vsakem posegu v prostor je v obalnem pasu potrebno usklajevati razvojne potencialne z možnostjo maksimalnega ohranjanja naravnih virov ter zagotavljanja javnega interesa po dostopnosti, uporabi in trajni ohranitvi karakterističnih kvalitete specifičnega obalnega prostora.

Projekt podaja temeljne usmeritve ter podrobnejša pravila, navodila in metodologijo, kako usklajevati razvojne možnosti posameznih prostorskih potencialov s principi vzdržnega razvoja. Posebno poglavje je namenjeno upoštevanju ambientalnih posebnosti obale, ki so opredeljena v podrobnejših pravilih urejanja prostora kot dopolnitve temeljnih pravil Prostorskega reda Slovenije. Konkretni rezultati so podani v naslednjih vsebinskih sklopih:

a. metodologija

- metodologija implementacije strateških izhodišč v prostor (planski nivo, izvedbeni nivo)

b. strateška izhodišča in cilji prostorskega razvoja

- strateška izhodišča in cilji prostorskega razvoja so podrobneje opredeljeni v poglavju 4

c. prostor: percepcijski model

- členitev obalnega pasu na 5 karakterističnih prostorskih enot karakterizira obstoječo podobo obalnega pasu, ki jo je potrebno kvalitativno nadgrajevati s posameznimi podrobnejšimi pravili pri njeni eventualni fizični oz. prostorski reanimaciji

d. program: funkcijski model

- usmeritve za razporeditev ustreznih dejavnosti v prostoru: členitev obalnega pasu na 4 tipe prostorskih območij, ki so opredeljeni glede na obstoječe pravne režime, naravno ohranjenost okolja, obstoječo in predvideno rabo ter z upoštevanjem izključujočih se pravnih režimov

e. podrobnejša zasnova – razvojni modeli

- variantne zasnove ureditve obale v treh izbranih območjih urejanja

f. podrobnejša pravila

- podrobnejša pravila za urejanje obalnega pasu upoštevajo posebnosti in dopolnjujejo temeljna pravila PRS-ja

g. kriteriji

- kriteriji za urejanje obalnega pasu oziroma za vrednotenje alternativnih prostorskih rešitev

h. instrumentarij

- priprava programa za izvajanje regionalne zasnove – opredelitev ključnih projektov
- kazalci za spremljanje trajnostnega razvoja obalnega pasu

5.1 Metodologija implementacije strateških izhodišč v prostorU (planski nivo, izvedbeni nivo)

Metodologija implementacije strateških izhodišč je preizkušena v strukturi celotne naloge:

- (1) pregled vseh strateških izhodišč in opredelitev ustreznih izhodišč glede na analizo stanja in trendov;
- (2) opredelitev vizije in ciljev prostorskega razvoja z integriranimi strateškimi izhodišči;
- (3) priprava scenarijev prostorskega razvoja ter ocena oz. vrednotenje ustreznosti; kateri scenarij zagotavlja doseganje strateških izhodišč;
- (4) obdelava ustreznega scenarija z različnimi prostorskimi modeli;
- (5) vrednotenje in izbor najustrežnejšega modela;
- (6) priprava podrobnejše prostorske zasnove z upoštevanjem podrobnejših pravil za urejanje prostora v obalnem pasu;
- (7) opredelitev kazalcev za spremljanje stanja v prostoru;
- (8) revizija planskih izhodišč glede na ugotovitve spremljanja stanja v prostoru.

5.2 Usmeritve za intenzivnost razvoja v posameznih območjih obalnega pasu – karakteristični tipi prostorskih sekvenc (percepcijski model)

Med bistvene rezultate raziskave sodijo podrobnejša pravila za urejanje prostora, ki so nastala na podlagi podrobne prostorske analize ter dveh modelov (percepcijskega in funkcijskega modela). Analiza vrednotenja prepoznavnosti obalnega pasu iz percepcijskega vidika omogoča celovit pogled na prostor in njegovo podobo. Obalni pas je razdeljen na 27 območij, ki so ovrednotena z eno od petih kategorij.

Glede na percepcijo prostora smo opredelili pet različnih tipov – kategorij prostorskih sekvenc:

1. → krajinska sekvenca
2. → krajinska sekvenca z minimalnimi elementi grajene strukture
3. → sekvenca prepleta krajinske in grajene strukture
4. → grajena sekvenca z minimalnimi naravnimi strukturnimi elementi
5. → grajena sekvenca

5.3 Usmeritve za razporeditev ustreznih dejavnosti oz. rab prostora v obalnem pasu – funkcijski model

Usmeritve za razporeditev ustreznih dejavnosti oz. rab prostora v obalnem pasu so pripravljene za štiri različne tipe prostorskih območij ter za 27 območij, na katera je razdeljen obalni pas.

Štirje različni tipi prostorskih območij so opredeljeni glede na obstoječe pravne režime, glede na naravno ohranjenost okolja, obstoječo in predvideno rabo ter z upoštevanjem izključujočih se pravnih režimov:

- (1) **Z vidika obstoječih in predvidenih posegov, dejavnosti in rab je najmanj omejitev. Pogoj je odpravljanje obstoječih vzrokov degradacije okolja in konfliktov obstoječih rab morja.** Možne rabe so:
 - trgovsko pristanišče,
 - potniško pristanišče,

- ladjedelnica, servisne dejavnosti za navtična plovila, škver,
- postopna izločitev industrije iz območja neposrednega vpliva na obalo,
- možne so vse oblike prometa, s poudarkom na razvoju javnega, alternativnega in peš prometa,
- postopen umik odprtih površin mirujočega prometa iz 200 m pasu vplivnega pasu obale,
- vse možne rabe, ki so v prostorskih območjih kategorij 2, 3 in 4.

(2) Deli obale so namenjeni intenzivnejši turistični dejavnosti ter različnim kompatibilnim rabam, ki so vezane neposredno na obalni pas. Možne rabe so:

- marikultura,
- turistično pristanišče,
- komunalni privezi,
- rekreacijska in sprostitevna infrastruktura, ki transformira prostor in je bolj trajnega značaja,
- možne so vse oblike prometa, s poudarkom na razvoju javnega, alternativnega in peš prometa vendar z postopnim omejevanjem prometa z osebnimi vozili v vplivnem pasu 200 m,
- v pasu priobalnih zemljišč se popolnoma omeji promet z osebnimi vozili,
- vse možne rabe, ki so v prostorskih območjih kategorij 3 in 4.

(3) Območja, namenjena pretežno intenzivnejši splošni rabi: turistični dejavnosti, pribrežni plovbi, sidranju in tudi posameznim oblikam ustrezno nadzorovanega ribolova in nabiranja morskih organizmov. Možne rabe so:

- proizvodnja soli kot obstoječa dejavnost,
- marikultura samo nedvoumne pozitivne presoje vpliva na okolje,
- kopališča z upravljavcem,
- objekti rekreacijske in sprostivne infrastrukture, ki ne transformirajo prostora in so začasnega značaja,
- v pasu priobalnih zemljišč se popolnoma omeji promet z osebnimi in motornimi vozili,
- vse možne rabe, ki so v prostorskih območjih kategorije 4.

(4) Območja, namenjena splošni rabi. Možne rabe so:

- obala za kopanje,
- razvoj naravoslovnega in kulturnega turizma,
- rekreacijska in sprostitevna infrastruktura začasnega značaja, ki ne posega v varstvene režime,
- ureditev pešpoti z urbano opremo, ki ne posega v varstvene režime,
- v pasu priobalnih zemljišč se popolnoma omeji promet z osebnimi in motornimi vozili,
- ureditev najnujnejše infrastrukture.

Skupna raba po vseh območjih:

- prost dostop do morja (kjer je le mogoče glede na uveljavljene pravne režime),
- obalna pešpot,
- kolesarska pot.

Za vsako območje so bile predlagane podrobne možne/dopuščene rabe.

5.4 Podrobnejša pravila za urejanje prostora v obalnem pasu, s katerimi se ohranjajo posebnosti in vrednote obalnega pasu

Utemeljitev

Pravila za urejanje prostora v obalnem pasu temeljijo na splošnih pravilih Prostorskega reda Slovenije in določenih ambientalnih posebnostih prostora, ki smo jih opredelili z vmesnimi rezultati v okviru percepcijske analize. Za razumevanje predstavljene metodologije in končnih rezultatov so potrebne določene terminološke utemeljitve, ki omogočajo razumevanje analitičnega postopka pri oblikovanju podrobnejših pravil.

Utemeljitev “urejanja posameznih tipov obalnega pasu”

V projektni nalogi so opredeljeni naslednji tipi:

- mestna obala,
- naravno ohranjena obala,
- obala s pretežno infrastrukturnimi dejavnostmi.

Na podlagi podrobnejše analize prostora in terenskega dela smo ugotovili, da predlagana delitev sicer označuje (po obliki in vsebini) tri različne karakteristične tipe, vendar je v svoji opredelitvi zelo načelna in kot taka ne zajema vseh strukturnih *elementov urejanja prostora*, ki jih je potrebno opredeliti *pri pravilih urejanja prostora* v okviru Prostorskega reda občine (PRO).

Ugotavljamo, da pojem **mestna obala** označuje predvsem zemljišča v območju mesta (torej status in funkcijo urbaniziranega prostora), pojem **naravno ohranjena obala** označuje njeno krajinsko podobo in ohranjenost elementov naravne in kulturne krajine, medtem ko pojem **obala s pretežno infrastrukturnimi dejavnostmi** označuje predvsem priobalna zemljišča z določenim (pretežnim deležem) infrastrukturnih dejavnosti, oziroma označuje obseg in naravo dejavnosti na priobalnih zemljiščih.

Prostorski red Slovenije (PRS) kot krovni dokument za urejanje prostora (tudi obalnega) določa splošna pravila za urejanje prostora v okviru Prostorskih redov občin (PRO). Za oblikovanje *ustreznih podrobnejših pravil urejanja obalnega prostora* smo izvedli percepcijsko analizo celotnega obalnega pasu, v kateri smo opredelili posamezne elemente, ki jih je potrebno urejati z zakonsko določenimi prostorskimi akti.

Analitični postopek – členitev območja obravnave na sedemindvajset enot, klasificiranih s petimi kategorijami

S členitvijo obalnega pasu na posamezne krajinske, arhitekturne in urbanistične elemente smo prepoznali pet karakterističnih prostorskih sekvenc, pri katerih v različnih deležih prevladuje pretežno urbana ali pretežno krajinska arhitekturna fizionomija. Gre za obstoječe stanje v prostoru, za katerega želimo, da se v primeru posega v prostor upošteva podrobnejša pravila, ki so prilagojena posamezni kategoriji.

Območje obalnega pasu smo za potrebe analize razdelili na 27 'sekvenc', ki so bile klasificirane z eno od petih kategorij (tipov):

- tip 1. – Krajinska sekvenca
- tip 2. – Krajinska sekvenca z minimalnimi elementi grajene strukture
- tip 3. – Sekvenca prepleta krajinske in grajene strukture
- tip 4. – Grajena sekvenca z minimalnimi naravnimi strukturnimi elementi
- tip 5. – Grajena sekvenca

Opredelitev obalnega pasu s petimi kategorijami

Kljub predlagani členitvi obalnega pasu na pet karakterističnih sekvenc je z njihovo uporabo mogoče definirati obalo tudi kot **mestno obalo** (pretežno tip 5, delno tip 4), **naravno**

ohranjeno obalo (pretežno tip 1, delno tip 2) in obalo s **pretežno infrastrukturnimi dejavnostmi** (predvsem tipi 3, 4 in 5).

Problemi in tolerance pri opredelitvi karakterističnih tipov prostorskih sekvenc

Predlagana členitev je izdelana za obalni pas s prečno in globinsko dimenzijo. Pri tem je upoštevana minimalna globina karakteristične sekvence (cca. 25 m v prečni smeri glede na opredelitev po Zakonu o vodah), pri čemer vzdolžna dimenzija ni numerično opredeljena ampak temelji na deležu elementov grajene in/ali krajinske strukture. Kljub relativni načelnosti je takšna metoda omogočala ustrezno izvedbo analize prostora in opredelitev verodostojnih rezultatov.

Pri tem opozarjamo, da meja med posameznimi sekvencami v prostoru ni natančno določljiva, ampak predstavlja ostrejši ali mehkejši prehod tako v prečni kot vzdolžni smeri. Pri izvedbi konkretnih prostorskih aktov bo potrebno izvesti natančnejše analize prostora z upoštevanjem manjših toleranc oz. praktične strukturne situacije.

Smernice za urejanje prostora s posebnim poudarkom na ohranjanju krajinskih značilnosti

Smernice za urejanje prostora s posebnim poudarkom na ohranjanju krajinskih značilnosti (kot v posameznih členih predpisuje tudi omenjena Uredba) se nanašajo na načrtovanje krajine in načrtovanje infrastrukture. Ker so v nalogi že opredeljene posamezne sekvence, se za posamezne sekvence predpiše drugačna pravila urejanja prostora, kot sledi.:

- (1) **Krajinska sekvenca** predstavlja značilno naravno podobo prostora, naravno krajino. To so večinoma območja klifov in solin. Ta območja so del krajinskih parkov in druge varovane krajine za katera so sprejeti odloki o varovanju ter izdelane strokovne podlage, smernice in pogoji za varstvo.
- (2) **Krajinska sekvenca z minimalnimi elementi grajene strukture** predstavlja prepoznavno in ohranjeno naravno podobo prostora, grajeni elementi ne preprečujejo naravne percepcije prostora, sekvenca še vedno predstavlja zaključeno naravno celoto. Območja tega tipa obale so večinoma tudi varovana bodisi kot kulturna krajina ali kot druga varstvena območja za katera so sprejeti odloki o varovanju ter izdelane strokovne podlage, smernice in pogoji za varstvo.
- (3) **Sekvenca prepleta krajinske in grajene strukture** – v tej sekvenci je načrtovanje in urejanje odprtega prostora še posebej pomembno. V območjih izmenjavanja naravnih in grajenih con ter v območjih s pretežno grajeno podobo prostora in vmesnimi zelenimi površinami je predvsem potrebno skušati zelene in druge odprte prostore povezati v sistem (kjer je to mogoče) ter zagotoviti visoko kvaliteto posameznih ureditev.
- (4) **Grajena sekvenca z minimalnimi naravnimi prvinami in 5. Grajena sekvenca**
Za ta dva tipa je značilna grajena oziroma urbana podoba prostora. Nekatera od teh območij so del arhitekturne dediščine – strnjena srednjeveška mestna jedra Pirana, Izole in Kopra, ki so del zakonskih varstvenih območij. V teh območjih moramo biti pri načrtovanju zelenih in ostalih odprtih površin posebej previdni, da z zasaditvijo ne bi povsem izgubili značaja prostora (npr. srednjeveško mesto, ki je v preteklosti bilo brez posebej urejenega mestnega zelenja ne more imeti drevoreda ob morju) – dosledno je treba upoštevati smernice zavoda za varstvo kulturne dediščine.

Utemeljitev posebnosti pri urejanju prostora v obalnem pasu

Na podlagi analize stanja, evidence elementov urejanja (1. in 2. faza raziskave) in opredeljenih izhodišč pri oblikovanju prostorskih posegov (3. faza) v obalnem pasu, smo definirali značilne arhitekturne, urbanistične in krajinske elemente in posebnosti (poglavje 3.2 – 3. faza), ki v okviru splošnih pravil Prostorskega reda Slovenije niso zastopane v zadostni meri.

Posebni elementi urejanja prostora v obalnem pasu so integrirani v naslednjih tematskih sklopih:

- I. Vizualna vzdržnost, percepcija karakterističnih prostorskih sekvenc obale
- II. Panoramska silhueta obale
- III. Veduta morje–obala in obratno
- IV. Tipologija grajene strukture v obalnem pasu
- V. Dostopnost in prehodnost obale

Za njihovo urejanje so potrebne določene dopolnitve in nadgradnje Prostorskega reda Slovenije, ki temeljijo na vmesnih rezultatih raziskave in opredeljenih značilnih karakterističnih tipih prostorskih sekvenc obale.

Posebna pravila za urejanje prostora na obalnem pasu

Predlagana **posebna pravila** za urejanje prostora izhajajo iz opredeljenih **posebnosti pri urejanju prostora v obalnem pasu** (vizualna vzdržnost, silhueta, vedute, tipologija grajene strukture ter dostopnost in prehodnost obale).

Prioritete pri urejanju prostora v posamezni karakteristični sekvenci

Pri urejanju prostora je potrebno izhajati iz obstoječega stanja, ki je opredeljeno z eno od petih kategorij. Pri prostorskih posegih se je potrebno prilagajati obstoječim kvaliteta (naravne in grajene strukture) oziroma prostor vizualno in funkcionalno kvalitativno nadgrajevati.

5.5 Instrumentarij

Kriteriji za vrednotenje posegov v obalnem pasu ter vrednotenje modelov

Metodologija vrednotenja prostorskih posegov na obalnem pasu je zasnovana kot obširna sinteza posameznih vidikov obravnave, ki temeljijo na zakonsko predpisanih vsebinah in ostalih specifikah obalnega prostora. *Kriteriji za vrednotenje posegov v obalnem pasu* so namenjeni izboru optimalne rešitve v okviru alternativnih možnosti in zato sistematično zajemajo vse potrebne vidike obravnave. Pri vrednotenju modelov je uporabljena metoda *ponder – ocena*, ki omogoča vnašanje vrednosti in ocene posameznih vsebin. Zaradi številnih ambientalnih in kvalitativnih posebnosti obravnavanega območja je večji delež kriterialne analitike namenjen vizualni presoji prostorskih ureditev.

Kaj vrednotimo?

Na podlagi predpostavljenih vplivov, zakonsko določenih vsebin obravnave (15. člen PRS) in vmesnih rezultatov smo oblikovali dve skupini kriterijev, ki omogočata izvedbo postopka v dveh korakih. V prvem koraku vrednotimo razvojne modele, zato so kriteriji prilagojeni programski oziroma strateški makrolokacijski presoji. V drugem koraku, na podlagi izbranega modela, vrednotimo posamezne prostorske ureditve s pomočjo številnejših, mikroambientalnih kriterijev:

A: Kriteriji za vrednotenje razvojnih modelov – kriteriji programske zasnove

B: Kriteriji za vrednotenje posegov v obalnem pasu – mikroambientalni kriteriji

Opredeljeni kriteriji predstavljajo predvsem metodologijo, ki jo je potrebno upoštevati pri presoji prostorskih posegov, pri čemer se vrednosti ponderjev določajo v okviru praktične situacije. Za izvedbo podrobnejših vrednotenj je pri posameznih prostorskih zasnovah potrebno izdelati ustrezne študije, ki presegajo obseg pričujoče naloge (npr.: funkcionalni vidik – tehnična študija izvedljivosti, varstveni vidik – za varovana območja CPVO in PVO študija, ekonomski vidik – ekonomska študija in študija ekonomike prostora, vidik sprejemljivosti – javnomnenjske raziskave, ankete itd.).

Bistveni vsebinski prispevek predstavljajo mikroambientalni kriteriji, ki se nanašajo na vrednotenje posameznega prostorskega posega iz vidika vpliva na karakteristične prostorske sekvence in grajeno strukturo. Kriteriji temeljijo na predhodni analizi obalnega prostora in opredeljenih izhodiščih za njegovo urejanje.

5.6 Priprava programa za izvajanje regionalne zasnove – opredelitev ključnih projektov

Ključni projekti so tisti, ki imajo strateški razvojni učinek sočasno v vseh treh obalnih občinah, kar presega njihov lokalni značaj in poudarja regionalni in nacionalni pomen posega v prostor. Glede na dosedanje rezultate in presojo projektne skupine so ključni projekti naslednji:

- (1) Ureditev obalne promenade vzdolž celotne obale Republike Slovenije (s povezanimi projekti: ureditev zelenih in javnih površin, ureditev kopališč, narava, kulturna dediščina, povezavo z revitalizacijo mest, trajnostna mobilnost ...)
- (2) Revitalizacija obalnih mest
- (3) Trajnostna mobilnost

NASLOV PROJEKTA 1:	Ureditev obalne promenade vzdolž celotne obale Republike Slovenije
Kratek opis	<p>Projekt ureditve obalne promenade omogoča izkoristek izjemnih razvojnih potencialov. Ureditev privlačnega območja na obali bi izboljšala lokacijski potencial treh obalnih mest, Pirana, Izole in Kopra, ter celotnega slovenskega obalnega območja. Omogoča izboljšanje stanja okolja in promocija dediščine. S premišljenimi posegi v prostor se izboljša stanje okolja, prispeva k aktivnemu varstvu in razvoju dediščine ter prispeva k njeni promociji.</p> <p>Obalna promenada poveže obalna mesta med seboj. Promenada predstavlja hrbtenico, na katero se pripenjajo ostale ureditve. Samo promenado sestavljajo sprehajališče, pot za rolkarje in kolesarje, intervencijski dovoz. Nanjo se pripenjajo plažne površine, tematski parki, ostale zelene in rekreacijske površine (za več ciljnih skupin (prebivalcev obalnih mest in zaledja): za mlade družine, za starejšo populacijo in za populacijo z motenimi telesnimi sposobnostmi (invalidni, slepi in slabovidni), za mlade, za športno aktivne, za ljubitelje narave, površine, namenjene razvoju turizma, priobalne javne urbane površine (vključno s »kulturnimi« prostori) in spremljajoče površine. Programsko pomeni obogatitev obalnih mest in kakovostno nadgradnjo obstoječih ambientov ter novo ponudbo v promociji in ponudbi turizma.</p> <p>Podprojekti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ureditev javnih urbanih obmorskih površin, - ureditev zelenih in rekreacijskih površin, - ureditev rekreacijskih površin vključno s kopališči, - vključitev ustvarjalnega razvoja in prezentacije kulturne, tudi arheološke dediščine, - vključitev zavarovanih območij ohranjanja narave, - ureditev tematskih parkovnih površin, - možnosti rabe morja, - možnost dvo ali več namenske rabe določenega prostora v različnih časovnih obdobjih... <p>1. del: projektna dokumentacija 2. del: izvedba</p> <p>Povezava s projekti: revitalizacija mestnih jeder, trajnostna mobilnost. Nujna uskladitev med vsemi tremi občinami pred izvajanjem 1. dela</p>
Predlagatelj oz. nosilec projekta (lahko tudi partnerji):	Projektna skupina, RRA, OP?, MOK?, OI? Turistično gospodarstvo. Korist od teh poti bodo posredno imeli tudi oni, saj bodo to lahko tržili v svojih ponudbah. Oni bi morali biti tudi potencialni vir.
Okvirna vrednost projekta:	cca. 120 MIO EUR
Predvideni viri financiranja:	Občinski proračuni, prijave na nacionalne razpise, potencialne prijave na razpise strukturnih skladov (pripravljalne faze) Strukturni skladi, vpletanje zasebnih sredstev (zlasti turistično gospodarstvo), občinski proračuni (izvedbene faze)

NASLOV PROJEKTA 2:	Revitalizacija obalnih mest
Kratek opis	<p>Revitalizacija obalnih mest mora potekati usklajeno v vseh treh obalnih mestih. Zajeti mora družbene, ekonomske in prostorske vidike (vsebinska, fizična prenova, pripadnost v okviru prenove). Strategiji, v okviru katere naj se določijo strateški cilji, programi ukrepov (z roki, nosilci, opredeljenim finančnim okvirjem) za doseganje strateških ciljev, mora slediti izvedba v dogovorjenih rokih, vsaj v majhnih korakih.</p> <p>Ob pripravi strateškega dela mora sočasno potekati mreženje kot osnova bodočega partnerstva javno – zasebno, kar bo edino omogočalo operativnost izvajanja strategij revitalizacije. V sistem mreženja je potrebno vključiti vse ključne akterje, ki imajo vpliv ali potencialni vpliv na ekonomske, in družbene tokove v mestih ter tiste, ki se ukvarjajo s prostorskimi zadevami (občinske uprave, predstavnike gospodarstva, predstavnike družbenih institucij, zlasti izobraževalnih in vzgojnih ustanov) ter javnost. Izkušnje projekta Piran – moje mesto kažejo, da je smiselno mrežiti javnost vertikalno, z vključevanjem ključnih angažiranih posameznikov, t.i. mediatorjev pri pridobivanju splošnega konsenza za predlagane projekte.</p> <p>1. DEL: STRATEGIJA IN VZPOSTAVITEV PARTNERSTVA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opredelitev okvira revitalizacije obalnih mest: dogovor o skupnem pristopu k projektu, ustanovitev projektne skupine - analiza in mreženje - opredelitev skupne vizije (odločitev posameznih mest, kakšni viziji razvoja želijo slediti, medsebojna uskladitev) - opredelitev strateških ciljev - opredelitev programa ukrepov (nosilci, roki, finančni okvir) - projektna skupina preraste v partnerstvo. - konsenz in formalna potrditev (občinski sveti). <p>2. DEL: IZVAJANJE STRATEGIJE:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ustanovitev skupne projektne pisarne - koordinacija izvajanja programov ukrepov - zagotavljanje finančnega okvirja - postopna realizacija <p>Nekaj vsebinskih poudarkov:</p> <ul style="list-style-type: none"> - določiti mestne vsebine, ki ne smejo iz mesta - določiti kulturne spomenike, ki se primarno obnovijo - določiti ukrepe za rast števila stalnih prebivalcev - urediti prometne sisteme v mestih - vzpodbujati pripadnost mestu in regiji...
Predlagatelj oz. nosilec projekta (lahko tudi partnerji):	Projektna skupina, Regionalni razvojni center, občine Piran, Koper in Izola
Okvirna vrednost projekta:	1. DEL: 500 – 1.000 MIO SIT 2. DEL: 120 – MIO EUR
Predvideni viri financiranja:	Občinski proračuni, prijave na nacionalne razpise, potencialne prijave na razpise strukturnih skladov (1–4 točka), fundacije Strukturni skladi, vpletanje zasebnih sredstev (izvedba)

NASLOV PROJEKTA 3:	Trajnostna mobilnost
Kratek opis	<p>Trajnostna mobilnost pomeni celovito rešitev prometnega sistema in mobilnosti v obalnih občinah, s primernimi navezavami na širše omrežje.</p> <p>Pripraviti je potrebno oprijemljivo strategijo v povezavi s prostorskim planiranjem, ki bo zagotavljala čim manjšo odvisnost od avtomobila, čim večjo možnost izbire hitre, poceni, zabavne, privlačne, udobne, zdrave mobilnosti, demokratično na voljo vsem skupinam prebivalstva. Poleg socialnega vidika je pomemben tudi gospodarski vidik (mobilnost mora biti sistemsko ekonomsko samo-vzdržna oz. vsaj subvencionirana) in imeti mora kar najmanjše negativne učinke na okolje. Tu je bo izjemnega pomena politična volja in pravočasno seznanjanje in navajanje, saj bo preskok gotovo boleč.</p> <p>Posebno poglavje bo namenjeno navezavi na obalno promenado – cestni sistem se bo moral tam, kjer bo potrebno, umakniti z obale, predvideti bo treba alternativne dostope.</p> <p>Gotovo je možnih več scenarijev, kakšna bi konkretno trajnostna mobilnost v tem prostoru lahko bila. Gotovo bi morala temeljiti na omejevanju individualnega avtomobilskega prometa v izbranih prostorsko / časovnih okvirjih (npr. stara mestna jedra, rekreacijska območja, obala), organizaciji ustreznega javnega transporta (elektromobili, stalno kroženje, minibusi na poziv, pomorski potniški hiter transport med posameznimi mesti, tirni potniški promet, itd.). Pomembne so mini modalne točke, kjer je mogoče avto zamenjati za drugo obliko transporta: parkirišča opremiti z izposojevalnicami koles, rolerjev, uvajati pametne parkirne kartice, nenehni prevozi eleketrobusov... Možnosti je veliko, potrebno pa je preveriti njihov sistemski učinek na poselitev, ekonomska gibanja, stanje okolja.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. faza: strokovne podlage (promet, ankete, poselitev, gostota prebivalstva,...) 2. faza: prometna študija po scenarijih, s simulacijami vpliva na ostale prostorske, okoljske, družbene in okoljske sestavine (poselitev, infrastruktura, krajina, človeški viri, okolje...), študije izvedljivosti, CPVO, predlogi za planiranje poselitve v prostoru, 3. oblikovanje osnovne partnerske skupine (tri občine, gospodarstvo, predstavniki civilne družbe), ustanovitev konzorcija 4. pridobitev strateške odločitve ter pridobitev strokovne in javne podpore ter politično – ekonomskega konsenza k izbrani strateški opredelitvi 5. Prevzem odgovornosti posameznih strateških partnerjev, porazdelitev nalog, (priprava prostorskih planskih in izvedbenih aktov, načrtovanje manjših posegov v prostoru, izvajanje) 6. Skupno in / ali posamično iskanje virov financiranja 7. Priprava temeljnih študij, investicijsko-tehnične, prostorske, projektne dokumentacije 8. Izvajanje <p>Pogoj za uresničitev je med drugim tudi sprememba zakonodaje (problem zakonodaje o medmestnem prometu, prenos pristojnosti odločanja na lokalne skupnosti)</p>
Predlagatelj oz. nosilec projekta (lahko tudi partnerji):	Projektna skupina, Regionalni razvojni center, občine Piran, Koper in Izola
Okvirna vrednost projekta:	80 MIO EUR
Predvideni viri financiranja:	Občinski proračuni, prijave na nacionalne razpise, potencialne prijave na razpise strukturnih skladov (1-4 točka), Strukturni skladi, vpletanje zasebnih in ostalih javnih sredstev (izvedba)

6. SKLEP

Izdelava naloge *Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu* je bila tudi za ekipo sestavljeno iz predstavnikov treh fakultet in Studia Mediterana velik strokovni izziv in delovna izkušnja. Z vsakim novim korakom so se nam odpirali novi strokovni pogledi in nove potrebne naloge, vendar smo se morali zaradi časovnih in finančnih omejitev projekta zadovoljiti z obsegom, kot ga je določila konkretna projektna naloga.

V skladu s projektno nalogo ponujamo ustrezno metodologijo za urejanje prostora obalnega pasu, podrobnejša pravila, kriterije in predlog ključnih regionalnih projektov. Zavedamo se, da bodo konkretne odločitve pri podrobnejših prostorskih zasnovah rezultat potrebnega usklajevanja in odločanja v procesu prostorskega planiranja in načrtovanja v okviru posameznih lokalnih skupnosti.

Predlog 'prostorske zasnove' je bil izdelan na podlagi treh vhodnih podatkov:

- (1) karte s prikazom ranljivosti prostora oziroma prostorskih potencialov za razvoj posameznih dejavnosti;
- (2) karte s prikazom dosedanjih planskih odločitev oziroma projektov in predlogov, ki so v pripravi; in
- (3) karte s prikazom strokovnih predlogov, ki so bili rezultat analitičnega dela pripravljavcev študije.

Na podlagi križanja vseh treh kart smo ugotavljali skladnost oziroma navskrižnost različnih interesov in vrednot v prostoru. Rezultat predstavlja predlog optimalne programske in prostorske rešitve obalnega pasu, ki zagotavlja sinergijo posameznih prostorskih rešitev ter usmerjenost v trajnostni prostorski razvoj. Projekt je rezultat omejenega števila podatkov v konkretnem časovnem prerezu, saj smo bili, kot sem že omenil, že med nalogo soočeni s številnimi novimi pobudami, vse do samega zaključka. Prav slednje opozarja na dejstvo, da urejanje prostora ni in ne sme biti le toga akademska vaja, pač pa je to živ proces, v katerem morajo sodelovati vsi zainteresirani subjekti in širša javnost.

Naloga konkretnije definira pojem obalnega pasu, ki se ponekod pojmovno razširja tudi globlje v obalno zaledje, oziroma zajema tudi priobalno območje. Opredeljen je vpliv širšega obalnega zaledja in argumentirano predstavljena potreba po medobčinskem usklajevanju pri vseh tistih prostorskih rešitvah, ki so skupnega pomena. V nalogi je podan predlog nekaterih skupnih nalog, ki so lahko zaradi svojega strateškega pomena financirane iz evropskih strukturnih skladov. Naloga razširja spisek splošnih pravil o urejanju prostora iz PRO s specifičnimi pravili, ki veljajo za ožji obalni pas in jih preizkusi na treh vzorčnih obalnih območjih. Izdelan metodološki in kriterialni aparat je lahko v pomoč posameznim obalnim občinam, da ga uporabijo pri izdelavi svojih prostorskih dokumentov oziroma pri oblikovanju novih razvojnih nalog.

Ob zaključku naloge ugotavljamo, da bodo njeni rezultati uspešni le, če smo uspeli zadostno argumentirano in prepričljivo dokazati, da je ožji obalni pas omejena naravna dobrina, s katero je potrebno skrbno gospodariti, da je potrebno za to v večji meri kot danes vzpodbujati medobčinsko sodelovanje pri urejanju obalnega pasu in ob tem usklajeno zasledovati dolgoročne in kratkoročne interese vseh občin, in da je potrebno oblikovati skupne prostorske projekte, ki bodo prispevali k trajnostnemu razvoju slovenske obale.

UPRAVLJANJE ZAVAROVANIH OBMOČIJ NARAVE

Izvajalec: Soline Pridelava soli d.o.o.

Avtor: Andrej Sovinc

UPRAVLJANJE ZAVAROVANIH OBMOČIJ NARAVE – MODELI UPRAVLJANJA

1. UVOD

Slovenija je z vstopom v Evropsko unijo prevzela tudi obveznosti, ki izhajajo iz temeljnih naravovarstvenih direktiv EU, to je Direktive o pticah in Habitatne direktive. Ti dve direktivi sta osnova za razglašanje posebnih ekoloških območij, ki tvorijo omrežje Natura 2000. Slovenija, kot država na stičišču štirih biogeografskih regij, območje z bogatim sistemom površinskih in podzemnih voda, več kot polovičnim deležem gozda glede na velikost ozemlja, izjemno razgibanostjo kraškega sveta in razmeroma dobro ohranjenost okolja in narave je tako opredelila skoraj 35% svojega ozemlja kot predlagana območja za omrežje Natura 2000. Poleg tega ima Slovenija še skoraj 8% ozemlja zavarovanega po eni izmed kategorij zavarovanih območij, ki izhajajo iz določil Zakona o ohranjanju narave (ZON).

Kljub visokemu deležu razmeroma ohranjene naravne ali naravi podobne krajine in zavarovanih območij pa Slovenija nima dobro razvitega sistema upravljanja s temi območji. Veliko slovenskih zavarovanih območij, podobno pa velja tudi za območja omrežja Natura 2000, trpi zaradi dveh osnovnih pomanjkljivosti:

- območje nima upravljalca in
- ni zagotovljeno financiranje za upravljanje s temi območji.

ZON je uvedel nove kategorije upravljalcev z zavarovanimi območji. Poleg že uveljavljenega modela (javni zavod) namreč ponuja še druge možnosti, med katerimi so v nalogi obdelane naslednje:

- podelitev **koncesije za upravljanje:**
 - podjetju in
 - nevladni organizaciji,
- **zasebno varstvo** in
- upravljanje v okviru **strokovne službe za varstvo narave.**

Vlada RS je aprila 2004 na podlagi zakona o ohranjanju narave sprejela **uredbo o posebnih varstvenih območjih – Natura 2000**. Omenjeni zakon posebno varstveno območje opredeljuje kot **ekološko pomembno območje, ki je na ozemlju EU pomembno za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic in drugih živalskih ter rastlinskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov.**

Z uredbo sta tako v slovenski pravni red preneseni evropski **direktivi o pticah in habitatih**. V omenjenih direktivah so navedene vrste ptic in druge živalske ter rastlinske vrste in habitatni tipi, katerih ohranjanje je v interesu EU. Države članice pa morajo z namenom ohranjanja ali doseganja ugodnega stanja teh vrst oziroma habitatnih tipov določiti območja za vzpostavitev evropskega ekološkega omrežja Natura 2000, sorazmerno glede na zastopanost v direktivah navedenih habitatov vrst in habitatnih tipov na njihovem ozemlju.

Uredba za ohranjanje posebnih varstvenih območij med drugim opredeljuje varstvene cilje za vsako posamezno posebno varstveno območje ter način njihove določitve. Določa tudi varstvene usmeritve, ki so splošne narave, naravnane na načrtovanje posegov in dejavnosti ter na njihovo izvajanje.

Uredba tako vsebuje 26 posebnih varstvenih območij, ki zavzemajo 22,8 odstotka površine, m 260 potencialnih ohranitvenih območij, ki zavzemajo 31,5 odstotka površine.

Hkrati z uredbo o posebnih varstvenih območjih, torej območjih Natura 2000, je Vlada sprejela tudi **uredbo o ekološko pomembnih območjih**. Ta v skladu z zahtevami obeh omenjenih direktiv ureja skrb za ohranjanje vseh vrst ptic in habitatov drugih vrst ter habitatnih tipov **zunaj** območij Natura 2000.

Upravljanje zavarovanih območij v Sloveniji

Dosedanja praksa upravljanja z zavarovanimi območji (v mislih imamo le največja zavarovana območja, npr. Triglavski narodni park, Park Škocjanske jame, Park Kozjansko, Park Goričko) je bila, da je bil ustanovljen javni zavod za upravljanje z zavarovanimi območji. V praksi se je to izkazalo kot nujna in dobra rešitev, vendar ustanovitev javnega zavoda terja od države (oz. ustanovitelja, ki je lahko tudi lokalna skupnost) tudi sredstva za upravljanje. Teh sredstev pa država iz proračuna ni uspela zagotoviti, zato vsaj za večino manjših zavarovanih območij (npr. naravni rezervati) velja, da so to značilni 'parki na papirju'. Podobno bi se lahko zgodilo z območji Nature 2000, kljub temu, da pri teh območjih ne govorimo o klasičnem upravljalnem modelu. Za ta območja je treba le usposobiti mehanizme za trajnostno upravljanje z njimi.

2. OPIS PROJEKTA

V nalogi so opredeljene strokovne podlage in predlogi za učinkovitejše upravljanje z zavarovanimi območji prek novih modelov njihovega upravljanja in mehanizmi za njihovo uveljavitev v praksi.

Namen projekta je doseči učinkovito upravljanje z zavarovanimi območji z oblikovanjem predlogov, predstavitvijo in promocijo alternativnih oblik upravljanja zavarovanih območij. Projekt tudi vzpostavlja pogoje za vključevanje novih partnerstev v upravljanje z zavarovanimi območji.

Med specifičnimi cilji je razlaga in prikaz modelov upravljanja z možnostmi vključitve strokovne nevladne organizacije, podjetja, lokalne skupnosti in strokovne naravovarstvene službe.

Aktivnosti v okviru projektne naloge lahko opredelimo z dvema ključnima mejnikoma:

Mejnik 1: opredelitev modelov upravljanja.

Delo obsega:

- opis in analizo štirih modelnih rešitev upravljanja zavarovanih območij,
- izbiro štirih modelnih primerov,
- pregled in opis zakonskih podlag,
- SWOT analizo posameznih modelov,
- pisanje poročila in njegovo predstavitev.

Mejnik 2: priprava in izvedba izobraževalnega tečaja na temo upravljanja z zavarovanimi območji za ciljne skupine.

Delo obsega:

- izdelavo programa izobraževanja,
- načrt za izbiro in prijavo udeležencev,
- informiranje udeležencev,
- organizacijo tečaja in pripravo ter distribucijo vsebin,
- izvedbo tečaja,
- izdelavo končnega poročila in evaluacijo tečaja.

3. PRAVNE PODLAGE

ZON je uvedel nove kategorije upravljalcev z zavarovanimi območji:

- podelitev koncesije za upravljanje podjetju ali nevladni organizaciji,
- zasebno varstvo in
- upravljanje v okviru strokovne službe za varstvo narave.

Ukrepi varstva naravnih vrednot, kot jih opredeljuje ZON, so:

- pogodba o varstvu,
- pogodba o skrbništvu,
- zavarovanje.

4. MODEL 1: NARAVNI REZERVAT ŠKOCJANSKI ZATOK (NRŠZ)

<http://www.skocjanski-zatok.org/>

Upravljalec zavarovanega območja je nevladna organizacija s področja varovanja okolja ali varstva narave

Slika 38: Naravni rezervat Škocjanski zatok

Zakon o Naravnem rezervatu Škocjanski zatok (Ur.l. RS, št. 20/98) je začel veljati 14. marca 1998.

Koncesijo za upravljanje z NRŠZ je pridobilo Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (upravljalec) z Odločbo Vlade RS o izbiri koncesionarja za upravljanje NRŠZ (dne 30. septembra 1999).

SWOT analiza

Prednosti:

- kadrovska zasedba za učinkovito upravljanje,
- sposobnost mobilizacije zunanje javnosti,
- učinkovita promocija NRŠZ.

Slabosti:

- financiranje upravljanja z NRŠZ,
- pravni status upravljalca (ovira pri prijavljanju določenih (večjih) projektov),
- 'izoliranost' upravljalca.

Priložnosti:

- simpatije javnosti do NVO kot upravljalca,
- simpatije s strani potencialnih donatorjev/sponzorjev.

Nevarnosti:

- neusklajeno nastopanje.

5. MODEL 2: KRAJINSKI PARK SEČOVELJSKE SOLINE (KPSS)

www.kpss.soline.si

Upravljalec zavarovanega območja je podjetje

Slika 39: Krajski park Sečoveljske soline

Aprila leta 2001 je bil krajinski park razglašen z uredbo Vlade Republike Slovenije; s tem je KPSS postal državno zavarovano območje. Upravljanje območja je bilo zaupano podjetju SOLINE Pridelava soli d.o.o.

SWOT analiza

Prednosti:

- učinkovita razdelitev upravljalških nalog,
- izkušnje pri upravljanju s podjetjem,
- sposobnost financiranja,
- za upravljanje z zavarovanim območjem ni treba ustanoviti (državni ali občinski) javni zavod.

Slabosti:

- 'ekonomska logika',
- slaba podpora upravljalcu KPSS s strani dela javnosti.

Priložnosti:

- upravljalec (podjetje) izkorišča vlaganja v ohranjanje naravnih vrednot in kulturne dediščine kot lastno promocijo in dvigovanje ugleda podjetja v očeh javnosti,
- neposredni profit za upravljalca.

Nevarnosti:

- vpliv političnih in gospodarskih sprememb.

6. MODEL 3: KRAŠKI ROB – PREDLAGANO OBMOČJE NATURA 2000 IN DEL PREDLAGANEGA REGIJSKEGA PARKA KRAS

www.zrs-kp.si

Upravljanje (zavarovanega) območja prek mehanizmov pogodbenega varstva (lokalna skupnost kot upravljalec)

Slika 40: Kraški rob

Za ohranitev naravnih danosti in kulturne krajine Kraškega roba se je v okviru Univerze na Primorskem, Znanstveno-raziskovalnega središča Koper, oktobra 2002 začel izvajati triletni projekt LIFE-Narava *Ohranitev in varstvo ogroženih habitatov/vrst na območju Kraškega roba*. Projekt je v višini 75% financirala Evropska unija v okviru LIFE-Narava programa (LIFE-Narava program je finančni instrument, ki podpira okoljsko politiko EU).

SWOT analiza

Prednosti:

- upravljalec je lastnik zemljišč,
- krepitev skupinske zavesti o vrednotah kraja,
- za upravljanje z zavarovanim območjem ni treba ustanoviti (državni ali občinski) javni zavod.

Slabosti:

- pravne ovire,
- utrjevanje medsebojnega zaupanja,
- osebni interesi pred skupnimi cilji.

Priložnosti:

- nova partnerstva,
- nove priložnosti.

Nevarnosti:

- neuskklajenost med lokalnimi interesi in skupnostmi.

Slika 41: Zemljevid projektnega območja

7. MODEL 4: UPRAVLJANJE (ZAVAROVANEGA) OBMOČJA PREK STROKOVNE SLUŽBE ZA VARSTVO NARAVE

Območna enota Zavoda RS za varstvo narave (ZRSVN) kot upravljalec

Slika 42: Zavarovano območje klifov

ZRSVN OE je pristojna strokovna naravovarstvena služba, organizirana za določeno teritorialno območje. V Sloveniji deluje šest takšnih območnih enot. Zaenkrat pri nas še nimamo nobenega primera, kjer bi bil ZRSVN OE upravljalca zavarovanih območij.

SWOT analiza

Prednosti:

- dobro poznavanje terena in pravnih ter upravnih podlag,
- visoka stopnja strokovne usposobljenosti,
- organiziranost in sposobnost promocijskih aktivnosti, izkušnje pri interpretaciji naravovarstvenih vsebin in komunikaciji z deležniki ter pri reševanju konfliktnih vprašanj.

Slabosti:

- zagotavljanje finančnih sredstev,
- velike omejitve pri možnostih zaposlovanja dodatnih kadrov,

Priložnosti:

- z reorganizacijo strokovnih služb za varstvo narave se odpirajo tudi nove poti financiranja dela Zavodov.

Nevarnosti:

- določena stopnja 'birokratskega pristopa' do reševanja določenih zadev, ki je posledica obilice (teoretičnega) znanja, ki ga imajo zaposleni kadri.

Izobraževalna delavnica za upravljalce zavarovanih območij

Dne 14. 10. in 15. 10. 2005 je bila pripravljena izobraževalna delavnica za potencialne upravljalce zavarovanih območij in območij Natura 2000. Delavnice se je udeležilo 28 udeležencev (predstavniki lokalnih skupnosti zavarovanih območij, NVO in zainteresiranih posameznikov), ki so prvi dan poslušali predavanja v treh tematskih sklopih (pravne podlage za razglašanje in upravljanje z zavarovanimi območji in območji omrežja Natura 2000), se spoznali z delom in pristojnostmi naravovarstvene nadzorne službe in vsebinami naravovarstvene interpretacije v zavarovanem območju ter sodelovali v diskusijah. Naslednji dan je bil najprej organiziran terenski ogled s poudarki na konkretnih upravljalških problemih v Krajinskem parku Sečoveljske soline, sledila pa so še predavanja in diskusija o zagotavljanju varnosti za obiskovalce zavarovanih območij. Predavatelji so bili iz Krajinskega parka Sečoveljske soline in iz Triglavskega narodnega parka.

8. ZAKLJUČKI

V nalogi so bile predstavljene pravne podlage in izbrani ter analizirani štirje modeli upravljalških praks z zavarovanimi območji v Sloveniji, ki bi jih lahko uporabili tudi pri upravljanju z območji Natura 2000 v obalnem oz. širšem primorskem delu. Kot model upravljalca/nevladna organizacija je bil predstavljen model Naravnega rezervata Škocjanski zatok (upravljalca: Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije), modelni prikaz podjetja, ki upravlja s krajinskim parkom je podan na primeru KP Sečoveljske soline (upravljalca podjetje Soline d.o.o.), model zasebnega varstva predstavljajo lokalne skupnosti na Kraškem robu, (teoretični) model pa je zasnovan na strokovni naravovarstveni službi kot upravljalcu zavarovanega območja.

Pri pregledu zakonskih podlag je bilo ugotovljeno, da nacionalna in evropske zakonodaja dopuščata in omogočata izvedbo vseh štirih predlaganih alternativnih modelov. Primera upravljanja, ko je upravljalec strokovna nevladna organizacija in podjetje sta se izkazala kot učinkovita ob zagotavljanju potrebnih finančnih sredstev. Pri zasebnem varstvu se pojavlja pravna ovira, da bi območje najprej moralo biti formalno zavarovano, preden je možno sklepati pogodbe za pogodbeno varstvo habitatov in vrst z zasebniki. Pri strokovni naravovarstveni službi kot možnemu upravljalcu zavarovanega območja tudi ni pravnih zadržkov, so pa organizacijski oziroma finančni.

PRILOGA

AEROFOTOSNEMANJE

1. UVOD

Celovito kartiranje vrst habitatov, ki je pogoj za učinkovito upravljanje in zaščito ključnih vrst habitatov, ni bilo izvedeno za celotno slovensko obalo in infralitoralni del obalnega pasu. Kartiranje je bilo narejeno samo za nekatere dele obale. Projekt CAMP ponuja možnost dopolnitve znanja in zagotavlja temelje za ustrezno zaščito, v skladu z nacionalno zakonodajo in mednarodnimi obveznostmi, izmed katerih so najpomembnejše:

- Nacionalna zakonodaja (Zakon o varstvu okolja);
- Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji;
- Strategija prostorskega razvoja Slovenije.

Mednarodne obveznosti:

- EU direktiva o ohranjanju prosto živečih ptic – Direktiva o pticah;
- EU direktiva o ohranitvi naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst – Direktiva o habitatih;
- Barcelonska konvencija (MAP nivo: povezava z akcijskim načrtom za ohranitev morske vegetacije in določb Protokola o posebej zavarovanih območij (SPA) o popisu območij posebnega pomena z vidika varstva okolja (področja interesa ohranjanja).

Splošni cilji projekta so doseči učinkovito upravljanje naravnih vrednot in kulturnih krajin, da se lahko ohrani biološka diverziteteta, habitati in pokrajina zaščitenih območij ter s tem omogočiti trajnostni razvoj. **Posebni cilj projekta** je bil podpirati vzpostavitev podatkovne baze habitatnih vrst (obalno, infralitoralno).

Projektna naloga Upravljanje zavarovanih območij narave, ki se nanaša na podporo kartiranja obalnih habitatov obsega naslednje aktivnosti:

- Aktivnost 1: izvedba barvnega aerosnemanja velikega merila za območje celotne slovenske obale (izvzeta je Luka Koper in območje Žusterne – posneto v letu 2003). Posnetki morajo zajeti vsaj 50 m pas kopnega in vsaj 80 m pas morja;
- Aktivnost 2: izdelava digitalni barvnih ortofoto načrtov obalnega pasu kopnega v širini 50 m in morja v širini 80 m (Digitalni ortofoto načrti bodo izdelani v merilu 1:1000).

Aerofotografiranje in nadaljnja obdelava podobe je tehnika, ki je še posebej primerna v plitvih vodah. Kartiranje obalnih in infralitoralnih habitatnih tipov, kot pomemben predpogoj za učinkovito upravljanje in zaščito ključnih habitatnih tipov, je bilo do sedaj izpeljano samo za nekatere dele obale: sistem je bil že preskušen na travnikih pozejdovke med Izolo in Koprom leta 2003.

Rezultat projekta je 159 digitalnih ortofotografij (DOF) celotnega obalno-infralitoralnega pasu. DOF-i so namenjeni pripravi kart habitatnih tipov obalnega pasu. Prispevek projekta CAMP je tako izboljšanje podatkovne osnove za ustrezno zaščito, v skladu z nacionalno zakonodajo in mednarodnimi obveznostmi Republike Slovenije.

Aerofotosnemanje

Aerofotografiranje je bilo izvedeno 28.4.2004. Uporabljen je bil aerofotoaparat LMK1000, objektiv 305.326 mm (SN 7381524B9) in barvni film X100. Merilo aerofotografiranja je bilo 1:5000.

Območje projekta

Plan in realizacija aerofotografiranja sta bila izdelana tako, da je bilo zajeto celotno območje slovenske obale, razen Luke Koper, kar je v nadaljevanju projekta omogočalo izdelavo digitalnih ortofoto načrtov obalnega pasu kopnega v širini 50 m in morja v širini 80 m.

2. IZVEDENE AKTIVNOSTI

2.1 Skeniranje

Podatki o skenerju:

Tip skenerja : DSW600

Proizvajalec skenerja: Leica

Lokacija skenerja: Geodetski zavod Slovenije d.d., Zemljemerska 12, Ljubljana

Fotogrametrični skener DSW600 je visoko natančen skener, ki omogoča skeniranje posameznih posnetkov ali pa filma v zvitku (roli). Osnovni namen DSW600 je pridobiti digitalne slike iz originalnih aerofotografij, brez izgube geometrične natančnosti, za uporabo v precizni digitalni fotogrametriji. Srednja položajna natančnost skenerja je manjša od 2 μ .

Osnovna konfiguracija skenerja:

- fotogrametrična stopnja digitalna kamera CCD
- elektronska nadzorna enota
- gostiteljski računalnik (visoko zmogljiv z Windows XP operacijskim sistemom)

Skener nam omogoča zapis slike v različnih formatih. Vzporedno lahko pri procesu skeniranja tvorimo slikovno piramido in izvajamo notranjo orientacijo posnetkov.

Skener se nahaja v posebnem klimatiziranem prostoru. Tako lahko preprečimo prevelika temperaturna nihanja, ki škodujejo instrumentu.

Postopek kalibracije:

Kalibracijo skenerja izvedemo vsake tri mesece oz. pred vsakim večjim projektom. Kalibracija je izvedena po postopku proizvajalca. Kalibracijo izvedla: Špela Grdadolnik.

Vhodni podatki pri skeniranju:

- Film št.: 15/04
- Datum snemanja: 28.04.2004
- Kalibracijski protokol kamere: LMK1000, objektiv 305.326 mm (SN 7381524B9)

Negativ filme v zvitku smo pregledali po naslednjih kriterijih:

- kakovost filma
- popolnost filma
- območje pokrivanja

Testno skeniranje:

Testno skeniranje smo izvedli za naslednje posnetke: 2196, 2201, 2254.

Rezultati kontrole kakovosti na testnih posnetkih so naslednje ugotovitve:

- Raze: nič
- Hot spot: srednje
- Oblaki: nič
- Stresena slika: nič
- Ocena geometrične kvalitete skenograma: dobra
- Radiometrična ocena skenograma: dobra
- **Skupna ocena: primerni za nadaljnje delo**

Resolucija:

Resolucija skeniranja je 0.015 mm.

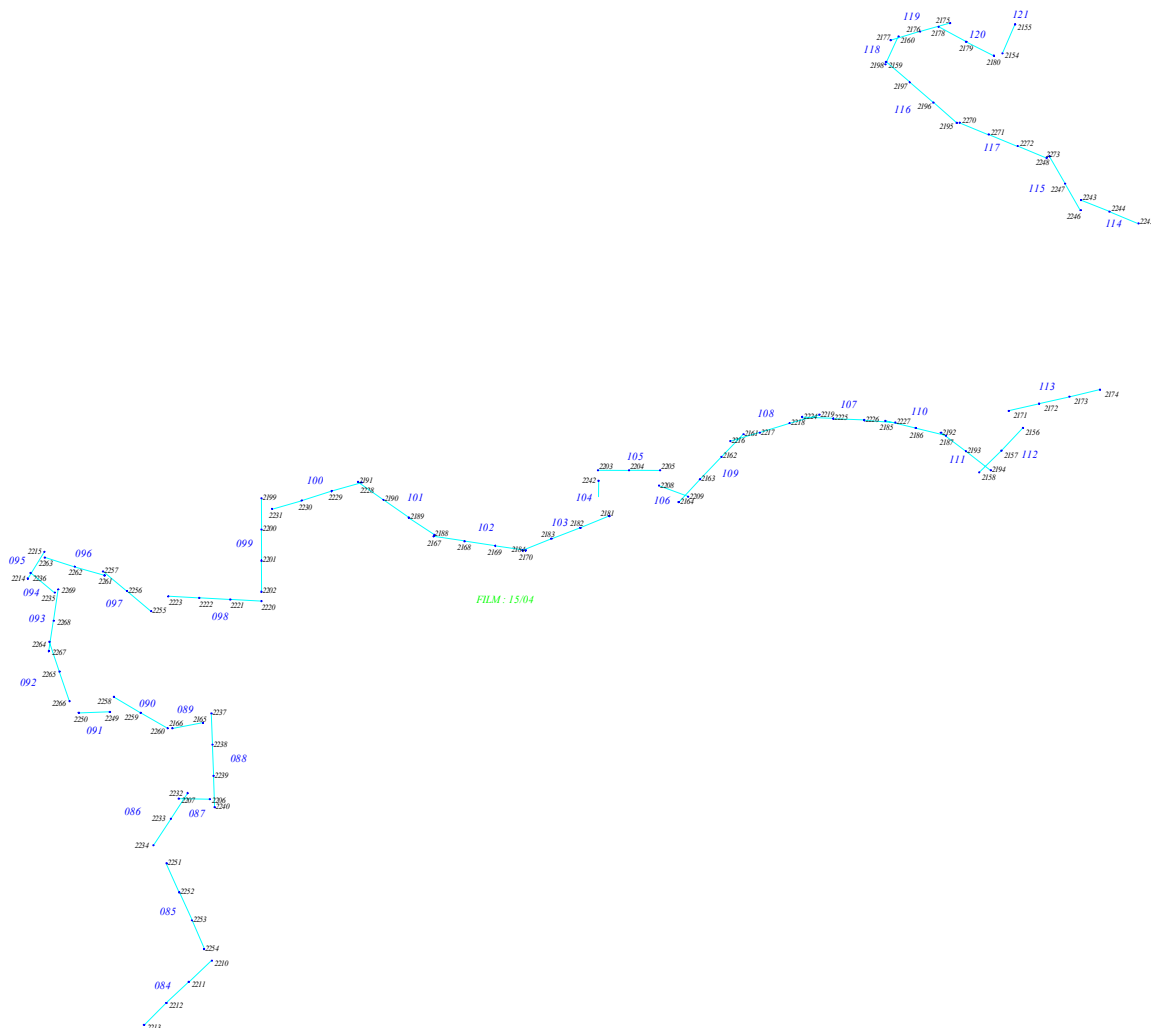
Analiza geometrične korektnosti:

Pri geometrični korekciji skenogramov smo uporabili naslednje transformacije:

- Helmertova (4 parametrična)

$$X = ax - by + c$$

$$Y = bx + ay + d$$

Slika 43: Pregledna skica redov in posnetkov

2.2 Aerotriangulacija

Vhodni podatki

Skenogrami: 119 skenogramov

Oslonilne točke: 106 oslonilnih točk

OPIS POSTOPKOV DELA

Osnovni podatki o aerotriangulaciji

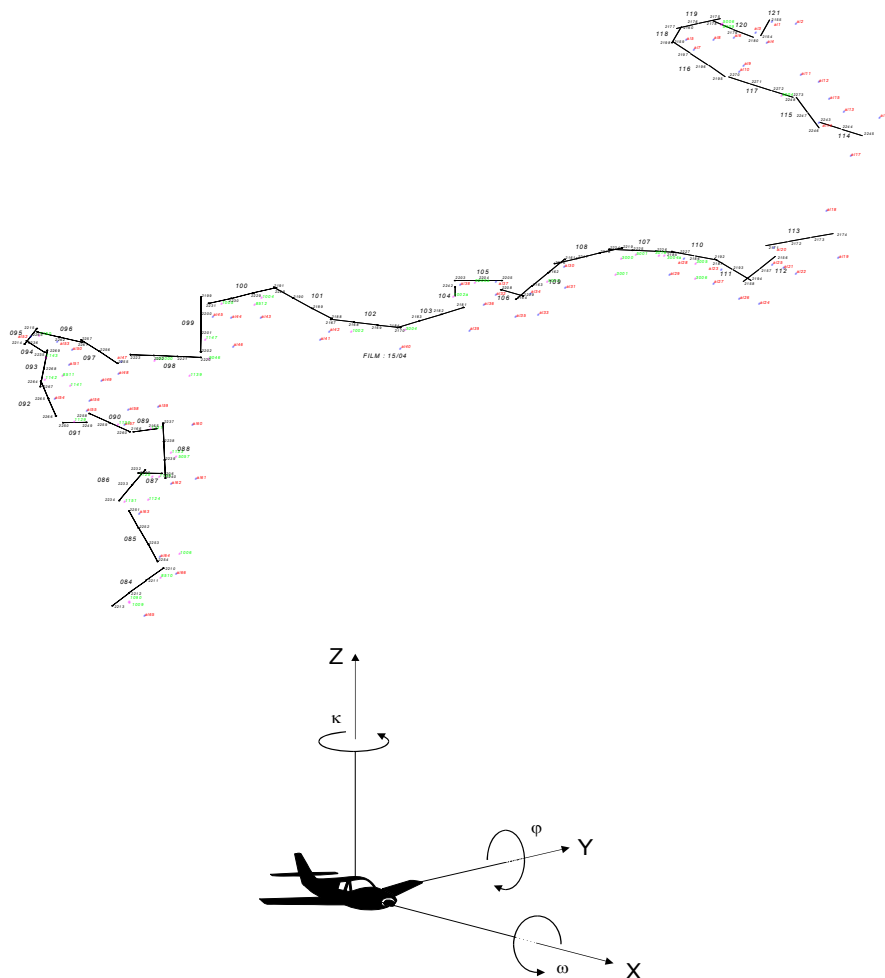
AT je bila izdelana za v dveh delih. Prvi del zajema območje od meje z Italijo do Luke Koper, drugi pa od Luke Koper do meje s Hrvaško. Vsi posnetki so barvni. Aerotriangulacija je bila izvedena za 119 posnetkov.

Oslonilne, kontrolne in vezne točke

Za območje aerotriangulacije smo uporabili 106 oslonilnih točk, ki so bile predhodno izmerjene na terenu.

Zajem slikovnih koordinat oslonilnih, kontrolnih in veznih točk smo opravili polavtomatsko tako, da smo za vsako Von Gruberjevo območje zajeli najmanj dve vezni točki. Oslonilne in kontrolne točke smo zajeli na vseh posnetkih, kjer so se pojavile in so bile dovolj odmaknjene od roba posnetka.

Uporabljenih je bilo 472 veznih točk, ki dobro povezujejo posnetke in pasove med seboj.

Slika 44: Skica posnetkov in oslonilnih točk

Rezultat procesa aerotriangulacije je 6 orientacijskih parametrov za vsak posamezen posnetek (koordinate projekcijskih centrov in rotacije).

Koordinate projekcijskih centrov so podane v Gauss-Krugerjevem koordinatnem sistemu.

Rotacije so podane v gradih. Zaporedje rotacij: ω , φ , κ .

2.3 Ortofoto

Izdelava DMR

Območje izdelave DMR se pokriva z območjem izdelave ortofotov in je razširjeno na robovih vsaj za 30 m.

DMR je zapisan v pravilno gridno mrežo z velikostjo celice 5 m, ter je v 3D modelu (stereopar), kontroliran in popravljen tako, da zadovoljuje kriterijem izdelave DOF v merilu 1:1000.

Izbira posnetka, radiometrična korekcija, mozaiking

Za izračun ortorektificiranih slik so bili uporabljeni vsi posnetki in sicer tisti deli, ki so najbližje sredini posnetka. Ortofoti so radiometrično med seboj usklajeni in sicer tako, da je površina na morju dobro vidna (rastišča alg), kar je bil tudi namen projekta.

Po mozaikingu smo ortofoto načrte razrezali na 159 listov, velikosti 500 m x 300 m.

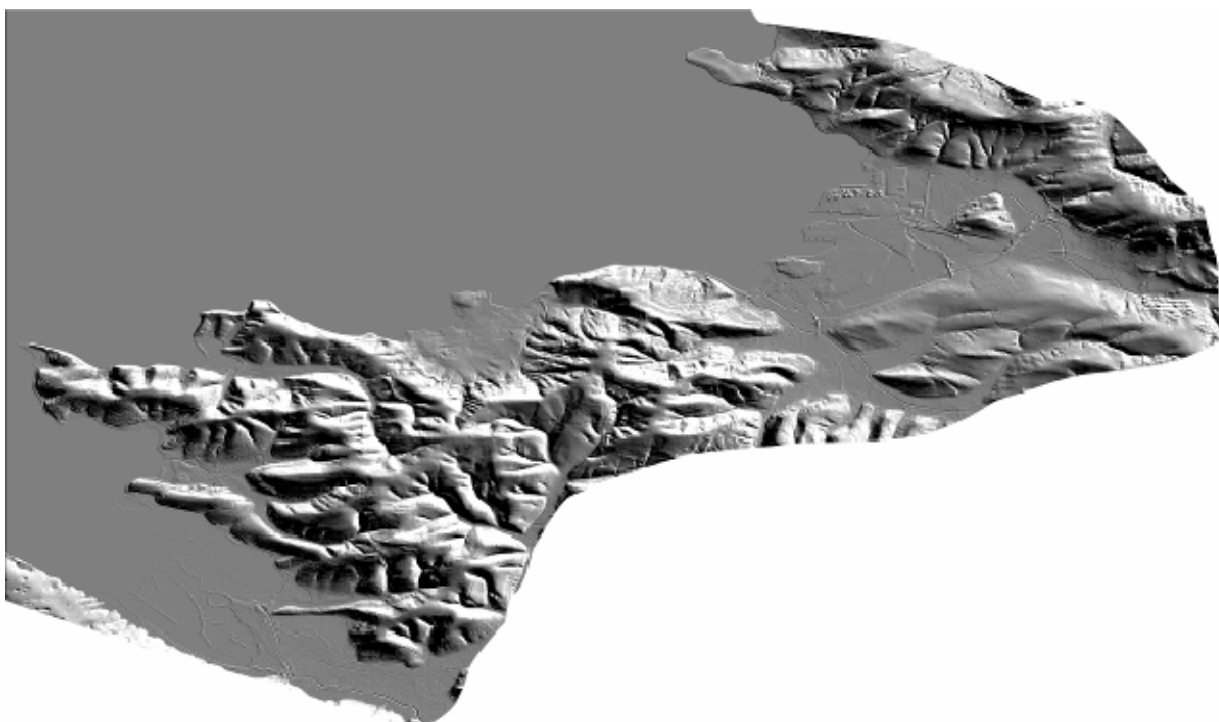
Natančnost ortofota

Skladno z dejstvom, da so vsi predhodni procesi (merjenje oslonilnih točk, aerotriangulacija in DMR) izvedeni kvalitetno in so v skladu z zahtevanimi natančnostmi, tudi končni izdelek – ortofoto ustreza predpisanim kriterijem natančnosti digitalnih ortofoto načrtov 1:1000.

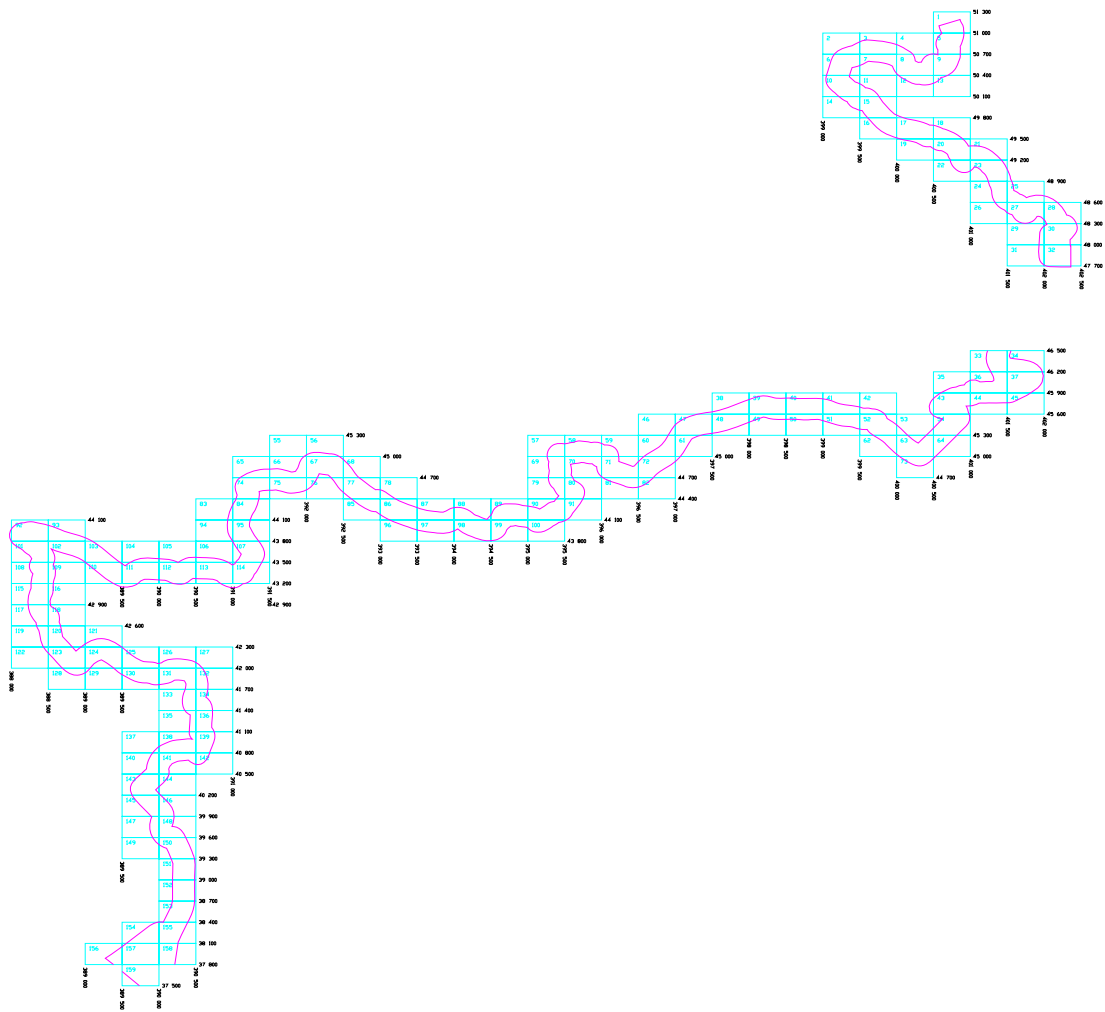
Priprava digitalnih in analognih izdelkov

Pripravljeni so bili naslednji digitalni izdelki: 2 X DVD

Pripravljeni so bili naslednji analogni izdelki: izrisi na kvaliteten papir 159 izvodov

Slika 45: Kontrolni izris DMR

Slika 46: Pregledna skica končnih listov DOF 1

PRIMERI ORTOFOTO

REGIONALNA STRATEGIJA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA TURIZMA

Izvajalec: Hosting d.o.o.

Zunanji strokovni sodelavec: Dr. Igor Jurinčič

Nosilec – koordinator projekta: Darko Ravnikar

Avtorji: Darko Ravnikar, Andreja Alič, Bojana Omersel Weeks, Aleksandra Rakovec, Miša Novak, Matej Komel, Tomaž Pilih

REGIONALNA STRATEGIJA TRAJNOSTNEGA RAZVOJA TURIZMA

1. UVOD

Strategija trajnostnega razvoja turizma je nastala v okviru programa CAMP Slovenija – Program upravljanja z obalnim območjem, ki ga je v letih 2004–2006 izvajal Regionalni razvojni center v Kopru na območju šestih občin Obalno-kraške regije, ki se razteza na območju 1.524 km². Strategija trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske tako obravnava razvojne možnosti in priložnosti na področju turizma v slovenskih občinah severnega Jadrana: Izola, Piran, Koper, Hrpelje–Kozina, Ilirska Bistrica, Sežana, Komen, Divača do leta 2012.

Strategija trajnostnega razvoja turizma Južne Primorske je nastajala v tesnem sodelovanju s pripravo drugih petih t.i. individualnih projektov v okviru programa CAMP za trajnejši razvoj prostora. Preostali projekti so še Regionalna zasnova prostorskega razvoja za južno Primorsko, Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu, Upravljanje zavarovanih območij narave, Regionalni program varstva okolja in vodnih virov, Karte občutljivosti slovenske obale in pa t.i. horizontalni projekti: Prostorski regionalni informacijski sistem, Sodelovanje javnosti, usposabljanje in javna promocija, Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja.

Namen tega projekta je bil skupaj z akterji v turizmu pripraviti skupno vizijo, cilje in strategijo trajnostnega razvoja turizma, pripraviti regionalni program trajnostnega razvoja turizma s prednostnimi projekti, predlagati nabor kazalcev nosilnih zmogljivosti prostorskega razvoja in spodbuditi ustanovitev “forum za trajnostni razvoj turizma” v okviru priprave novega regionalnega razvojnega programa statistične regije Južna Primorska 2006–2012.

2. OCENA STANJA V TURIZMU

Za turistično ponudbo občin – subpokrajin – združenih v regijo Južne Primorske so značilne specifične naravnih in kulturnih danosti, še bolj pa različna stopnja razvitosti turistične infrastrukture ter razvojni potencial. Subpokrajine so med seboj konkurenčne in hkrati komplementarne, saj do določene mere ponujajo enakovrstne proizvode in storitve, v marsičem pa so izjemne in imajo svoje prednosti in priložnosti na lastnih ciljnih trgih, kar spet povečuje atraktivnost celotni destinaciji.

2.1 Socio-ekonomski vidik

Demografske značilnosti:

- neenakomerna poseljenost;
- visoka stopnja rasti števila prebivalstva na obali in obratni trend v zaledju;
- staranje prebivalstva;
- nizka stopnja zaposlenosti v turizmu glede na potencial regije.

Ključni izzivi na področju zaposlovanja kadrov:

- izobrazbena struktura ni prilagojena potrebam in trendom razvoja turističnega gospodarstva;
- pomanjkanje visoko usposobljenih kadrov v turizmu (management) in specialističnih kadrov;
- neugodna starostna struktura v regiji narekuje pritegnitev kadrov iz drugih domačih in tujih regij in sektorjev, ne turistična industrija in ne okolje nista v zadostni meri

pripravljena na angažiranje tuje delovne sile ali delovne sile iz drugih krajev Slovenije (npr. iz zimskih destinacij);

- neprivlačnost poklicev v turizmu;
- sezonska naravnost dela;
- neprožni zaposlitveni modeli kot posledica toge zaposlitvene zakonodaje.

2.2 Naravne in kulturne danosti

Zaradi reliefne razgibanosti, podnebja in pestre geološke sestave, ki pogojujejo hidrološke, vegetacijske in kulturne posebnosti, Južno Primorsko zaznamujejo številne naravne lepote, ki so edinstvene za ta konec Slovenije in tudi sveta. Kras s številnimi kraškimi pojavi, z najlepšim koščkom podzemnega sveta v svetovnem merilu, slovenska obala z naravnim rezervatom z debelimi skladi laporjev in peščenjakov in z edinstvenim strunjanskim klifom, ki se dviga tudi do 80 metrov nad morjem in je najvišja flišna stena ob vsej Jadranski obali, Sečoveljske soline, številni nasadi oljk, vinogradi, sadovnjaki breskev in češenj so le nekatere naravne znamenitosti. Za obravnavano območje so značilna tudi številna zavarovana območja narave.

Poseben izziv trajnostnega razvoja turizma predstavlja ohranitev in krepitev biotske raznovrstnosti kot turističnega potenciala, saj se ta potencial zmanjšuje med drugim tudi zaradi:

- povečane poselitve ozkega obalnega pasu (tudi kot posledica širitve turistične infrastrukture);
- vnosa onesnaževal in prekomernih količin organskih snovi ter komunalnih odpadkov;
- onesnaževanja vodotokov iz zaledja ob hkratnem zmanjševanju dotoka neonesnažene vode;
- onesnaževanja morja zaradi izpustov iz plovil;
- izsuševanja mokrišč in obrežne vegetacije;
- urbanizacije v zaledju ter intenzifikacije kmetijstva;
- zaraščanja suhih travnišč;
- onesnažene podzemne vode (podzemeljski habitatni tipi).

Še posebej veliki izziv na področju vključevanja kulturnih virov v turistično ponudbo predstavljajo:

- neizkoriščene možnosti za razvoj turizma in storitvenih dejavnosti v objektih kulturne dediščine in javne kulturne infrastrukture;
- trženje kulturne dediščine in sodobne kulturne ustvarjalnosti v turizmu;
- dostopnost kulturnih dobrin za različne ciljne skupine;
- nerazvitost kulturnih turističnih proizvodov glede na potencial (npr. kulinarčni turizem, enogastronomija, kulturne tematske poti, prireditve....).

2.3 Turizem in okolje

Izzivi na področju vplivov turizma na okolje in okoljskih sprememb na turizem so:

- poraba naravnih virov (predvsem energije, vode) v turizmu;
- nastajanje odpadkov;
- onesnaževanje voda zaradi turizma (predvsem zaradi neurejene komunalne infrastrukture – komunalne odpadne vode, onesnaževanje morja – marine);
- okoljski vplivi zaradi prometa, h kateremu znaten delež prispeva turizem (onesnaževanje zraka – predvsem ozon, NO_x , prašni delci), hrup;
- hrup povzročajo tudi zabavišča, plesišča, prireditve;
- ogrožanje prostorskih potencialov (krajina, kulturna dediščina, biodiverzitet) zaradi gradnje novih turističnih kapacitet.

2.4 Turistična infrastruktura in storitve

Namestititev

Ključni izzivi v strukturi turističnega gospodarstva regije in še zlasti njene turistične namestitvene infrastrukture sta neuravnotežena razporeditev kapacitet v prostoru in neuravnoteženost v strukturi turistične ponudbe (najpogosteje vezane prav na turistično namestitveno infrastrukturo). Vzroki za to so:

- koncentracija nastanitvenih kapacitet na ozkem priobalnem pasu Slovenske Istre in iz tega izhajajoča neuravnotežena razporeditev turističnih namestitvenih kapacitet v prostoru ter neuravnotežena struktura potrebnih, sodobnemu času prilagojenih namestitvenih kapacitet;
- še neizkoriščene ali premalo izkoriščene druge oblike namestitvenih kapacitet v zaledju (na podeželju Slovenske Istre, na Krasu in v Brkinih, pomanjkanje majhnih nastanitvenih kapacitet, v skladu s sodobnimi trendi, kot posledica intenzivnega razvoja turizma od konca šestdesetih let prejšnjega stoletja, ki je z razmahom turizma dajal prednost izgradnji večjih kapacitet;
- delno neustrezna kakovost nastanitvenih struktur glede na željen razvoj ponudbe;
- velik precejšen delež namestitvenih kapacitet je neprofitnega značaja (počitniški in mladinski domovi, domovi za invalide in starostnike, delavski počitniški domovi) in zasedajo v veliki meri eminentne lokacije, kar z vidika trženja mikrolokacij in z vidika preusmeritve turizma v kakovostno višji razred predstavlja poseben razvojni izziv;
- pomanjkanje umetnih atrakcij in podporne infrastrukture (zlasti za večje športne in kulturne prireditve);
- z izjemo marin, manjkajo nastanitve „na vodi“;
- pomanjkljive evidence.

Atraksije, obstoječi turistični produkti in dogodki

Izzive na področju podeželskega turizma predstavljajo:

- večja vključitev lokalno pridelanih in predelanih prehrabnih izdelkov in pijač v celostno turistično ponudbo turistične destinacije in njenih posameznih območij;
- zagotavljanje zadosti velikih količin in kakovosti pridelkov oziroma pijač v ponudbeni verigi;
- ustvarjanje blagovnih znamk in trženje lokalnih prehrabnih proizvodov in pijač ter izgradnja privlačnih turističnih proizvodov in storitev za razvoj podeželja;
- trajna podpora prireditvam na podeželju;
- investicije v manjše namestitvene kapacitete v večjem obsegu.

Problematika navtičnega turizma:

- kakovost storitev zaostaja za trendom rasti navtičnega turizma;
- preozek spekter ponudbe/storitev v marinah;
- nekonkurenčnost marin v odnosu do drugih marin v severnem Jadranu;
- omejen obseg kapacitet, še zlasti upoštevajoč nosilne zmogljivosti prostora;
- šibka integriranost marin z mesti na obali (rekreacijske poti, signalizacija, javni dostopi);
- pomanjkanje informacij o razpoložljivih storitvah marin v drugih destinacijah v Sloveniji in o drugih produktih območjih, kjer se zadržujejo potencialni navtični turisti (npr. golf igrišča, Bled), čez mejo na Hrvaškem in v sosednji Italiji in Avstriji;
- manjka kakovostna logistična podpora infrastruktura za sprejem velikih ladij za križarjenja (projekt v Kopru je v teku).

Prireditvena infrastruktura

Zaradi izredno bogate kulturne in arhitekturne dediščine se prireditve in drugi dogodki odvijajo tudi v obstoječih objektih kulturne dediščine – gradovih, palačah, sakralnih objektih, muzejih, ki bi jih bilo treba še bolj izkoristiti v te namene, predvsem zaradi ambientalno-arhitekturne vrednosti in na ta način vključiti pomemben segment kulturne dediščine v celostno turistično ponudbo. Podobno kot drugod po svetu predstavlja tudi v turizmu te regije poseben izziv integracija javne infrastrukture z interesi turističnih podjetij in zagotovitev javno-zasebnega partnerstva pri vzdrževanju in novogradnji večnamenskih dvoran in prireditvenih prostorov, da bi bolje izkoristili potrebe in sinergije lokalnih skupnosti (prebivalcev) in turističnih ponudnikov (podjetij). Na ta način bi dosegli večjo uravnoteženost pri zagotavljanju višje kakovosti bivanja in turistične ponudbe na eni strani ter izboljšali strukturo gostov in število obiskov v regiji na drugi strani in predvsem zadovoljili potrebo sodobnih turistov po več izkušnjah lokalne kulture.

Dostopnost in promet

Ceste:

- še vedno slabše dostopni posamezni deli območja (relativna odmaknjenost avtocestnih prometnih tokov subpokraine Ilirska Bistrica);
- prevelika gostota prometa na obalni cesti v sezonah;
- pomanjkanje parkirišč;
- umiritev prometa v mestnih središčih, naseljih in vaških jedrih.

Pomorstvo:

- razvoj potniškega terminala v Kopru za večje potniške ladje (križarjenja);
- lokalni javni prevozi po morju ne obstajajo, zasebni prevoz ni bil ekonomičen;
- ni redne pomorske povezave z Italijo in Hrvaško (so samo organizirani izleti).

Zračni promet:

- preslaba izkoriščenost večjih sosednjih letališč Trst (Italija) in Pula (Hrvaška);
- sečoveljsko letališče ne omogoča pristajanja večjih letal; v zaledju ni drugih tudi manjših letališč in vzletišč za panoramske prelete
- niso proučene možnosti za večji izkoristek športnih letališč in malih letal, zlasti za goste višjih cenovnih kategorij.

Železnica:

- železniška povezava iz Ljubljane in večjih slovenskih središč je samo do Kopra, šibka vloga železniškega potniškega prometa;
- ni speljanih lokalnih dovozov do končnih destinacij za turiste;
- mednarodne železniške povezave do destinacije so preskromne;
- ni programov železnice za intermodalne turistične prevoze (kombinacija ceste, železnice, ladje in po potrebi tudi letal za določene ciljne trge).

Intermodalni sistemi:

- povezave med različnimi oblikami transporta so slabo oziroma sploh niso razvite.

Informacijska podpora

Ključni izzivi na področju izkoriščanja informacijske-komunikacijske tehnologije:

- poleg nujno potrebnih investicij v izgradnjo širokopasovnih omrežij bo potreben tudi večji izkoristek razpoložljivih kapacitet obstoječih omrežij;

- na področju uporabniških aplikacij pa je/bo potrebno digitalizirati ponudbene vsebine za uporabo v različnih informacijskih medijev – večpredstavnostnih medijih (interaktivna televizija, mobilna telefonija idr.);
- večji izziv na področju izkoriščanja informacijskih-komunikacijskih tehnologij za povečanje dostopnosti in večjo prepoznavnost turistične ponudbe regije predstavlja tudi postavitve centralnega informacijskega in rezervacijskega sistema destinacije ter administriranje elektronskih in digitalnih medijskih vsebin za potrebe celovitega razvoja turizma destinacije.

2.5 Analiza trženja obstoječe turistične ponudbe

Dosedanje trženjske aktivnosti v regiji Južna Primorska so bile med seboj nepovezane in neuskalane, kar je poudarjeno kot slabost v vseh obstoječih lokalnih strateških razvojnih dokumentih. Zaradi nepovezanosti in razdrobljenega trženja, se podatki o učinkovitosti trženjskih aktivnostih, orodjih in rezultatih regionalno sistematično ne spremljajo, prav tako pa v času analize ni bilo na razpolago podrobnejših trženjskih dokumentov s konkretnimi opredelitvami niti na strateški ravni niti na izvedbeni.

Obstoječa struktura gostov

Najbolj je opazna neprimerljiva razlika med obalnimi občinami in notranjostjo oziroma zaledjem.

Glede na razporeditev gostov v Slovenski Istri je v vseh primerjanih letih najbolj obiskana občina Piran, ki nudi tudi najbogatejšo paleto različnih možnosti preživetja predvsem poletnih počitnic.

Prevladujejo tuji turisti, ki so v letu 2003 že presegli mejo 200.000 obiskov letno. Prihodov domačih turistov je manj, največ jih je bilo leta 2000, nato sledi rahel trend upadanja njihovega števila.

Mestna občina Koper in občina Izola imata podobno gibanje prihodov turistov v omenjenih letih in v obeh prevladujejo domači turisti; število njihovih prihodov se giblje okrog 50.000 letno.

Občina Piran beleži največ prihodov na račun Portoroža, ki je za turiste privlačen predvsem zaradi močne turistične razvitosti, kar dokazujejo številni hoteli z vedno večjim poudarkom na novejših oblikah turističnih produktov (npr. wellness, kongresni turizem); na drugi strani se turisti zanimajo tudi za starejša mesta oziroma arhitekturo in kulturne znamenitosti; v tem pogledu je privlačen Piran. V ostalih dveh obmorskih občinah ne namenjajo tolikšne pozornosti turistični dejavnosti kot v občini Piran, kar je razvidno iz manj pestre turistične ponudbe, manjšega števila osnovnih nastanitvenih objektov, programov ter aktivnostih in posledično manjšega števila prihodov turistov. Med obravnavanimi obalnimi občinami je premalo razvita koordinacija dogajanja (predvsem v poletni sezoni), ki bi omogočala pretočnost turističnega prometa in povpraševanja ter enakomernejšo obremenitev okolja.

Skladno s številom turističnih prihodov, se v obalnih občinah ustvari tudi največje število turističnih nočitev (tudi v slovenskem merilu). Ponudba je izraziteje vezana predvsem na letno, počitniško sezono.

V občini Piran prevladujejo prenočitve tujih turistov, kar je povsem razumljivo, če prenočitve primerjamo s prihodi turistov. Razlogi za veliko število prenočitev so številni, predvsem osnovni nastanitveni objekti (hoteli), razvita je tudi ostala turistična ponudba.

Domači turisti prevladujejo v številu prenočitev v občini Koper in Izola. Domači gostje, ki se odločajo za preživljanje počitnic na slovenski obali, se v večjem številu odločajo tudi za nastanitve v sekundarnih nastanitvenih objektih. V primerjavi z mestno občino Koper, beleži občina Izola nekoliko večje število prenočitev, saj ima Koper v predstavah potencialnih gostov najmanj »turistično« podobo. Koper predstavlja predvsem gospodarsko središče z luko, čeprav ima ugodne, predvsem kulturne danosti za razvoj turizma (staro mestno jedro, prireditve...).

Višek nočitev v primerjalnem obdobju je piranska občina beležila v letu 2002, v zadnjih dveh letih pa število nočitev upada, kar posebej velja za število tujih nočitev.

Gibanje turističnih nočitev v ostalih dveh obalnih občinah je manj izrazito, pri čemer je v zadnjem letu (2004) v primerjavi števila nočitev, poraslo le v občini Koper in to tako pri tujih kot tudi pri domačih gostih.

Dolžina bivanja

Povprečna doba bivanja domačih in tujih turistov se razlikuje po posameznih občinah, občutnejše razlike pa so opazne tudi glede na obmorska oziroma zaledna območja. Med občinami Južne Primorske ima najvišjo povprečno dobo bivanja občina Izola (5,22 dni za domače in 2,76 za tuje goste leta 2004), predvsem tudi na račun specializirane ponudbe za seniorje in poletne počitnice. Najnižjo povprečno dobo bivanja turistov beležijo v občini Divača, samo 2,31 dni za domače in 1,27 za tuje goste v letu 2004 (kljub temu, da se tam nahajajo svetovno znane Škocjanske jame). Najenakomernejšo razporeditev povprečne dobe bivanja med domačimi in tujimi gosti ima občina Piran (3,05 domači in 3,33 tuji v letu 2004), ki se po vrednostih in intenzivnosti turističnega prometa, uvršča med vodilne destinacije regije in države nasploh.

Trend zadnjih let nakazuje na krajšanje povprečne dobe bivanja v turističnem svetu, kar se jasno odraža tudi v regiji Južna Primorska. Povprečna doba bivanja se je znižala v vseh obravnavanih občinah (krovnna primerjava 2004 in 2000), pri čemer sta najmanjše realno znižanje utrpeli občina Sežana in Komen, največje zmanjšanje povprečne dobe bivanja pa je prisotno v občini Divača.

Povprečna doba bivanja v Sloveniji je v primerjavi z letom 1995 (3,7 dni) padla in je v letu 2003 znašala 3,3 dni.

Sezonskost obiskov

Mesečni pregled prihodov turistov v obalnih občinah nam daje sezonsko sliko turističnega povpraševanja. Poletna sezona prevladuje najmočneje v vseh treh občinah v skladu z razmerji nastanitev in zanimivosti posamezne destinacije. Najmanj sezonskih gibanj med primerjanimi destinacijami beleži Piranska občina, saj se Portorož, ob igralniški dejavnosti, v zadnjih letih pospešeno usmerja tudi v poslovno in zdraviliško oziroma wellness dejavnost, ki omogočata desezonalizacijo turističnega povpraševanja oziroma razporeditev povpraševanja različnih ciljnih segmentov enakomerneje skozi vse leto. Najmanj tujcev je v lanskem letu piransko občino obiskalo v februarju, največ pa v avgustu. Pri domačih gostih je bilo njihovo število najnižje v decembru in najvišje v juliju, pri čemer njihovo najvišje število doseže 60% najvišjega števila tujih gostov

Koper ima izrazito letno sezono, katere viški se beležijo v juliju in avgustu. Najmanj domačih gostov je v Kopru lani prenočevalo januarja, največ pa julija, pri tujih pa je bil najbolj »sušni«

mesec november in najbolj obiskan avgust. Vendar predstavljajo tuji gostje le dobro polovico števila domačih gostov sezone.

Izola beleži stalno minimalno rast obiska do poletnih mesecev, višek predstavlja predvsem avgust, v katerem je zabeleženo najvišje število tako domačih kot tujih gostov. Nato turistični obisk relativno sunkovito pade in doseže najnižjo vrednost pri obeh kategorijah v januarju. Izola ima med vsemi primerjanimi občinami najmanjšo razliko v razmerju med domačimi tujimi gosti.

Primerjava turističnega obiska v kraških občinah in Ilirski Bistrici kaže na relativno konstanten obisk Sežane (Lipica), predvsem s strani tujih gostov, pri katerih se upad števila kaže le v zimskih mesecih. Občina Hrpelje–Kozina in v zelo zmanjšanem obsegu tudi občina Ilirska Bistrica sta najbolj obiskani predvsem julija in avgusta (izrazito tuji gostje), ostale obravnavane občine pa imajo tako nizke vrednosti turističnega povpraševanja (ali jih sploh nimajo), da je primerjava pravzaprav nemogoča, kar jasno priča o programski in infrastrukturni turistični nerazvitosti zaledja, katero (z izjemo Sežane, ki ima še tudi veliko »rezerv«) ne izkorišča ustrezno niti redkih posameznih razpoznavnih znamenitosti.

Izzivi na področju trženja

Glede na podatke o povprečni dobi bivanja, bi bilo smiselno poiskati rešitve za podaljševanje dobe bivanja, s čimer je povezano investiranje v izgradnjo kakovostne in trendovske ponudbe ter povečanje raznolikosti v ponudbi. Ob daljši dobi bivanja bi turisti pustili v regiji več denarnih sredstev. Poleg tega je potrebno delati tudi na povečanju potrošnje obstoječih gostov.

Ob večjem prihodku iz turizma (na račun daljše dobe bivanja in večje dnevne potrošnje na gosta) bi se lahko izboljšala infrastruktura in superstruktura območij ter bi se lažje ustvarjali novi turistični produkti, ki bi posledično spet podaljševali dobo bivanja in povečali število prihodov turistov. Premalo so razvite dopolnilne turistične dejavnosti in organizacija ponudbe ter usmerjanje gostov na terenu ter druge trženjske aktivnosti, kar prav gotovo zmanjšuje povprečno dobo bivanja. Drugi izzivi na področju izgradnje in trženja turistične ponudbe so:

- jasneje je potrebno definirati turistične produkte in okrepiti trženje »doživetij-emocij« namesto »stvarne ponudbe«;
- povezati načrtovanje trženjskih aktivnosti za večjo učinkovitost trženja (odpraviti lokalno razdrobljenost);
- nepovezanost tržnih aktivnosti in nekonsistentna uporaba trženjskih orodij oziroma njihovih kombinacij;
- izboljšati sistematičnost trženja na ravni destinacije (doslej vsako podjetje in ponudnik tržijo sami zase);
- bolje definirati oziroma bolj konkretno določiti trženjske segmente v razvojnih dokumentih, saj obstoječi niso (več) skladni s ponudbo in trendi na turističnem trgu;
- konkretizirati trženjske cilje za njihovo večjo merljivost in s tem izboljšati učinkovitost trženja;
- spremljanje rezultatov trženja in morebitna korekcija izbranih orodij glede na zelene učinke;
- okrepiti uporabo sodobnih komunikacijskih in trženjskih kanalov;
- znatno povečati sredstva za trženje (še zlasti na račun izgradnje/razvoja novih proizvodov in storitev);
- okrepiti znanja za pripravo učinkovitega trženja in predhodno organizacijo tržene ponudbe na terenu (dosedanje tržne obljube ostanejo neizpolnjene).

3. TURIZEM V PROSTORSKIH AKTIH

- Na območju obalnih občin še danes veljajo prostorski planski akti, ki so bili večinoma pripravljene konec osemdesetih let prejšnjega stoletja. Zaradi novih turističnih investicijskih pobud so bili od tedaj večkrat spreminjani oz. dopolnjeni, skladno s potrebami investitorjev in predpisanimi omejitvami.;
- Velika večina investicijskih pobud v zadnjem desetletju je usmerjenih na območja, ki so bila v planskih aktih, pripravljenih pred dvema desetletjema, namenjena poselitvi: gre torej za zgoščevanje poselitve in reurbanizacijo (spremembo namembnosti površin, namenjenih proizvodnim dejavnostim na atraktivnih lokacijah v obalnem pasu).;
- Velika večina novih investicijskih pobud (nastanitvene kapacitete, marine, rekreacijske dejavnosti) je še vedno usmerjena v bližino obalnega pasu.;
- V zadnjem času se izjemno povečuje interes za izgradnjo turističnih apartmajev – gradnja za trg, po možnosti čim bližje obali oziroma z razgledom na morje.;
- Zaradi vse večjega zgoščevanja programov ob obali se zastruje vprašanje prometnih obremenitev.;
- Skladno s povečevanjem interesa po turističnih investicijah se zastruje vprašanje strateških prostorskih usmeritev za bodoči razvoj turizma, kar bo naloga novih občinskih prostorskih načrtov, ki jih bodo občine pripravile v naslednjih dveh letih.;
- Nova generacija prostorskih načrtov bo morala razrešiti predvsem naslednje:
 - na regionalni ravni vzpostaviti instrumente za enakomernejšo prostorsko distribucijo turistične dejavnosti;
 - razmerje med urbaniziranim in neurbaniziranim delom obale: z vidika trajnostnega razvoja, varstva narave in biodiverzitete, naravnih virov ter kulturne dediščine in krajinskih vrednot je potrebno preprečiti širitev urbanizacije na še neurbanizirane dele obale, v zadostni širini;(najmanj 200 m);
 - prestrukturirati je potrebno rabo obalnega pasu: razbremeniti jo prometa in parkirnih površin ter dejavnosti, ki niso skladne z izjemnim pomenom obalnega prostora;
 - rehabilitirati obalni pas, vzpostaviti »obalno promenado« ob celotni dolžini obale, kot tudi temeljno infrastrukturo.

4. STANJE V UPRAVLJANJU

Problem organiziranosti v turizmu je na splošno prisoten povsod, kjer razvijajo turizem. To izhaja iz preprostega dejstva, da je število malih ponudnikov v turizmu zelo veliko, da se v turizmu prepleta javni, zasebni in civilni interes, kar pomeni, da se v turizmu srečujejo predstavniki oblasti, predstavniki gospodarstva in predstavniki društev ter tudi prebivalci. Poleg tega dejavnost turizma ni homogena, ampak je sestavljena in razpršena po številnih področjih gospodarskih dejavnosti in dejavnosti splošnega in skupnega pomena.³

V Slovenski Istri so ustanovljene tri lokalne turistične organizacije z opredeljenimi in jasnimi nalogami in cilji. Najpomembnejše aktivnosti so predvsem združevanje turističnih ponudnikov, informacijska dejavnost, promocija in trženje ter koordinacija in organizacija prireditev.

³ Vir: Povzeto po Strategija razvoja turizma v mestni občini Koper za obdobje 2002-2006 z dolgoročnimi usmeritvami do leta 2020, predlog končnega poročila, Ljubljana, 2002.

Turistična organizacija Koper ni samostojna pravna oseba in deluje v okviru lokalne skupnosti, medtem ko sta TGZ Izola in Turistično združenje Portorož samostojni pravni osebi oz. gospodarski interesni združenji, katerih člani so tako predstavniki javnega, privatnega in civilnega sektorja. V okviru omenjenih organizacij delujejo v posameznih krajih tudi Turistično informacijski centri.

Poleg omenjenih organizacij in lokalne skupnosti so ključni akterji razvoja predvsem večja hotelska podjetja. Privatni sektor pa obsega tudi večje število manjših turističnih ponudnikov, predvsem iz področja gostinstva in ponudnikov manjših nastanitvenih objektov (sobodajalci,...). Iz javnega sektorja se poleg omenjenih organizacij in lokalne skupnosti v pospeševanje razvoja vključujejo tudi športni in kulturni javni zavodi predvsem kot upravljalci objektov. Aktivno je tudi delovanje turističnih in drugih društev, ki poleg združevanja in osveščanja prebivalcev, organizirajo razne akcije za olepšanje okolja, predvsem pa so številni organizatorji prireditev in drugih dogodkov.

Na območju Krasa ni ustanovljenih lokalnih turističnih organizacij. Z razvojem in pospeševanjem turizma se ukvarjajo razvojne lokalne agencije, ki so javne ustanove, v večini pa se turistična dejavnost obravnava v okviru oddelkov za gospodarstvo ali družbene dejavnosti na občinah. Osnovna naloga omenjenih organizacij je razvoj projektov in novih integralno turističnih proizvodov.

Informacijsko dejavnost za vse kraške občine opravlja TIC v Sežani oz. samoiniciativno Škocjanske jame, Štanjel in Lipica. Promocijske aktivnosti v celoti prav tako samoiniciativno vodijo Škocjanske jame. Na področju organizacije prireditev in drugih dogodkov pa so predvsem aktivna številna turistična in druga društva. V Sežani je ustanovljen tudi Zavod za šport, ki poleg osveščanja prebivalcev prireja tudi številne športno-rekreativne prireditve. Glavni nosilec razvoja so predvsem Škocjanske jame, vpisane med Unescove spomenike svetovne naravne dediščine in delno Štanjel in javni zavod Kobilarna Lipica. Na območju Krasa pa je tudi večje število manjših turističnih ponudnikov predvsem iz področja gostinstva, turistične kmetije.

Na območju Ilirske Bistrice deluje veliko število malih podjetnikov in manjših podjetij. Osrednja povezovalna in pospeševalna organizacija je javni zavod Razvojni center in center za pospeševanje turizma s turistično informacijskim centrom.

Ključni izzivi na področju organiziranosti in upravljanja turizma v območju so:

- večja povezanost, koncentracija in centralizacija skupnih razvojnih, promocijskih in drugih aktivnosti;
- specializacija organizacij za doseganje večjih učinkov in izboljšanja kakovosti razvojnih in promocijskih dejavnosti za celovitejši razvoj turizma na celotnem območju Južne Primorske;
- prenos informacij in znanj med sodelujočimi organizacijami;
- jasnejša razdelitev pristojnosti in odgovornosti med sodelujočimi organizacijami;
- okrepitev razvojne in promocijske vloge turizma;
- odprava šibkosti zaradi razpršenega, nekoordiniranega in nestrateškega delovanja organizacij pristojnih za različne naloge upravljanja turizma v območju;
- krepitev javno-zasebnega partnerstva pri načrtovanju, razvoju in trženju.

INTERESI UDELEŽENCEV PRI RAZVOJU TURIZMA

OBISKOVALCI	PONUDNIKI TURISTIČNIH STORITEV	LOKALNE SKUPNOSTI	SOCIALNO IN KULTURNO OKOLJE	NARAVNO OKOLJE
<ul style="list-style-type: none"> - pristnost okolja in ponudbe - zadovoljstvo - doživetja - izpolnjevanje želja in zadovoljevanje potreb ter pričakovanih koristi različnih segmentov povpraševanja - dobra informiranost o ponudbi destinacije in ustrezen usmerjevalno-informacijski sistem 	<ul style="list-style-type: none"> - nove investicijske možnosti - povečanje prihodkov in ustvarjenega donosa - stimulatивно podjetniško okolje - konkurenčnost ponudbe in cen - usposobljena in ustrezno izobražena delovna sila - letoletna pestra ponudba turističnih programov/proizvodov - upravljanje, oblikovanje in trženje turističnih proizvodov in raznolikih programov s partnerskim pristopom med javnim in zasebnim sektorjem 	<ul style="list-style-type: none"> - urejena javna infrastruktura i n urejenost okolja - nizka stopnja brezposelnosti - smiselno izkoriščanje lokalnih virov - pozitivni fiskalni učinki - načrtovan, usklajen in obvladljiv prostorski razvoj - gospodarska rast in razvoj območja - upravljanje, oblikovanje in trženje proizvodov s partnerskim pristopom med javnim in zasebnim sektorjem 	<ul style="list-style-type: none"> - privlačna delovna mesta - zaupanje lokalne javnosti v razvojne možnosti turizma - vzgoja za turizem - ohranjanje in spodbujanje identitete območja - oživitvev in ohranjanje kulturne krajine in kulturne dediščine - poživitev dogajanja in privlačnost območja - izboljšanje negativnega demografskega trenda zaradi zaznanih poslovnih priložnosti in možnosti dobrega preživetja doma 	<ul style="list-style-type: none"> - ohranjanje naravne dediščine v skladu z načeli trajnostnega razvoja turizma in zahtev na zavarovanih območjih - učinkovito saniranje in minimiziranje posledic morebitnih večjih poškodb zaradi naravnih nesreč

SKUPNI INTERESI VSEH UDELEŽENCEV V TURIZMU SO:

- ohranitev regijske pristnosti ob hkratnem propulzivnejšem, vendar trajnostnem razvoju – **dvig kakovosti**,
- dolgoročna mednarodna konkurenčnost destinacije na izbranih trgih skozi vse leto – **povečanje prihodkov**,
- partnerski pristop pri načrtovanju in izvajanju trajnostnega razvoja turizma – **vzdržnost razvoja**.

Slika 47: Interesi udeležencev pri razvoju turizma

6. OCENA NOSILNIH ZMOGLJIVOSTI

Zaradi izrazito neenakomerne razvitosti turistične infrastrukture smo ocenili nosilno zmogljivost območja za razvoj turizma le za obalno območje in sicer občine: Piran, Izola in mestno občino Koper.

Posebno pozornost smo namenili izboru indikatorjev nosilne zmogljivosti. Opredelitev in grupiranje indikatorjev je slonelo na predpostavki, da gre za razvito turistično destinacijo, zato smo dali prostorsko-ekološkim in infrastrukturnim indikatorjem večji poudarek, kot ga sicer najdemo v literaturi in smo jih razvrstili v dve ločeni skupini. Pri izdelavi analiz nosilne zmogljivosti v nerazvitih državah in državah v razvoju imajo običajno dve ločeni skupini socio-ekonomskih in psihološko-političnih indikatorjev, mi pa smo jih združili v skupino socio-ekonomskih indikatorjev. Da so bile naše predpostavke pravilne, je bilo potrjeno tudi z rezultati anketiranja prebivalcev, pa tudi turistov. Predvsem jih namreč moti neurejena splošna infrastruktura, ki ne dohaja turističnega razvoja. Še posebej je to problematično v času kopalne sezone.

Z analizo devetih ključnih posameznih indikatorjev nosilne zmogljivosti Slovenske Istre za scenarij trajnostnega razvoja turizma smo ugotovili, da je:

- pri 2 (22%) presežen prag zmogljivosti,
- pri 6 (67%) nosilna zmogljivost ni trajnostna in
- pri 1 (11%) nosilna zmogljivost ni presežena.

Glavni omejitveni dejavniki, ki jih je potrebno upoštevati pri trajnostnem razvoju turizma, so odvajanje in čiščenje odpadnih voda, pomanjkanje parkirnih mest, javni potniški promet, kakovost morske vode, količina pitne vode, zbiranje in ravnanje z odpadki ter nenazadnje nezadovoljstvo prebivalcev in turistov. Brez vlaganj v splošno infrastrukturo, ki zelo omejuje trajnostni razvoj turizma v regiji, ni smiselno povečanje nastanitvenih kapacitet in ni mogoče pričakovati odobravanja prebivalcev in turistov. Zato je potrebno čim prej pristopiti k sprejemu in izvajanju potrebnih ukrepov.

Opredelili smo nekatere prioritete aktivnosti za uvajanje trajnostnega razvoja turizma, skladno z analizo nosilne zmogljivosti v Slovenski Istri nasploh:

- (1) Glede na to, da so turisti zadovoljni s ponudbo v hotelih, njihove zmogljivosti pa so v celoletnem povprečju le polovično zasedene ter glede na nezadovoljstvo turistov z ostalo turistično ponudbo, bi bilo potrebno veliko postoriti pri dodatni turistični ponudbi v kraju in v celotni regiji ter podaljšati turistično sezono na celo leto.
- (2) Z namenom spodbujanja turističnega razvoja v zaledju bi morali izdelati projekt tematskih ter drugih peš, kolesarskih in jahalnih poti v zaledju. Ta projekt je potrebno tudi medresorsko vsebinsko in finančno uskladiti s projekti, ki že potekajo, na primer s projekti vinskih cest, zaščite tipičnih kmetijskih proizvodov, celostnega razvoja podeželja in obnove vasi ter spodbujanja razvoja dopolnilnih dejavnosti na kmetijah. Prav tako je potrebno na novo oblikovana omrežja poti priključiti sosednjim, na primer v okviru projekta PHARE, že oblikovanim kolesarskim potem na Krasu ter načrtovanim potem na hrvaški in italijanski strani.
- (3) Država mora finančno podpreti Ključnega pomena je izgradnja omrežij odvajanja in čiščenja odpadnih voda in čistilnih naprav. z zagotovitvijo domačih in tujih nepovratnih in namenskih sredstev s strani državnih in evropskih razvojnih skladov ter ugodnih virov financiranja. Brez teh ukrepov ne moremo zagotoviti kakovostnih kopalnih voda in pogojev za povečanje turističnih zmogljivosti.

- (4) Potrebno je aktivno sodelovanje lokalnih skupnosti in turističnega gospodarstva pri načrtovanju prometne infrastrukture (hitre ceste, drugi železniški tir, medmestni javni promet), ki na eni strani rešujejo obstoječe prometne zagate, na drugi pa prinašajo nove probleme, kot je na primer povečan promet in turistični obisk, na katere se je potrebno pravočasno pripraviti.
- (5) Pripraviti je potrebno natančnejše razvojne turistične programe:
 - za območja, ki so v planskih dokumentih že predvidena za razvoj turistične dejavnosti (Ankaranski polotok),
 - za območja, ki turistično še niso bila ustrezno ovrednotena (zaledje regije),
 - za območja, ki se bodo sprostila zaradi izgradnje prometne infrastrukture ali opuščanja drugih dejavnosti (obala med Izolo in Koprom, območje ob zalivu Viližan v Izoli, območje nekdanje tovarne Droga v Seči, opuščeni rudnik v Sečovljah) ter
 - za pravočasno prestrukturiranje obstoječih turističnih območij v skladu s turističnim povpraševanjem.
- (6) Vzpostaviti management turistične destinacije na enem mestu, kjer bi zagotavljali skupno trženje, promocijo, načrtovanje in spremljanje razvoja turizma v regiji. Vseskozi mora biti prisotna skrb za usklajen in kakovosten trajnostni razvoj turizma.
- (7) Izobraževanje zaposlenih v turizmu in v lokalni samoupravi na vseh izobrazbenih ravneh o pomenu okolja za uspešen trajnostni razvoj turizma v regiji.

7. VIZIJA, CILJI, STRATEGIJA, UKREPI

Vizija: Leta 2012 bo v Južno Primorski destinaciji turizem prepoznan kot »biserni zaklad severnega Mediterana«, ki obsega bisere kulturnega, ekološkega in obmorskega turizma in se odlikuje po izjemni skrbi zanje.

Temeljni cilji in strateške usmeritve za realizacijo vizije:

- trajnostni razvoj,
- izboljšanje organiziranosti,
- dvig kvalitete.

7.1 Ukrepi za izvedbo strategije

Regionalna destinacijska turistična organiziranost:

- vzpostaviti učinkovitejšo in konkurenčnejšo organiziranost destinacije za razvoj skupnih produktov in celostno trženje s povezovanjem med lokalnimi akterji iz javnega, privatnega in nevladnega sektorja v turizmu v skupni destinacijski management organizaciji;
- zagotavljati prožnejšo zaposljivost in atraktivne zaposlitve na področju turizma;
- predelitev vlog, odgovornosti in pristojnosti posameznih organizacij in posameznikov pri razvoju turizma (vzpostavitev sistema vodenja turističnega razvoja);
- razviti sistem sistematičnega spremljanja razvitosti turizma regije;
- vzpostaviti regijske destinacijske management organizacije;
- vzpostavitev načel dobrih zaposlitvenih praks za povečanje atraktivnosti zaposlovanja;
- organizacija usposabljanj v deficitarnih poklicih v turizmu in usposabljanja pri delu;
- vzpostavitev sistemov spremljanja in merjenja trajnostnega razvoja turizma: poraba vode, energije, kemikalije, spremljanje turističnega prihodka v regiji, merjenje kakovosti ponudbe, spremljanje dodane vrednosti v turizmu in drugih kazalcev rasti in razvoja ter konkurenčnosti turističnega sektorja za razvojne potrebe in za potrebe spremljanja izvajanja razvojnih ciljev turizma.

Izboljšanje turistične infrastrukture:

- investicije v dopolnilno infrastrukturo v zaledju Slovenske Istre in na podeželju za o odpravo pomanjkanja majhnih, družinskih prenočitvenih kapacitet v skladu s sodobnimi trendi;
- investicije za dvig kakovosti in trajnostnega značaja obstoječih nastanitvenih struktur;
- investicije v izgradnjo podporne infrastrukture, ki bo dvignila prag nosilnih zmogljivosti prostora (čistilne naprave, dovozne ceste, parkirišča, rekreacijske površine za razpršitev turističnih tokov in razbremenitev osrednjih točk zbiranja turistov v sezonah);
- investicije v javno podporno infrastrukturo (športne dvorane, kulturne dvorane);
- priobalna promenadna rekreacijska os Izola–Portorož z vključitvijo podpornih infrastrukturnih objektov vzdolž osi v celostno ponudbo;
- revitalizacija najmanj petih opuščenih objektov za turistične namene;
- investicije v manjše namestitvene kapacitete, zlasti na podeželju;
- investicije v namestitveno infrastrukturo za izboljšanje okolja (energetsko varčnost, zmanjšanje porabe vode idr.);
- izgradnja čistilnih naprav za povečanje nosilnih zmogljivosti v turizmu;
- izgradnja parkirnih prostorov na obali.

Razvoj in trženje novih in izboljšanje kakovosti obstoječih turističnih proizvodov, storitev:

- strateški in izvedbeni načrt trženja in razvoja trajnostnih turističnih proizvodov, storitev destinacije;
- promocija trajnostne usmeritve destinacije in specializiranih programov subpokrajin: morski, kulturni, eko-turizem;
- razvoj znamenitosti izhajajoč iz danih naravnih in kulturnih resursov in/ali umetne atrakcije;
- okrepiti trženjske in druge aktivnosti na čezmejni ravni za povečanje dostopnosti destinacije za globalne goste, ki vstopajo v destinacijo iz sosednjih pristanišč (Trst, Reka, Pula) in letališč (Trst, Benetke, Pula) ter železnic (Trst, Reka);
- certificiranje za kakovost/izbor in pilotno uvajanje sistemov kakovosti ISO in/ali EMAS in/ali drugih primernejših tovrstnih sistemov.

Spodbujanje kakovosti v turizmu in zmanjševanje okoljskih vplivov turistične dejavnosti:

- uvedba evidenc, sprejetje odloka o plačilu turističnega pavšala za počitniška stanovanja in hiše in spodbude za vključevanje omenjenih zmogljivosti v turistično ponudbo pokrajine;
- systemske spodbude za deficitarne podjetniške iniciative, inovacije v turizmu in razvoj ter izgradnja sistema vračanja namenskih sredstev v turizem za socialne in razvojne namene (izobraževanje, izboljšanje delovnih pogojev zaposlenih);
- razvoj proizvodov in storitev za depriviligirane socialne skupine;
- certificiranje za kakovost – izbor in pilotno uvajanje sistemov kakovosti ISO in/ ali EMAS in/ali drugih primernejših sistemov kakovosti, projekti na področju turizma za ohranitev biodiverzitete in identitete;
- oblikovanje navodil za trajnostno naravnane investicije v turizmu;
- vzpostavitev sistemov spremljanja in merjenja trajnostnega razvoja turizma: porabe vode, energije, kemikalije, spremljanje turističnega prihodka v regiji, merjenje kakovosti ponudbe, spremljanje dodane vrednosti v turizmu in drugih kazalcev rasti in razvoja ter konkurenčnosti turističnega sektorja za razvojne potrebe in za potrebe spremljanja izvajanja razvojnih ciljev te strategije;
- ureditev sistema zbiranja in recikliranja trdih in tekočih odpadkov iz turistične dejavnosti;

- priprava in razpoložljivost analitičnih orodij in podatkov kot podpora sprejemanju poslovnih investicijskih in drugih strateških razvojnih odločitev za razvoj turistične pokrajine.

Partnerstvo za trajnostni razvoj:

- vzpostavitev sistemov spremljanja in merjenja trajnostnega razvoja turizma s pomočjo indikatorjev trajnostnega razvoja;
- priprava ocen zmogljivosti okolja za turizem;
- vzpostavitev sodelovanja turističnih akterjev pri spodbujanju javnih zadev, ki so pomembne za kakovost turistične destinacije: urejanje javnega odprtega prostora in zelenic, trajnostna mobilnost, prostorsko urejanje;
- sodelovanje na področju zaposlovanja, usposabljanja in izobraževanja za turizem;
- skupne akcije ozaveščanja ciljnih skupin.

8. NAČIN IZVAJANJA

Za doseganje strateških usmeritev in razvojnih ciljev bo potreben usklajen, povezan, učinkovit sistem izvajanja razvoja turizma. To bo mogoče doseči z učinkovito organiziranostjo razvoja turizma na regionalni ravni v okviru t.i. regionalne turistične (destinacijske) upravljalvske organizacije (RTO, po RNUST pa DMO), ki povezuje različne akterje, ne le nosilce turistične dejavnosti, pač pa tudi in predvsem nosilce razvoja v turizmu.

Regionalna turistična organizacija (RTO oziroma DMO) se mora nahajati v presečišču razvojnih interesov JAVNEGA, CIVILNEGA in GOSPODARSKEGA sektorja, ki delujejo v okolju in usklajevati njihove interese ter usmerjati in vzpodbujati skladen, trajnostno naravnan razvoj turizma in njegovo trženje.

Poglavitna vloga med sektorji pripada gospodarstvu, ki s svojo dejavnostjo razvoj konkretno dolgoročno omogoča in uresničuje, vendar je za njegovo uspešnost potrebno sodelovanje obeh ostalih sektorjev – tako zagotavljanje pravno formalnih aktivnosti kot zagotavljanje vseh podpornih orodij razvoja s katerimi razpolaga javni sektor, kot podpora prebivalcev ter ustreznih dodatnih (prostovoljnih) aktivnosti domačinov za omogočanje prijetnega videza ter doživljanja destinacije in pozitivnega odnosa do gostov.

REGIONALNI PROGRAM VARSTVA OKOLJA IN VODNIH VIROV

Izvajalec: Inštitut za vodarstvo d.o.o., Ljubljana

Nosilec – koordinator projekta: Dr. Primož Banovec

Avtorji: Dr. Primož Banovec, Klemen Urh, Alenka Šlibar

REGIONALNI PROGRAM VARSTVA OKOLJA IN VODNIH VIROV

1. UVOD

Operativni program odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda izhaja iz Nacionalnega programa varstva okolja in je eden od ključnih izvedbenih aktov za doseganje ciljev na področju varstva voda pred onesnaževanjem. Obsega program koordiniranih ukrepov države in občin za postopno doseganje ciljev varstva okolja pred obremenjevanjem zaradi nastajanja komunalne odpadne vode.

Na območju, ki je zajeto v program upravljanja z obalnim območjem (CAMP) je bilo predhodno identificirano stanje, da ravno onesnaženje voda zaradi neobstoječe kanalizacije in čistilnih naprav na območjih poselitve predstavlja enega glavnih pritiskov na kakovost voda. Zato smo v okviru regionalnega programa varstva okolja in vodnih virov posebno pozornost posvetili analizi planskih ukrepov, s katerimi bi dosegli ustrezno ciljno stanje opremljenosti območij poselitve (aglomeracij) s sistemi za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda. Regionalni program varstva okolja in vodnih virov je tako tesno vpet v sistem državnega operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda, ki je bil sprejet septembra 2004.

Operativni program odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda je zastavljen za celotno plansko obdobje izgradnje javne kanalizacije (do leta 2017), s posebnim poudarkom na investicijah v infrastrukturo lokalnih javnih služb, v obdobju od 1. januarja 2005 do 31. decembra 2008. V njem so določena poselitvena območja, za katera je potrebno v predpisanem roku zagotoviti sistem odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda ter način porabe javnih sredstev, ki so namenjena financiranju objektov javne kanalizacije.

Za Republiko Slovenijo predstavlja višina potrebnih investicijskih vlaganj za ureditev odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda največjo okoljsko investicijo, ki je dolgoročna in za katero je pričakovati, da se ji bodo v obdobju do leta 2013 zastavili novi robni pogoji glede rokov izvedbe, predvsem pa glede stopnje varstva okolja, ki jo morajo zagotoviti posamezni ukrepi odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode.

V tem programu so podana osnovna izhodišča za normativno razporejanje, tako s časovnega in prostorskega vidika, kot tudi z vidika smotrne porabe finančnih sredstev, ki so trenutno na voljo za investicije in investicijsko vzdrževanje na področju komunalnega opremljanja za namene odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode.

Poglaviten cilj tega programa je, da se v Republiki Sloveniji zagotovijo takšni pogoji izvajanja ukrepov za izpolnjevanje okoljskih ciljev, da letno povprečje finančnih sredstev, v obdobju izvajanja tega programa od 2005 do 2017, ne bodo presegala višine sredstev, ki so bila v letu 2003 na voljo investicijam in investicijskemu vzdrževanju objektov javne kanalizacije.

Operativni program odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda je finančno zelo obsežen in kompleksen projekt, ki ga zaznamuje deljena odgovornost države, lokalnih skupnosti in Evropske skupnosti.

Zaradi kompleksnosti problema smo razvili model financiranja Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda na lokalnem nivoju, ki služi lokalnim strokovnim službam za strokovno argumentiranje potrebnih odločitev.

2. PRIPRAVA NAVODIL ZA IZDELAVO OBČINSKIH OPERATIVNIH PROGRAMOV ODVAJANJA IN ČIŠČENJA KOMUNALNIH ODPADNIH VODA

Občinski operativni programi odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda slonijo na državnem operativnem programu (MOP, september 2004) kot okvirnem izhodišču, s katerim so opredeljene aglomeracije, ki jih je, glede na njihovo velikost, potrebno opremiti s sistemi odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda. Občine morajo v skladu z navodili navedeno državno izhodišče detajlneje programsko razdelati in v skladu z izdelano tehnično dokumentacijo (predvidoma vsaj na nivoju idejne zasnove) tudi finančno ovrednotiti.

Če je z državnim operativnim programom odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda dan glavni poudarek na opredelitvi aglomeracij kot osnovne entitete za izvajanje storitev odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda in opredeljevanja prioritet za njihovo opremljanje, pa smo z občinskimi operativnimi programi in programom varstva okolja in vodnih virov v okviru projekta CAMP naredili korak naprej, saj smo izpostavili predvsem problem zagotavljanja finančnih virov, ki so potrebni za doseganje ciljnega stanja infrastrukturne opremljenosti na tem področju.

Zato smo izdelali model financiranja operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode na lokalnem nivoju, ki je sestavljen v obliki hierarhično organiziranih tabel, s katerimi opisujemo finančne tokove med posameznimi dejavniki ter vsebine, ki predstavljajo podatke, ki so potrebni za obdelavo in izdelavo končnega rezultata – analizo izvedljivosti občinskih operativnih programov odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda.

Eden od pomembnejših konceptov modela je, da je z modelom mogoče zasledovati trende pri izvajanju investicij (komunalnih, s poudarkom na področju odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda), na podlagi katerih je mogoče sklepati tudi trende na tem področju v prihodnje, s čimer lahko ovrednotimo realnost investicijskih namer.

Poleg trendov na področju samega odvajanja in čiščenja komunalnih voda (investicije, finančni tokovi) se spremljajo tudi splošni investicijski viri (občinski proračun – splošni viri).

Za potrebe ustrezno strukturiranega pristopa k programiranemu doseganju ciljnega stanja na področju zaščite vodnih virov pred onesnaževanjem iz območij poselitve smo izdelali »model detajlne analize občinskih operativnih programov odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode«.

2.1 Predstavitev podatkovnega modela in njegove hierarhije

Glede na zapletenost modela, ki smo ga uporabili za analizo programov posameznih občin, nam je v veliko pomoč shematični prikaz modela financiranja občinskih operativnih programov odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode. Izdelali smo diagram, ki prikazuje povezljivost med posameznimi dejavniki, ki sodelujejo v celotnem procesu. Zaradi lažje povezljivosti vsebin znotraj modela, so tabele oštevilčene po sklopih, ki predstavljajo različne vire sredstev.

4. DOLOČITEV VSEBIN PROGRAMA GLEDE NA DOLOČBE ZAKONA O VODAH, KI SE NANAŠAJO NA KAKOVOST VODNIH TELES IN INTEGRACIJO PROGRAMOV

Zakon o vodah naslavlja kakovost vode oziroma vodnih teles v naslednjih sklopih:

- Pravilnik o določitvi vodnih teles površinskih voda (Uradni list RS, št. 65/05),
- Pravilnik o določitvi vodnih teles podzemnih voda (Uradni list RS, št. 65/05),
- Uredba o območjih kopalnih voda ter o monitoringu kakovosti kopalnih voda (Uradni list RS, št. 70/03).

Zakon o vodah, ki je bil sprejet leta 2002, zaenkrat šele z izdelavo definicijskih osnov postavlja strukturo, s katero bi se opredeljevalo ciljno stanje vodnih teles (površinskih in podzemnih) v skladu z evropsko direktivo o skupni politiki do voda (Water Framework Directive). Ne glede na to, je celotno območje vodotokov jadranskega morja prepoznano kot občutljivo območje, za katerega veljajo strožji kriteriji glede spuščanja emisij v vodna telesa. Ti kriteriji so že zajeti v državni operativni program odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda. Kot take smo jih že zajeli v občinske operativne programe. Vodna telesa na obravnavanem območju so:

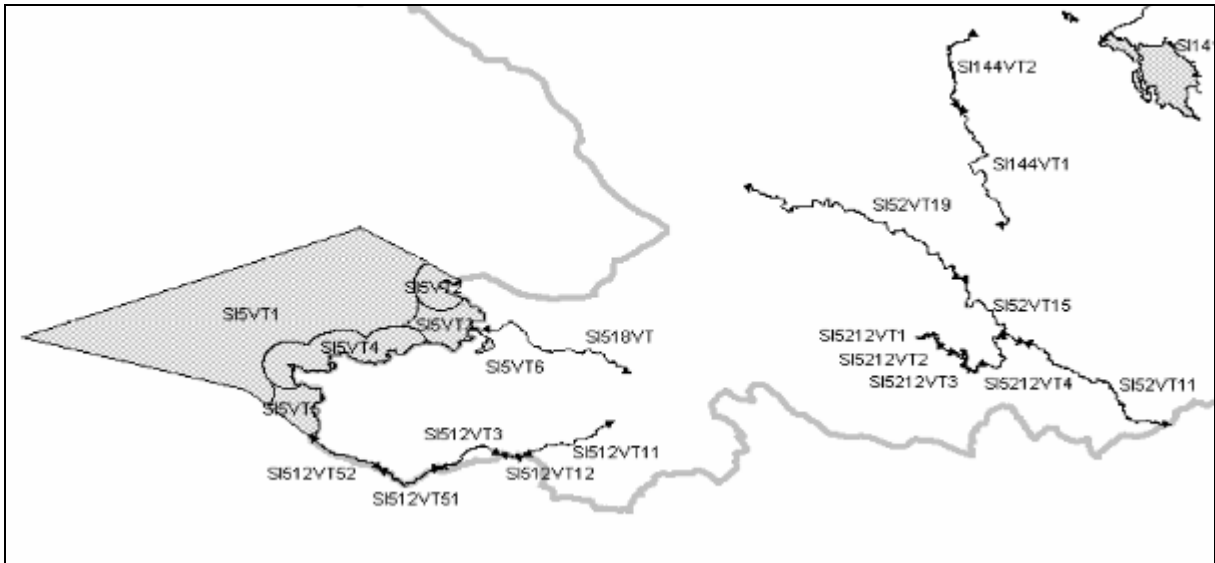
Tabela 12: Seznam vodnih teles površinskih voda določenih v skladu z ZV-1 in WFD

Zap. št.	Šifra	Povodje ali porečje	Površinska voda	Ime vidnega telesa	Vrsta	azvrstitev v tip	Merila, uporabljena za določitev vodnega telesa				
							Tip	Pomembna hidromorfološka sprememba	Presihanje	Pomembna antropogena fizična sprememba	Pomembno različno stanje
122	SI512VT11	Jadranske reke	Dragonja	VT Dragonja povirje – Topolovec	V	5SMF	x	x			
123	SI512VT12	Jadranske reke	Dragonja	VT Dragonja Topolovec – Brič	V	5SMF	x	x			
124	SI512VT3	Jadranske reke	Dragonja	VT Dragonja Brič – Krkavče	V	5SMF		x			
125	SI512VT51	Jadranske reke	Dragonja	VT Dragonja Krkavče – Podkaštel	V	5SMF		x			
126	SI512VT52	Jadranske reke	Dragonja	VT Dragonja Podkaštel – izliv	V	5SMF		x		x	
127	SI518VT3	Jadranske reke	Rižana	VT Rižana povirje – izliv	V	5SA	x				
128	SI5212VT1	Jadranske reke	Klivnik	kMPVT zadrževalnik Klivnik	kMPVT					x	
129	SI5212VT2	Jadranske reke	Klivnik	VT Klivnik	V	5SMF	x			x	
130	SI5212VT3	Jadranske reke	Molja	kMPVT zadrževalnik Mola	kMPVT					x	
131	SI5212VT4	Jadranske reke	Molja	VT Molja	V	5SMF	x			x	
132	SI52VT11	Jadranske reke	Reka	VT Reka mejni odsek - Koseze	V	5SA	x	x			x
133	SI52VT15	Jadranske reke	Reka	VT Reka Koseze – Bridovec	V	5SA		x		x	x
134	SI52VT19	Jadranske reke	Reka	VT Reka Bridovec – Škocjanske jame	V	5SF	x	x	x		
135	SI5VT1	Jadranske reke	Morje	VT Teritorialno morje	M	OM M3	x				
136	SI5VT2	Jadranske reke	Morje	VT Morje lazaret - Ankaran	M	OM M1	x	x		x	
137	SI5VT3	Jadranske reke	Morje	kMPVT Morje Koprski zaliv	kMPVT					x	
138	SI5VT4	Jadranske reke	Morje	VT Morje Žusterna - Prian	M	OM M1	x	x		x	
139	SI5VT5	Jadranske reke	Morje	VT Morje Piranski zaliv	M	OM M3	x	x			

Legenda kratic:

- 3 Hidroekoregija Padska nižina, ki predstavlja ekoregijo 3. Italija po Illiesu
 4 Hidroekoregija Alpe, ki predstavlja ekoregijo 4. Alpe po Illiesu
 5 Hidroekoregija Dinaridi, ki predstavlja ekoregijo 5. Dinarski zahodni Balkan po Illiesu
 11 Hidroekoregija Panonska nižina, ki predstavlja ekoregijo 11. Madžarsko nižavje po Illiesu
 M Majhna prispevna površina (do 10 km²)
 SM Srednje majhna prispevna površina (10 do 100 km²)
 S Srednja prispevna površina (100 do 1.000 km²)
 SV Srednje velika prispevna površina (1.000 do 10.000 km²)
 V Velika prispevna površina (nad 10.000 km²)
 F Flišnata
 A Apnenčasta
 S Silikatna

Navedena območja vodnih teles površinskih voda so grafično prikazana na sliki 49:

Slika 49: Prikaz vodnih teles površinskih voda na obravnavanem območju

S pravilnikom o določitvi vodnih teles podzemnih voda (Uradni list RS, št. 65/05) se v skladu s prvo alinejo prvega odstavka 5. člena in Prilogo II Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2000/60/ES z dne 23. oktobra 2000 o določitvi okvira za ukrepe Skupnosti na področju vodne politike (UL L št. 327 z dne 22.12.2000, str. 1) in predpisom, ki ureja metodologijo za določanje vodnih teles podzemnih voda, določijo vodna telesa podzemnih voda.

Na obravnavanem območju se nahaja vodno telo z oznako 5019 – Obala in Kras z Brkini, ki leži na vodnem območju Jadranskega morja, ki ima tri karakteristične vodonosnike. Sama velikost območja vodnega telesa podzemne vode je 1.589,4 km². Povprečna letna količina padavin je v obdobju 1961–1990 znašala 1.507 mm.

1. vodonosnik – kraški vodonosniki

Kraški vodonosniki na obravnavanem območju spadajo v kategorijo izdatnih vodonosnikov. Z vidika hidrodinamičnih tipov spada v odprt vodonosnik, ki je zaprt na območjih, kjer jih prekrivajo debele flišne plasti. Srednja debelina vodonosnika je večja od 400 m. Litostratigrafska značilnost območja opredeljuje apnenec, mestoma dolomit (Terciar in Mezozoik; Kreda do Eocen). Debelina nenasičene plasti je večja od 100 m. Karakteristična razpoklinska poroznost narekuje navpično prepustnost (srednja vrednost [m/s] $3,0 \cdot 10^{-7}$). Sicer je koeficient prepustnosti [m/s] (Srednja vrednost [m/s] $3 \cdot 10^{-7}$ do $1 \cdot 10^{-5}$).

2. vodonosnik – vodonosniki v flišnih plasteh

Na območju pod kraškim robom prevladuje vodonosnik v flišnih plasteh, ki je manjši razpoklinski vodonosnik z lokalnimi in omejenimi viri podzemne vode. V osnovi je to zaprt vodonosnik, ki je mestoma odprt (sloji apnenca). Srednja debelina vodonosnika je večja od 50 metrov. Z vidika litostratigrafskega opisa pa ga umeščamo v flišnate vodonosnike iz Eocena. Debelina nenasičene plasti je majhna (2 m). Karakteristična zanj je nizka prepustnost, razen na območju zakraselih vložkov.

3. vodonosnik – prodni zasipi obalnih rek

Ob obalnih rekah (Rižana, Badaševica, Dragonja) se pojavljajo manjši medzrnski vodonosniki. Njihova srednja debelina je majhna (okoli 5 m). Sestavljajo jih pretežno kvartarni prod, pesek, melj in glina. Vodonosne plasti se nahajajo pod različno debelimi krovnimi plastmi morskih sedimentov.

Področje upravljanja s kakovostjo površinskih voda in podzemnih voda naslavlja poleg Zakona o vodah tudi Zakon o varstvu okolja, v okviru katerega so predpisane tudi mejne emisijske vrednosti za različne vire onesnaženja. Zakon o vodah (ZV-1; Ur.l. RS št. 67/2002, 110/2002) je s podzakonskimi akti šele določil vodna telesa (podzemna in površinska), ni pa še opredelil načina ciljnega upravljanja s kakovostjo vodnih teles, kar naj bi bila vsebina načrtov upravljanja z vodami (55.-59. čl. ZV-1) in podrobnejših načrtov upravljanja z vodami (60. člen ZV-1). Navedeni načrti naj bi namreč poleg obstoječih emisijskih mejnih vrednosti sistematično vpeljali tudi ukrepe vezane na imisijske mejne vrednosti (standardi kvalitete okolja).

Poseben sklop kriterijev pri čiščenju komunalnih odpadnih voda se nanaša na kriterije kakovosti okolja, ki jih zaradi rabe voda naslavlja kopalna direktiva in slovenski podzakonski akti, ki se nanašajo nanjo. Glede na stanje kopalnih voda lahko ugotovimo, da slovensko morje pretežno ustreza zadanim parametrom kakovosti. Posebno pozornost pa bi bilo potrebno posvetiti sanaciji razbremenilnikov visokih voda iz kanalizacijskih sistemov ter ureditvi meteorne odvodnje, saj v primeru nalivov v kopalni sezoni predstavljajo pomemben vir tveganj za kopalce.

Na področju nadzora in omejevanja onesnaževanja vodnih teles tako edini delujoči mehanizmi izhajajo iz Zakona o varstvu okolja, kjer vire onesnaženja iz urbanih virov onesnaženja opredeljuje Uredba o emisiji snovi pri odvajanju odpadnih vod iz komunalnih čistilnih naprav. S to uredbo (Ur.l. RS 90/1998) in njenimi kasnejšimi dopolnitvami so opredeljeni emisijski kriteriji za emisije iz komunalnih čistilnih naprav in zahteve po opremljanju aglomeracij z njimi. Poleg tega so v okviru te uredbe določeni kriteriji za evtrofikacijo voda ter določena območja, ki so občutljiva na evtrofikacijo. Na obravnavanem območju so tako opredeljena naslednja območja:

- **Povodje Jadranskega morja:**
 - povirje Dragonje od izvira do sotočja s Pinjvcem,
 - vodozbirna površina Pinjevca,
 - porečje Dragonje od sotočja s Pinjvcem do sotočja s Poganjo,
 - porečje Dragonje od sotočja s Poganjo do vtoka v morje,
 - porečje Sečoveljskih solin,
 - vodozbirna površina Drnice,
 - vodozbirna površina obale od vtoka Drnice do vtoka Badaševice,
 - vodozbirna površina Badaševice,
 - vodozbirna površina obale od vtoka Badaševice do vtoka Rižane,
 - kraško povirje Rižane,
 - povirje Rižane od izvira do vtoka v morje,
 - vodozbirna površina morske obale od vtoka Rižane do vtoka Timava,
 - povirje Reke od izvira do sotočja z Moljo,
 - vodozbirna površina Molje,
 - porečje Reke od sotočja z Moljo do sotočja s Posrtvijo,
 - vodozbirna površina Posrtve,
 - porečje Reke od sotočja s Posrtvijo do sotočja z Mrzlekom,
 - vodozbirna površina Mrzleka,
 - porečje Reke od sotočja z Mrzlekom do sotočja s Padežem,
 - vodozbirna površina Padeža,
 - porečje Reke od sotočja s Paleom do ponikev v Škocjanskih jamah,
 - vodozbirna površina Timava dolvodno od Škocjanskih jam.

Na ta način je celotno območje zajeto v CAMP projekt opredeljeno kot občutljivo območje in zato zanj veljajo strožji kriteriji za opremljanje aglomeracij s sistemi odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda. Ti kriteriji so vezani na:

- nižjo mejno velikost aglomeracije z vidika gostote poselitve (10 preb./ha namesto 20 preb./ha, kar je mejna vrednost na neobčutljivih območjih);
- višjo zahtevano stopnjo čiščenja odpadnih voda na občutljivih območjih za večje aglomeracije (terciarno čiščenje odpadne vode do 31. decembra 2008 na območjih poselitve z več kot 10.000 PE).

5. INTEGRACIJA PROGRAMOV ZA ZBIRANJE IN OBDELAVO KOMUNALNIH ODPADNIH VODA IN POVRŠINSKIH VODA IN NJIHOVA ANALIZA GLEDE NA UČINKOVITOST VAROVANJA VODA NA REGIONALNEM NIVOJU

Regionalni program varstva okolja in vodnih virov je bil izdelan na osnovi integracije podatkov, ki smo jih dobili od predstavnikov posameznih občin ter njihovih izvajalcev javnih služb.

Pri tem smo upoštevali naloge vsakega subjekta glede na njegovo specifično vlogo v celotnem sektorju:

- **Evropska unija:** Opredelitev minimalnih standardov opremljenosti aglomeracij s sistemi odvajanja in čiščenja odpadnih voda (s prilagoditvenimi roki glede na predpristopna pogajanja), pomoč pri izvedbi nameravanih investicij – predpristopni skladi, strukturni skladi in druga namenska sredstva EU;
- **Država:** Opredelitev zakonodaje in standardov izvajanja javne službe odvajanja odpadnih voda; taksa za obremenjevanje voda ter vodni prispevek, spremljanje izvajanja investicij in doseganje ciljnega stanja, oblikovanje ustrezne takse za obremenjevanje voda, inšpekcijski nadzor, koordinacija pri angažiranju sredstev EU;
- **Občine:** V Republiki Sloveniji je izvajanje gospodarske javne službe odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda v izvorni pristojnosti občin:
 - občina – določitev dolgoročnega občinskega programa investicij, načrtovanje finančne konstrukcije investicij,
 - izvajalec javne službe odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda (ne glede na način izvajanja koncesije – JP, koncesija, režijski obrat) izvaja večji del operativnih nalog javne službe, pogosto je tudi investitor v imenu občine in izvaja druge strokovne naloge vezane na izvajanje javne službe,
 - gospodinjstva – porabniki vode, davkoplačevalci, plačniki vodnih storitev,
 - drugi uporabniki (zlasti industrijski uporabniki);
- **Drugi subjekti** – drugi specifični subjekti na tem področju so predvsem večji industrijski onesnaževalci – primeri za to so soinvestitorstvo pri izgradnji mešanih čistilnih naprav.

Pri razvoju integracije in analize občinskih programov glede na njihovo učinkovitost pri varstvu voda na regionalnem nivoju in finančno izvedljivost smo na podlagi izdelanega modela zbirali in analizirali naslednje podatke:

OBČINA:

- proračun občine z razpredelnico po postavkah (6-mestnih kontih) za leta 2001 do 2005;

- zaključni račun proračuna občine po postavkah (6-mestnih kontih) za leta 2001 do 2004;
- načrti razvojnih programov občine;
- podatki o količini obračunane vode za leta od 2000 do 2004 (po virih – gospodinjstva, industrija), prostorsko po aglomeracijah;
- podatki o številu priključenih na kanalizacijsko omrežje (po virih – gospodinjstva, industrija), prostorsko po aglomeracijah;
- podatki o ceni vode za leta od 2000 do 2005 (cena odvajanja in čiščenja za gospodinjstva, industrijo, znesek amortizacije v lastni ceni, cena za priključene na kanalsko omrežje in za nepriključene na kanalsko omrežje), eventualni strošek priključka na kanalsko omrežje.

IZVAJALEC JAVNE SLUŽBE:

- podatki iz bilance stanja in izkaza uspeha izvajalca javne službe (po šest mestnih kotih), po dejavnosti odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda, za vsako občino posebej (glede na telefonski razgovor, samo za leto 2004);
- podatki o ceni vode za leta od 2000 do 2005 (cena odvajanja in čiščenja za gospodinjstva, industrijo, znesek amortizacije v lastni ceni, cena za priključene na kanalsko omrežje in za nepriključene na kanalsko omrežje), eventualni strošek priključka na kanalsko omrežje);
- podatki o količini obračunane odvedene vode za leta od 2000 do 2004 (po virih – gospodinjstva, industrija), prostorsko po aglomeracijah ali občinah;
- poročilo o izvajanju javne službe odvajanja in čiščenja odpadnih voda po 21. členu pravilnika o odvajanju in čiščenju komunalnih odpadni voda (poročanje marec 2005 za leto 2004 – v digitalni obliki).

DRŽAVA:

- Obrazložitev finančnega načrta države (Poročevalec državnega zbora 790: obrazložitev: 7: MOPE).

Navedene podatke smo, glede na njihovo razpoložljivost vnesli v model in analizirali naslednje ključne vidike, ki so pomembni za razvoj komunalne infrastrukture.

5.1 Analiza posameznih aglomeracij glede na njihovo velikost (št. populacijskih ekvivalentov – PE) in trenutno opremljenost s komunalno infrastrukturo

K analizi aglomeracij smo pristopili glede na njihovo velikost – od največjih k najmanjšim.

Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE

Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE na občutljivih območjih morajo biti opremljena z javno kanalizacijo in komunalno čistilno napravo do 31. decembra 2008, do takrat pa mora biti priključeno na javno kanalizacijo tudi najmanj 95% obremenitve, ki nastaja zaradi odpadne vode na teh območjih.

Tabela 13: Območja naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE

Zap. št	ID aglomeracije	Aglomeracija ime	PE	PE industrija	PE skupaj	Odstotek kanalizacije	ID KČN
1	20018	KOPER	24.471	7.341	31.812	100	158 Koper
2	538	PIRAN	14.369	4.311	18.680	64	82 ČN Piran
3	20901(ex 583)	IZOLA	12.445	3.734	16.179	95	

Na območju južnoprimorskih občin so tri aglomeracije, ki sodijo v okvir območij naselij z obremenjenostjo več kot 10.000 PE, to so Koper, Piran in Izola. Navedene aglomeracije so z vidika opremljanja z infrastrukturo odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda prioritete na celotnem CAMP območju, saj je rok za njihovo ustrezno opremljanje s čistilnimi napravami najkrajši. Kot je razvidno iz Tabele 13 je obseg opremljenosti aglomeracij z ustreznimi kanalizacijskimi sistemi dokaj visok, ustreznost čistilnih naprav pa je trenutno nizka, saj aglomeracija Izola nima čistilne naprave in odvaja odpadne vode v morje preko globinskega izpusta, čistilna naprava Koper pa ne dosega ustreznega nivoja čiščenja. Zato se predvideva z investicijskim programom (Vir: Novelacija investicijskega programa ČN in kanalizacija Koper, Izola, Hidroinženiring d.o.o., junij 2005) izvedba nove, skupne ČN za aglomeracijo Koper in Izola, s hkratno izvedbo kanalizacijskih sistemov.

Območja naselij z obremenjenostjo med 2.000 PE in 10.000 PE

Območja naselij z obremenjenostjo med 2.000 PE in 10.000 PE morajo biti opremljena z javno kanalizacijo in komunalno čistilno napravo do 31. decembra 2015, do 31. decembra 2017 pa mora biti priključene na javno kanalizacijo tudi najmanj 95% obremenitve, ki nastaja zaradi odpadne vode na teh območjih.

Tabela 14: Območja naselij z obremenjenostjo med 2.000 PE in 10.000 PE

Občina	Št. aglomeracij	Povprečni odstotek kanalizacije vseh aglomeracij	ID KČN
KOPER	4	52	158
IZOLA	1	21	82
SEŽANA	1	50	243
ILIRSKA BISTRICA	1	75	47

Območja naselij z obremenjenostjo med 2.000 in 10.000 PE so po posameznih občinah prikazana v tabeli 14. V tabeli je podan povprečen odstotek vzpostavljenega kanalizacijskega sistema aglomeracij v posamezni občini ter čistilne naprave, ki so trenutno na tem območju. Kot je razvidno, so manjše aglomeracije na obravnavanem CAMP območju že dokaj ustrezno opremljene s čistilnimi napravami, težavo pa predstavlja dokaj nizek nivo opremljenosti s kanalizacijskim omrežjem.

Območja naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 20 PE/ha in 10 PE/ha, če gre za naselje na občutljivem ali vodovarstvenem območju, morajo biti opremljena z javno kanalizacijo in komunalno čistilno napravo do 31. decembra 2015, do 31. decembra 2017 pa mora biti priključene na javno kanalizacijo tudi najmanj 80% obremenitve, ki nastaja zaradi odpadne vode na teh območjih.

Tabela 15: Območja naselij ali delov naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 20 PE/ha in 10 PE/ha, če gre za naselje na občutljivem ali vodovarstvenem območju

ID občine	Občina	št. aglomeracij	Povprečni odstotek kanalizacije vseh aglomeracij	ID KČN
	KOPER	54	29	158, 160, 161, 162
	PIRAN	6	67	82, 83, 84, 85, 86, 87
40	IZOLA	6		82, 176, ČN Cetore
111	SEŽANA	21	0	0
19	DIVAČA	12	4.3	225, 226
35	HRPELJE-KOZINA	16	5	227
49	KOMEN	12	0	0
	ILIRSKA BISTRICA	44	3.9	0

Območja naselij ali delov naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 10 PE/ha na občutljivih območjih so po posameznih občinah prikazana v tabeli 15. V tabeli je podan povprečen odstotek vzpostavljenega kanalizacijskega sistema aglomeracij v posamezni občini ter čistilne naprave, ki so trenutno na tem območju.

5.2 Količine prodane pitne vode in odvedene odpadne vode

Iz podatkov o količinah prodane pitne vode lahko ocenimo približne količine odpadne vode, saj so v veliki meri ekvivalentne količinam dovedene vode.

Količine prodane pitne vode

Prodana pitna voda je podlaga za obračun stroškov za odvajanje odpadnih voda, saj je to edina merjena količina, ki jo je na podlagi individualne meritve prodane vode (števec) mogoče povezati s stroškovnim mestom – uporabnikom. Obseg merjene dobave pitne vode na obravnavanem območju je praktično 100%.

Tabela 16: Letne količine prodane pitne vode po občinah (industrija in gospodinjstva)

Letne količine prodane pitne vode (v m ³)					
Občina	2000	2001	2002	2003	2004
Izola	1,190,449	1,190,730	1,119,200	1,201,013	1,186,086
Koper				2 046 540	
Piran					
Sežana			837,321	998,644	
Divača			181,653	218,062	
Hrpelje - Kozina			190,091	208,376	
Komen			124,260	170,675	
Ilirska Bistrica					

Opomba: Za občino Koper je podana letna količina pitne vode samo za naselje Koper (ID aglomeracije 20018). Za občini Piran in Ilirska Bistrica ni podatka o količini prodane pitne vode.

Tabela 17: Letna količina prodane vode (industrija in gospodinjstva) na prebivalca

Občina	Število prebivalcev, 2002 (vir: SURS)	Porabljene vode m ³ /prebivalca 2002
Izola/Isola	14.767	75,8
Koper/Capodistria	48.527	83,6
Piran/Pirano	17.509	
Sežana	11.986	69,9
Divača	.3889	46,7
Hrpelje – Kozina	4.165	45,6
Komen	3.617	34,4
Ilirska Bistrica	14.272	

Kot je razvidno iz zgornje tabele, lahko opazimo pomembno karakteristiko, da je v obalnih občinah (primer Izola, Koper) poraba vode na prebivalca dokaj visoka. To lahko obrazložimo s tem, da imajo obalne občine (Koper, Izola, Piran) močan vpliv sezonske porabe vode zaradi turizma in industrije, pri občini Sežana pa je pomembna tudi raba vode zaradi industrije. V splošnem lahko ugotovimo, da je poraba vode dokaj stabilna in ne kaže izrazitih trendov naraščanja.

Količine odvedene in prečiščene vode

Podatek o količini odvedene in prečiščene vode smo zbrali neposredno na podlagi vprašalnika izvajalcem javne službe.

Tabela 18: Letne količine odvedene komunalne odpadne vode po občinah

Letne količine očiščene odpadne vode (v m ³)					
Občina	2000	2001	2002	2003	2004
Izola					
Koper				1,509,192	
Piran					
Sežana	117,547	113,619	118,474	218,668	192,153
Divača	56,660	48,790	44,241	47,833	46,409
Hrpelje - Kozina	14,665	13,880	13,898	13,549	13,459
Komen	0	0	0	0	0
Ilirska Bistrica		676,467	690,227	628,668	628,218

Opombe:

V občini Izola ni vzpostavljena evidenca o količinah komunalne odpadne vode. Pri tem si lahko pomagamo s podatki o količinah prodane vode, iz katerih je mogoče oceniti količine odpadnih voda, saj so v veliki meri ekvivalentne količinam dovedene vode.

Poročanje o količinah odvedene odpadne vode za leto 2003v občini Koper (samo aglomeracija Koper) je iz vira podatkov: (poročanje za leto 2003 po 21. členu pravilnika o odvajanju in čiščenju komunalnih odpadnih in padavinskih voda).

Glede na podatke o količini odvedene komunalne odpadne vode lahko ugotovimo, da so investicije v letih 2000–2004 le malo vplivale na povečanje obsega odvedenih odpadnih voda.

5.3 Cenovna politika na področju odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda

Cene storitev lokalnih gospodarskih javnih služb se oblikujejo skladno s predpisi, ki urejajo oblikovanje cen storitev obveznih lokalnih gospodarskih javnih služb.

Cena storitev odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode

Tabela 19: Cena storitev izvajanja javne službe odvajanja in čiščenja po občinah (SIT/m³)

Občina	gospodinjstva				industrija			
	odvajanje		čiščenje		odvajanje		čiščenje	
	s kanalom	brez kanala	s kanalom	brez kanala	s kanalom	brez kanala	s kanalom	brez kanala
Izola	65,04				114,30			
Koper	225,59				322,84			
Piran	111,72				250,4			
Sežana	32,65	32,65	174,28	109,33	32,65	32,65	253,95	318,91
Divača	31,10		116,39		31,10		116,39	
Hrpelje - Kozina	17,27				36,07			
Komen								
Ilirska Bistrica	29,10		155,00		42,70		155,00	

Opomba: Za občine Izola, Koper in Piran je v ceno vključeno odvajanje in čiščenje (prikazane kot neto vsote, brez vključenega 8.5% DDV). V primeru občine Hrpelje–Kozina delovanje ČN financira neposredno občina iz proračuna.

Tabela 20: Cena storitev izvajanja javne službe odvajanja in čiščenja po občinah (€/m³)

Občina	gospodinjstva				industrija			
	odvajanje		čiščenje		odvajanje		čiščenje	
	s kanalom	brez kanala	s kanalom	brez kanala	s kanalom	brez kanala	s kanalom	brez kanala
Izola	0,27				0,48			
Koper	0,94				1,35			
Piran	0,47				1,04			
Sežana	0,14	0,14	0,73	0,46	0,14	0,14	1,06	1,33
Divača	0,13		0,48		0,13		0,48	
Hrpelje - Kozina	0,07				0,15			
Komen								
Ilirska Bistrica	0,12		0,65		0,18		0,65	

5.4 Republiška taksa za obremenjevanje voda

Taksa za obremenjevanje voda je okoljska dajatev za onesnaževanje okolja zaradi odvajanja komunalne, padavinske in tehnološke odpadne vode. Osnova za izračun takse je število enot obremenitev v koledarskem letu. Zavezanec za plačilo takse za odvajanje komunalne vode je izvajalec javne službe odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode. Od začetka marca 2005 ter do konca istega leta je bila cena takse za obremenjevanje voda na enoto obremenitve vode 6.236 SIT.

Uredba o taksi za obremenjevanje vode določa tudi merila za uveljavljanje oprostitve ali znižanja plačevanja takse, če zbrano takso porabi za investicije v objekte odvajanja in čiščenja komunalnih in padavinskih odpadnih voda.

Višina takse za obremenjevanje voda v občinah

Republiška taksa za obremenjevanje voda se obračunava ločeno za uporabnike s kanalom in uporabnike brez kanala. Uporabniki, ki so priključeni na kanalizacijsko omrežje plačujejo nižjo takso za obremenjevanje voda. V Tabeli 21 so prikazane cene takse za obremenjevanje voda za m³ prodane vode, povzete po veljavnih cenikih iz leta 2005.

Tabela 21: Cena takse za obremenjevanje voda leta 2005, preračunana na m³ porabljene vode (SIT/m³)

Občina	Taksa za obremenjevanje voda	
	uporabniki	
	s kanalom	brez kanala
Izola	123.47	123.47
Koper	71.4	134.66
Piran	111.8	130.21
Sežana	51.71	127.64
Divača	46.29	127.64
Hrpelje - Kozina	63.07	127.64
Komen		127.64
Ilirska Bistrica		

Opomba: V občini Sežana znaša taksa za uporabnike v naselju Sežana 113,78 SIT/m³.

Višina zbrane takse za obremenjevanje voda v občinah

V občinah se vso zbrano takso porabi za investicije v objekte odvajanja in čiščenja komunalnih in padavinskih odpadnih voda. Na območju Krasa je investiranje iz takse za obremenjevanje voda razdeljeno med štiri kraške občine, ki imajo skupnega izvajalca gospodarske javne službe (Sežana, Divača, Komen in Hrpelje–Kozina). Pri namenski porabi takse za obremenjevanje vode se upošteva program, ki ga predlaga izvajalec gospodarske javne službe. Višina zbrane takse po letih v posamezni občini je prikazana v Tabeli 22.

Tabela 22: Letni prihodek občin iz naslova takse za obremenjevanje voda (v 000 SIT)

Zbrana republiška taksa za obremenjevanje voda po letih					
Občina	2001	2002	2003	2004	2005
Izola	88,725	105,967	123,713	124,247	130,250
Koper					
Piran					
Sežana	39,085	47,117	64,721	55,623	
Divača	11,929	13,922	15,765	13,733	
Hrpelje - Kozina	0	18,367	23,060		
Komen	9,856	12,730	18,725		
Ilirska Bistrica	49,739	59,305	67,214	40,164	51,013

6. ANALIZA FINANČNIH TOKOV VEZANIH NA IZVEDBO INVESTICIJ V ODVAJANJE IN ČIŠČENJE KOMUNALNIH ODPADNIH VODA

V okviru analize finančnih tokov smo primerjali predvsem zmogljivost občinskih proračunov, iz katerih se, glede na njihovo izvorno pristojnost, v pretežni meri financirajo investicije v infrastrukturo odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda. Primerjava investicijskega dela proračuna ter potrebnih investicij do leta 2017, ko naj bi bil skrajni rok za ureditev komunalnih čistilnih naprav ter kanalizacije za najmanjše aglomeracije, ki so v državnem operativnem programu opredeljene v osnovnem programu, izkazuje izvedljivost občinskih operativnih programov ter z integracijo izvedljivosti občinskih operativnih programov tudi regionalnega programa varstva okolja in vodnih virov.

6.1 Občinski proračun

Občinski proračun je akt, ki ga sprejme občinski svet in predstavlja podlago za financiranje funkcij občinskih organov pri izvajanju njihovih nalog ter druge namene, ki so opredeljeni z zakoni in drugimi predpisi.

V proračunu občine so predvideni prihodki in drugi prejemki ter odhodki in drugi izdatki občine, iz katerih izhaja izračun primerne porabe sredstev v tekočem letu.

V Tabelah 23 in 24 so prikazani celotni letni prihodki in odhodki v posamezni občini, povzeti po zaključnih računih za posamezno občino.

Tabela 23: Celotni letni prihodki občin (v 000 SIT)

(v 000 SIT)

Celotni letni prihodki občin			
Občina	2003	2004	2005
Izola	2.968.730	3.092.975	4.152.914
Koper	8.428.639	10.360.585	9.713.180
Piran	4.769.304	4.399.954	5.407.528
Sežana	2.106.150	2.121.779	2.599.327
Divača	482.217	625.304	646.261
Hrpelje - Kozina	538.313	821.650	807.323
Komen	662.179	558.388	735.450
Ilirska Bistrica		1.701.134	1.907.303

Tabela 24: Celotni letni odhodki občin (v 000 SIT)

(v 000 SIT)

Celotni letni odhodki			
Občina	2003	2004	2005
Izola	3.015.903	3.338.351	4.907.106
Koper	8.193.867	9.001.503	11.108.650
Piran	3.846.632	4.121.687	6.445.932
Sežana	1.916.035	2.355.579	2.699.027
Divača	482.374	590.574	795.785
Hrpelje - Kozina	526.341	781.215	899.323
Komen	643.620	573.458	796.415
Ilirska Bistrica		1.829.605	2.392.540

Iz navedenih tabel je mogoče razbrati ekonomsko moč vsake posamezne občine in širok razpon med njimi. Obalne občine (Koper, Izola, Piran), ki prednjačijo po številu prebivalcev, izstopajo tudi glede na občinske proračune in splošno ekonomsko moč. Občini Sežana in Ilirska Bistrica, ki imata primerljiv proračun, še lahko umestimo v kategorijo večjih občin. Občine Divača, Hrpelje–Kozina in Komen pa po ekonomski moči spadajo v kategorijo majhnih občin.

Namenski investicijski prihodki občin

Tabela 25: Letni prihodek občin iz namenskih virov za investicije v komunalno infrastrukturo (v 000 SIT)

(v 000 SIT)				
Namenski prihodki				
Občina	2002	2003	2004	2005
Izola	166,402	635,251	652,874	558,107
Koper				
Piran				
Sežana		436,619	462,416	353,098
Divača	17,781	37,836	54,073	40,000
Hrpelje - Kozina				
Komen				
Ilirska Bistrica	148,621	160,796	136,385	165,009

Namenskih prihodki občin so prihodki, ki jih občina v celoti ali delno nameni za investicije v komunalno infrastrukturo (komunalni prispevek, nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča, republiška taksa za obremenjevanje voda, občinske takse, prejeta sredstva iz državnega proračuna in EU ter drugi prihodki iz sofinanciranja). Namenske prihodke lahko uporabimo kot enega od indikatorjev finančne sposobnosti občine za investicije v infrastrukturo za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda. Pri tem se je potrebno zavedati, da nekateri namenski dohodki (npr. komunalni prispevek, nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča) niso namenjeni le financiranju programov na področju odvajanja in čiščenja odpadnih voda, temveč širše komunalne infrastrukture.

6.2 Načrti razvojnih programov

Načrte razvojnih programov sestavljajo letni načrti oziroma plani razvojnih programov neposrednih uporabnikov, ki so opredeljeni z dokumenti dolgoročnega razvojnega načrtovanja, s posebnimi zakoni ali drugimi predpisi.

Načrt razvojnih programov občin je običajno sestavljen za dobo štirih let in zajema investicijske odhodke in državne pomoči, ki jih namerava občina nameniti specifičnim razvojnim investicijam.

Tabela 26: Vrednosti letnih investicijskih vlaganj v infrastrukturo za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda, opredeljene v Načrtih razvojnih programov (v 000 SIT)

(v 000 SIT)							
Občina	2004	2005	2006	2007	2008	2009	skupaj
Izola		305.000	364.160	813.416	825.790	539.240	2.847.606
Koper							
Piran		45.600	337.866	1.058.982	497.125		1.939.573
Sežana		61.000	100.000	100.000	100.000		361.000
Divača	60.150	102.800	107.557	106.020			376.527
Komen		87.000	109.000	235.000	173.000		604.000
Ilirska Bistrica			186.925	165.000	373.208	226.500	951.633

V Tabeli 26 so podane letne vrednosti investicij v infrastrukturo odvajanja in čiščenja odpadnih voda, ki so opredeljene v Načrtu razvojnih programov za posamezno občino.

Za občino Hrpelje–Kozina ni bilo podatka o Načrtu razvojnih programov v komunalno infrastrukturo. Vrednosti investicij do leta 2004, ki so prikazane v Tabeli 27, so povzete po Operativnem programu odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda v občini Hrpelje–Kozina.

Tabela 27: Vrednosti letnih investicijskih vlaganj v infrastrukturo odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda v občini Hrpelje–Kozina do leta 2004 (v 000 SIT)

Občina	2001	2002	2003	2004	2005	skupaj
Hrpelje - Kozina	35.070	82.696	30.219	146.866		294.851

(v 000 SIT)

Proračun občine in NRP so usklajeni z Ministrstvom za finance RS; cene komunalnih storitev so usklajene z Ministrstvom za gospodarstvo RS ter Ministrstvom za okolje in prostor RS.

6.3 Finančna izvedljivost načrtovanega razvoja infrastrukture odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda

Ocena finančne zmogljivosti občin

Ocene potrebnih letnih finančnih sredstev za investicije na področju odvajanja in čiščenja komunalnih in padavinskih odpadnih voda, glede na državni operativni program, slonijo na različnih strokovnih podlagah. Prikazane so v naslednji tabeli.

Tabela 28: Ocena letne finančne zmogljivosti občin za investicije v infrastrukturo odvajanja in čiščenja odpadnih voda (v 000 SIT)

Ocena finančne zmogljivosti			
Občina	spodnja meja	optimalna zmogljivost	zgornja meja
Izola	280	300	350
Koper			
Piran			
Sežana	170	190	210
Divača	35	40	50
Hrpelje - Kozina	35	40	50
Komen	35	40	50
Ilirska Bistrica			

Ocena finančne zmogljivosti občine sloni na: podatku o občinskem proračunu v obdobju 2003–2005, opredeljenih načrtih razvojnih programov, višini zbrane takse za obremenjevanje voda, višini namenskih virov.

Ocena povprečne letne vrednosti investicij

Tabela 29: Ocena potrebnih letnih finančnih sredstev za investicije v komunalno infrastrukturo, glede na državni operativni program do leta 2017 (v 000 SIT)

Občina	Ocenjena vrednost potrebnih letnih investicij (v 000 SIT)	Ocenjena vrednost potrebnih letnih investicij (v 000 €)
Izola	65,766	274
Koper		0
Piran	279,441	1,164
Sežana	387,756	1,616
Divača	104,560	436
Hrpelje - Kozina	89,908	375
Komen	131,360	547
Ilirska Bistrica	220,000	917

Opombe:

Za občine Izola, Sežana, Divača, Hrpelje–Kozina in Komen so ocene vrednosti letnih investicij povzete iz Operativnih programov odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda. Ocenjene letne vrednosti ne vključujejo vrednosti investicij, ki so opredeljene v Načrtih razvojnih programov.

Za občini Koper in Piran so ocene vrednosti investicij povzete iz Poročil o izvajanju javne službe za odvajanje komunalnih odpadnih voda za leto 2003 in sicer samo za aglomeracije z obremenjenostjo med 2.000 PE in 10.000 PE ter aglomeracije z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE (z gostoto obremenjenosti z več kot 20 PE/ha oziroma 10 PE/ha, če gre za naselje na občutljivem ali vodovarstvenem območju).

Za občino Ilirska Bistrica je ocenjena vrednost podana v Načrtu razvojnih programov in sicer kot vrednost načrtovanih investicij po letu 2009.

6.4 Predvidena razdelitev finančnih virov za izvajanje državnega operativnega programa

Delež predvidenih finančnih virov, pri izvajanju državnega operativnega programa, iz naslova **osnovnega programa** odvajanja in čiščenja komunalnih in padavinskih odpadnih voda je povzet po Operativnih programih odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda za posamezne občine.

Tabela 30: Željeno angažiranje finančnih virov za izvajanje operativnega programa (v % glede na vir)

Občina	(v %)					
	Državni proračun	Občinski proračun	Državne takse	EU sredstva	Cena storitve	Komunalni prispevek
Izola	0	10	25	40	0	25
Koper						
Piran						
Sežana	15	40	10	15	5	15
Divača	15	40	10	15	5	15
Hrpelje - Kozina	15	40	10	15	5	15
Komen	30	15	20	15	5	15
Ilirska Bistrica						

Opomba:

Za občine Koper, Piran in Ilirska Bistrica ni podatka. V okviru načrtovanja projekta Kohezijskega sklada EU je občina Izola s strani državne uprave RS dobila zagotovilo, da bo v primeru nezadostnosti državnih taks dopolnilno sodelovala država z državno proračunskimi nepovratnimi sredstvi.

Kot je razvidno, večina občin močno računa na zunanje vire, ki trenutno še niso opredeljeni (Sežana, Divača, Hrpelje–Kozina, Komen). Glede na to, da navedeni viri še niso potrjeni, operativnih programov za navedene občine še ne moremo smatrati kot popolnoma izvedljive.

7 REGIONALNI PROGRAM VARSTVA VODNIH VIROV IN PODROBNI KONCEPT UREJANJA OBALNEGA PASU IN RABE MORJA TER REGIONALNI OKOLJSKI INFORMACIJSKI SISTEM

Projekt regionalnega programa varstva okolja in vodnih virov, ki se z obdelavami usmerja zlasti na področje komunalnih odpadnih voda, predstavlja eno pomembnejših izhodišč za razvoj koncepta urejanja obalnega pasu in rabe morja. Pri predstavljeni zasnovi je mogoče pri vsakem predvidenem razvoju, zlasti z vidika širitve obstoječih območij poselitve (povečanje aglomeracij), že v fazi oblikovanja strategije predvidenih posegov v prostor preveriti stanje infrastrukture na področju odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda. Urejenost navedene infrastrukture namreč predstavlja enega osnovnih predpogojev za razvoj investicijske namere. Opremljanje celotnega območja s celotno infrastrukturo (kanalizacija in čistilna naprava) je stroškovno zelo zahtevno, z ekonomskega vidika pa zaradi majhne ekonomije obsega tudi neučinkovito. Zato se je pri kakršnemkoli razvoju obalnega območja potrebno ozirati za obstoječimi aglomeracijami, ki že razpolagajo z ustrežno infrastrukturo.

Vodilo pri tem bi torej bilo:

- (1) Prioritetno razmišljanje o potencialni širitvi rabe zemljišč za poselitve na območjih, ki so že infrastrukturno opremljena.

- (2) Pri razvoju večjih kompleksov na območjih, ki še niso infrastrukturno opremljena, je potrebno voditi investicijo v smer, kjer se poleg urejanja odvodnje in čiščenja komunalnih odpadnih voda nameravane investicije ureja tudi odvodnja in čiščenje odpadnih voda na območju, s katerega je mogoče odpadno vodo odvajati na skupno ČN.
- (3) Glede na pomen obremenjevanja voda iz sistemov meteorne in mešane kanalizacije bi bilo potrebno posebno pozornost posvetiti objektom za zadrževanje meteornih voda v mešani in meteorni kanalizaciji, saj razbremenjevanje onesnaženih voda iz navedenih sistemov predstavlja močan pritisk na vodne vire na obravnavanem območju. Še posebej je to pomembno pri kanalizacijskih sistemih, pri katerih se presežne količine meteornih in mešanih odpadnih voda odvajajo neposredno v morje, saj se tam poleg naravnih virov (povečana evtrofikacija) ogroža tudi kopalce. Zato je pomembna prostorska vsebina, ki mora biti vključena v načrte razvoja obalnega pasu, tudi rezervacija prostorov za izvedbo zadrževalnikov in ustrežnejšega razbremenjevanja visokih voda iz kanalizacijskih sistemov.

Navedeni zadrževalni sistemi so lahko tudi podzemni objekti, zaradi česar ni nujno, da se vzpostavlja režim rezervacije prostora na površini, kljub temu pa morajo biti navedeni objekti ustrezno plansko zastavljeni in prostorsko umeščeni.

8 ZAKLJUČKI IN UGOTOVITVE

V okviru projekta smo izdelali razgradnjo državnega operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda, opredelili metodologijo za prenos na občinski nivo, zlasti z vidika analize virov za izvedbo investicij. Na podlagi primerjave med potrebno izvedbo investicij in razpoložljivimi (obstoječimi) viri smo prišli do naslednjih zaključkov:

- (1) Operativni program, ki naslavlja aglomeracije, ki spadajo v prioriteto skupino po EU zakonodaji (aglomeracije nad 2.000 PE) se ustrezno izvaja in pričakovati je, da bodo cilji doseženi v skladu s smernicami državnega operativnega programa.
- (2) Na območjih občin, ki imajo redkejšo poselitev, se pojavljajo visoki stroški za komunalno opremljenost, saj se predvidevajo zaradi položaja aglomeracij na občutljivem območju velike potrebe po investicijah, tudi na območju občin z relativno majhno finančno zmogljivostjo.
- (3) Med analiziranimi občinami ima občina Izola zaključeno finančno konstrukcijo za izvedbo operativnega programa in ustrezno čiščenje odpadnih voda do leta 2015 (2017). Razlogi za to so: občina nima izdatnega zaledja z velikim številom majhnih, neopremljenih aglomeracij, dokaj dobra kanaliziranost aglomeracije Izola, sofinanciranje s strani EU za izvedbo čistilne naprave in dela kanalizacijskega omrežja.
- (4) Med analiziranimi občinami imajo občine Sežana, Hrpelje–Kozina, Divača in Komen izrazito premajhen obseg lastnih sredstev za izvedbo programa. Tako skupne investicijske potrebe navedenih občin znašajo 8.166 mio. SIT, pri tem pa znaša skupna ocenjena investicijska zmožnost 4.030 mio. SIT (vse v časovnem obdobju 2005–2017). Primanjkljaj investicijskih sredstev v višini 4.136 mio. SIT bi bilo potrebno pridobiti od drugod, oziroma poiskati tehnične načine odvajanja in čiščenja, ki bi bili stroškovno bistveno bolj ugodni.
- (5) Primerjalna analiza cen investicij za opremljanje aglomeracij na kraškem terenu kaže na to, da je izvedba odvajanja in čiščenja odpadnih voda na navedenih aglomeracijah zelo draga. To je mogoče razložiti z zelo dragimi izkopi v kamnino (apnenec) in neugodno

konfiguracijo terena (ni stalnih padcev), kar narekuje večje število črpališč ali manjših čistilnih naprav.

- (6) Model z analizo cene storitev odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda je bilo mogoče izdelati le za občino Izola. Za ostale občine, ki so posredovale podatke, se z vidika finančne izvedljivosti investicije pojavlja še preveč neznank (npr. investicijski del cene), da bi bilo mogoče na nivoju modela opredeliti cene storitve.
- (7) Pri opredeljevanju investicijskih zmožnosti obravnavnih občin se nismo opredeljevali glede investicijskega dela cene. Z vidika obstoječe zakonodaje in ekonomike je mogoče z delom investicije za določeno obdobje obremeniti tudi končnega uporabnika. Groba analiza potencialne obremenitve vseh uporabnikov v občinah Sežana, Hrpelje–Kozina, Divača in Komen kaže na to, da bi bilo mogoče ob letni porabi 1.595.757 m³ vode in investicijskem delu cene vode v višini 100 SIT zbrati v 13 letih (2005–2017) 2.074 mio. SIT. Navedeni pristop pa je soroden načinu izvajanja storitve preko koncesij.
- (8) Opredeljene investicije v infrastrukturo za odvajanje in čiščenje komunalnih odpadnih voda morajo biti le del sistema za učinkovito upravljanje s tem sistemom, saj je celoten sistem odvisen tudi od učinkovite izvedbe investicije (npr. ustrezen koncept razbremenjevanja visokih voda iz kanalizacije, minimalne izgube iz kanalizacije in minimalna infiltracija v kanalizacijo).
- (9) Pri podrobnejši analizi politike cene vode in stroškov smo ugotovili, da je kritična faza za dobro izvajanje investicije tudi uspešno aktiviranje investicije. Obdobje, ko začne ČN ali kanalizacijski sistem delovati, mora biti pokrito tudi s podrobnim investicijskim načrtom, v katerem so predvideni viri financiranja delovanja infrastrukturnega sistema v času poskusnega obratovanja, prevzema in pospešenega priključevanja uporabnikov nanj.

Pomembna ugotovitev je, da nekatere občine oziroma izvajalci javne službe niso izkazali pravega interesa za sodelovanje v projektu regionalnega varstva okolja in vodnih virov, zato so rezultati za nekatere občine pomanjkljivi.

S predvidenim programom ukrepov bi se do leta 2017 skoraj v celoti eliminirale emisije iz poselitvenih območij na teritoriju, ki je zajet v CAMP programu, kar bi pozitivno vplivalo na kakovost vode v vodnih telesih površinskih voda (vodotoki in Jadransko morje) in podzemnih voda.

9 USMERITVE IN NAPOTKI ZA NADALJNJE DELO

V okviru projekta smo povezali veliko število podatkovnih virov in naredili model, ki služi za regionalno podporo odločanju na področju investicij v varstvo vodnih virov. Pri tem v okviru modela v prvi vrsti primerjamo cilje opremljenosti aglomeracij za učinkovito varovanje vodnih virov ob definiranih investicijskih potrebah za njihovo izvedbo z razpoložljivimi finančnimi viri.

Uporabljeni pristop pa poleg trenutnega prereza oziroma regionalnega programa varstva okolja in vodnih virov omogoča tudi vzdrževanje. Podatkovni model, ki smo ga izdelali, je smiselno tudi vzdrževati in na ta način tudi tekoče spremljati potek realizacije zastavljenega programa in potencialne odmike od zastavljenih ciljev vse do leta 2017. V okviru vzdrževanja modela in dokumenta je mogoče dodajati tudi podatke za občine, ki jih do sedaj še niso posredovale.

Sam model je zasnovan tako, da omogoča spremljanje dinamike z resolucijo enega leta. Namenjen je osveževanju, predvidoma marca vsako leto, ko je potrebno izvesti tudi poročanje po 21. členu Pravilnika o odvajanju in čiščenju komunalnih odpadnih in padavinskih voda.

Glede na izkušnje je z modelom mogoče na bistveno bolj dosleden način pripraviti operativne programe odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda, saj z njim ob upoštevanju realnih finančnih tokov, ki so vezani na to gospodarsko javno službo, lahko analiziramo scenarije razvoja tovrstne infrastrukture ob upoštevanju realnega finančnega stanja.

V modelu se uporabljajo stalne cene, zato je pomembno vpisati v tabele revalorizirane zneske oz. korekcijske faktorje cen. To omogoča stabilnost in dolgoročno uporabnost modela.

Pri izdelavi samega modela pa smo ugotovili, da določenih elementov le-ta ne zajema dovolj natančno. Med temi izpostavljamo:

- **Odvodnja meteornih voda:** Sama odvodnja meteornih voda ni dovolj opredeljena v zakonodaji, kakor tudi ne v pravilniku o odvajanju in čiščenju komunalnih odpadnih in padavinskih voda. Pri tem zlasti ni opredeljen način financiranja izvedbe in vzdrževanja le-te (vpliv odvajanja meteornih voda tudi na ceno izvajanja storitev).
- **Raba in onesnaževanje voda zaradi izvajanja dejavnosti:** Pogodbeno izvajanje storitev odvajanja in čiščenja odpadnih voda za onesnaževalce, ki ne spadajo v kategorijo javne gospodarske službe (večje industrijske naprave in postrojenja, večji nastanitveni objekti).
- **Obračun odpadne vode po porabi pitne vode:** Nekateri uporabniki na območju imajo lastne vire (pitne in druge) vode, ki jih onesnažene izpuščajo v javno kanalizacijo. Zato bo zlasti v prihodnje, ko se bo natančneje obračunavalo čiščenje odpadnih voda, to vedno bolj izpostavljeno vprašanje, saj bodo lahko količine odpadne vode znatno presegle količine prodane pitne vode.
- **Sezonske obremenitve:** Načrtovanje investicij (programiranje – občinski operativni programi) je odvisno tudi od sezonskega nihanja prebivalcev. Pri tem ne gre toliko izpostavljati uradne nastanitvene kapacitete (hoteli), ki imajo svojo specifično dinamiko, temveč lastne sezonske nastanitve v apartmajih in hišah.

Končno poročilo o projektu: *Regionalni program varstva okolja in vodnih virov* je obravnaval Programski svet na seji 14. 12. 2006. Podal je naslednje ugotovitve in pripombe:

- izvajanje Operativnega programa odvajanja in čiščenja komunalne odpadne vode v RS je za občine zaradi finančne zahtevnosti izjemno težko uresničljivo;
- zahtevano je, da morajo biti območja naselij z obremenjenostjo med 50 in 2.000 PE ter gostoto obremenjenosti z več kot 20 PE/ha (oz. 10PE/ha – če gre za naselja na občutljivem oz. vodovarstvenem območju) opremljena z javno kanalizacijo oz. čistilno napravo pri kanalizacijskih sistemih zahtevan nadstandard 50 PE, kar je nadstandard, ki ga s sredstvi EU ne bo mogoče financirati;
- uresničljivost Operativnega programa otežuje dejstvo, da so takse za obremenjevanje voda od 1. 1. 2007 namenjene državi in ni znano, kolikšen del sredstev bo vrnjen občinam;
- zaradi izjemnega pomena manjših lokalnih vodnih virov je pomembno njihovo evidentiranje ter ustrezno varstvo oz. upravljanje.

Programski svet je sprejel naslednji sklep: **Programski svet potrjuje končno poročilo. Gradivo se dopolni s pripombami, podanimi med razpravo. Vodja projekta naj kontaktira predlagatelje pripomb in poskrbi, da bodo pripombe vnešene v gradivo.**

Na podlagi navedenih ugotovitev in pripomb se dopolni 8. poglavje Zaključki in ugotovitve na str. 184 in sicer v točkah 1, 2 in 5 (dopolnitve so v mastnem tisku):

1. Izvedba operativnega programa, ki naslavlja aglomeracije, ki spadajo v prioriteto skupino po EU zakonodaji (aglomeracije nad 2.000 PE) se ustrezno izvaja in pričakovati je, da bodo cilji doseženi v skladu s smernicami državnega operativnega programa. **Ti cilji pa bodo lahko doseženi le z znatno državno podporo. Republika Slovenija je sama sprejela nadstandard aglomeracij 50 PE, zato se ta ne more kot obveznost in breme prenesti na občine, temveč mora ta sredstva zagotoviti Republika Slovenija.**

2. Na območjih občin, ki imajo redkejšo poselitev, se pojavljajo visoki stroški za komunalno opremljenost, saj se predvidevajo zaradi položaja aglomeracij na občutljivem območju velike potrebe po investicijah, tudi na območju občin z relativno majhno finančno zmogljivostjo. **Občinam je nujno potrebno zagotoviti direkten stalen vir iz taks za obremenjevanje voda – okolja.**

5. Primerjalna analiza cen investicij za opremljanje aglomeracij na kraškem terenu kaže na to, da je izvedba odvajanja in čiščenja odpadnih voda na navedenih aglomeracijah zelo draga. To je mogoče razložiti z zelo dragimi izkopi v kamnino (apnenec) ter neugodno konfiguracijo terena (ni stalnih padcev), kar narekuje večje število črpališč ali manjših čistilnih naprav. **Občinam na tovrstnih terenih je nujno potrebno zagotoviti stalne systemske prihodke (taksa in drugo), saj bodo le na tak način lahko sledile ciljem, ki jih določa državni operativni program odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda.**

KARTE OBČUTLJIVOSTI SLOVENSKE OBALE

Izvajalec: Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Univerza v Ljubljani

Nosilec – koordinator projekta: Prof. dr. Franci Steinman

Avtorji: Mag. Leon Gosar, prof. dr. Primož Banovec, prof. dr. Franci Steinman

KARTE OBČUTLJIVOSTI SLOVENSKE OBALE

1. UVOD

Pripravo kart občutljivosti slovenske obale (projekt) je izvedel REMPEC v skladu s svojim programom dejavnosti v dvoletnem obdobju 2002–2003.

Projekt se je izvajal v okviru celovitega Programa upravljanja z obalnim območjem za Slovenijo (Coastal Area Management Programme – CAMP). Sporazum o projektu CAMP Slovenija je bil podpisan med Vlado Slovenije in Programom Združenih narodov za okolje (UNEP), v okviru Sredozemskega akcijskega programa (Mediterranean Action Plan – MAP), 5. septembra 2003.

Splošni cilj priprave kart občutljivosti slovenske obale je zagotoviti slovenskim nacionalnim organom, ki so odgovorni za zagotavljanje pripravljenosti in odziv v primeru izrednega onesnaženja morja, zanesljivo orodje za razvoj ustreznih strategij in taktik za ukrepanje pri izlitjih olj in drugih nevarnih in zdravju škodljivih snovi (harmful and noxious substances – HNS).

Posebni cilj projekta je opremiti nacionalne organe s kompletom kart občutljivosti, ki bi jih nato lahko slovenski strokovni centri oz. njihovi strokovnjaki po potrebi uporabljali, vzdrževali, dopolnjevali in ponatisnili.

Projekt je vključeval naslednje naloge:

- (i) zbrati biološke, meteorološke, oceanografske in druge pomembne okoljske podatke, ki so potrebni za ocenjevanje občutljivosti morskega in obalnega okolja Slovenije na izlitje olj in drugih HNS;
- (ii) pripraviti seznam gospodarsko pomembnih virov v slovenskih teritorialnih vodah ali na obali, ki jih lahko prizadene razlitje olja ali drugih nevarnih in zdravju škodljivih snovi, kar med drugim vključuje ribolovna in marikulturna območja, zajem vode za obalno industrijo, elektrarne, turistične in rekreacijske objekte, pristanišča in marine;
- (iii) pripraviti seznam obalnih območij, pomembnih z vidika ekologije in biološke raznovrstnosti, ki jih lahko prizadene razlitje olj ali HNS;
- (iv) sestaviti seznam zgodovinsko in kulturno pomembnih obalnih območij, ki jih lahko prizadene razlitje olj ali HNS;
- (v) obdelati podatke in informacije pod (i), (ii), (iii) in (iv), da bi postali primerni za vključitev v GIS in za pripravo kart občutljivosti;
- (vi) izdelati vzorčne karte z uporabo izbranega geografsko informacijskega sistema (GIS);
- (vii) pripraviti komplet kart občutljivosti za slovensko obalo in teritorialne vode.

2. BIOLOŠKI, METEOROLOŠKI, OCEANOGRAFSKI IN DRUGI POMEMBNI OKOLJSKI PODATKI

2.1 Meteorološki in oceanografski podatki

Slovensko morje je del Tržaškega zaliva. Tržaški zaliv je najsevernejši del Jadranskega morja, ki ima zaradi svoje zaprtosti, plitkosti (manj kot 30 m globine) in številnih dotokov sladke vode specifične oceanografske značilnosti. Porazdelitev slanosti je zelo odvisna od izlivov

večjih rek, ki se izlivajo v morje. Površinska sladka voda reke Soče se običajno giblje ob italijanski obali proti jugu, ob konicah pretoka seže njen vpliv do osrednjega dela zaliva, ob posebnih meteoroloških razmerah pa pride do površinskega razlivanja sladke vode skoraj do piranske obale. V Koprskem in Piranskem zalivu na slanost morja vplivata reki Rižana in Dragonja, v manjši meri pa tudi Badaševica. Sezonska nihanja temperature morja v južni polovici Tržaškega zaliva so opaznejša na površju. Temperatura merjena v obdobju od januarja do marca v celotnem vodnem stolpcu je bila 8°C, najvišja temperatura gornje plasti morja od julija do septembra pa okoli 26°C. V spodnjih plasteh se morska voda segreva počasneje, tako da se izotermični čas najvišjih temperatur pomakne v september oz. oktober in ne preseže 20°C. V primerjavi z odvzemnimi mesti v globljih slojih, je temperatura vode na odvzemnih mestih v plitkih delih Koprškega in Piranskega zaliva višja tako v gornjih kot tudi spodnjih slojih skozi celo leto. Za obdobje od novembra do aprila je značilna enaka temperatura vode v celotnem vodnem stolpcu (homotermija), v preostalem delu leta pa je močno izražena vertikalna stratifikacija temperature.

Poleg gradientnih tokov, ki so določeni s pozitivno smerjo od vzhoda proti zahodu, sodelujejo v mešanju vodnih mas tudi vetrovi, ki povzročajo zaradi plitvosti območja tokove, vzporedne s smerjo vetra. Na dinamiko vodnih mas priobalnega pasu, za katerega je značilna relativna zaprtost in nepretočnost, imajo prevladujoč vpliv bibavica, veter in sladkovodni pritoki. Obalno morje Piranskega in Koprškega zaliva sprejema z omenjenimi celinskimi vodami velike količine suspendiranih delcev in hranilnih soli, kar povzroča ne samo razmeroma visoko stopnjo motnosti, ampak tudi visoko naravno bioproduktivnost.

Plimovanje morja ob slovenski obali

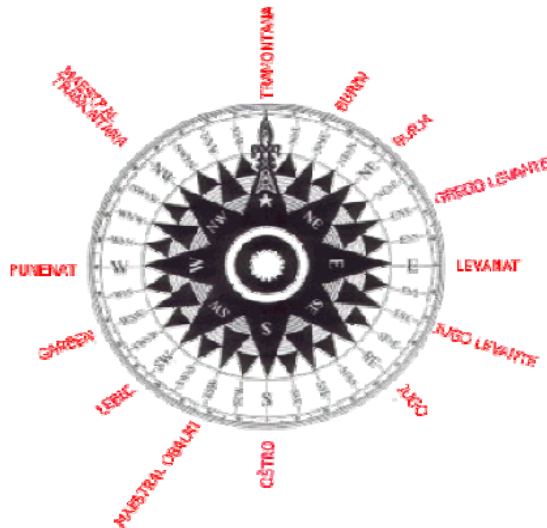
Plimovanje morja ob slovenski obali se spremlja na primarni mareografski postaji v Kopru, ki deluje od leta 1958. V zadnjih dveh letih podatke zajema tudi oceanografska boja, ki je postavljena 2 milj severozahodno od Pirana.

Plimovanje slovenskega morja je mešanega tipa in je posledica astronomskih plimovanj v Jonskem morju in južnem delu Jadranskega morja. Približno vsakih 15 dni se izmenjujeta poldnevni (dve plimi in dve oseki v dnevu) in dnevni tip plimovanja (ena plima in ena oseka dnevno, ki je bolj izrazita kot pri poldnevnem plimovanju). Na osnovno plimovanje ob slovenski obali vplivajo še veter in zračni pritisk ter sovpadanje lastnega nihanja gladine Jadranskega morja.

V 40-letnem obdobju stalnih meritev je povprečna amplituda plimovanja v slovenskem morju 66 cm, pri čemer se gladina morja v Koprskem zalivu spreminja od 1,45 metra pod srednjo višino morja do 1,55 metra nad njo. Najnižje višine morja so v obdobju od decembra do februarja, najvišje pa v jesenskih mesecih.

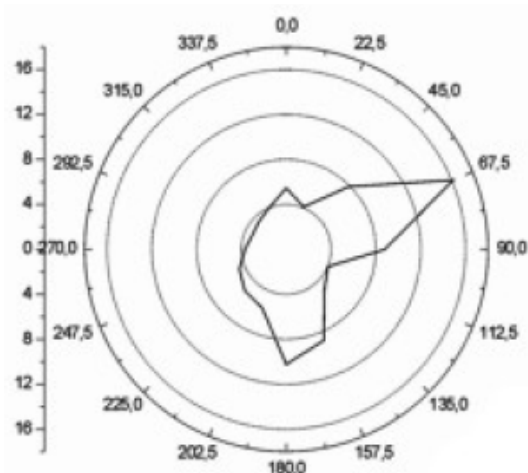
Morski vetrovi in tokovi

Najpogostejši vetrovi slovenskega morja so vetrovi iz širšega intervala južnih in jugovzhodnih smeri ter burja. Po jakosti burja močno prevladuje (Slika 50) nad južnimi vetrovi na odprtem morju, saj srednja vrednost za obdobje obdelave (januar–marec 2002) presega 7 m/s.

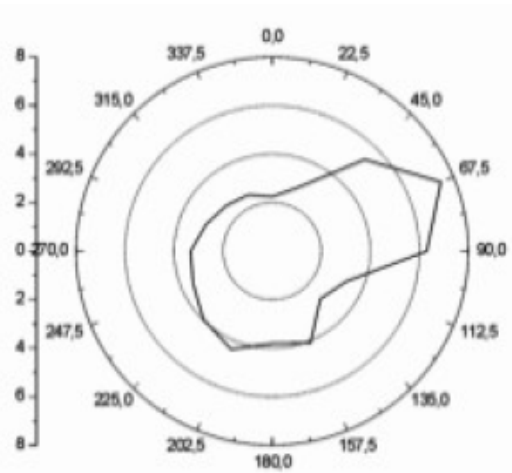

Slika 50: Imena vetrov na slovenskem morju in obali

Na podlagi analize podatkov, zbranih na oceanografski boji, je porazdelitev jakosti vetrov (m/s) po smereh prikazana z značilnimi diagrami (Sliki 51 in 52) iz katerih sledi, da je jakost najpogostejšega vetra nad morjem med 2 in 4 m/s. Najpogostejši so južni vetrovi (med 8 in 9%) in drugi najpogostejši veter je burja (12%).

Slika 51: Pogostost morskih vetrov (%) po smereh

Slika 52: Jakost morski vetrov (m/s) po smereh

Vir: Nacionalni inštitut za biologijo, Morska biološka postaja Piran, 2002.

Analiza morskih tokov, izmerjenih na oceanografski boji, kaže, da je glavna os tokov pri dnu in v osrednjem delu vodnega stolpca usmerjena v notranjost Tržaškega zaliva vzdolž smeri osi zaliva (0.1 m/s). Nekaj metrov pod gladino pa je najpogostejša smer tokov proti zahodu, t. j. iz zaliva (0.3 m/s). V tej plasti gre predvsem za vetrne in gostotne tokove, v notranjosti vodnega stolpca pa prevladujejo gostotni in plimski tokovi (0.1 m/s).

Slanost

Večletna mesečna povprečja slanosti imajo dva minimuma, ki sta različna po velikosti. Nihanja slanosti so najmočnejše izražena v površinskem sloju (29.5 psu – 38 psu), medtem ko se pri dnu gibljejo od 36 psu do 38 psu. Višje slanosti nastopajo v zimskih mesecih (januar,

februar) po vsem vodnem stolpcu, najnižje pa so v obdobju maj–julij ter septembra in oktobra v površinskem sloju.

Vsi podatki oceanografske boje so na voljo v realnem času na internetu: <http://buoy.mbss.org>.

2.2 Biološki in okoljski podatki

Vsebnost raztopljenega kisika

Vsebnost kisika v morski vodi predstavlja poseben problem v Tržaškem zalivu. V stanju hipoksije vrednost kisika pade pod 2 ml/l, pri anoksiji pa je vsebnost kisika pod mejo zaznavnosti. Sezonsko zmanjšanje vsebnosti kisika (v poznem poletju in jeseni) se beleži vsako leto v pridnenem sloju (18–20 m), kritično nizke koncentracije (pod 2 ml/l) pa so bile izmerjene v letih 1974, 1983, 1987, 1990, 1993 in 1994. Posledica nizkih koncentracij kisika, še posebej, če tako stanje traja daljše obdobje, je odmiranje bentoških organizmov. Največja umrljivost je bila zabeležena leta 1983, ko je bila približno tretjina Tržaškega zaliva v stanju anoksije.

Vsebnost raztopljenega kisika je nihala od največ 8,1 ml/l (mesta odvzema v globinah Tržaškega zaliva) leta 1992 do najnižje 0,33 ml/l, ki je bila izmerjena v pridnenem sloju osrednjega dela Tržaškega zaliva oktobra 1995. Nihanja vsebnosti kisika so bila manj opazna v višji slojih (od 7,5 do 4 ml/l), ob koncu poletja pa je bila vsebnost kisika nizka in nihanja očitna v spodnjih slojih. Septembra in oktobra vsebnost kisika ponavadi pade pod 2 ml/l. Jesenska hipoksija je reden pojav, predvsem na globokih odzemnih mestih v Tržaškem zalivu. Občasno se stanje hipoksije pojavi, ko vsebnost kisika pade pod mejo, ki jo zahteva favna na morskem dnu. V neugodnih pogojih (stabilna stratifikacija vodnega stolpca in dolgotrajno obdobje stalnega in nevetrovnega vremena poleti) ponavadi vsako leto v večji ali manjši meri pride do anoksije in odmiranja bentoških organizmov. Biokemična poraba kisika ima običajno dva značilna viška, ki sovpadata s cvetenjem alg spomladi in jeseni. V obdobju 1993–1996 je bila izmerjena najvišja vrednost biokemične porabe kisika, ki se je še večala.

Hranilne snovi

Dinamika hranilnih snovi v morju je v veliki meri odvisna od zunanjih vnosov in torej od nihanj rečnih pretokov. Pomembni regeneracijski procesi se odvijajo predvsem na morskem dnu. Vsebnost skupnega dušika v letih 1992, 1994, 1995 in 1996 se je gibala od 0,2 leta 1992 do 79,5 $\mu\text{mol/l}$ leta 1995. Letna dinamika v pridnenih in površinskih slojih se ne spreminja. Med posameznimi postajami ni večjih razlik, opazne razlike v koncentracijah in dinamiki pa so med posameznimi leti.

V letih 1992, 1994, 1995 in 1996 je vsebnost skupnega fosforja je nihala od 0,3 do 8,5 $\mu\text{mol/l}$. Letna dinamika in koncentracija skupnega fosforja sta v pridnenih in površinskih slojih ter na posameznih postajah zelo podobni.

Klorofil a

Vsebnosti klorofila a v letih 1992–1996 so se spreminjale od 0,28 do 8,79 $\mu\text{g Chla/l}$. Povprečne letne vsebnosti klorofila a so nihale med posameznimi odzemnimi mesti, vendar pa se na vseh izraža podobna letna razporeditev. Praviloma se vsako leto pojavijo trije viški. Visoke vsebnosti so izmerjene februarja ali marca, po pomladanskem višku pa vsebnost pade in ponovno naraste maja in junija. V poletnih mesecih so koncentracije klorofila nizke, novembra pa dosežejo tretji višek. Najvišje vrednosti sovpadajo z nizko slanostjo in najvišjimi vsebnostmi nitrata v površinskem sloju morja.

Sezonska dinamika in struktura dominantnih vrst fitoplanktona

Letna dinamika gostote celic posameznih vrst fitoplanktona ima značilnosti združb plitvih bazenov. Sezonska dinamika števila posameznih celic različnih taksonomskih vrst ne sovпада vedno z dinamiko vsebnosti klorofila. Zelo raznolika je tudi letna dinamika prevladujočih taksonomskih skupin fitoplanktona. V vzorcih morske vode vzhodnega dela Tržaškega zaliva številčno prevladujeta dve skupini: mikroflagelati in diatomeje. Mikroflagelati so od 2 do 10 μm velike bičkaste alge različnih taksonomskih skupin. Številčno kot skupina prevladujejo skozi celo leto, vendar viške dosežejo v poletnem obdobju, ko lahko predstavljajo 80–90% celotnega števila celic. Prevladujoče skupine v velikostnem razredu $> 10 \mu\text{m}$ so Diatomeae, Dinoflagellatae, Coccolithophoridae in Silicoflagellatae.

Vsebnost ogljikovodikov

Prostorska razporeditev raztopljenih ogljikovodikov (izražene kot ekvivalent krizena) odraža povečan pomorski promet, vendar je potrebno upoštevati, da so vrednosti zelo odvisne od vremena, naravnih, antropogenih in drugih pogojev. Triletne meritve raztopljenih ogljikovodikov v morski vodi kažejo na nizko stopnjo onesnaženja v vzhodnem delu Tržaškega zaliva. Vsebnost se giblje od 0,1 do 2,6 $\mu\text{g/l}$. Višje vrednosti, v primerjavi z vzorci iz plitvih delov Piranskega in Koprškega zaliva, so bile izmerjene v vzorcih iz globokih odzernih mest pred Debelim rtičem. Analize sedimentov so pokazale višje koncentracije ogljikovodikov, kar je posledica akumulacije in večje obstojnosti ogljikovodikov. Visoke vsebnosti so bile opažene na odzernih mestih ob vhodu v Koprski zaliv in v sredini Piranskega zaliva.

Izredni pojavi evtrofikacije

Pojavi, ki jih skupno imenujemo evtrofikacija, pogosto predstavljajo resen (trajen ali občasen) problem. Poseben problem Tržaškega zaliva so različna cvetenja alg: rdeče, rjave ali zelene plime, ki so posledica prekomerne rasti fitoplanktona. Pretiran razvoj pridnenih alg, npr. morske solate, pojavi sluzi, pomanjkanje kisika na morskem dnu in pomor pridnenih organizmov so pojavi, ki odražajo trofično stanje obalnega morja, pogosto negativno vplivajo tako na ekološko ravnovesje kot tudi na kakovost morja v smislu uporabnosti za različne dejavnosti ljudi. Med pojavi, ki so v preteklem desetletju vzbudili največjo pozornost, je bilo pojavljanje velikih količin sluzi, ki je v končnem stadiju prekrivala velike površine severnojadranskega morja. Največje razsežnosti je imel pojav v letih 1988, 1989, 1991 in 1997. Sluz se je pričela formirati v vodnem stolpcu v maju in juniju in se nabirala v velike sluzaste prevleke na gladini v drugi polovici julija in avgusta. Masovno pojavljanje sluzi je v Severnem Jadranu dokumentirano že od prve polovice 18. stoletja. V prejšnjem stoletju je ta pojav dosegel večje razsežnosti v prvem in drugem desetletju in leta 1949, manjše pa v tridesetih letih (1930, 1939) in v letih 1941, 1951, 1960 in 1983.

Omembe vredna so še lokalizirana cvetenja fitoplanktona, ki obarvajo morje in se praviloma pojavlja v plitkejših delih Koprškega zaliva (ob izlivu Badaševice, v morju ob sosedski cesti) in v manjši meri v plitkih delih Piranskega zaliva. Cvetenje povezujemo predvsem z antropogenimi vplivi. Človeški dejavnik je povzročil tudi cvetenje diatomej *Skeletonema costatum* in *Hemiaulus hauckii* v letih 1978 in 1987, ki je zajelo skoraj cel Tržaški zaliv.

Enocelične planktonske alge, ki proizvajajo termostabilne strupe, so potencialno zdravju škodljivi organizmi. Te alge se s filtriranjem koncentrirajo v školjkah, kar školjk sicer ne ogroža, pač pa zaužitje takih školjk lahko povzroči različne težave, od nenevarnih motenj do resnih zastrupitev. Toksične vrste fitoplanktonskih alg, ki so iz rodu *Dinophysis* (povzročajo povzročitelji diarejične zastrupitve – DSP) in iz rodu *Alexandrium* (povzročitelji paralitične

zastrupitve – PSP), se pogosto pojavljajo v Tržaškem zalivu. Gostota škodljivih vrst je največja avgusta in septembra, prisotne pa so od maja do novembra. Težave zaradi diarejične zastrupitve (DSP) in paralitične zastrupitve s školjkami niso zabeležene v slovenski zdravstveni statistiki, nekaj primerov DSP zastrupitev pa je bilo dokazanih v severni Italiji. Zaradi tega je bilo v Sloveniji v letih 1989, 1993, 1994, 1995 in 1996 prepovedana prodaja školjk za prehrano ljudi. Na splošno kaže, da so ti pojavi vse pogostejši (podoben trend je zabeležen po vsem svetu), vendar zaenkrat še ni bila opravljena študija, ki bi v celoti razjasnila vzroke zanje.

Sanitarna kakovost obalnih voda

Sanitarna kakovost obalnih voda v letih 1994, 1995 in 1996 je prikazana v Tabeli 32, ki vključuje tudi podatke o relativni frekvenčni porazdelitvi števila fekalnih koliformnih bakterij. Vzorčenje se je opravljalo od Debelega rtiča do izliva reke Dragonje v Piranskem zalivu., na 18 kopališčih, v gojiščih školjk v Piranskem in Strunjanskem zalivu, v rečnem ustju Rižane in na dveh referenčnih odvzemnih mestih. Rezultati analiz števila fekalnih koliformnih bakterij za vsako odzemno mesto se razvrščajo v tri skupine. Po merilih Svetovne zdravstvene organizacije, se kopališča lahko uporabljajo za rekreacijo, če je 83–100% vzorcev vsebuje manj kot 100 FK/100 ml in ne presežejo 1.000 FK/100 ml. Rezultati so pokazali, da se je sanitarna kakovost morja v primerjavi z letom 1994 na splošno poslabšala v letih 1995 in 1996 na naslednjih odvzemnih mestih: Debeli rtič, Valdoltra, Ankarani (Adria, kamping in počitniški dom), ustje reke Rižane, Piran (Punta), Piran (Hotel Piran), Lucija, Seča, Izola (kamping), Bernardin, Portorož (Riviera in kopališče) in v izlivu Dragonje. Leta 1995 je prišlo do velikega izboljšanja v Kopru na obeh odvzemnih mestih in na kopališču ob Hotelu Emona na Bernardinu, kjer je voda ustrezala zahtevam za rekreacijska in športna središča, medtem ko je leta 1996 do izboljšanja prišlo v Portorožu (Hotel Riviera in kopališče).

Tabela 31: Fizikalno-kemijski parametri izmerjeni leta 1974

Parameter	Število vzorcev	Minimum	Maksimum	Povprečje	Standardni odklon
Temperatura	7852	2,60	29,10	15,65	5,28
pH	5831	7,39	8,92	8,23	0,16
Slanost (ppt)	7535	0,21	39,93	36,49	2,71
Gostota – 1000 (kg/m ³)	7288	5,02	30,89	26,85	2,54
Skupna alkalnost (μmol/l)	5984	0,59	7,18	2,80	0,37
CO ₂ (μmol/l)	5347	0,92	6,96	2,47	0,36
O ₂ (ml/l)	7153	0,16	10,80	5,43	0,91
Nasičenost O ₂ (%)	6609	0,34	170,2	96,24	13,72
PO ₄ (μmol/l)	5676	0,01	80,24	0,19	1,22
Skupni P (μmol/l)	4033	0,01	108,4	1,23	2,24
N-NO ₂ ⁻ (μmol/l)	5663	0,01	157,00	0,32	2,41
N-NO ₃ ⁻ (μmol/l)	5670	0,01	209,60	2,19	6,59
N-NH ₄ ⁺ (μmol/l)	5589	0,01	224,50	2,14	5,84
Si-SiO ₄ (μmol/l)	3835	0,01	178,60	4,95	8,29
Skupni N (μmol/l)	3161	0,01	376,11	20,16	15,2
H ₂ S (μmol/l)	5	0,31	0,71	0,51	0,16

Vir: Poročilo o stanju okolja v Sloveniji, 1996

Tabela 32: Sanitarna kakovost kopaliških voda v letih 1944, 1995 in 1996

Postaje	Število vzorcev po letih			Frekvenčna distribucija vzorcev (%)								
				Število fekalnih koliformnih bakterij/100 ml								
	'94	'95	'96	0-100			100-1000			> 1000		
'94	'95	'96	'94	'95	'96	'94	'95	'96	'94	'95	'96	
Debeli rtič	7	8	16	85,7	50,0	68,7	14,3	50,0	12,5	0,0	0,0	18,8
Valdoltra	7	8	16	57,1	50,0	75,0	28,6	50,0	6,2	14,3	0,0	18,8
Ankaran – Adria	7	8	16	71,4	62,5	75,0	14,3	37,5	18,8	14,3	0,0	6,2
Ankaran – kamp	7	8	16	85,7	75,0	75,0	14,3	25,0	25,0	0,0	0,0	0,0
Ankaran – počitniški dom	7	8	16	85,7	62,5	75,0	0,0	37,5	18,8	14,3	0,0	6,2
Ustje Rižane	7	8	15	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,7	100,0	100,0	93,3
Ustje Rižane	7	8	12	0,0	0,0	0,0	14,3	37,5	16,7	85,7	62,5	83,3
Izliv Rižane	7	8	12	0,0	25,0	58,3	42,9	75,0	33,4	57,1	0,0	8,3
Koper–kopališče	7	8	16	57,1	87,5	93,7	28,6	12,5	0,0	14,3	0,0	6,3
Koper – stari mandrač	7	8	–	71,4	87,5	–	28,6	12,5	–	0,0	0,0	–
Izola – kamp	7	8	16	85,7	75,0	87,5	0,0	25,0	6,3	14,3	0,0	6,2
Izola – svetilnik	7	8	16	57,1	62,5	87,5	28,6	25,0	12,5	14,3	12,5	0,0
Fiesa	7	8	16	100,0	100,0	93,7	0,0	0,0	6,3	0,0	0,0	0,0
Strunjan	7	8	30	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Piran – Punta	7	8	16	100,0	100,0	87,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	12,5
Piran – Hotel Piran	7	8	16	100,0	100,0	87,5	0,0	0,0	6,3	0,0	0,0	6,2
Piran	7	8	16	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Emona Hotel Bernardin	7	8	16	85,7	87,5	100,0	14,3	12,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Bernardin	7	8	16	100,0	100,0	93,7	0,0	0,0	6,3	0,0	0,0	0,0
Portorož–Riviera	7	8	16	85,7	37,5	100,0	14,3	62,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Portorož–kopališče	7	8	16	85,7	75,0	93,7	14,3	25,0	6,3	0,0	0,0	0,0
Lucija	7	8	16	100,0	100,0	93,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	6,3
Seča	7	8	8	100,0	100,0	62,5	0,0	0,0	25,0	0,0	0,0	12,5
Seča – školjčišče	7	8	18	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Izliv Dragonje	7	8	8	100,0	87,5	87,5	0,0	12,5	12,5	0,0	0,0	0,0
Piranski zaliv	7	8	8	100,0	100,0	87,5	0,0	0,0	12,5	0,0	0,0	0,0
Koprski zaliv	7	8	8	85,7	87,5	75,0	14,3	12,5	25,0	0,0	0,0	0,0

Vir: Poročilo o stanju okolja v Sloveniji, 1996

3. PRIRAVA KART OBČUTLJIVOSTI

Obstoj morja narekuje razvoj specifičnih dejavnosti, kot so turizem, pristaniške dejavnosti, ribištvo, marikultura, specifična industrija itd., ki so na nek način povezane z morskim območjem ali z uporabo morske vode. Skozi skupno sredstvo, t.j. morjem, te dejavnosti vplivajo ena na drugo, ker tekmujejo za isti vir. V takih razmerah prihaja do konfliktov med različnimi rabami morja in obalnega območja ali med uporabniki tega vira in njihovim varstvom.

Na osnovi predhodnih, že zaključenih faz projekta, so avtorji zbrali podatke in pripravili GIS sistem kot podporno orodje za pripravo prostorskih aktov, ki bodo oblikovali jedro bodočega Programa upravljanja z obalnim območjem. GIS in karte občutljivosti vključujejo:

- *popis in položaj imenovanih področij v morskem območju*, za katera so bili izdani državni in lokalni pravni predpisi za vodne pravice;
- *popis načrtovanih rab morskih območij*, iz prostorskih načrtov lokalnih skupnosti;

- *popis pravnih režimov na imenovanih morskih območjih*, s specifikacijo posebnih značilnosti vsakega posameznega pravnega režima, ki ga je potrebno upoštevati;
- *omejene uporabe obalnih območij*, ki izhajajo ali so predpisane s pravnim statusom morskih območij (npr. kopališča, ribogojnice, školjčičišča).

Pri pripravi popisov rab morskih in obalnih območij, podeljenih vodnih pravic in ustaljenih pravnih režimov, ki so osnovani na uradnih dokumentih, in z upoštevanjem trenutnega stanja na terenu, smo prišli do naslednjih spoznanj:

- v Sloveniji je raba morskega območja izredno intenzivna, ker je morje samo že določilo rabe ali (varnostne) pravne režime ob večini meje med kopnim in morjem;
- rabe morskega območja so med seboj pogosto v konfliktu, kakor tudi z rabami in pravnimi režimi na kopnu;
- rabe morskega območij se razlikujejo po vrstah in obsegu vplivov, ki jih imajo na morsko okolje in po sposobnosti toleriranja vplivov drugih dejavnosti, ki se odvijajo na istem območju;
- iz stališča okoljske kakovosti, rabe morskega območja obratno vplivajo na nekatere gospodarske dejavnosti (turizem, ribištvo, ribogojstvo).

Rabe morskih in obalnih območij so povzete iz nacionalnih pravnih aktov, pravnih aktov lokalnih skupnosti in načrtov urejanja prostora. Seznam rab morja in obale je podan v Prilogi I tega poročila. Seznam (in karta) obsega tudi vse tiste lokacije in območja, ki sicer niso na obali, vendar na njih lahko vpliva razlitje nafte, ker so neposredno povezana z morskim okoljem. Prostorski podatki, ki so zbrani iz pravnih aktov in načrtov urejanja prostora, so v merilu 1:5000. Koordinatni sistem, uporabljen za karte občutljivosti, je nacionalni koordinatni sistem z Gauss-Krügerjevo ravninsko projekcijo: Karta občutljivosti je v Prilogi II tega poročila.

Z uporabo ArcView smo razvili GIS podatkovno bazo, ki obsega obstoječe vodne pravice ter trenutne in bodoče rabe morskih in obalnih območij. Predstavljena GIS baza podatkov se bo postopoma vključila v obstoječi sistem prostorskega načrtovanja in druge upravne evidence, z možnostjo uskladitve z sistemi monitoringa in modeliranja in s ciljem razvoja ustreznih strategij in taktik za ukrepanje pri izlitjih olj in drugih nevarnih in zdravju škodljivih snovi v okviru Nacionalnega načrta za izredne razmere.

4. ZAKLJUČEK

Opisan razvoj uporabe kart občutljivosti v GIS aplikaciji, kot del priprave kart občutljivosti za rabe morskih in obalnih območij, je pomembna sestavina Programa upravljanja z obalnim območjem v Sloveniji. Obsega in združuje vse pravno določene rabe in režime in tako predstavlja močno orodje za podporo odločanju na različnih ravneh, različnih ustanovah in za različne namene.

Nadaljnji predlagani koraki so:

- uvedba mehanizmov za stalno preverjanje in posodabljanje obstoječega popisa, podprta z ustreznimi institucionalnimi ureditvami;
- vključitev različnih podatkov monitoringa v sistem za podporo dolgoročnih ciljev sistema indikatorjev;
- povezava s kopenskimi bazami podatkov;
- povezovanje s pomorskimi orodji za modeliranje (kakovost – modeli dinamik, modeli razlitja nafte);

- povezovanje z ozirom na specifične sektorske potrebe (t.j. ekonomsko ovrednotenje rab morskih in obalnih območij, za potrebe upravljanja naravnih virov...) v obliki eksternih modulov, ki bodo lahko komunicirali z GIS jedrom.

Cilj, ki ga je potrebno doseči, je tudi, da bi zgoraj opisana prostorska baza podatkov bila priznana kot uradni dokument pravic rabe morskih in obalnih območij, ker združuje pravne instrumente, ki so jih izdali različni zakonodajni organi. To bo verjetno izredno težka naloga, ker bo potrebno premagati številne toge pravne ovire.

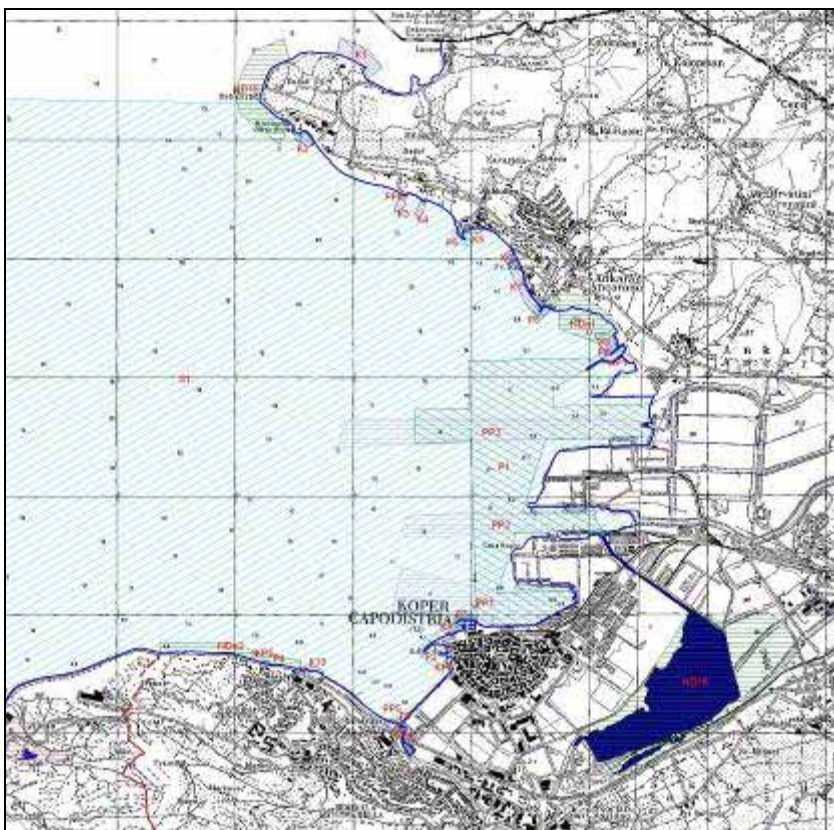
V začetku januarja smo za deležnike pripravili javno preverjanje zbranih rab morskih in obalnih območij. V istem času so bili podatki objavljeni na GIS strežniku, da bi spodbudili deležnike k sodelovanju pri javnem preverjanju zbranih podatkov.

Za izvedbo povezave z podatkovnim sistemom naročnika (REMPEC), oblike zapisa podatkov in metodologije (t.j. koordinatni sistem WGS84) bodo potrebna dodatna posvetovanja in povratne informacije.

Na temelju pogovorov in rezultatov Okrogle mize o trajnostnem razvoju in okolju v Portorožu, 27. in 28. oktobra 2003, pričakujemo širšo uporabo kart občutljivosti, t.j. njihovo vključevanje v načrte lokalnega odziva na izredne razmere, regionalne načrte prostorskega urejanja in kot predlagano metodologijo za pripravo kart občutljivosti v drugih državah.

Za bodočo učinkovito uporabo kart občutljivosti mora biti zagotovljeno tudi njihovo posodabljanje in vzdrževanje podatkov.

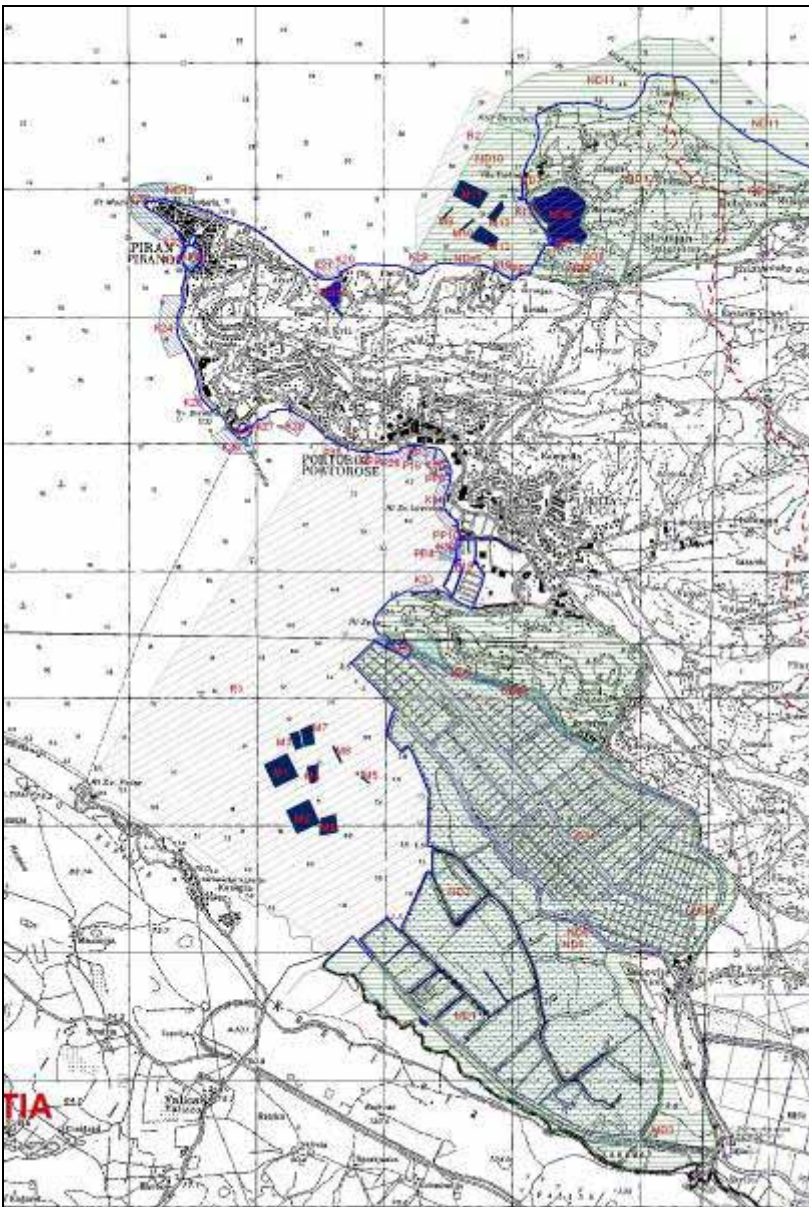
KARTE RABE MORJA

Pravni režimi rabe morja – občina Koper

Pravni režimi rabe morja – občina Izola

Pravni režimi rabe morja – občina Piran

SISTEMSKA ANALIZA IN ANALIZA PERSPEKTIV TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

Izvajalec: Plan Bleu – Centre d'Activités Régionales – Environnement et Développement en Méditerranée, Sophia Antipolis, Francija

Podizvajalci: Igor Maher

Nosilec – koordinator projekta: Elisabeth Coudert

Avtorji: Dr. Simon Bell, Igor Maher

SISTEMSKA ANALIZA IN ANALIZA PERSPEKTIV TRAJNOSTNEGA RAZVOJA

1. UVOD

Projekt *Imagine* (SPSA – Sistemska analiza in analiza perspektiv trajnostnega razvoja) je igral zelo pomembno vlogo znotraj programa CAMP Slovenija kot horizontalni projekt, ki vključuje aktivnosti in rezultate vseh posameznih projektov. Prispeval je k sodelovanju končnih uporabnikov individualnih projektov, strokovnjakov iz vseh nivojev, izvajalcev posameznih projektov in javnosti po načelih participacije, odprtega učenja in transparentne predstavitve povratnih informacij udeležencem.

Projekt *Imagine* je bil izveden v obliki petih delavnic, kjer je bilo udeleženih več kot 50 deležnikov, med njimi predstavniki lokalnih, regionalnih in nacionalnih organov, nevladnih organizacij, izvajalci posameznih CAMP Slovenija projektov ter ostali predstavniki javnosti. Delavnice so se izvajale na različnih lokacijah po regiji:

- **Prva delavnica:** *Uvod v trajnostno analizo.* Delavnica se je izvajala med 12. in 13.1.2005 v občini Koper.
- **Druga delavnica:** *Konsolidacija Imagine metodologije in opredelitev indikatorjev.* Delavnica je potekala od 9. do 10.2.2005 v občini Piran.
- **Tretja delavnica:** *Prečiščenje indikatorjev, območij ravnovesja in uvod v bodočnost.* Delavnica je trajala od 6. do 7.4.2005 v občini Sežana, v kraškem delu regije.
- **Četrta delavnica:** *Potrjevanje indikatorjev, sestavljanje meta-scenarija za celotno regijo in vaja izdelave scenarija.* Delavnica se je izvajala med 22. in 23.5.2005 v občini Izola.
- **Peta delavnica:** *Revizija Imagine procesa, oblikovanje informiranja in tržnega načrta.* Delavnica je potekala od 22. do 23.6.2005 v občini Koper.

2. PRVA DELAVNICA

Na začetku aktivnosti je bila izvedena izobraževalna delavnica, na kateri sta bila predstavljena splošni okvir in metoda Sistemske analize in analize perspektiv trajnostnega razvoja (SPSA) – v nadaljevanju *Imagine* projekt.

Udeleženci so bili razdeljeni v tri tematske skupine. Vsaka skupina naj bi prispevala k izvedbi treh ključnih individualnih CAMP projektov:

- prva skupina se je ukvarjala s problematiko Regionalne zasnove prostorskega razvoja (RZPR) in se osredotočila na posebne zadeve Krasa;
- druga skupina je delala na Regionalni zasnovi prostorskega razvoja na obali;
- tretja skupina se je ukvarjala s problemi upravljanja ožjega obalnega pasu.

V okviru prve delavnice so udeleženci opredelili 75 indikatorjev (med 20 in 30 za vsak podsistem). Pri tem je bil kot osnova upoštevan seznam indikatorjev Sredozemske komisije za trajnostni razvoj (MCSD) in predhodno delo na področju indikatorjev v Sloveniji. Seznam je bil dopolnjen na podlagi pogovora z deležniki.

Udeleženci so izbrali 75 indikatorjev za tri prostorska območja (Kras, obalne občine, ožji obalni pas), ki so pokrivali naslednja področja:

- 31 indikatorjev s področja okoljskega varstva in onesnaževanja,
- 21 indikatorjev s področja gospodarstva in infrastrukture,
- 14 indikatorjev iz socio-ekonomskega področja,
- 9 indikatorjev s področja varstva morja.

V nadaljevanju so podana ključna spoznanja, do katerih so prišle delovne skupine, ki se nanašajo na opredelitev sedanjega stanja. Vsaka skupina je s pomočjo 'bogate slike' opredelila procese in probleme, kot tudi zadeve, ki jih je potrebno upoštevati pri načrtovanju prihodnosti.

2.1 Ključne ugotovitve glede sedanjega stanja (1. skupina: »Kras–Brkini«)

Prva skupina se je ukvarjala s problematiko Regionalne zasnove prostorskega razvoja (RZPR) in se osredotočila na posebne **zadeve Krasa**. Delovna skupina je opredelila naslednje procese in probleme, kot tudi zadeve, ki se morajo upoštevati pri načrtovanju prihodnosti:

- močan pritisk kapitala (iniciative za gradnjo golf igrišč, polja vetrnih elektrarn v območjih zavarovane narave ali v izjemnih krajinah);
- močan vpliv državnih institucij, kar se odraža na lokalnem nivoju;
- obmejna lega – državna meja ostaja mentalna meja, kljub dejstvu, da je Slovenija del EU;
- drobitev prostora (gradnja velikih infrastrukturnih objektov: avtocesta Ljubljana–Koper je razdelila Kras na polovico, peti železniški koridor ga bo še bolj razdelil, kar ne bo prineslo koristi lokalnemu prebivalstvu);
- demografske težave: migracije iz vasi v večja središča na obali in v Ljubljano, staranje prebivalstva;
- neprimerna zaščita virov pitne vode: Kras je »vodni rezervoar« za celotno obalno območje in Kras;
- turistične znamenitosti se ne uporabljajo v pridobitne namene (Škocjanske jame, ki so pod zaščito UNESCO-a), naravne vrednote Krasa ostajajo »neznane«;
- slaba komunalna infrastruktura v vaseh in zaledju (oskrba s pitno vodo, ravnanje z odpadki, odvajanje in čiščenje odpadnih voda);
- kratkoročna usmeritev lokalnih politikov: niso dobro informirani, osredotočeni so samo na doseganje kratkoročnih ciljev, kritih z denarjem;
- slaba komunikacija med subregijami (Kras–Obala): območje Kraškega roba, ki je na robu tudi, ko pride do razreševanja problemov na politični ravni;
- pritiski na lokalno kulturno, arhitekturno in krajinsko dediščino;
- pomanjkanje jasnih strateških usmeritev: nenehen konflikt med okoljevarstvenimi in razvojnimi projekti;
- slaba usposobljenost za izvajanje: število različnih programov in projektov je previsoko, potrjeni načrti in projekti se ne izvajajo.

Na podlagi opredelitve trenutnega stanja, je delovna skupina izbrala šest prednostnih **problemov in nalog**:

Problemi	Naloge
Koncentriranje aktivnosti na omejenem prostoru	Strateško planiranje in programiranje
Nedokončana javna infrastruktura	Razvoj infrastrukture (prometne – krepitev prečnih povezav, za varstvo okolja, trajnostna energetika (sonce, biomasa)
Redka poselitev, praznjenje vasi	Prenova zgodovinskih vasi
Nezadostno razvit turizem, neizrabljeni potenciali, slabo razvite storitvene dejavnosti	Razvoj turizma, eko-turizma, agro-turizma
Nizka osveščenost nosilcev kapitala in političnega odločanja	Učinkovitost izvajanja sprejetih odločitev, večji vpliv civilne sfere
Promet: slabo razvit javni promet, slabo lokalno cestno omrežje	Krepitev javnega prometa, razvoj železniškega potniškega prometa

Vizija predlaganega sistema, ki jo je oblikovala skupina, se glasi:

Razvojni projekt »Kras in Brkini – od preteklosti v prihodnost« so izdelale in razvile lokalne skupnosti pod okriljem regije za ohranjanje naravne in kulturne dediščine znotraj razvoja mehanizmov trajnostnega razvoja in gospodarstva, da se doseže boljše, kakovostno in obogateno življenje, z upoštevanjem pozitivne in stimulativne politične volje ob odgovornosti, ki jo imajo zakoniti zastopniki lokalnih skupnosti in države in z ustvarjalnim sodelovanjem lokalnega prebivalstva.

2.2 Ključne ugotovitve glede sedanjega stanja (2. skupina: »Slovenska Istra«)

Opredelitev trenutnega stanja: druga skupina se je ukvarjala s problematiko, ki se nanaša na pripravo Regionalne zasnove prostorskega razvoja (RZPR) v obalni subregiji, ki jo sestavljajo tri občine. Skupina je opredelila sledeče procese in probleme, ki jih je potrebno upoštevati pri načrtovanju prihodnosti:

- litoralizacija: velik pritisk kapitala na obalno območje;
- litoralizacija: slaba integracija med obalnim delom in zaledjem, slabe povezave;
- litoralizacija: visoke cene gradbenih zemljišč, omejenost razpoložljivih zazidljivih zemljišč;
- litoralizacija: pomanjkanje cenovno dostopnih stanovanj za lokalno prebivalstvo, kar je posledica velikega povpraševanja po sekundarnih bivališčih;
- prostorski konflikti, tekma za prostor: veliko število aktivnosti na majhnem obalnem območju (turizem, obmorska letovišča, zavarovana območja, promet, industrija);
- prometni zastoji: zaključeno avtocestno omrežje, vključena povezava Ljubljana–Koper bo povzročala prometne zastoje v poletnih mesecih;
- slabo medobčinsko sodelovanje: občine se ukvarjajo samo z lastnimi težavami;
- slaba usposobljenost za izvajanje strateških dokumentov (Regionalni razvojni program) na regionalnem in občinskem nivoju;
- neskladen pravni/institucionalni okvir: prekrivanje negativno vpliva na obalno in morsko upravljanje, prostorsko planiranje, varstvo okolja; neučinkoviti birokratski postopki, ki so počasni in se ne odzivajo na dejanske zahteve;
- nepopoln obalni okoljski monitoring (povečani problemi z ozonom, ...);
- velike migracije v poletni mesecih (število prebivalcev se podvoji in količina prometa potroji, dodatne obremenitve obstoječe komunalne infrastrukture v času prometnih konic,...);

- naraščajoči pritiski na obalo.

Na podlagi ugotovitve trenutnega stanja, je skupina izbrala naslednje prednostne **probleme** in **naloge**:

Problemi	Naloge
Litoralizacija: velik pritisk na ožji obalni pas; prostorski konflikti, tekma za prostor; prometni zastoji	Bolj uravnotežena prostorska razporeditev aktivnosti med obalo in zaledjem
Slabo in neučinkovito medobčinsko sodelovanje	Ustanovitev in delovanje regionalnih institucij
Onesnaževanje vode	Dodelava infrastrukture za zbiranje, odvajanje in čiščenje odpadnih voda
Degradacija morskega ekosistema	Ohranjanje naravnih delov morja in morskega obrežja

V drugi skupini je bila oblikovana vizija predlaganega sistema kot:

Projekt »Istrski/kraški razcvet« je razvil javni sektor v sodelovanju z zasebnim sektorjem in nevladnimi organizacijami v korist ljudi in narave, da bi se dosegla učinkovita in trajnostna raba virov znotraj poznanih omejitev (neozaveščenost, politika, kapital, sistem vrednost, odsotnost skupnih ciljev), z zavedanjem, da lahko presežemo trenutno dojemanje s holističnim pristopom in s polno odgovornostjo lokalnih skupnosti, državnega in zasebnega sektorja.

2.3 Ključne ugotovitve glede sedanjega stanja (3. skupina: »Obalni pas«)

Opredelitev trenutnega stanja: tretja skupina se je ukvarjala s problematiko, ki se nanaša na upravljanje ožjega obalnega pasu. S pomočjo slikovne predstavitve trenutnega stanja, je skupina opredelila sledeče procese in težave:

- litoralizacija: pritisk kapitalnega na ožji obalni pas;
- litoralizacija: koncentracija (konfliktnih) dejavnosti na zelo majhnem območju;
- litoralizacija: neprimerne dejavnosti na obali;
- neskladen pravni/institucionalni okvir: zakonodaja glede upravljanja z morjem ni usklajena;
- slaba integracija s sosednjimi regijami, nezadostno sodelovanje;
- poletni prometni zastoji: velika razlika med poletno in zimsko prometno shemo;
- problem oskrbe s pitno vodo na obali, zlasti v poletnih mesecih ob vrhuncu turistične sezone;
- nezadostna komunalna infrastruktura: preobremenjena v poletnih vrhuncih, nepopolne čistilne naprave odpadnih voda; upravljanje z občinskimi odpadki;
- prostorski konflikti: težave s tretjim pomolom v Luki Koper;
- slabo medobčinsko sodelovanje: pomanjkanje skupnih strategij in programov med tremi obalnimi občinami;
- nizek nivo okoljske ozaveščenosti razvijalcev in lokalnega prebivalstva;
- šibak vpliv civilne sfere na odločanje, močan vpliv kapitala.

Na podlagi ugotovitve trenutnega položaja, je skupina izbrala naslednje **probleme** in **naloge**:

Problemi	Naloge
Litoralizacija: visoka koncentracija dejavnosti na ožjem obalnem pasu	Tesnejše medobčinsko sodelovanje; usklajevanje prostorskega razvoja in prostorskega planiranja med obalnimi občinami
Prometni zastoji in zasičenost, neprimerno upravljanje s prometom	Vzpostavitev skupne trajnostne mobilne sheme
Slaba ozaveščenost razvijalcev o dolgoročnih okoljskih posledicah; šibak vpliv lokalnega prebivalstva na odločanje	Vzpostavitev trajnostnega ozaveščanja in programi sodelovanja javnosti

Vizija tretje skupine:

Projekt »Sončno popoldne« je bil izdelan in razvit v sodelovanju z javnim in zasebnim sektorjem za lokalne prebivalce in potencialne vlagatelje, da se doseže preglednejša prostorska razporeditev interesov v ožjem obalnem pasu (kljub neopredeljeni zakonodaji in postopkom), upoštevajoč konflikt interesov med razvojnimi potenciali in varstvom, z veliko odgovornostjo javnega in zasebnega kapitala.

3. DRUGA DELAVNICA

V času med prvo in drugo delavnico je strokovna skupina je preučila niz indikatorjev, ki so jih opredelili udeleženci prve delavnice: njihovo pomembnost/izvedljivost, razpoložljivost podatkovnih baz kot vhodnih podatkov, nacionalne in regionalne agencije, ki so odgovorne za izbrane podatkovne baze/indikatorje. Pridobljene informacije so uporabili na drugi delavnici.

Med drugo delavnico so udeleženci nadaljevali delo na indikatorjih iz prve delavnice in izbrali 30 najbolj reprezentativnih indikatorjev (10 za vsako tematsko skupino), ki so bili kasneje združeni v dve skupini: za kraško območje in za obalno območje (dve »obalni« skupini sta bili združeni v eno).

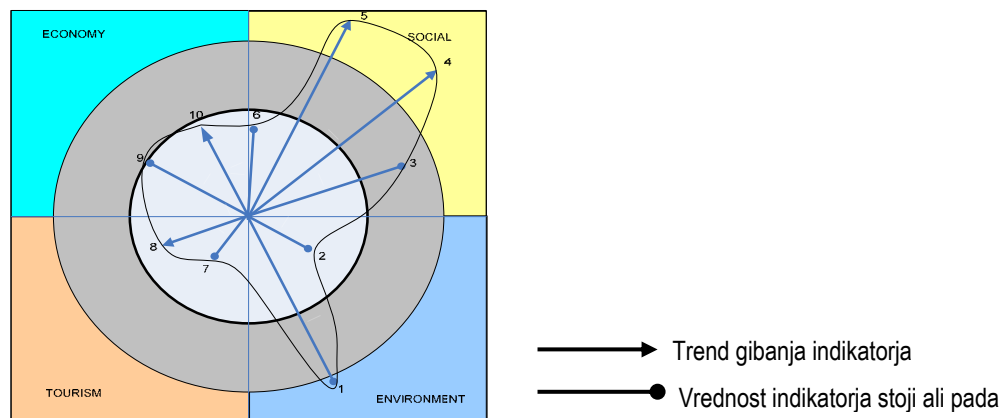
3.1 Določanje območij ravnovesja (BoE) za indikatorje

Za izbrane indikatorje so udeleženci določili zgornje in spodnje meje vrednosti za vsak indikator, ki predstavlja trajnostno vrednost. Pripravljena sta bila dva niza indikatorjev in dva niza BoE, upoštevajoč različen socio-ekonomski in okoljski kontekst za vsako subregijo.

Tabela 33 podaja vrednosti indikatorjev za območje Krasa za leto **2003** in **Slika 53** prikazuje ustrezno AMOEBO.

Tabela 33: 10 indikatorjev za območje Krasa

#	Indikator	BoE		Enota	Časovna razporeditev (kdaj)		
		Min	Maks		~1991	~1996	~2003
1	Odvoz odpadkov	12	20	Kg na prebivalca	21,07	52,18	25,31
2	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem	80	90	%	18	19	24
3	Delež delavno aktivnega prebivalstva	40	70	Delež %	43	48	47
4	Dnevne migracije / # delavno aktivne sile	1500	2500	Stopnja	2100	3400	5000
5	Indeks staranja	35	50	Stopnja	80	112,1	128,2
6	Izobrazbena struktura prebivalcev, % visoke izobrazbe	20	30	%	11,5	16,7	10,31
7	# prihodov in nočitev turistov na 100 prebivalcev	250	350	# nočitev/100 preb.	241,37	210,33	211,88
8	# ležišč na 100 prebivalcev	5	8	# ležišč/100 preb.	2,27	1,94	3,11
9	Osnova bruto davka od dohodka na prebivalca	105	130	Indeks (Slovenija=100)	103,8	107,2	104,2
10	Dejavnost – neto dobiček/izguba na zaposlenega	300	600	V SIT '000	-329	-289	286

Sivi pas nakazuje zunanje meje območja ravnovesja – BoE

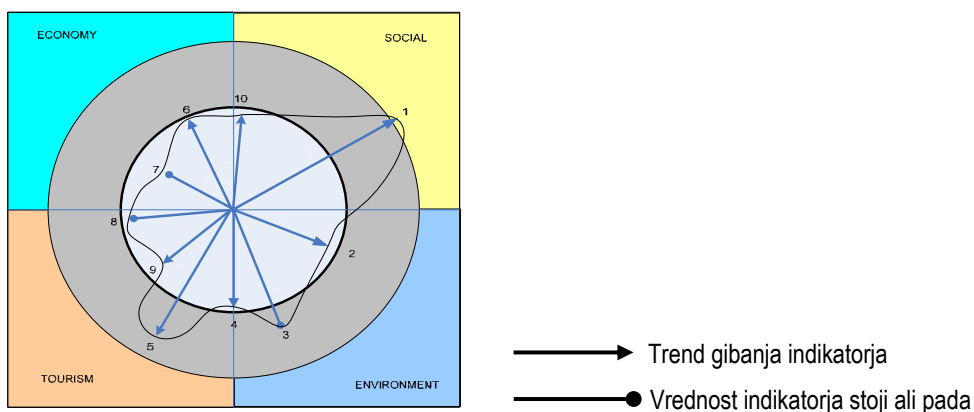
Slika 53: AMOEBA za območje Krasa, 2003

Graf AMOEBA 2003 za območje Krasa jasno prikazuje nevdržnost socialnih, okoljskih in turističnih indikatorjev na kraškem območju: **3** netrajnostni indikatorji so presegli BoE, **6** netrajnostnih indikatorjev je bilo pod BoE in **1** indikator se nahaja znotraj BoE in je trajnosten.

Tabela 34 podaja vrednosti indikatorjev za obalno območje za leto **2003** in **Slika 54** prikazuje ustrezno AMOEBO.

Tabela 34: 10 indikatorjev za območje Obale

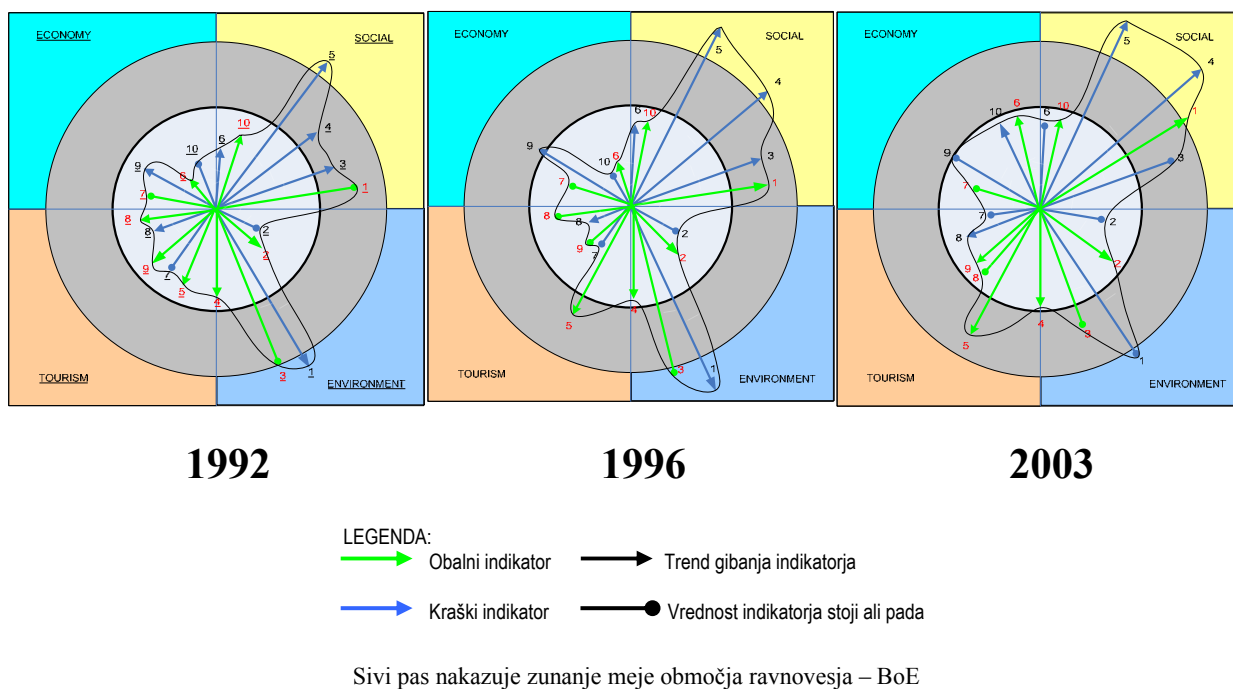
#	Indikator	BoE		Enota	Časovna razporeditev (kdaj)		
		Min	Maks		1991	1996	2003
1	Stopnja urbanizacije	60	70	%	63,1	66,3	71,8
2	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem	75	90	%	42	55,2	70,2
3	Kakovost pitne vode, % neustreznih vzorcev	0	2	%	2	2,1	1,1
4	Kakovost morske vode na javnih kopališčih, % dobrih mikrobioloških vzorcev	90	100	%	72	74,4	86,7
5	Stopnja obale z urejenim dostopom	30	50	% zemljišča	28	35	45,2
6	Naložbe v upravljanje zavarovanih območij narave na obali	50	100	MIO SIT	18	23	50
7	Zaposlitvena struktura	2	3	#	1	1	1
8	# ležišč na 100 prebivalcev	30	35	# ležišč/ 100 preb.	25,8	25,8	27,7
9	# nočitev na 100 prebivalcev	3000	4000	# nočitev/ 100 preb.	1865	568	2603
10	Izobrazbena struktura prebivalcev	20	30	%	11,60	12,4	15,55

Sivi pas nakazuje zunanje meje območja ravnovesja – BoE

Slika 54: AMOEBA za območje Obale, 2003

Graf AMOEBA 2003 za območje Obale tudi prikazuje netrajnostnost socialnih, okoljskih in ekonomskih indikatorjev, čeprav je situacija malce boljša kot v kraškem delu regije: 1 netrajnostni indikator je presegel BoE, 7 netrajnostnih indikatorjev je bilo pod BoE in 2 indikatorja se nahajata znotraj BoE in sta trajnostna.

Slika 55: Skupni AMOEBA grafi za celotno regijo (kraško in obalno območje)

Skupni AMOEBA grafi za celotno regijo v obdobju od 1992 do 2003 jasno prikazujejo spremembe izbranih indikatorjih v zadnjih 10–15 let: večina indikatorjev se premika naprej proti zelenim vrednostim, znotraj določenega BoE. Je pa videti, da se skoraj vsi indikatorji socialnega področja odmikajo od zelenih vrednosti.

3.2 Zaključki

Glede na socio-ekonomske indikatorje, je območje CAMP Slovenija – Južno Primorska regija med najuspešnejšimi regijami v Sloveniji, z najugodnejšimi razvojnimi potenciali.

V regiji so znatne razlike med Slovensko Istro (obalnim delom) in Krasom–Brkini. Udeleženci delavnic ocenjujejo, da je območje Slovenske Istre izpostavljeno litoralizaciji: velik razvojni in urbanizacijski pritisk na ožji obalni pas in posledični prostorski konflikti, tekma za prostor, hitra rast cen gradbenih zemljišč, prometni zastoji, intenziven razvoj turizma, nedokončana okoljska infrastruktura (odvajanje in čiščenje odpadnih voda, ravnanje s komunalnimi odpadki) ogrožajo biološko raznovrstnost in krajinske kvalitete območja.

Na drugi strani pa je subregija Kras–Brkini z neugodno demografsko situacijo (staranje prebivalstva) in izobrazbeno strukturo, delnim pristopom do prostorskega planiranja, nedokončano javno infrastrukturo, redko poselitvijo, praznjenjem vasi, nezadostno razvitim turizmom, neizrabljenimi potenciali, nizko osveščenostjo nosilcev kapitala in političnega odločanja, slabo razvitim javnim prometom, ponekod slabim lokalnim cestnim omrežjem in neopredeljeno zmogljivostjo naravnega okolja, kar vse upočasnjuje nova vlaganja.

Nekateri udeleženci so bili mnenja, da je število izbranih indikatorjev premajhno, da bi opisalo problematiko trajnostnega razvoja. Zlasti pri Krasu in Brkinih so imeli težave pri izbiri primernih indikatorjev zmogljivosti za nove naložbene projekte.

Analiza trenda nekaterih indikatorjev kaže relativno ugodno smer. Kljub temu so se udeleženci osredotočili na pereče probleme, kot so izgradnja tretjega pomola v Luki Koper,

regionalna strategija turističnega razvoja, vključevanje nove Univerze na Primorskem v regionalni gospodarski kontekst, omrežje regionalnega prometa, javni prevoz in nepremičninski trg (visoka rast cen nepremičnin na obali). Podobne teme so obravnavali tudi na sestanku s predstavniki širše javnosti/deležnikov.

Celoten proces je bil uporaben tudi za posamezne CAMP projektne skupine, saj je pripomogel k oblikovanju skupnega okvira razumevanja trajnostnega razvoja, prispeval je k analizi trenutnega stanja, identifikaciji problemov in določanju nalog ter s tem prispeval k integraciji celotnega projekta CAMP Slovenija.

4. TRETJA IN ČETRТА DELAVNICA

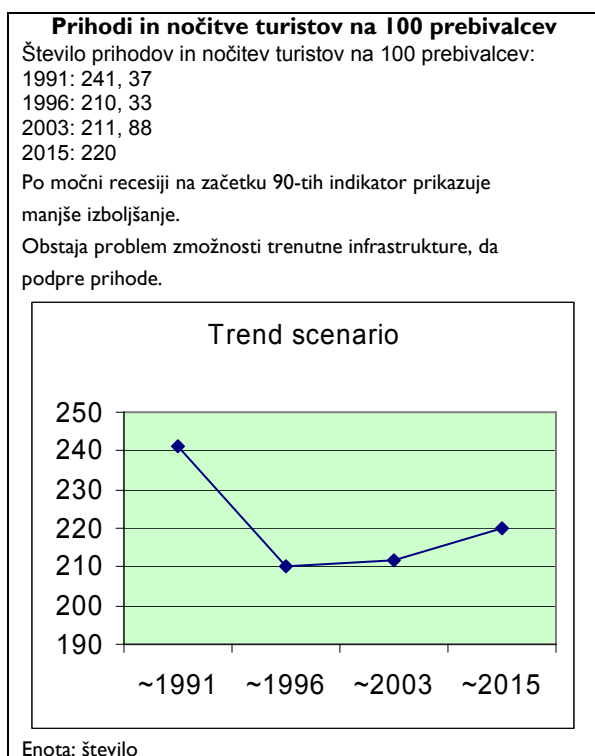
4.1 Izdelava scenarija: glavni trendi in alternative

Na tretji delavnici, ki je sledila drugi fazi, so bili za vsak ključni indikator identificirani trendi in projekcije možnih stanj za obdobje čez 10, 15, 20 ali 25 let ter iz njih izhajajoči problemi in priložnosti za trajnostni razvoj. Zarisane so bile tudi vizije prihodnjih trendov. Izračunani so bili trendi, z upoštevanjem mnenja sodelujočih ekspertov. Na tej podlagi so bila definirana zaželena prihodnja stanja in ciljne vrednosti ključnih indikatorjev.

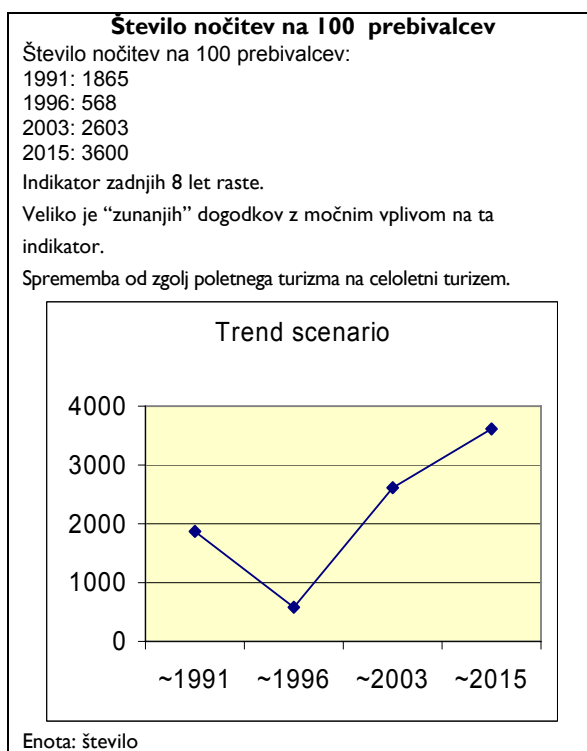
Spodaj sta podana primera izračunanih trendov za indikator »Število turističnih nočitev/100 prebivalcev« za kraško in obalno območje.

Slika 56: Indikatorji kraškega in obalnega trend scenarija

Indikatorji kraškega trend scenarija

Indikatorji obalnega trend scenarija

Slika 56: Indikatorji kraškega in obalnega trend scenarija

4.2 Scenariji osnovani na trenutnih trendih

Glavne značilnosti trend scenarijev, kot so bili opredeljeni na tretji delavnici, so:

Območje Kras–Brkini:

- nadaljnje slabšanje demografske strukture, predvsem staranje prebivalstva;
- povečevanje deleža aktivnih prebivalcev v subregiji zaradi boljših zaposlitvenih možnosti, pa tudi zaradi sprememb v demografski strukturi prebivalstva, večje mobilnosti zaposlenih in boljše izobrazbene strukture prebivalstva (tudi kot posledica boljših izobraževalnih možnosti s krepitvijo Univerze na Primorskem in Višje in visokošolskega središča Sežana);
- krepitev uspešnosti poslovanja gospodarskih družb in ohranjanje nadpovprečne ekonomske moči prebivalstva v primerjavi z ostalo Slovenijo;
- hitrejši razvoj turizma v subregiji;
- zmanjševanje pritiskov na okolje (komunalni odpadki, odpadne vode), predvsem zaradi izvajanja ključnih okoljskih projektov v programskem obdobju 2007–2013 oz. vse do 2017: GOJUP – Gospodarjenje z odpadki Južne Primorske, Operativni programi odvajanja in čiščenja odpadnih komunalnih voda.

Tabela 35 prikazuje trende za leto 2015 za kraški del indikatorjev.

Tabela 35: Trendi za indikatorje Krasa – 2015

#	Indikator	BoE		Enota	Časovna razporeditev (kdaj)			~2015
		Min	Maks		~1991	~1996	~2003	
1	Odvoz odpadkov	12	20	Kg na prebivalca	21,07	52,18	25,31	29
2	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem	80	90	%	18	19	24	38
3	Delež delavno aktivnega prebivalstva	40	70	Delež %	43	48	47	50
4	Dnevne migracije / # delavno aktivne sile	1500	2500	Stopnja	2100	3400	5000	7000
5	Indeks staranja	35	50	Stopnja	80	112,1	128,2	132
6	Izobrazbena struktura prebivalcev, % visoke izobrazbe	20	30	%	11,5	16,7	10,31	17
7	# prihodov in nočitev turistov na 100 prebivalcev	250	350	# nočitev/ 100 preb.	241,37	210,33	211,88	220
8	# ležišč na 100 prebivalcev	5	8	# ležišč/ 100 preb.	2,27	1,94	3,11	4
9	Osnova bruto davka od dohodka na prebivalca	105	130	Indeks (Slovenija=100)	103.8	107.2	104,2	105
10	Dejavnost – neto dobiček / izguba na zaposlenega	300	600	V SIT '000	-329	-289	286	320

Območje Slovenska Istra

Za obe območji so bili identificirani nekateri skupni indikatorji. Glede na različnost območij pa so bile BoE za vsako območje definirana drugače. Po mnenju udeležencev so glavne značilnosti trend scenarija za obalno območje naslednje:

- izboljšanje strukture zaposlenih in izobrazbene strukture prebivalstva (Univerza na Primorskem);
- nadaljevanje urbanizacijskih pritiskov na obalni pas (litoralizacija);
- hitrejši razvoj turizma v subregiji (povečanje števila postelj, vendar tudi večja zasedenost kapacitet);
- znatna rast investicij v upravljanje zavarovanih območij narave, tudi v povezavi z razvojem specifičnih turističnih produktov;
- zmanjševanje pritiskov na okolje (komunalni odpadki, odpadne vode), predvsem zaradi izvajanja ključnih okoljskih projektov v programskem obdobju 2007–2013 oz. vse do 2017: GOJUP – Gospodarjenje z odpadki Južne Primorske, Operativni programi odvajanja in čiščenja odpadnih komunalnih voda;
- manjši pritiski na okolje se bodo odrazili v kakovosti pitne vode in kopalnih voda.

Tabela 36 prikazuje trende indikatorjev za leto 2015 za obalni del.

Tabela 36: *Trendi indikatorjev za Obalo – 2015*

#	Indikator	BoE		Enota	Časovna razporeditev (kdaj)			~2015
		Min	Maks		~1991	~1996	~2003	
1	Stopnja urbanizacije	60	70	%	63,1	66,3	71,8	88
2	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem	75	90	%	42	55,2	70,2	80
3	Kakovost pitne vode, % neustreznih vzorcev	0	2	%	2	2,1	1,1	1
4	Kakovost morske vode na javnih kopališčih, % dobrih mikrobioloških vzorcev	90	100	%	72	74,4	86,7	90
5	Stopnja obale z urejenim dostopom	30	50	% zemljišča	28	35	45,2	46
6	Naložbe v upravljanje zavarovanih območij narave na obali	50	100	MIO SIT	18	23	50	60
7	Zaposlitvena struktura	2	3	#	1	1	1	2
8	# ležišč na 100 prebivalcev	30	35	# ležišč/100 preb.	25,8	25,8	27,7	29,9
9	# nočitev na 100 prebivalcev	3000	4000	# nočitev/100 preb.	1865	568	2603	3600
10	Izobrazbena struktura prebivalcev	20	30	%	11,60	12,4	15,55	21

4.3 Ključne ugotovitve

Zanimivo je, da so udeleženci delavnic ocenili, da že trend scenariji za večino izbranih ključnih indikatorjev vodijo do območja ravnovesja oz. trajnostnega razvoja: na obalnem območju sta izjemi urbanizacija ožjega obalnega pasu in obremenitve zaradi turizma (izraženo kot število turističnih nočitev na 100 prebivalcev, očitno tudi na račun novih kapacitet, boljšega izkoristka turističnih zmogljivosti, kot tudi povečanega obsega turističnih stanovanj).

Stanje na območju Kras–Brkini so udeleženci ocenili manj optimistično: problematični naj bi bilo predvsem zaskrbljujoče staranje prebivalstva, pa tudi trend naraščanja količine odpadkov na prebivalca, nevarnost zaostajanja pri izvajanju operativnih programov odvajanja in čiščenja odpadnih voda ter posledično nadaljevanje obremenjevanja voda v občutljivem kraškem območju, kot tudi trend naraščanja dnevne migracije prebivalstva.

4.4 Alternativni scenariji celotne regije

Po opredelitvi trend scenarijev so udeleženci na podlagi izbranih indikatorjev definirali zaželena prihodnja stanja in ciljne vrednosti ključnih indikatorjev.

Skupini se nista več ukvarjali s formulacijo zelenega stanja za posamezni območji – torej Kras–Brkini in Slovenska Istra, temveč sta za celotno območje Južne Primorske pripravili dva alternativna scenarija.

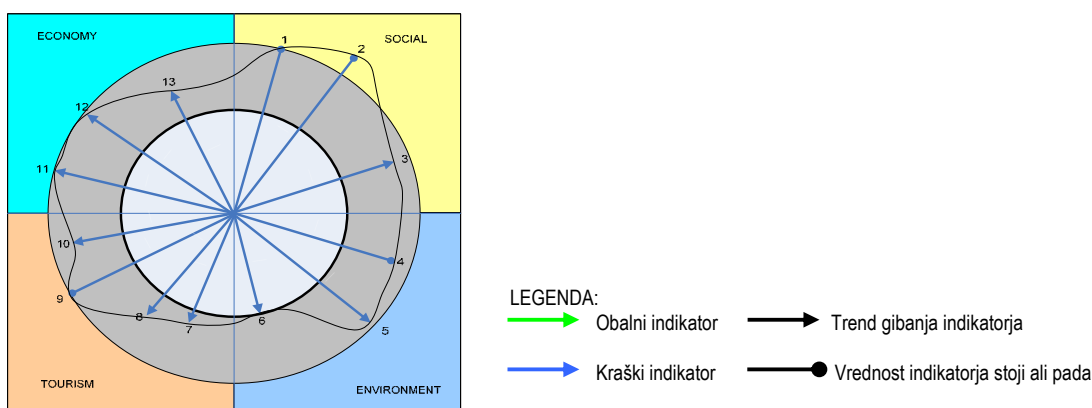
Scenarij 'Obljubljena dežela'

Glavne značilnosti scenarija, ki ga je opredelila 1. skupina, so naslednje:

- turistična infrastruktura usklajena z naravno in kulturno dediščino regije – privlačna in dobro organizirana prenočišča z zajtrkom B&B (Bed & Breakfast), hostli itd.;
- hotelska ponudba je dopolnjena z različnimi aktivnostmi (veslanje, sprehajanje, kolesarjenje, agro-turizem, pokušine vina, eko-kmetije, ...);
- prenovljena historična mestna in vaška jedra nudijo razvite turistične storitve, na podeželju so razvite atraktivne prenočitvene zmogljivosti;
- Univerza je uspešno integrirana v regionalno ekonomsko okolje in je močan generator ekonomskega razvoja (dviguje BDP, gradi na znanju temelječo družbo, preprečuje beg možganov, spreminja smer slabega indikatorja indeksa staranja, ...);
- gospodarstvo in lokalno prebivalstvo živijo v sožitju s primarno ekonomsko dejavnostjo – turizmom;
- razvita komunalna infrastruktura, ki podpira (trajnostni) razvoj;
- povezana in učinkovito vodena turistična destinacija oz. subdestinaciji, komplementarni razvoj obalnega turizma in turizma Krasa–Brkinov;
- bogata kulturna dediščina je obnovljena in ustrezno zavarovana, naravne vrednote so ustrezno varovane in upravljane;
- pomemben del lokalnega gospodarstva temelji na trajnostnem turizmu in organski kmetijski pridelavi lokalnih kmetijskih izdelkov.

Tabela 37: Indikatorji scenarija 'Obljubljena dežela'

#	Indikator	BoE		Področje	Merska enota	Časovna razporeditev (kdaj)			Scenarij ~2015
		Min	Maks			~1991	~1996	~2001	
1	Stopnja urbanizacije	60	75	Socialno	%	63,1	66,3	71,8	75
2	Indeks staranja	35	50	Socialno	Stopnja	80	112,1	128,2	80
3	Delež delavno aktivnega prebivalstva	40	70	Socialno	Delež %	43	48	47	60
4	Kakovost morske vode na javnih kopališčih, % dobrih mikrobioloških vzorcev	90	100	Okolje	%	72	74,4	86,7	97
5	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem (Obala)	75	90	Okolje	%	42	55,2	70,2	90
6	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem (Kras)	80	90	Okolje	%	18	19	24	80
7	# ležišč na 100 prebivalcev	30	35	Turizem	# ležišč/100 preb.	25,8	25,8	27,7	31
8	# nočitev na 100 prebivalcev	3000	4000	Turizem	# nočitev/100 preb.	1865	568	2603	3500
9	Delež obale z urejenim dostopom	30	50	Turizem	% zemljišč	28	35	45,2	50
10	# prihodov in nočitev turistov na 100 prebivalcev	250	500	Turizem	# nočitev/100 preb.	241,37	210,33	211,88	400
11	Zaposlitvena struktura	2	3	Gospodarstvo	#	1	1	1	3
12	Naložbe v upravljanje zavarovanih območij narave na obali	50	100	Gospodarstvo	Mio SIT	18	23	50	100
13	Dejavnost – neto dobiček/izguba na zaposlenega	300	600	Gospodarstvo	V SIT '000	-329	-289	286	500

Sivi pas nakazuje zunanje meje območja ravnovesja – BoE

Slika 57: AMOEBA graf – 'Obljubljena dežela', 2015

Želeni scenarij razvoja celotnega območja, kot ga je opredelila 1. skupina, se razlikuje od obeh opredeljenih trend scenarijev (za območje Slovenska Istra–obala in Kras–Brkini) predvsem v naslednjih točkah:

- starostna struktura je bistveno ugodnejša, saj je indeks staranja precej nižji v primerjavi s tistim iz trend scenarijev;
- ugodnejši je delež aktivnega prebivalstva (dosega 60%);
- uspešnost (dobičkonosnost) podjetij (na zaposlenega) je bistveno višja – skoraj za 60%;
- turizem je bolj razvit, kar se odraža v večjem številu turističnih postelj/100 prebivalcev, večjem deležu obale z urejenim dostopom (dosega 50%), rahlo nižje je število turističnih nočitev/100 prebivalcev v Slovenski Istri, bistveno višje pa je število turističnih prihodov in nočitev na območju Krasa–Brkinov (skoraj za 2x);
- nižja je urbanizacija obalnega pasu, vendar dosega zgornjo vrednost BoE (območja ravnovesja);
- bistveno ugodnejše je stanje glede priključenosti gospodinjstev na javno kanalizacijsko omrežje tako na območju Slovenske Istre kot na območju Krasa–Brkinov, kar se odraža tudi na boljši kakovosti pitne vode in kopalnih voda,

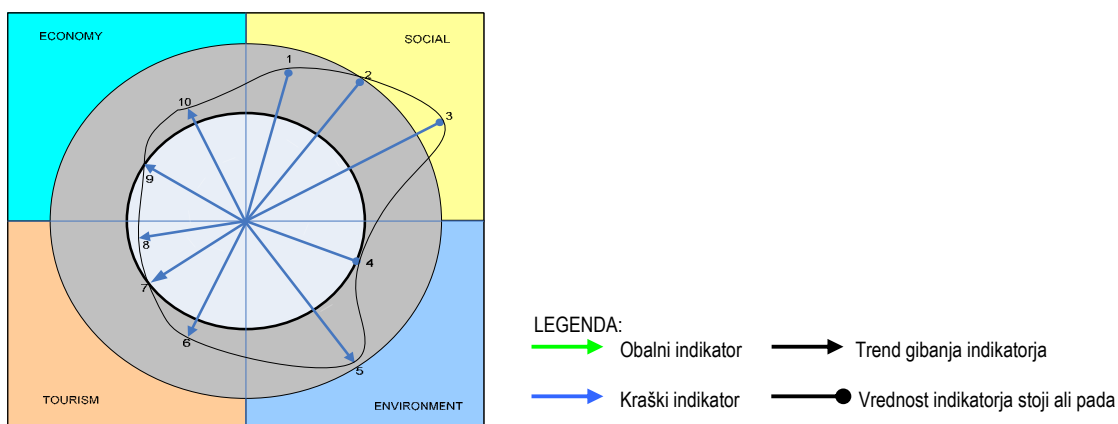
Scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja'

Ta scenarij temelji na sledečih predpostavkah in dejstvih za leto 2015:

- turistična infrastruktura usklajena z naravno in kulturno dediščino Krasa in Brkinov;
- Primorska Univerza je mednarodno prepoznavna in velja za progresivno silo regije; univerzitetna infrastruktura je prostorsko porazdeljena med Slovensko Istro in Krasom–Brkini;
- Slovenska Istra – obala in območje Kras–Brkini so v svetu dobro poznani kot turistična destinacija za aktivno preživljanje počitnic;
- večina spomenikov kulturne dediščine in starih vasi je prenovljenih in v funkciji trajnostnega turizma;
- biološka raznovrstnost, naravna in kulturna dediščina so učinkovito ohranjeni in obnovljeni, trajnostni razvoj kulturnih in naravnih zakladov regije: zaščitene Sečoveljske soline, regijski park Snežnik, Lipica s svetovno znano konjerejo lipincev in Škocjanske jame;
- na voljo so raznoliki in privlačni objekti za rekreacijo, ki spodbujajo trajnostni razvoj turizma;
- lokalno gospodarstvo in organska kmetijska pridelava sta eden od stebrov trajnostnega turizma, Kras–Brkini je v EU znan po organsko pridelani prehrani;
- trajnostna oblika mobilnosti je vzpostavljena: učinkovit javni transport, pomembno vlogo igra morski potniški promet, promet je urejen v skladu z zahtevami lokalnega prebivalstva in primarne gospodarske dejavnosti;
- promocija turizma z večjimi potniškimi ladjami in ustrezno turistično ponudbo za vse vrste turizma, povezava s Krasom in zaledjem;
- kakovost morskega okolja in izboljšano biološko-kemijsko stanje morja;
- območje Kras–Brkini je zaradi ugodne klime znano kot destinacija za zdravljenje pljučnih bolezni;
- podeželje je poseljeno, turizem je dobro razvit;
- rekonstrukcija ekološko problematičnih gospodarskih dejavnosti.

Tabela 38: Scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja'

#	Indikator	BoE		Področje	Merska enota	Časovna razporeditev (Kdaj)			Scenarij ~2015
		Min.	Maks			~1991	~1996	~2001	
1	Delež delavno aktivnega prebivalstva	40	70	Socialno	Delež %	43	48	47	60
2	Stopnja urbanizacije	60	75	Socialno	%	63,1	66,3	71,8	75%
3	Indeks staranja	35	50	Socialno	Stopnja	80	112,1	128,2	80
4	% gospodinjstev priključenih na javni kanalizacijski sistem	80	90	Okolje	%	18	19	24	80
5	# prihodov in nočitev turistov na 100 prebivalcev	250	350	Turizem	# nočitev/100 preb.	241,37	210,33	211,88	300
6	Kakovost pitne vode, % neustreznih vzorcev	0	2	Okolje	%	2%	2,1%	1,1%	0
7	# ležišč na 100 prebivalcev	30	35	Turizem	# ležišč/100 preb.	25,8	25,8	27,7	31
8	Stopnja obale z urejenim dostopom	30	50	Turizem	% zemljišč	28	35	45,2	50
9	Zaposlitvena struktura	2	3	Gospodarstvo	#	1	1	1	2
10	Dejavnost – neto dobiček / izguba na zaposlenega	300	600	Gospodarstvo	v SIT '000	-329	-289	286	350

Sivi pas nakazuje zunanje meje območja ravnovesja – BoE

Slika 58: AMOEBA graf –scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja', 2015

Želeni scenarij razvoja celotnega območja, ki ga je pripravila druga skupina in ga poimenovala scenarij 'Kakovost v tisočinki Sredozemlja', je zelo podoben tistemu, ki ga je pripravila 1. skupina.

Scenarij razvoja celotnega območja, kot ga je opredelila ta skupina, se od prejšnjega razlikuje predvsem po nekoliko manj intenzivnem razvoju turizma in nekoliko manjši dobičkonosnosti podjetij (na zaposlenega).

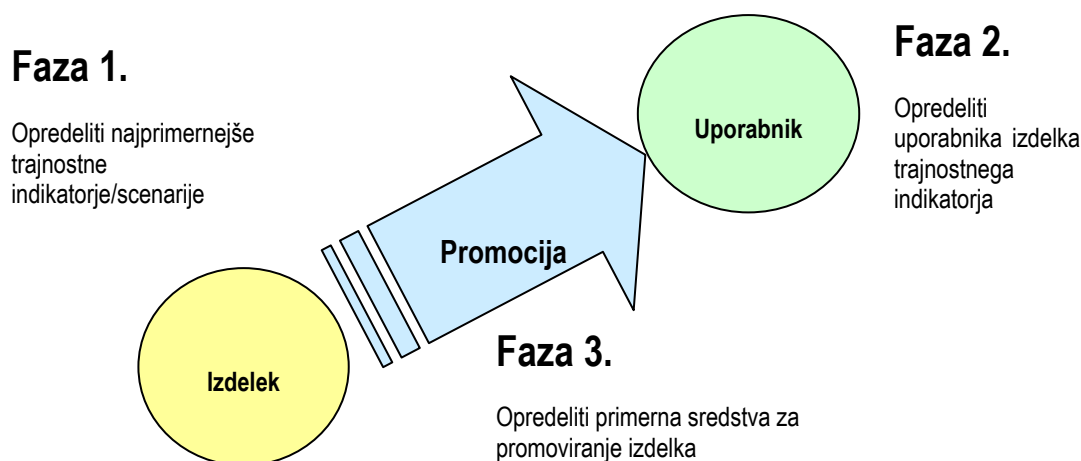
5. PETA DELAVNICA

Peta delavnica je omogočila pregled celotnega procesa, določila konsistentnost scenarijev, opredelila načrt trženja in pripravila predlog procesa spremljanja napredka oziroma odklonov od trajnostnega razvoja po ključnih indikatorjih.

5.1 Načrt trženja

Izdelava načrta trženja je bila edinstvena izkušnja za udeležence končne delavnice. Uporaba marketinških pristopov pri promociji produktov strateškega planiranja (razvojnega, prostorskega) je bila za večino udeležencev novost, saj so le-ti bili predstavniki s področij varstva okolja, načrtovanja, prostorskega planiranja in upravljanja, zaščite kulturne dediščine in občinskega upravljanja.

Osnovni pristop ponazarja spodnja shema.

Slika 59: Prodajanje sporočila

Udeleženci so opredelili glavne izdelke celotnega *Imagine* procesa, da bi določili uporabnike in sredstva za promoviranje izdelkov.

Dve mešani skupini sta se ponovno intenzivno lotili (brainstorming) izidov iz prejšnjih delavnic, da bi določili glavno sporočilo za uporabnike. Za izbrana sporočila so določili podporo, tip podatkov, trajnostne indikatorje, grafe, slike in druga orodja, s katerimi bi morala biti sporočila podprta. Določili so tudi prioritete za sporočila in jih predstavili v matrici.

Tabela 39: Tabela informacijskih izdelkov – prva skupina

Sporočila		Podporni podatki	Prioriteta
1.	Kakovost v tisočinki Sredozemlja	Bogate slike	2.
2.	Ohranitev zdravega okolja	Okoljski indikatorji, število naložb	1.
3.	Privabljati potencialne vlagatelje za trajnostne razvojne cilje	Scenariji, AMOEBA, bogate slike	5.
4.	Povezati Brkine, Obalo in Kras (blagovna znamka BOK iz slovenskega jezika, tudi kratica za Boljše Okolje in Kakovost)	Vsi statistični podatki za trajnostne indikatorje	3.
5.	Ohraniti in vzdrževati svojo lastno identiteto (kulturna krajina in dediščina, tradicionalni izdelki in storitve, multietničnost, ...)	Okoljski indikatorji, bogate slike, naložbe v zavarovana območja narave	6.
6.	Univerza na Primorskem – mega market znanja (povpraševanje, izmenjava in ponudba znanja, stičišče poslovnih dejavnosti, lokalnega prebivalstva, vlade in strokovnjakov)	Scenariji, AMOEBA, bogate slike	4.
7.	Infrastruktura niso samo ceste, ki povezujejo ljudi, kraje in njihove potrebe, ampak tudi promet, energetika, oskrba s pitno vodo, informacije itd.	Predstavitev negativnega scenarija: tega ne želimo	7.
8.	Turizem so ljudje in okolje (domačini, lokalne dejavnosti, naravna in kulturna krajina)	Trajnostni indikatorji, AMOEBA	10.
9.	Dogovor o mejah, tako da so naše možnosti neomejene	Bogate slike, vizija Prostorski red Slovenije	8.
10.	Morje – zibelka življenja in/ali slani poligon	Trajnostni indikatorji, AMOEBA	9.

Druga skupina je opredelila naslednja sporočila, ki izhajajo iz *Imagine* procesa:

- ohranitev primarnih virov življenja (indikatorji: Kakovost pitne vode, Kakovost kopalne vode, Nivo urbanizacije);
- ravnovesje strukture staranja (indikatorji: Indeks staranja, BDP na prebivalstvo, Izobrazbena struktura);
- ustvariti učečo se družbo (indikatorji: Število izobraževalnih in raziskovalnih institucij ter razvojnih organizacij, Število novih podjetij in podjetnikov);
- za predstavitev trajnostnega turizma (indikatorji: Število nočitev na 100 prebivalcev, Stopnja obale z urejenim pristopom);
- za dvig socialnega in osebnega standarda (indikatorji: BDP na prebivalca, Izobrazbena struktura);
- za vzpostavitev bolj učinkovitih dolgoročnih načrtovalnih shem (indikatorji: Dvig BDP (pozitiven trend), Sprejetje in uspešno izvajanje strateških dokumentov);
- ohraniti naravno in kulturno krajino (indikatorji: Naložbe v zavarovana območja narave);
- okrepiti socialni kapital (indikatorji: Nevladne organizacije, prostovoljne institucije in prostovoljci).

Identifikacija uporabnikov za izbrane izdelke *Imagine* je bila naslednja naloga za obe skupini. Skupini sta pripravili tabelo, kjer ima vsak uporabnik tudi definicijo možnega vpliva, kaj jim lahko povemo (katero sporočilo iz prve tabele je primerno) in kaj bi lahko vsak uporabnik storil na podlagi pozitivnega odziva na naše sporočilo. Ob koncu so vsi udeleženci ustvarili skupen prioriteten seznam vseh sporočil.

Tabela 40: Tabela uporabnikov v zvezi s sporočili – prva skupina

Kdo	Vpliv	Kaj lahko povemo* (katero sporočilo)	Kaj bi lahko storili uporabniki
Lokalno prebivalstvo	- Vpliv na aktivnosti, ki učinkujejo na fizično okolje - Vpliv na vzorce uporabnikov	8,1,2,5,3,6,9,7	Volitve, referendum, javna obravnava
Turisti	- Netrajnostni vzorci obnašanja - Identiteta	2,6,9,8	Lahko izbirajo, kam gredo (lokacija)
Politiki	- Sprememba razvojnih določitev - Vpliv na aktivnosti, ki učinkujejo na fizično okolje - Netransparentno financiranje	8,1,2,5,3,6,9,7	Sprejetje trajnostnih razvojnih določitev
Vlada	- Hitrost administrativnih postopkov - Priprava podzakonskih aktov - Vpliv na jasnost zakonov in administrativnih postopkov	1,7,8	Izvajanje zakona, izvajanje političnih odločitev
Razvijalci	- Vpliv na izvajanje in prioriteto projektov - Močan kratkoročni vpliv - Pritisk in vpliv na politiko	3,6,9,7,8	Spoštovanje zakona
Mladina in otroci	- Vzorci in obnašanje uporabnikov	1,5,8	Izobraževanje družin preko otrok
Nevladne organizacije	- Nadzor nad politiko in ekonomijo - Široko širjenje informacij	1,4,8	Nadzor javne sfere, stalna opozorila o dejanskih problemih
Nerezidenti	- Niso vključeni v lokalno družbo - Pomanjkanje sprejetja lokalnega prebivalstva in njihovih potreb	7	Spoštovanje zakona (tudi lokalnega)
Mediji	- Oblikovalci mnenja - Nadzor nad odločitvami	1,4,5,8	Stalna opozorila o dejanskih problemih, spodbujanje trajnostnih vzorcev aktivnosti
Izobraževalne institucije	- Vzorci uporabnikov in obnašanja - Samostojna strokovna mnenja	1,3,4,8,	Izobraževanje o trajnostnih vzorcih aktivnosti, prenos znanja v prakso
Strokovnjaki, Profesionalne organizacije	- Profesionalne rešitve - Združevanje v strokovne zbornice	1,4,3,8	Stalna izobraževanja, postavljanje standardov znanja
Sindikati	- Potencialen vpliv na aktivno prebivalstvu (zdravje)	1	Skrb za zdravje delavcev, skrb za zdravo delovno okolje
Navidezne vladne organizacije	- Izvajanje projektov v javnem interesu - Financiranje ni vedno jasno	1,6	Skrb za zdravo okolje Spoštovanje zakona

* Številke ustrezajo zaporednim številkam sporočil v Tabeli 39.

Tabela 41: Tabela uporabnikov v zvezi s sporočili – druga skupina

Kdo	Vpliv	Kaj lahko povemo (katero sporočilo)	Kaj bi lahko storili uporabniki
Župani	Uresničitev pobud	2, III., V., 6, 9, VI	Omogočiti to, podpirati sodelovanje
Poslanci	Sprejetje državnih zakonov	8, I.,6., VIII.	Sprejetje zakona o morju
Mestni sveti	Sprejetje lokalnih zakonov	II., III., 5., 4., VIII.	Strateško – dolgoročno planiranje
Ministrstvo za šolstvo	Program izobraževalne politike	III., 3, 5, IV., VIII	Povezati znanje in prakso, vključitev primernih vrednot v izobraževalne politike
Politične stranke	Podpirati pobude	3, VI	Delati v Mestnih svetih
Vlada	Priprava zakonov, izvajanje	8, I. II. V., 6, VII	Zagotoviti izvajanje strateških načrtov
Nevladne organizacije, lokalne skupnosti	- Nadzor javne uprave - Ustvarjalci javnega mnenja	2,5,IV,V,9,VI	Udeležiti se dela javne uprave, izvajanje projektov
Javnost	Sprejemanje odločitev	8, I.,3,5,IV	Sodelovati na javnih obravnavah
Nosilci kapitala	Izvajanje pobud Lobiranje – politika	8, 1,2,4, III, V, 9, VI, VII, VIII	Spoštovati trenutni zakon, podpirati trajnostne rešitve
Management turističnih organizacij	Oblikovanje strategij	8,1,2,9, VI, VIII	Oblikovanje strategij ob upoštevanju predpisov – varstvo narave
Mediji	Javno mnenje	3,5, IV, 9, VI	Podpirati trajnostne strateške odločitve

V naslednji nalogi so morali udeleženci izdelati tri glavne in najpomembnejše transformacije, ki jih želimo doseči s pomočjo marketinga za leta 2010, 2015, 2020 in 2050. Udeleženci so naredili seznam treh transformacij za vsako leto.

Tabela 42: Transformacije – kaj želimo spremeniti?

Leto 2010	Leto 2015
Izvrševanje koncepta dolgoročnega strateškega planiranja	Koncept dolgoročnega strateškega planiranja je sprejet na vseh nivojih družbe
Sodelovanje prebivalstva v javnih zadevah	Začetek participativne demokracije
Izvrševanje načel trajnostnega razvoja	Trajnostne pobude in prakse

Leto 2020	Leto 2050
Dolgoročno strateško planiranje	Stalno dolgoročno planiranje
Ponovna vzpostavitev sodelovalne družbe	Sodelovalna družba
Razširitev trajnostnih praks	Trajnostni razvoj

Pri naslednji pomembni nalogi so morali udeleženci povezati navedene uporabnike z zelenimi transformacijami in predlagati, katere aktivnosti in orodja se lahko uporabijo, da se doseže ciljna transformacija. Udeleženci so izdelali tabelo zelenih transformacij za leta 2006–2010 in

2010–2020. Nato so udeleženci izbrali odgovorne osebe v projektih CAMP Slovenija za vsako skupino uporabnikov za prvi niz transformacij (za leta 2006–2010).

Tabela 43: *Kako spraviti informacijo do uporabnikov in spodbuditi transformacijo*

Skupina uporabnikov	Transformacije 2006–2010		Transformacije 2010–2020
Župani Odgovoren: vodja projekta SPSA	Transformacija	Uveljavljanje načel trajnostnega razvoja	
	S čim?	Scenariji	Sledenje trajnostnim indikatorjem
	Kako? (orodja)	Bogate slike, predstavitve	Skupen sestanek županov
Razvijalci Odgovoren: CAMP koordinator	Transformacija	Stalno bogatenje kapitala vloženega v projekte združljive s trajnostnim razvojem	
	S čim?	Stalno informiranje in svetovanje	Vključitev v proces priprave strategij
	Kako? (orodja)	Tiskan material, predstavitve, mediji	Forumi, javne predstavitve
Javnost Odgovoren: CAMP koordinator	Transformacija	Sodelovanje v javnih zadevah	
	S čim?	Stalno informiranje in svetovanje	Vključitev v proces priprave strategij
	Kako? (orodja)	Ozaveščanje s tiskanim materialom, mediji, javne predstavitve	Forumi, javne predstavitve
Mediji Odgovoren: CAMP koordinator	Transformacija	Stalno informiranje o trenutni problematiki	
	S čim?	Tiskan material, vabila na predstavitve	Stalno informiranje (kot navada)
	Kako? (orodja)	Gradnja primernih javnih odnosov	Monitoring
Nevladne organizacije Odgovoren: CAMP koordinator	Transformacija	Strokovno sodelovanje v javnih zadevah	Razširitev trajnostnih praks v družbi
	S čim?	Brezplačen dostop do ustreznih podatkov in informacij	Intenzivno komuniciranje in vključevanje v trajnostni razvoj
	Kako? (orodja)	Dostop do razpoložljivih podatkov	Dostop do razpoložljivih podatkov
Poslanci Odgovoren: vodja projekta CAMP	Transformacija	Uveljavljanje načel trajnostnega razvoja	
	S čim?	Preko medijev	Preko medijev
	Kako? (orodja)	Aktivno sodelovanje pri pripravi Regionalnega razvojnega programa	Sledenje izvajanju
Mladina Odgovoren: Slavko Mezek	Transformacija	Vključitev v javne zadeve	
	S čim?	Stalno informiranje	Vsakodnevna praksa
	Kako? (orodja)	Ozaveščanje in vključevanje	Vsakodnevna praksa
Vlada Odgovoren: Mitja Bricelj	Transformacija	Usklajevanje zakonodaje	
	S čim?	Regionalni razvojni Program	
	Kako? (orodja)	Preko običajnih postopkov	
Mestni sveti Odgovoren: Slavko Mezek in Igor Maher	Transformacija	Uveljavljanje načel trajnostnega razvoja	
	S čim?	Scenariji, trajnostni indikatorji, AMOEBE	Sledenje trajnostnim indikatorjem
	Kako? (orodja)	Aktivno sodelovanje pri pripravi Regionalnega razvojnega programa	Sledenje izvajanju Regionalnega razvojnega programa

S procesom oblikovanja tržnega načrta so se morali udeleženci naučiti osnovnih pravil marketinga in prodaje sporočila deležnikom. Dejstvo je, da je večina *Imagine* udeležencev strokovnjakov, ki se ukvarjajo s strategijami, dolgoročnim planiranjem, pripravo in vzdrževanjem občinskih načrtov rabe zemljišč, arhitektov, biologov, ki pa v glavnem niso seznanjeni z znanostjo trženja in pravili. Večini udeležencev je ta naloga omogočila popolnoma nov pogled na proces, kako prodati sporočilo, kar bo imelo veliko vrednost pri njihovem bodočem delu tudi zunaj CAMP Slovenija.

PROGRAM SODELOVANJA JAVNOSTI, USPOSABLJANJA IN JAVNE PROMOCIJE

Izvajalec: Regionalni razvojni center Koper

Nosilec – koordinator projekta: Slavko Mezek

Avtorji: Slavko Mezek, Larisa Kunst, Mitja Petek

PROGRAM SODELOVANJA JAVNOSTI, USPOSABLJANJA IN JAVNE PROMOCIJE

Projekt CAMP Slovenija se je začel leta 2004 s prvo prostorsko konferenco, ki je potekala septembra, in se zaključil junija 2007 z zaključno konferenco. Projekt bi se po prvotnih načrtih moral končati junija 2006, vendar se je rok njegovega zaključka podaljšal zaradi sprememb pri pripravi Regionalne zasnove prostorskega razvoja Južne Primorske. Pripravo slednje je bilo namreč treba uskladiti z novo zakonodajo. Vsebina tretje in četrte faze omenjenega podprojekta je bila leta 2006 ponovno določena.

Javnost je ves čas aktivno sodelovala pri izvedbi vseh CAMP-ovih podprojektov. Ciljne javnosti so imele možnost udeležbe na delavnicah ali javnih predstavitev. Obveščanje o poteku projekta in posameznih podprojektov je potekalo preko novinarskih konferenc, s članki, objavljenimi v tiskanih medijih, ter z nastopi koordinatorja projekta na radiu in televiziji. Dogodki in pripravljena gradiva so bili redno objavljeni na spletni strani projekta.

Izvajalci so v okviru posameznih podprojektov pripravili več delavnic, namenjenih širši ali strokovni javnosti. Na njih so želeli pridobiti informacije neposredno od lokalnih akterjev, na podlagi katerih bi lahko pripravili razvojne smernice regije.

Izvajalec podprojekta Regionalna zasnova prostorskega razvoja je pripravil tri delavnice konec leta 2004 in v prvi polovici leta 2005, katerih teme so bile seznanitev s perečimi prostorskimi problemi občin in njihovimi prihodnjimi načrti, predstavitev analize stanja v regiji in študij ranljivosti ter določitev prihodnjega prostorskega razvoja regije. Novembra 2005 so potekale tudi štiri delavnice o razvoju štirih glavnih področij, ki imajo največji vpliv na prostorski razvoj. Gre za področja prometa, infrastrukture, varovanja kulturne dediščine in narave ter kmetijstva, naravnih bogastev in vodnih virov. Pri prilagoditvi aktivnosti podprojekta novi prostorski zakonodaji je sodeloval strokovnjak iz Velike Britanije, ki je predstavnikom občin predlagal določene spremembe. Zadnji dve delavnici, namenjeni oblikovanju vizije, ciljev in prostorskih razvojnih strategij, sta potekali konec leta 2006.

Strokovna javnost se je seznanila z vsebino podprojekta Podrobnejša zasnova prostorskih ureditev obalnega pasu na delavnici avgusta 2005. Njen namen je bil preveriti metodološki pristop in vsebino predlaganih rešitev. Izvajalci so predstavili scenarije prostorskega razvoja obalnega pasu, kriterije vrednotenja, prioriteta območja obravnave in razvojne modele. Februarja 2006 pa je potekalo v okviru podprojekta posvetovanje o Sloveniji in Sredozemski strategiji trajnostnega razvoja kot razvojni priložnosti za našo državo.

Izvajalec Regionalne strategije trajnostnega razvoja turizma je pripravil delavnice za strokovno javnost v letu 2005. Na marčevski in majski delavnici je potekala priprava SWOT analize, zbiranje informacij o obstoječih turističnih projektih, govora je bilo o predlogih o najprimernejši obliki upravljanja turističnih destinacij in načinih turistične promocije regije. Naslednji delavnici, namenjeni predstavnikom javnega, zasebnega in civilnega sektorja na področju turizma v regiji, sta potekali novembra 2005. Izvajalec je udeležence seznanil z vsebino projekta, osnutkom strategije in predlaganimi razvojnimi usmeritvami. Prisotni so podali svoje mnenje na predstavljeno gradivo.

Delavnice pri podprojektu Upravljanje zavarovanih območij narave, oktobra 2005, so se udeležili predstavniki lokalnih skupnosti, zavarovanih območij, nevladnih organizacij in nekateri posamezniki. Seznanili so se z zakonodajo na tem področju ter z delom in pristojnostmi naravovarstvene nadzorne službe. Konkretno upravljalске probleme so spoznali med terenskim ogledom Krajinskega parka Sečoveljske soline.

Predstavniki občin in gospodarskih javnih služb so se seznanili z modelom za spremljanje in analizo občinskih programov odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih in padavinskih voda na delavnici decembra 2005.

Podatki, pridobljeni pri CAMP-ovih podprojekti, so bili v letu 2006 uporabljeni pri pripravi Regionalnega razvojnega programa za Južno Primorsko 2007–2013, temeljnem razvojnem dokumentu regije za prihodnje programsko obdobje. Člani treh odborov: za gospodarstvo, infrastrukturo, okolje in prostor ter razvoj podeželja so se seznanili z rezultati podprojektov, izsledki narejenih študij in predlaganimi razvojnimi smernicami. Pridobljene informacije so umestili v Regionalni razvojni program in na njihovi podlagi podali predloge za prednostne regionalne projekte, ki naj bi jih izvedli v obdobju do leta 2013.

V okviru horizontalnega projekta *Imagine* – SPSA je potekalo pet dvodnevni delavnic. Na njih so sodelovali predstavniki lokalnih, regionalnih, nacionalnih in nevladnih organizacij, izvajalci CAMP-ovih podprojektov in nekateri drugi predstavniki strokovne javnosti. Prva delavnica, potekala je januarja 2005, je bila namenjena določitvi glavnih problemov v regiji, prioritet in prihodnjih nalog. Na drugi delavnici, februarja 2005, se je določalo indikatorje trajnostnega razvoja in na njihovi podlagi pripravilo AMOEBA grafe. Z ugotovitvami delavnice se je seznanila tudi širša javnost – predstavniki investorjev, podjetij in lokalnih skupnosti. Udeleženci tretje in četrte delavnice, ki sta potekali aprila in maja 2005, so določili scenarije prihodnjega razvoja in jih predstavili širši javnosti. Namen pete delavnice, junija 2005, je bil osvojitvev trženjskih veščin. Končni rezultati delavnic so bili scenariji prihodnjega razvoja in razvojne smernice.

Ciljne javnosti so se v okviru projekta CAMP Slovenija seznanile tudi z modernimi orodji in pristopi prostorskega planiranja, med katere sodi celovita presoja vplivov na okolje. O izkušnjah s slednjo so spregovorili predstavniki slovenskih institucij in strokovnjak iz Velike Britanije. Predstavniki slovenskega Ministrstva za okolje in prostor pa so predstavili zakonodajo s tega področja. Dvema delavnicama na to temo, junija 2005, so prisostvovali predstavniki ministrstev, občin, izobraževalnih in razvojnih institucij, regionalnih razvojnih agencij, institucij s področja varovanja kulturne dediščine in narave, lokalnih skupnosti, nevladnih organizacij ter organizacij s področja varovanja okolja.

Širša javnost je lahko sledila poteku projekta preko spletne strani, pa tudi na več predstavitev. Koordinator projekta je CAMP Slovenija septembra 2005 predstavil skupini predstavnikov ministrstev, vladnih organizacij in občin iz Črne gore, ki se je mudila na obisku v Slovenski Istri. Z njim so se seznanili udeleženci 14. rednega zasedanja pogodbenic Konvencije o varstvu morskega dna in obalnih območij Sredozemlja in njenih protokolov (Barcelonska konvencija) novembra 2005 v Portorožu. O slednji je bilo govora tudi na okrogli mizi, ki je potekala na regionalni televiziji, in katere se je udeležil tudi koordinator projekta. Predstavniki Krajevne skupnosti Portorož so se februarja 2006 seznanili z možnostmi uporabe metode *Imagine* – SPSA. Projekt je bil maja 2006 predstavljen na mednarodnem posvetu o prostorskem in razvojnem načrtovanju v Celju. Priložnost za predstavitev CAMP-a Slovenija je bilo tudi mednarodno strokovno srečanje Ohranjanje biotske raznovrstnosti v Severnem Jadranu, ki je potekalo maja 2006 v Strunjanu. Junija 2006 pa je v Portorožu potekala mednarodna konferenca Strategija za trajnostni razvoj Jadrana, na kateri so se prisotni prav tako seznanili s projektom CAMP Slovenija.

Med potekom projekta sta bili sklicani dve novinarski konferenci, v lokalnih in državnih tiskanih medijih pa je bilo objavljenih šest člankov. Novembra 2005 je bila izdana tudi dvojezična, slovensko-angleška predstavitevna publikacija projekta.

PROSTORSKI REGIONALNI INFORMACIJSKI SISTEM

Izvajalec: Regionalni razvojni center Koper

Podizvajalci: 3 PORT informacijski inženiring d.o.o., Koper

Nosilec – koordinator projekta: Igor Maher

Avtorji: Igor Maher, Leon Gosar, Alfred Kleva

PROSTORSKI REGIONALNI INFORMACIJSKI SISTEM

1. NAMEN PROJEKTA PRIS

Prostorski podatki in informacije so pogosto razdrobljeni po številnih različnih informacijskih sistemih, zaradi česar so nedostopni, njihovo zbiranje, upravljanje in uporaba pa drago in neučinkovito. Vzpostavitev skupnega prostorskega informacijskega sistema se tako pojavlja kot edina logična rešitev, ki s pomočjo vzpostavljenih prostorskih podatkovnih baz in sistemom pretoka informacij učinkovito povezuje vse prostorske projekte CAMP Slovenija in spremljajoče dejavnosti v enoten sistem. Takšen sistem omogoča spremljanje stanja v prostoru in pravočasno odzivnost lokalnih skupnosti in drugih zainteresiranih na stanje v prostoru. Pri uporabi se lahko veliko lažje upošteva načela trajnostnega razvoja s poudarkom na prostorskih podatkih in informacijah, specifičnih za občutljiv prostor osmih občin južnoprimorske statistične regije.

V okviru programa CAMP Slovenija je projekt **Prostorski regionalni informacijski sistem (PRIS)** podporni horizontalni projekt, saj je na eni strani v skladu z možnostmi zagotavljal ostalim projektom v CAMP Slovenija ustrezne prostorske podatkovne baze, na drugi strani pa na urejen način zbral rezultate projektov. V projektu PRIS se je s pomočjo vzpostavljene infrastrukture na strojni in aplikacijski ravni omogočilo tudi predstavljanje nekaterih rezultatov projektov v skupnem informacijskem sistemu.

2. CILJI

Osnovni cilj projekta PRIS je bil vzpostavitev ustrezne informacijske infrastrukture s čim večjim številom razpoložljivih prostorskih podatkovnih baz, ki bo izvajalcem projektov v CAMP Slovenija, občinam in drugim organizacijam, ki upravljajo s prostorom, učinkovito zagotavljal potrebne razpoložljive prostorske podatke. Podatki bodo nato na razpolago za sprejemanje odločitev in izvajanje prostorskih projektov. V okviru CAMP Slovenija je bilo za izvedbo nalog potrebno na enoten način zagotoviti vse dostopne razpoložljive in najnovejše informacije in prostorske podatke, informacije o sorodnih projektih v sosednjih občinah in državi, bazo znanja in dostop do dokumentacije o zakonodaji, direktivah EU, podatke o dokončanih prostorskih in drugih okoljskih projektih in druge prostorske informacije, kot je npr. lokalna zakonodaja, lokalni prostorski akti ipd.

Doseženi osnovni cilji projekta PRIS so tako:

- vzpostavljena informacijska infrastruktura, ki omogoča organizacijo, zbiranje in vzpostavljanje razpoložljivih prostorskih podatkovnih baz na regionalnem nivoju;
- zagotovljene razpoložljive prostorske podatkovne baze za izvajanje projektov v okviru CAMP Slovenija in vpogled v rezultate projektov, ki so v okviru informacijskega sistema PRIS dani na razpolago lokalnim skupnostim, strokovni javnosti in drugim organizacijam;
- vzpostavljen sistem racionalnega pridobivanja in izmenjave prostorskih podatkov in vzpostavitev relevantnega metapodatkovnega sistema (podatki o razpoložljivih podatkih) v skladu z evropskimi standardi;
- povečana transparentnost dela občin in drugih organizacij na področju urejanja prostora in okolja z možnostjo predstavljanja poteka izvajanja prostorskih in drugih s prostorom povezanih projektov;
- informiranje javnosti o stanju v prostoru z uporabo sodobnih tehnologij in interneta.

Glavne končne ciljne skupine projekta PRIS so predvsem:

- občine južnoprimorske statistične regije,
- država, Ministrstvo za okolje in prostor,
- prebivalstvo na območju sodelujočih občin in širše,
- strokovna javnost, šole, mediji,
- investitorji, gospodarstvo, obrt.

Najpomembnejša ciljna skupina projekta PRIS so občine, ki želijo imeti urejene evidence o stanju v prostoru na svojem območju in na območju regije. Informacijski portal PRIS bo omogočal občinam združevati prostorske podatke na regionalnem nivoju na enem mestu.

Rezultati projekta PRIS so skladni tudi z aktualnimi prednostnimi nalogami Regionalnega razvojnega programa za območje Južne Primorske, aktualnimi projekti v teku (Phare CBC, Interreg IIIA,...) in cilji projektov CAMP v Mediteranu.

Projekt PRIS kot horizontalni projekt tako neposredno izpolnjuje bistvene cilje CAMP Slovenija, ker:

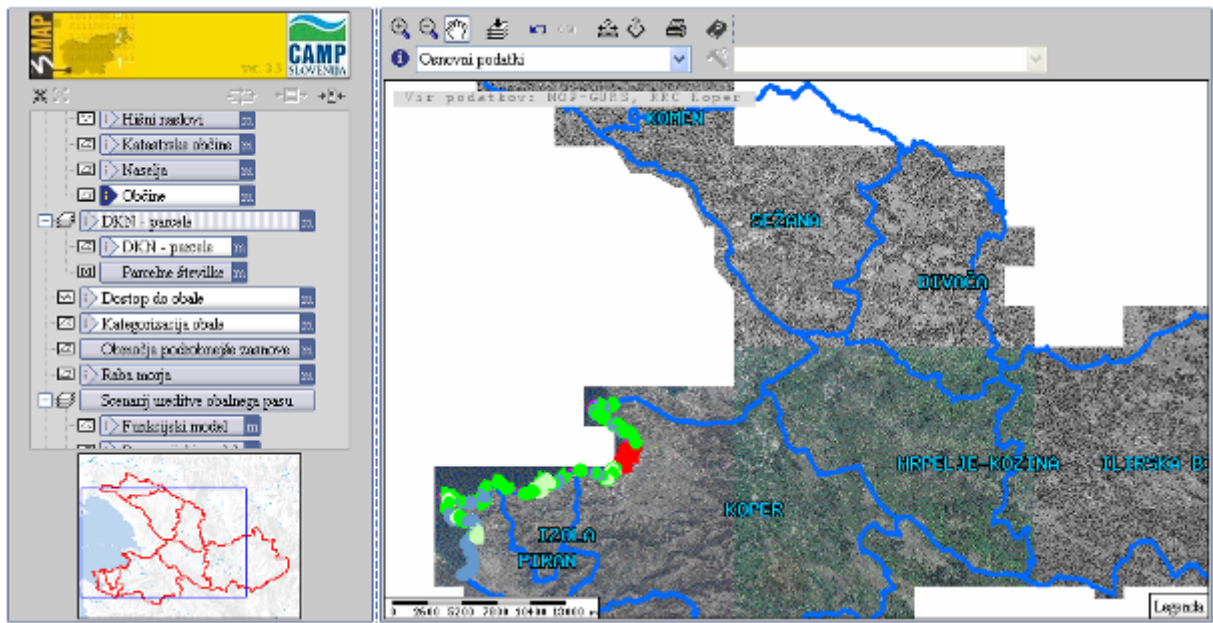
- operativno dolgoročno povezuje in vzpostavlja osnovo za sodelovanje občin in države na področju upravljanja slovenske obale in njenega porečja. S pomočjo sodobne tehnologije in dogovorjenih pravil za izmenjavo v projektu opredeljenih prostorskih podatkov olajšuje prostorsko planiranje, poenostavlja dostop do podatkov in javnosti predstavlja rezultate programa CAMP Slovenija;
- povečuje sposobnost lokalnih in regionalnih oblasti pri razvoju, predvsem pri planiranju, saj zaradi združenih podatkovnih baz o prostoru bistveno povečuje učinkovitost institucij, ki se ukvarjajo s planiranjem, varovanjem okolja, turizmom, varovanjem morja in njegovega povodja, varnosti na morju, prometu itd.

3. REZULTATI PROJEKTA PRIS

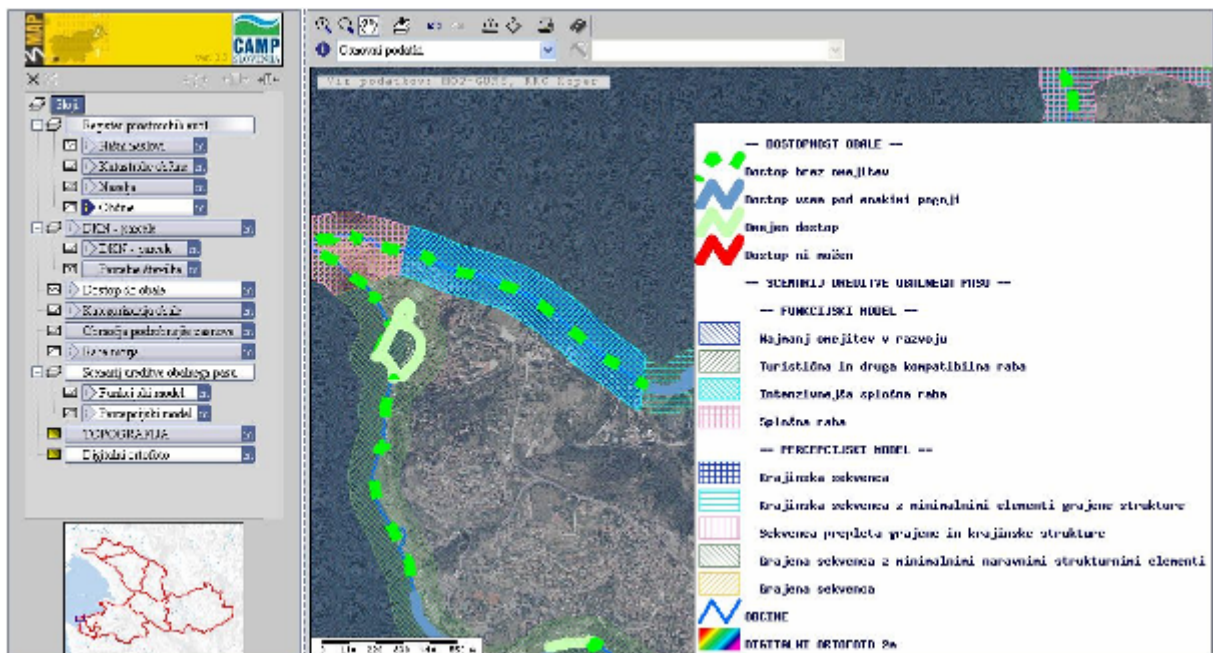
Kljub temu, da se je projekt PRIS soočal z bistvenimi spremembami glede načrtovanega financiranja izvajanja projekta, saj je bilo zagotovljenih le okoli desetina načrtovanih sredstev, je RRC Koper kot nosilec projekta uspel zagotoviti vse pomembne zastavljene cilje projekta. Tako so bili v sklopu projekta PRIS dokončane naslednje naloge:

- (1) Vzpostavljen enotni strežnik s podatki in javno dostopni internet strežnik – portal PRIS (hardware in software) kot vstopna točka ključnim uporabnikom sistema (<http://camp.rrc-kp.si> poglavje »Karte«), ki omogoča pregledovanje podatkov s pomočjo vzpostavljenega GIS sistema. Vzpostavljena platforma je osnova za nadaljnjo stalno dopolnjevanje PRIS z novimi podatkovnimi bazami, novimi funkcionalnimi vmesniki, novimi tehnološkimi možnostmi in novimi uporabniškimi zahtevami informacijskega sistema PRIS.
- (2) Definirani lokalni in regionalni prostorski indikatorji trajnostnega razvoja (v skladu z direktivami EU in aktualno slovensko zakonodajo in pravilniki), ki so bili vzpostavljeni v okviru projekta SPSA – CAMP Slovenija.
- (3) Definirani minimalni tehnični in vsebinski standardi za pridobivanje in izmenjavo podatkov v okviru PRIS in vzpostavljeni tehnični, pravni in vsebinski pogoji za izmenjavo minimalnih osnovnih podatkov na vertikalnem in horizontalnem nivoju delovanja PRIS.

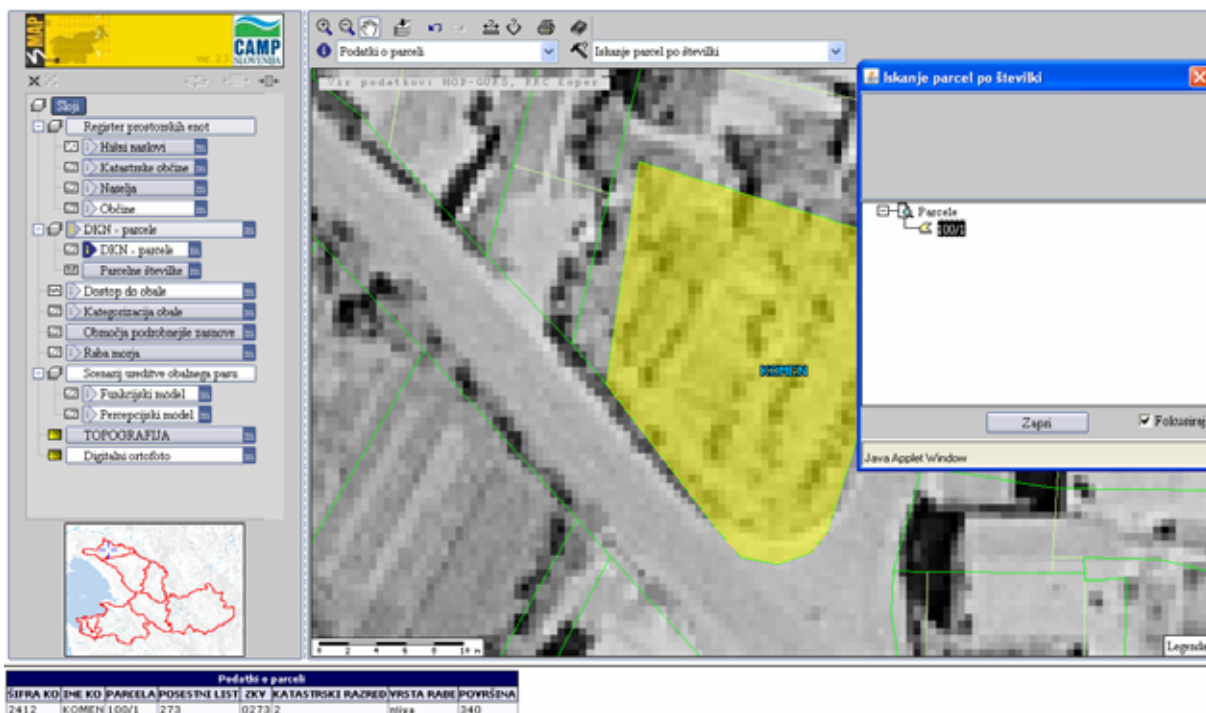
- (4) Identificirane in vzpostavljene vse osnovne podatkovne baze za delovanje PRIS, po potrebi sklenjeni ustrežni sporazumi z lastniki ali upravljavci podatkovnih baz o uporabi in zbiranju teh podatkov za potrebe delovanja PRIS.

Slika 60: Prvič so bili na regionalni ravni zbrani razpoložljivi infrastrukturni prostorski podatki

Slika 61: Zbrani podatki posameznih projektov so na voljo vključno z legendami

Slika 62: PRIS omogoča iskanje po različnih podatkovnih bazah v celotni regiji

4. PRIHODNOST PROJEKTA PRIS

Projekt PRIS je že med samim vzpostavljanjem in izvajanjem kazal številne možnosti nadgrajevanja in podlage za številne nove projekte, ki se nanašajo na urejanje okolja in prostora v regiji. Tako nam je konkretne rezultate projekta PRIS, izkušnje pri pridobivanju podatkov in razvit informacijski sistem uspelo kot temelj za nadaljnje delo vključiti v kar nekaj projektov. Konkretno se bo tako že v naslednjem kratkoročnem obdobju lahko rezultate projekta PRIS uporabilo v naslednjih projektih, ki so v izvajanju:

- Izvedbeni projekti občin in regije Južna Primorska v okviru izvajanja Regionalnega razvojnega programa Južne Primorske za obdobje 2007–2013.
- Priprave novih občinskih podrobnih prostorskih načrtov v skladu z novo zakonodajo na področju prostorskega načrtovanja na lokalni ravni.
- Interreg IIIA SLO/ITA – Projekt Mapsharing, v okviru katerega partnerji v Sloveniji in Italiji vzpostavljajo skupno karto znanj kot podlago za strateške okoljske presoje na medregionalni ravni.
- Interreg IIIB CADSES – Projekt PolyDev, ki se ukvarja z zahtevo po povečanju znanja in razvija skupno strategijo v smeri načel trajnostnega policentričnega razvoja in konkretnih eksperimentalnih aplikacij v politike prostorskega planiranja. V njem poleg naše regije sodelujejo še slovaški, grški, bolgarski in italijanski partnerji.
- Interreg IIIB CADSES – projekt River Shield, ki se nanaša na zaščito rek pred onesnaževanjem zaradi industrijskih nesreč, kjer sodelujejo grški, madžarski, poljski in češki partnerji.
- Mednarodni projekt ADRI-NET EMAS, ki se ukvarja s podporo in sodelovanjem v okoljskem in družbenem upravljanju ozemlja v svojem širjenju. Projekt predvideva organizacijo konferenc in seminarjev, izdelavo aplikativnih modelov za upravljanje

trajnostnega razvoja na čezmejnem območju in vključitev različnih akterjev, definiranje »best practices« pri izvajanju poglobitvenih aktivnosti s področja okolja in prostora v povezavi z različnimi vključenimi teritoriji, izobraževalni programi za uslužbence in funkcionarje ter za nove delovne profile.

- INTERREG IIIB NP CADSES projekt PlanCoast (2006–2008), s ciljem razviti orodja in zmogljivosti za učinkovito integrirano planiranje v obalnih conah in morskem območju baltiške, jadranske in črnomske regije. V projektu sodeluje 16 partnerjev, ki predstavljajo sektorje prostorskega planiranja ali odgovorne regionalne organe iz Albanije, Bosne in Hercegovine, Bolgarije, Hrvaške, Nemčije, Italije, Črne gore, Poljske, Romunije, Slovenije in Ukrajine.

Uporaba rezultatov projekta PRIS se bo tako kazala tudi v številnih prihodnjih skupnih projektih občin in regije na področjih, kjer je potreben dostop in uporaba prostorskih podatkov in skupne informacijske infrastrukture.

